

TR030

Plani i ri i përgjithshëm vendor dhe një vizion strategjik për Tiranën si një entitet metropolitan policentrik dhe intensiv

Raporti III

Vlerësimi Strategjik Mjedisor

UNLAB

stefano boeri architetti

IND

Autorësia dhe kontributet

Ky dokument u përgatit nga Bashkia Tiranë në bashkëpunim me Stefano Boeri Architetti, UNLAB, IND, nën drejtimin e kryetarit të bashkisë së Tiranës, Z. Erion Veliaj dhe me mbështetjen financiare të Ministrisë së Zhvillimit Urban dhe Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit.

UNLAB

stefano boeri architetti

IND

Vlerësimi Strategjik Mjedisor

Përgatiti reportin VSM: **EMA Consulting sh.p.k. Tiranë**

(Environmental Management Albania)

Klodian Ali (ekspert mjedis - drejtues)

Etleva Bodinaku (eksperte mjedis) _____

Genci Kadri (biolog) _____

1 KUADRI I HARTIMIT TË VSM

1.1 PRINCIPET DHE SYNIMI I VSM

Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) është një proces sistematik që vlerëson pasojat në mjedis të një politike, plani ose programi të propozuar për zbatim, me qëllim që të sigurojë që këto pasoja mjedisore adresohen plotësisht që në fazat e hershme të vendimarrjes, përkrah konsideratave ekonomike dhe sociale (Salder dhe Verheem, 1996). Ai synon të garantojë konsiderimin dhe integrimin e aspekteve mjedisore që në fazat e para të planifikimit deri në atë të vendimarrjes. Koncepti i vlerësimit strategjik mjedisor e ka originën nga planet rajonale të zhvillimit dhe përdorimit të tokës. Në terma të përgjithshëm planet dhe programet për të cilat kërkohet kryerja e Vlerësimit Strategjik Mjedisor janë synime strategjike dhe vizonare.

Siçka Salder (1994) i IREP 2002

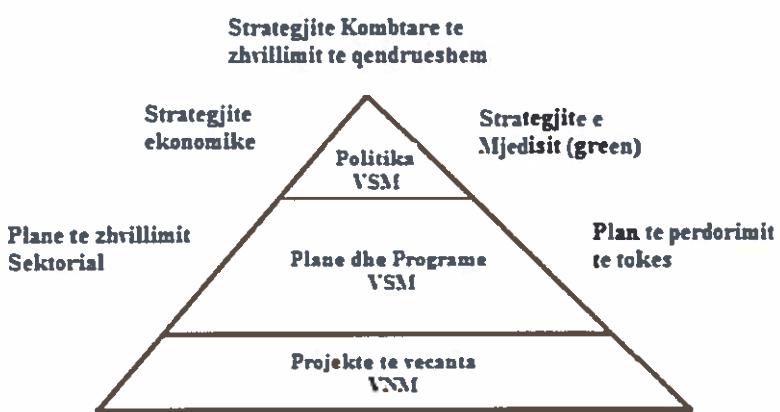

Figura 1.1 - Skemë ilustruese e lidhjeve Planifikim-Vlerësim Mjedisor

VSM duhet të:

- Promojojë integrimin e mjedisit si dhe të zhvillojë, përmirësojë dhe lehtësojë vendimarrjen nëpërmjet pjesëmarrjes dhe transparencës.
- Lehtësojë dizenzimin mjedisor të planeve dhe programeve të zhvillimit si dhe koordinimin midis institucioneve vendore dhe qendrore për çështje mjedisore.
- Të fokusohet në ndikimet e rëndësishme afatgjata në mjedis dhe të propozojë masa për shmangjen dhe minimizimin e tyre.
- Të marrë në konsideratë ku është e mundur efektet kumulative në kohë dhe hapësirë nga zbatimi i një plani.
- Të propozojë indikatore për të testuar “efektshmërinë mjedisore” të zbatimit të një plani nëpërmjet përdorimit të indikatorëve të matshëm.
- Të përcaktojë qartë strukturën e projekteve individuale që do duhet t'u nënshtrohen VNM individual në fazën e zbatimit.

Duke realizuar synimet e mësipërme VSM-ja lehtëson edhe procesin e vlerësimit të ndikimit për projekte të veçantë dhe, nëpërmjet integrimit të objektivave mjedisore në plane, i jep formë projekteve individuale në terren. Kjo mund të shpjegohet fare mirë edhe nëpërmjet koncepteve të planifikimit të zonuar ku konturohen qartë zonat e destinuara për zhvillim industrial, banim, sportive etj.

Përveç sa më sipër, VSM ka një sërë përfitimesh që lidhen me praktikën dhe eficencën institucionale të përfshirë në politikat e zhvillimit dhe planifikimit strategjik të sektorëve të ndryshëm duke ndihmuar në identifikimin e konflikteve që mund të lindin nga zbatimi i një politike të caktuar dhe dhënes së rekomandimeve për zgjidhjen e tij.

1.2 KUADRI LIGJOR I VLERËSIMIT STRATEGJIK MJEDISOR

Kryerja e procesit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor të një plani apo programi, mbështetet nënjë sërë aktesh ligjorë kombëtarë dhe marrëveshjes ndërkombëtare, në të cilat Shqipëria është palë nënshkruese.

Konkretnisht,

- Vlerësimi Strategjik Mjedisor është një nga kërkesat për aprovizimin e çdo plani hapësinor në Shqipëri bazuar kjo në Ligjin nr.107/2014, datë 29.7.2014 "Për Planifikimin dhe Zhvillimin e territorit" si dhe në përputhje me specifikimet e Ligjit 91/2013 për "Vlerësimin Strategjik Mjedisor" dhe ligjit 10440/2011 për "Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis".
- Ligi 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor" ka ratifikuar Direktivën e BE 2001/42/EC (EU Directive 2001/42/EC), e njohur si Direktiva VSM (SEA Directive), e cila kërkon një seri planesh dhe programesh që duhen të ndërmerrin për një proces Vlerësimi Mjedisor në nivel Strategjik. Qëllimi i përgjithshëm i këtij procesi është ndërthurja e kërkesave mjedisore në përgatitjet e planifikimeve dhe procesin e vendimmarrjes, në përmirësimin e planeve, që bëjnë të mundur mbrojtjen e mjedisit sikurse edhe rritja e pjesëmarrjes së komunitetit (publikut) në procesin e vendimmarrjes për problematikën e lidhur me mjedisin.
- VKM Nr. 219 datë 11.3.2015 "Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik medisor".
- VKM Nr.507 datë 10.6.2015 "Për miratimin e listës së detajuar të planeve apo programeve me pasoja negative në mjedis, që do t'i nënshtronen procesit të vlerësimit strategjik mjedisor".

1.3 FAZAT NËPËR TË CILAT KALON PROCESI I VSM

Fazat e procesit	Qëllimi
Faza 1: Përcaktimi i përmbytjes dhe objektivave, i gjendjes dhe qëllimit	
Identifikimi i planeve dhe programeve të tjerë që mund të ndërthuren si dhe objektivave për mbrojtjen e mjedisit	Të përcaktohet si plani apo programi ndikohet nga faktorët e jashtëm, në mënyrë që të propozohet mënyra e adresimit të kufizimeve, dhe të ndihmojë në përcaktimin e objektivave të VSM
Mbledhja e informacionit mbi gjendjen ekzistuese	Të sigurohet një bazë të dhënash mbi problemet mjedisore, parashikimin e efekteve dhe monitorimin; të ndihmojë në zhvillimin e objektivave të VSM
Identifikimi i problemeve mjedisore	Të ndihmojë në përcaktimin e fokusit të VSM dhe fazave të mëtejshme, përfshirë analizën e informacionit mbi gjendjen ekzistuese, parashikimin e ndikimeve dhe monitorimin
Zhvillimi i objektivave të VSM	Të sigurojë një mënyrë për vlerësimin e performancës së planit apo programit, si dhe alternativave përkatëse
Ballafaqimi me qëllimin e VSM	Të sigurojë që VSM merr në shqyrtim të gjitha ndikimet e mundshme të rëndësishme në mjedis të planit apo programit
Faza 2: Zhvillimi dhe përmirësimi i alternativave dhe vlerësimi i efekteve	
Krahasimi i objektivave të planit ose programit me objektivat e VSM	Të identifikojë ndërthurjet ose mospërputhjet e mundshme ndërmjet objektivave të planit ose programit dhe atyre të VSM dhe të ndihmojë në zhvillimin e alternativave përkatëse
Zhvillimi i alternativave strategjike	Të zhvillojë dhe përmirësojë alternativat strategjike
Parashikimi i efekteve të planit ose programit, përfshirë alternativat	Të parashikojë efektit e konsiderueshme mjedisore të planit ose programit dhe alternativave përkatëse
Vlerësimi i efekteve të planit ose programit, përfshirë alternativat	Të vlerësojë efektit e parashikuara të planit ose programit dhe alternativave përkatëse dhe të ndihmojë në përmirësimin e tij
Zvogëlimi i efekteve të ndryshme	Të sigurojë që janë identifikuar efektit e ndryshme të mundshme dhe janë konsideruar masat zbutëse përkatëse
Propozimi i masave për monitorimin e ndikimeve mjedisore të planit apo programit gjatë zbatimit të tij	Të detajojë procedurën e vlerësimit të performancës mjedisore të planit ose programit
Faza 3: Përgatitja e Raportit Mjedisor	
Përgatitja e Raportit Mjedisor	Të paraqesë efektit e mundshme në mjedis të planit ose programit, përfshirë alternativat përkatëse, në një mënyrë të përshtatshme për konsultimin me publikun dhe përdorim nga vendimmarrësit
Faza 4: Konsultimi i draft planit apo programit dhe Raportit Mjedisor	
Konsultimi me publikun dhe palët e intersuara i draft planit apo programit dhe raportit mjedisor	T'i japë mundësi publikut dhe palëve të interesuara të shprehin mendimet e tyre në lidhje me çështjet e evidenteuara në raportin mjedisor duke e marrë atë si pikë referimi për komentet e tyre në lidhje me planin apo programin. Të mbledhë informacion shtesë nëpërmjet mendimeve dhe shqetësimeve të publikut.
Vlerësimi i ndryshimeve të rëndësishme	Të sigurojë që ndërthurjet mjedisore të çdo lloj ndryshimi të rëndësishëm të draft planit apo programit në këtë fazë janë vlerësuar dhe janë marrë në shqyrtim
Marrja e vendimeve dhe dhënia e informacionit	Të japë informacion për mënyrën se si raporti mjedisor dhe opinicnet e të konsultuarve janë marrë në konsideratë për miratimin e variantit final të planit apo programit
Faza 5: Monitorimi i ndikimeve të rëndësishme në mjedis të zbatimit të planit apo programit	
Zhvillimi i kërkesave dhe metodave të monitorimit	Të vrojtojë ndikimet në mjedis të zbatimit të planit apo programit për të vlerësuar nëse ata përputhen me parashikimin; të ndihmojë në identifikimin e ndikimeve të ndryshme
Përgjigja ndaj ndikimeve të ndryshme	Të përgatisë planin e nevojshëm të veprimit për efektit e ndryshme të identifikuara

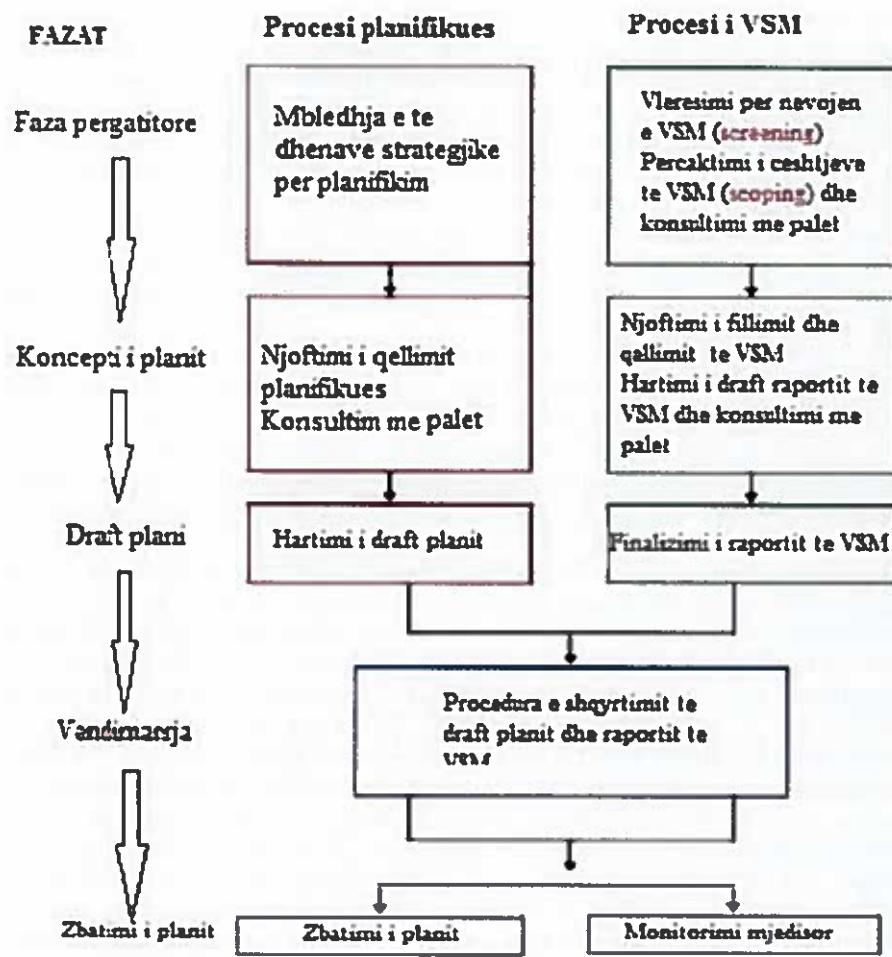

Figura 1.2 – Paraqitje skematike e fazave të Vlerësimit Strategjik Mjedisor

QËLLIMI DHE OBJEKTIVAT KRYESORE TË PLANIT DHE PËRPUTHJA E TIJ ME PLANE OSE PROGRAME TË TJERA

2.1 QËLLIMI DHE OBJEKTIVAT KRYESORE TË PLANIT

Procesi i planifikimit synon të harmonizojë sa më shumë elementet natyrore dhe sociale duke krijuar vizionin dhe modelin e një zhvillimi sa më gjithpërfshirës që mundëson zhvillimin e të gjithë potencialeve jo vetëm të komunitetit por edhe natyrës. Me qëllim që të jetë në përputhje me Politikën dhe synimet qeverisëse, procesi i planifikimit mbështetet si në politikat sektoriale të përgjithshme dhe në ato territoriale. Zhvillimi i Planit të Përgjithshëm Vendor është paraprirë dhe mbështetur nga 18 Politika të formuluara në fazën e përcaktimit të vizionit tjetë. (Referohu dokumentit të Planit)

2.2 PERSHKIM I PLANIT

Plani i Përgjithshëm Vendor (PPV) i Tiranës do të jetë instrumenti kryesor i planifikimit dhe zhvillimit për qytetin e Tiranës. Do të ndjek gjurmët e planeve të mëparshme, masterplanet dhe planet e pjesshme, të zhvilluara për kryeqytetin që prej 1920. PPV do të shkojë përmes përdorimit te tokës dhe planit të zonimit. Ajo do të jetë një plan gjithpërfshirës për komunën - në gjendje që të drejtojë zhvillimin dhe rritjen e Tiranës për 15 vitet e ardhshme. PPV-ja e Tiranës do të marrë formën e një kuadri. Ai do të shërbejë si bazë për planet e ardhshme sektoriale duke u fokusuar në zhvillimin urban të qytetit. Ajo do të bëhet një dokument ndër sektorë i cili zhvillon një vizion të përbashkët, krijon sinergji midis komunës dhe aktorëve

të tjerë dhe integron punën e departamenteve të ndryshme në komunë. Strategjia territorial dhe vizioni i planit do të dalë nga diskutimet me ekspertët vendor dhe konsultimet me komunitetin. PPV do të përmbajë në strukturën kryesore,

Kapitujt nënkapitujt, objektivat, veprimet, projektet e saj pilote dhe projekteve strategjike. Çdo kapitull kryesor i planit do të ketë një numër të nënkapitujve të cilat e përcaktojnë atë. Çdo nënkapitull do të përmbajë një numër të objektivave dhe veprimeve që do të ndërmerren në përbushjen e tyre. Për më tepër veprimet do të detajohen në formën e projekteve pilot afatshkurtër dhe afatmesme dhe projektet strategjike afatmesme dhe afatgjata. Idealisht projektet strategjikëtë pilote do të zhvillohen më tej në një mjedis të projektit-atelier. Struktura e elementeve, nën elemente, objektivave, veprimeve, projekteve pilote dhe strategjike do të përcaktohet gjatë hartimit të planit. Në terma të thjeshtë, PPV duhet të rivendoste respektimin e ligjit në zhvillimin urban në komunën e re të Tiranës duke treguar se si 'planifikimi' mund të jetë pozitiv dhe të kontribuojnë në cilësinë e jetës së banorëve dhe prosperitetin e bizneseve. Qeveria shqiptare ka prezantuar një sistem te mbivlersuar te planit rregullues kombëtar te planifikimit i cili është një hap jetik i parë, por me një ritje të shpejtë te planit rregullues rajonal, e cila vetëm kontrollon ndërtimin dhe zhvillimin e padëshirueshm, nuk mund të jetë e mjaftueshme. Sistemi i planifikimit parashikojë nevojat dhe të dizenjojë për ta. Zgjidhjet do të marrin shumë vite për t'u bërë plotësisht efektive, por ritja është parashikuar të vazhdojë keshtuqe edhe PPV-ja, vënë thjesht, duhet të jetë me te vertetë një kornizë që do të mbetet relevant për dekada (15 vjet është propozuar si "periudha e planit") në të cilën veprimet e reja të paparashikuara mund të janë së bashku me ato që mund të identifikohen tani. Kjo do të thotë duke pranuar se, në rrethana të tilla dinamike, të gjitha nevojat për një periudhë kaq të gjatë nuk mund të parashikohen dhe kështu një "Master Plan" klasik është e papërshtatshme. Kjo gjithashtu do të thotë se PPV duhet të janë të dizenjuara për të shërbyer si vetë sistemin e menaxhimit të informacionit (MIS) për të menaxhuar dhe monitoruar progresin. Kjo do të thotë gjithashtu se një aftësi krejtësisht të re do të jetë e nevojshme për zbatimin e PPV, duke pasur parasysh sofistikimin e saj, gjërësin e interesit dhe mbulimit gjeografik të zonave të shumë autoriteteve lokale. Një kontekst i tillë kërkon një kornizë të ndryshme diskutimi dhe metodën e veprimit nga BT, i cili duhet të përgjigjet në mënyrë adekuate për rrethanat e reja politike, sociale dhe ekonomike. Qëllimi i këtij raporti projektiligji është që të ofrojë një pasqyrë të përgjithshme të materialeve ekzistuese (të inventarit) të Bashkisë së re te Tiranës. Dokumenti përbledh rezultatet e hulumtimit që konsulentët së bashku me mbështetjen e BT kanë qenë në gjendje për të mbledhur përgjatë 6 javë-sh (1st. Faza). Procesi i mbledhjes së të dhënavës dhe dokumenteve të tjera nga institucionet e ndryshme publike dhe private është ende në vazhdim e sipër..

2.2.1 Politikat kryesore

1. Ulja e okupimeve të tokave
2. Promovimi i rigjenerimit dhe densifikimit
3. Konkurset dhe kufizimet volumetrike te kuotave
4. Mbrojtja mjedisore
5. Ekonomitë e reja urbane
6. Kërkesat minimale të projektit
7. Nxitjet
8. Edukimi qytetar dhe pjesëmarrja
9. Krijimi i hapësive publike përmes TDFR
10. Shtim i zonave të gjelbra
11. Pika grumbullimi të biodiversitetit
12. Pika grumbullimi të biodiversitetit
13. Rritja e infiltrimit
14. Ulja e ndotjes
15. Furnizim i mjaftueshëm me ujë të pijshëm për të përbushur nevojën e ujit për Tiranën
16. Furnizim me ujë të pijshëm, të freskët, të pastër për qytetarët e Tiranës
17. Mbrojtja e qytetarëve, mjedis i ndërtuar kundër përmbytjeve (përfshirë përmbytjet e paparashikuara)
18. Përfshirja aktive e qytetarëve në çështjet e ujit dhe higjenës

19. Mbrotja e unazës së katërt
20. Rrjeti korsive për biçikleta
21. Transport publik më efikas dhe Lëvizshmëri në bashkëpërdorim
22. PPP
23. Liqenet e Tiranes

2.3 OBJEKTIVAT

Vizioni i Planit të Përgjithsëm Kombëtar është Shqipëria një qendër e integruar në sistemin ekonomik dhe infrastrukturor European, një ekonomi e shumëllojshme dhe konkurente në hapsirën Ballkanike, një shtet që synon barazinë në akses, infrastrukturë, ekonomi dhe dije. Tirana është qendra kryesore, metropoli ku kalojnë rrugët më të rëndësishmë. Pozicioni i favorshëm, lidhja me Durrësin përmes autostradës Tiranë-Durrës, lidhja me Elbasanin përmes autostradës Tiranë-Elbasan, lidhja me pjesën veri-lindore të vendit përmes Rrugës së Arbrit dhe lidhja me pjesën veri-perëndimore përmes autostradës Tiranë-Shkodër, e bëjnë atë një pikë kryesore të zhvillimit. Plani i përgjithshëm propozon disa korridore kryesore, korridore dytësore, ndërlidhje kombëtare, korridore Mesdhetare dhe korridore Azi-Mesdhetare Në 2014 qeveria ka financuar një numër projekte të kombëtare dhe rajonale për të zhvilluar më tej Tiranën dhe Shqipërinë në kontekstin kombëtar dhe rajonal. Synimet strategjike të planit kombëtar janë ruajta e trashëgimisë natyrore, historike dhe kulturore për t'u bërë një destinacion unik.

Plani propozon pesë fusha me rëndësi:

- Sistemi urban
- Sistemi natyror
- Sistemi ujor
- Sistemi bujqësor
- Infrastruktura

Synimi

Rritje inteligjente

Politikat

- Zhvillim shumë qendror
- Dendësim
- Përdorim të zgjuar të ekosistemit urban

Synimet janë integrimi dhe balancimi i shpërndarjes së transportit brenda territorit. Plani udhëzon një lidhje të re ndërmjet korridoreve dhe qendrave urbane. Qendrat do të ndahen në kategori të ndryshme: metropol, qendër kryesore, qendra të specializuara, qendra lokale. Secila nga të cilat do të sigurojë cilësi jetese për banorët e vet në bazë të hapësirave private, publike, lëvizshmërisë dhe shërbimeve publike. Plani propozon dendësimin e sferës urbane dhe një zhvillim shumë qendror në mënyrë që të zvogëlojë pabarazinë territoriale. Gjithashtu, synon të rrisë numrin e korridoreve të lëvizjes me vlerat natyrore dhe të promovojë pasuritë e trashëgimisë kulturore duke ndihmuar në zhvillimin e përgjithshëm të vendit. Vizioni është krijimi i qyteteve dinamike, tërheqëse dhe konkurente.

2.4 SISTEMET E PLANIT

2.4.1 Sistemi Natyror

Synimi - Zhvillim të mbarëvazhdueshëm të sistemit natyror

Politikat

- Rritje të zonave të mbrojtura natyrore
- Mbështetje

Zonat e mbrojtura në Shqipëri zënë 15% të gjithë territorit dhe i perkasin "Rripit të Gjelbër Evropian". Në kushtet e një zhvillimi të qëndrueshëm, eksplorimi i nëntokës, mbindërtimi dhe copëzimi i hapësirës së lirë duhet të mbahen në nivele sa më të ulëta. Në Planin e Përgjithshëm Nacional sistemi natyror i propozuar është një aset në shërbim të banorëve dhe të zhvillimit të një ekonomie të qëndrueshme.

Vizioni i Tirana 030 parashikon ruajtjen dhe përkufizimin e qartë të ndërhyrjeve në sitet natyrore duke përmirësuar hyrjen në zonat më rëndësi natyrore.

2.4.2 Sistemi Ujor

- Objektivat
- Bashkimi hapësinor
- Rritje të aksesueshmërisë
- Shpërndarje e balancuar

Objektivi kryesor i Planit të Përgjithshëm Nacional është të rrisi aksesueshmërinë si dhe të balancojë rrymat, duke qënë se sistemi i ujit i sherben popullsisë dhe industrisë për të furnizuar me uje të pijshëm, për ujite, hidrocentrale, peshkim etj. Zhvillimi duhet të shoqërohet me përdorimin racional të burimeve ujore dhe energjisë, me qëllim që të ruhet biodiversiteti dhe ekosistemi. Plani propozon linjën Blu për mbrojtjen e lumenjve nga përdorime të ndaluara. Vizioni strategjik Tirana 030 propozon një seri projekteve dhe politikash për të rritur rendimentin e rrjetit të shpërndarjes së ujit. Një fushatë ndërgjegjësimi bashkë me heqjen e depozitave do të synojnë të garantojnë një furnizim 24h me ujë cilësor. Përdorimi i reservave të Dajtit dhe Selitës, pas rindërtimit të sistemit të furnizimit me ujë, përmirësimi i cilësisë së ujit duke përmirësuar sistemin e kanalizimeve dhe të gropave septike që duke trajtuar ujërat e zeza, janë disa nga strategjite e ndryshme të parashikuara nga vizioni strategjik Tirana 030.

2.4.3 Sistemi Bujqësor

Synimi - Sistem bujqësor konkures

Politikat

- Ruajtje
- Konsolidim
- Cilësi
- Rendiment

Politikat e Planit Kombëtar në lidhje me bujqësinë janë: mbrojtja, konsolidimi dhe modernizimi.

- Asnjë ndërtim i ri në tokat bujqësore.
- Krijimi i një rrjeti bujqësor-ekonomik të suksesshëm.
- Integrimi dhe bashkëpunimi me sektor të tjerë të ekonomisë.
- Krijimi i qendrave bujqësore / poleve.
- Etiketat e produkteve bujqësore: Made in Albania.

Vizioni Tirana 030 parashikon një ndarje të qartë ndërmjet zonave urbane dhe zonave bujqësore. Synimi do të jetë krijimi i një rrjeti eficient të prodhimeve bujqësore, i cili ndihmon pronarin e tokës të organizojë prodhimin dhe e pajis atë me të gjithë kanalet e nevojshme për të marrë pjesë dhe për të qenë konkures në sferën kombëtare dhe ndërkombëtare.

2.4.4 Sistemi Infrastrukturor

Synimi - Bashkimi hapësinor dhe Rritja e aksesueshmërisë

Politikat

- Organizimi i sistemit tokësor me organizimin hierarkik të qendrave urbane
- Zhvillimi i korridoreve të integruar me infrastrukturën e transportit

Për të balancuar shpërndarjen e transportit brenda territorit, plani synon të krijojë:

- Një sistem të integruar multimodal mbarë kombëtar.
- 2 aeroporte të reja, Kukës dhe Delvinë.
- Tre Stacione Intermodale Kombëtare në Fier, Elbasan, Berat.
- Pesë korridoret strategjike: Korridori i Gjalbër veri-jug, Korridori Blu Veri-Jug, Korridori 8 Rruga e Arbit, Korridori 10 segmenti Durrës- Kukës- Morinë, Bosht Qendror Jugor.
- 10 Stacione Intermodale Ndërkombëtare në Tiranë, Durrës, Lezhë, Shkodër, Kukës, Pogradec, Korce, Vlorë, Sarandë, Gjirokastër.

Vizioni strategjik Tirana 030 do të përkufizojë Tiranën si një nyje intermodale me

mënyra të ndryshme transporti që të krijohet një qytet i aksesueshëm. Përmirësimi i transportit publik që të zvogëlohet trafiku dhe përhapjen e të gjitha mënyrave të transportit si hekurodhor, tramvaj, autobusa, bicikleta dhe mjete private do bëjë më të aksesueshëm territorin e qytetit dhe të territorit përreth.

2.4.5 Energjia

Synimi - Zhvillimi i një rrjeti efikas të energjisë

Politikat

Drejt shumëllojshmërisë të energjisë së rinovueshme

Në infrastrukturën e sistemit të energjisë , Plani i Përgjithshëm Kombëtar propozon:

- 0% import të energjisë
- 2 porte kryesore në Porto Romano dhe Vlorë për transportin e naftës dhe gazit të lëngshëm
- 4 korridore të energjisë: TAP - IAP - EBR – Kosovo
- 9 centrale ekzistuese

Vizioni strategjik Tirana 030 do të përkrahë konsumimin e energjisë të mbarëvazhdueshme. Figurat në vijim paraqesin përdorimet kryesore të territorit.

Figura 2.1 – Harta e përdorimit të tokës

Figura 2.2 – Harta e sistemit urban

Figura 2.3 – Harta e zonave prioritare

Figura 2.4 – Harta e zonave ekonomike

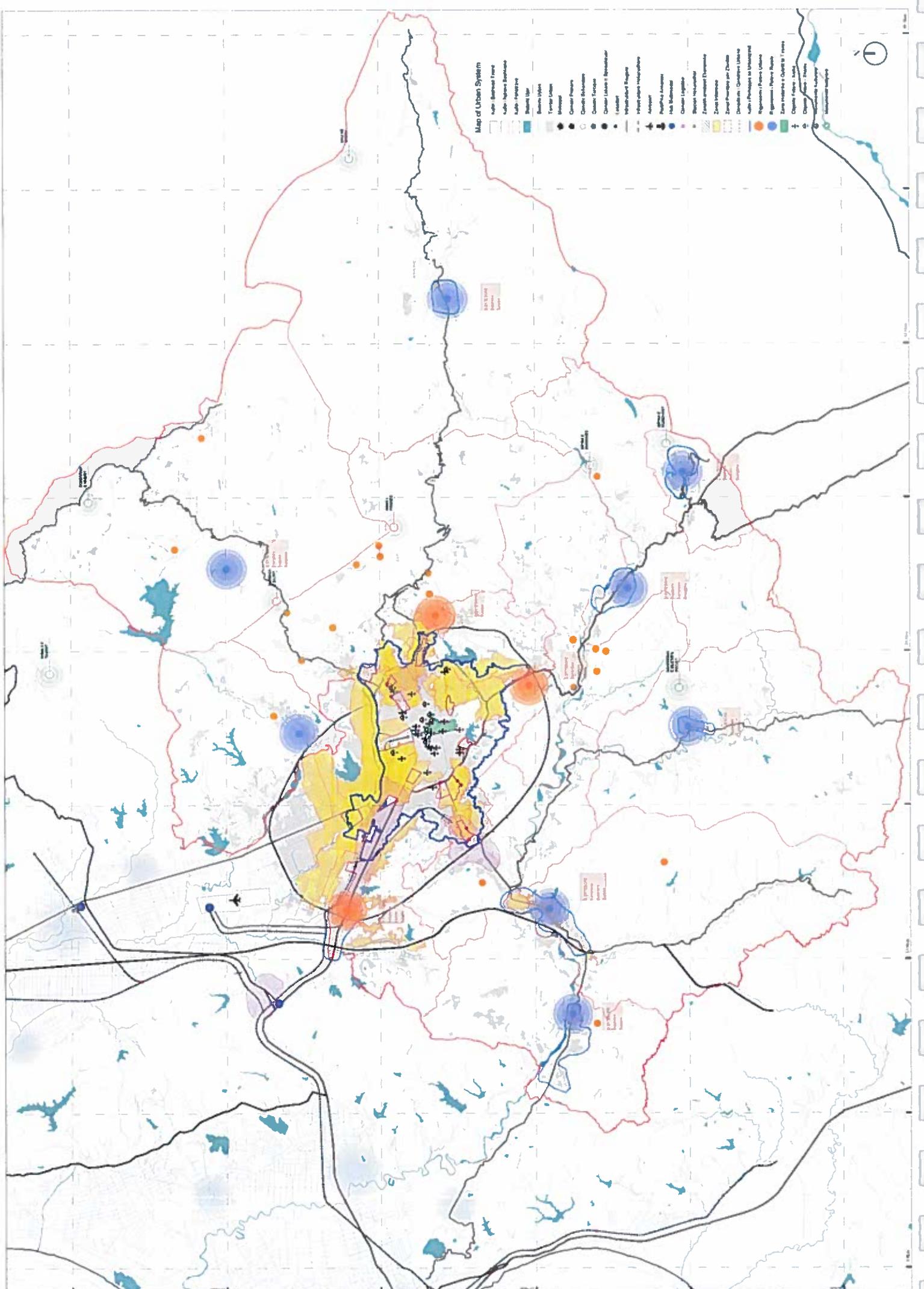
Figura 2.5 – Harta e transportit publik

Figura 2.5.1 – Harta e parkimeve

Figura 2.5.2 – Harta e rrjetit të bicikletave

Të gjitha hartat e tjera gjenden në dokumentin e planit, bashkëlidhur dosjes.

PLANI I PERGJITISHEM VENDOR I BASHIKSE TIRANE
HARTA E KATEGORIEVE BAZE TE PERDORMITTE TONES TE PROPOZUAR

REPUBLIKA E SHQIPËRISSE
KESHILLI KOMBETARI I TERRITORIT

MIRATOHET
KAYETARI I K-T-e
Z. EDI RAMA

VAKFETARIK K-T-e
Zgj. EGLANTINA GJERMENI

Kryetan i Keshillit te Bashkise
z. ALDRIN DALIP

Ministrat e Vendeve te Kujdesit te Bulevave

Nr. Date _____

Kryetan i Bashkise

> [ERION VELIAJ]

QELAJI PËRÇOMOSHËM VENDOR I BASHIKSE TIRANE

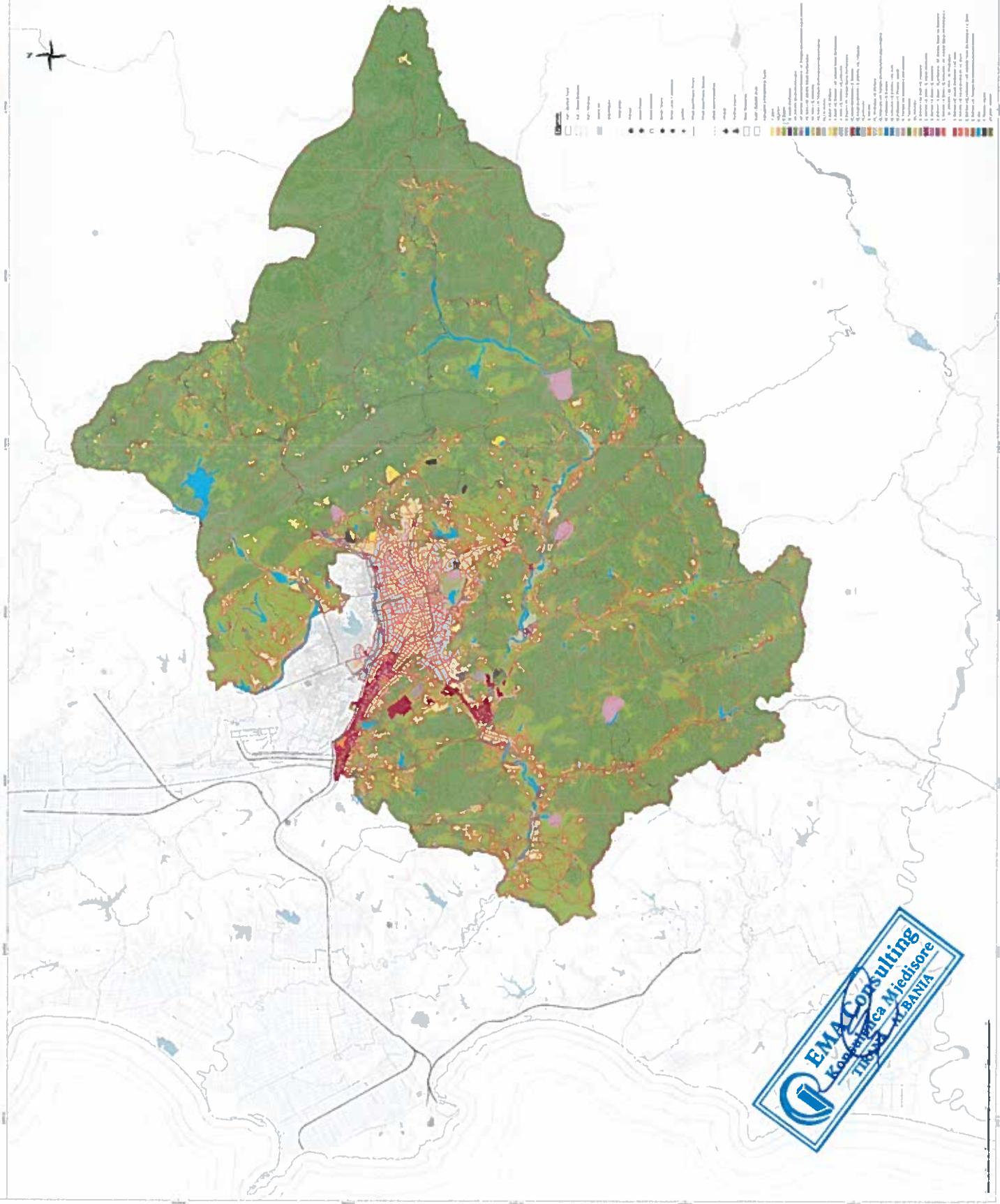
QERTIMI I PLATËS

MINISTRA E LARTË MËTË BASHKI TË TËSHTRUJTE PLATËS

MINISTRA E LARTË

LIRATUR NË VENCIHAN E KAT. 44-Nr. Date _____

REPUBLIQUE SINGAPORE
REPSKRIJF KANTOER ORGANISATIE

MIRATOHET

KRYETARI I K.K.T
z. Edi RAMA

KRYETARI I KËSHILLIT BASHKIAK
Z. Albin DALIPI

KRVI-TARI 1 BASHIKSF
L. Erión VELIAJ

PPT_13

SAA 170m

M A N I P U L A T I O N S H E M V E S T B R

VARIT VÆRKTØIER OG VERTESSER

FIGUR 13

The diagram shows a central box labeled 'FIGUR 13' containing the title 'MANIPULASJONSHEMVESTBVR' and subtitle 'VARIT VÆRKTØIER OG VERTESSER'. To the left is a vertical legend for symbols: a square for 'Kunstig', a circle for 'Selv', a triangle for 'Samarbeid', and a diamond for 'Ukjent'. To the right is a vertical legend for colors: light blue for 'Kunstig', dark blue for 'Selv', red for 'Samarbeid', and grey for 'Ukjent'. The main area contains several boxes representing different manipulation techniques:

- Kunstig:** *Indirekt*, *Med medie*, *Indirekt*, *Med medie*
- Selv:** *Indirekt*, *Med medie*, *Indirekt*, *Med medie*
- Samarbeid:** *Indirekt*, *Med medie*, *Indirekt*, *Med medie*
- Ukjent:** *Indirekt*, *Med medie*, *Indirekt*, *Med medie*

REPUBLIKA SLOVENSKE BASILICA TIRAN	
CETNJI PLAN PREGLEDNEGA VENCA VZDOLJ IN VZDOLJ V L. IN R. DR.	
BASILICA TIRAN	
KOMISIJA ZA PREGLED INZUMA IN KOMUNIKACIJE DRŽAVNE INSTITUCIJE SRBIJE	
BASILICA TIRAN	
LUDVIG JAKOB	
LUDVIG JAKOB	
INDUSTRIJSKI INZUM	
INDUSTRIJSKI INZUM	

REPUBLIKA SFR JUGOSLAVIJE
KULTURNI KOMITET AN I TERRITORIJ

MIRATOHE

KRYETARI I K.K.T
Z. EDI RAMA

KRYLTARI I KESTULIT BASILIKAK
Aldrin DALIPÍ

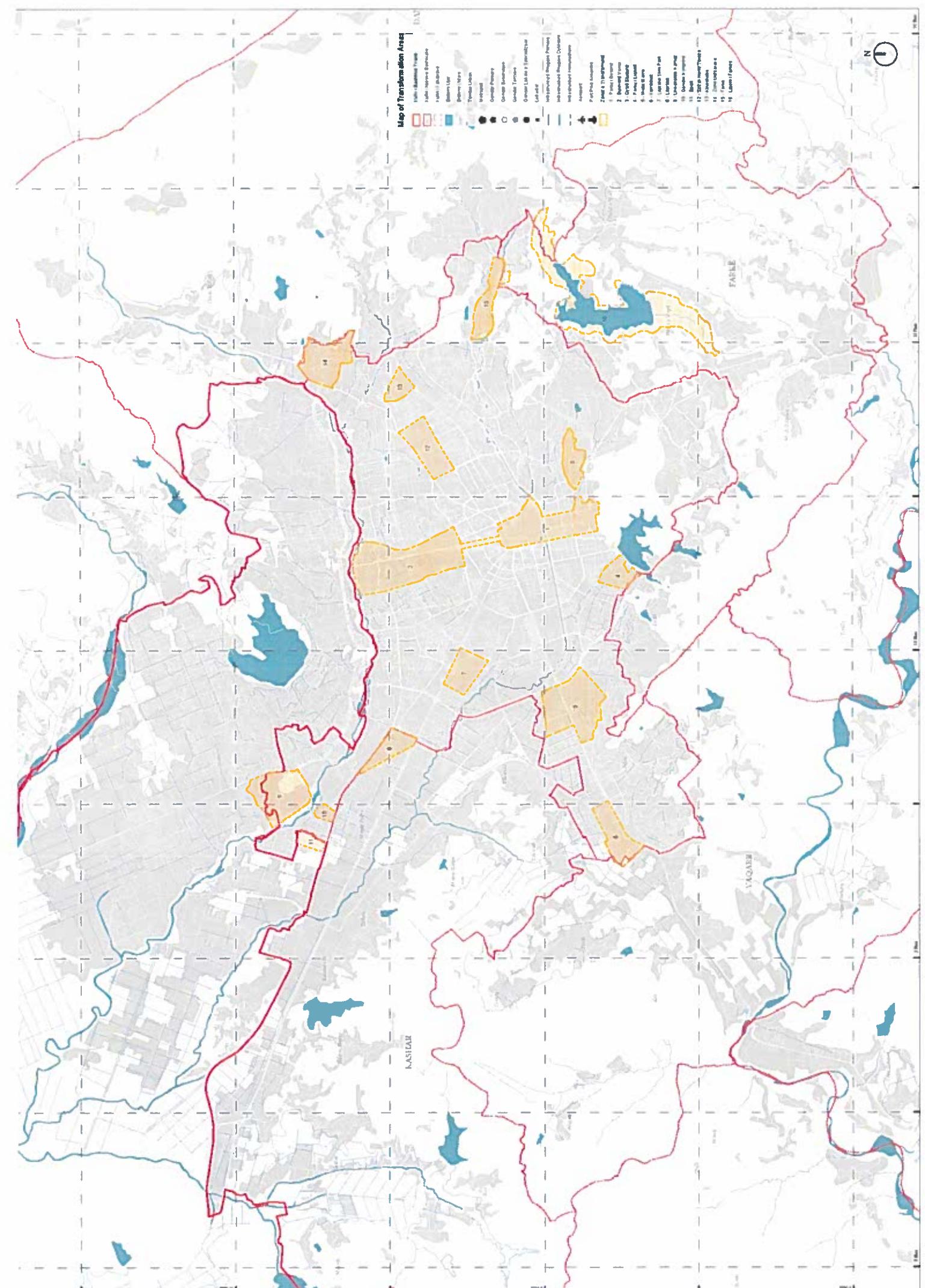
RYUTARI HASHIKAWA
Etsuo VELIAJ

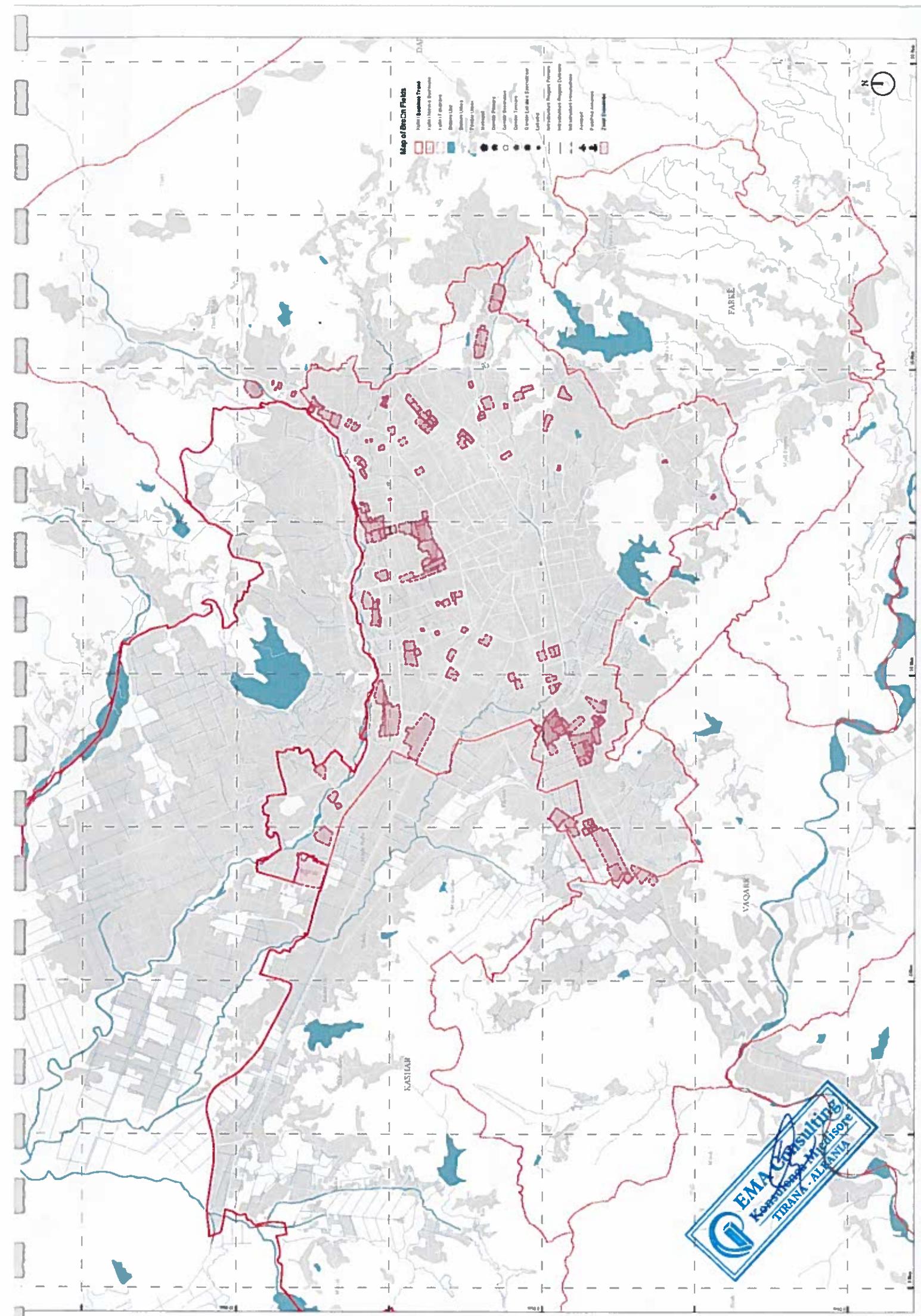

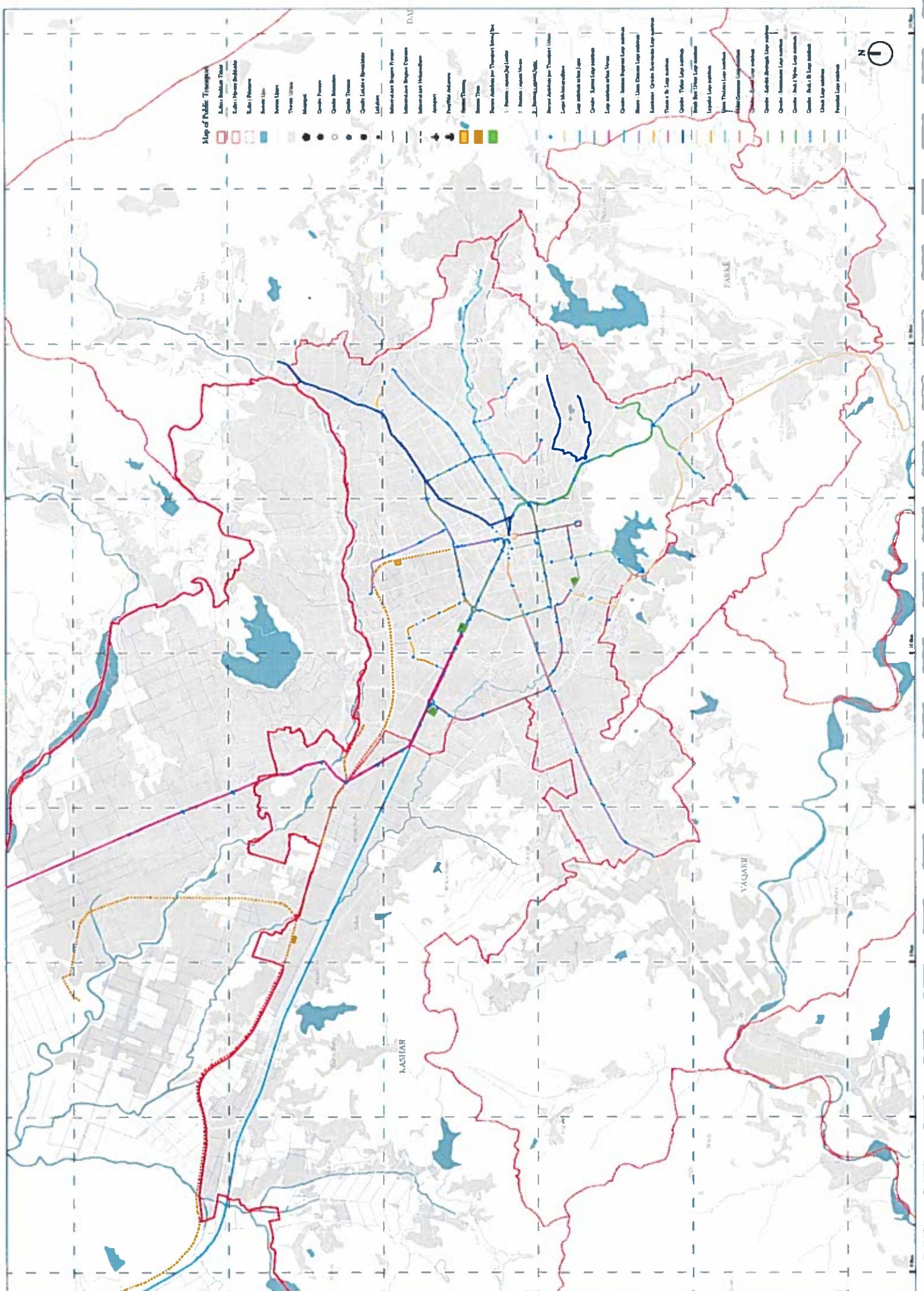
AFRIMIKA E SIGINTA KISI
BASILIKATI ANAN.

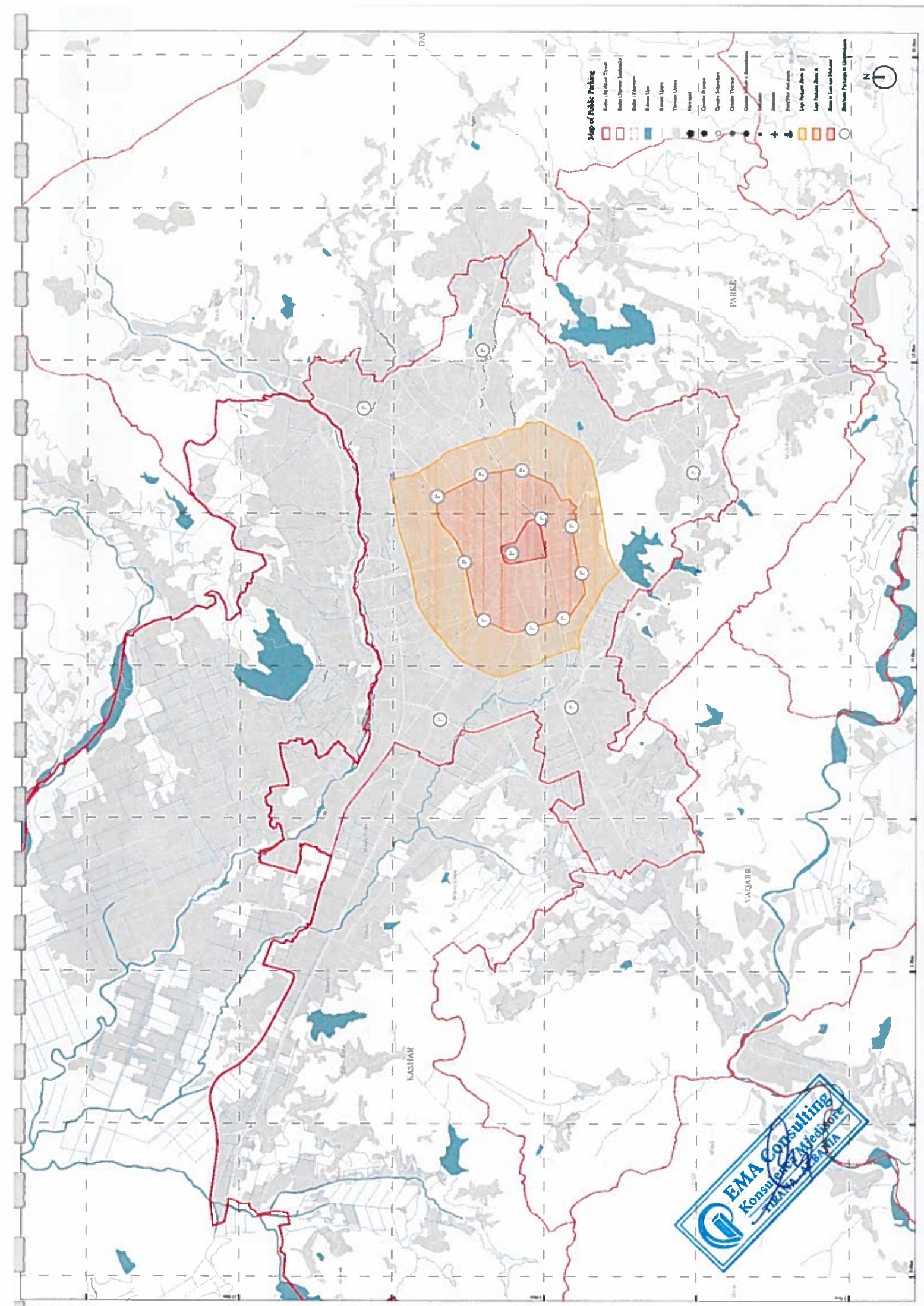
INI AB

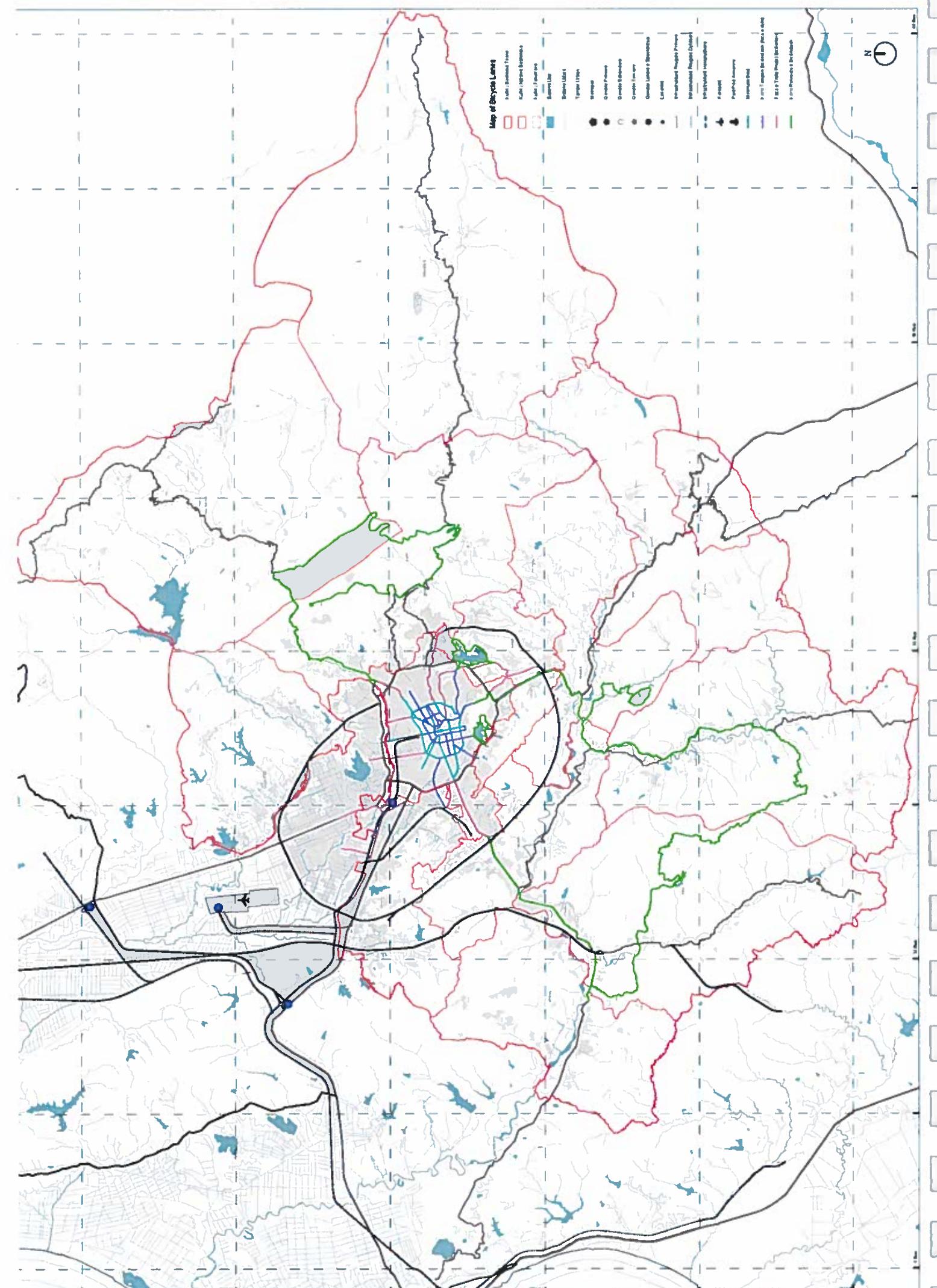

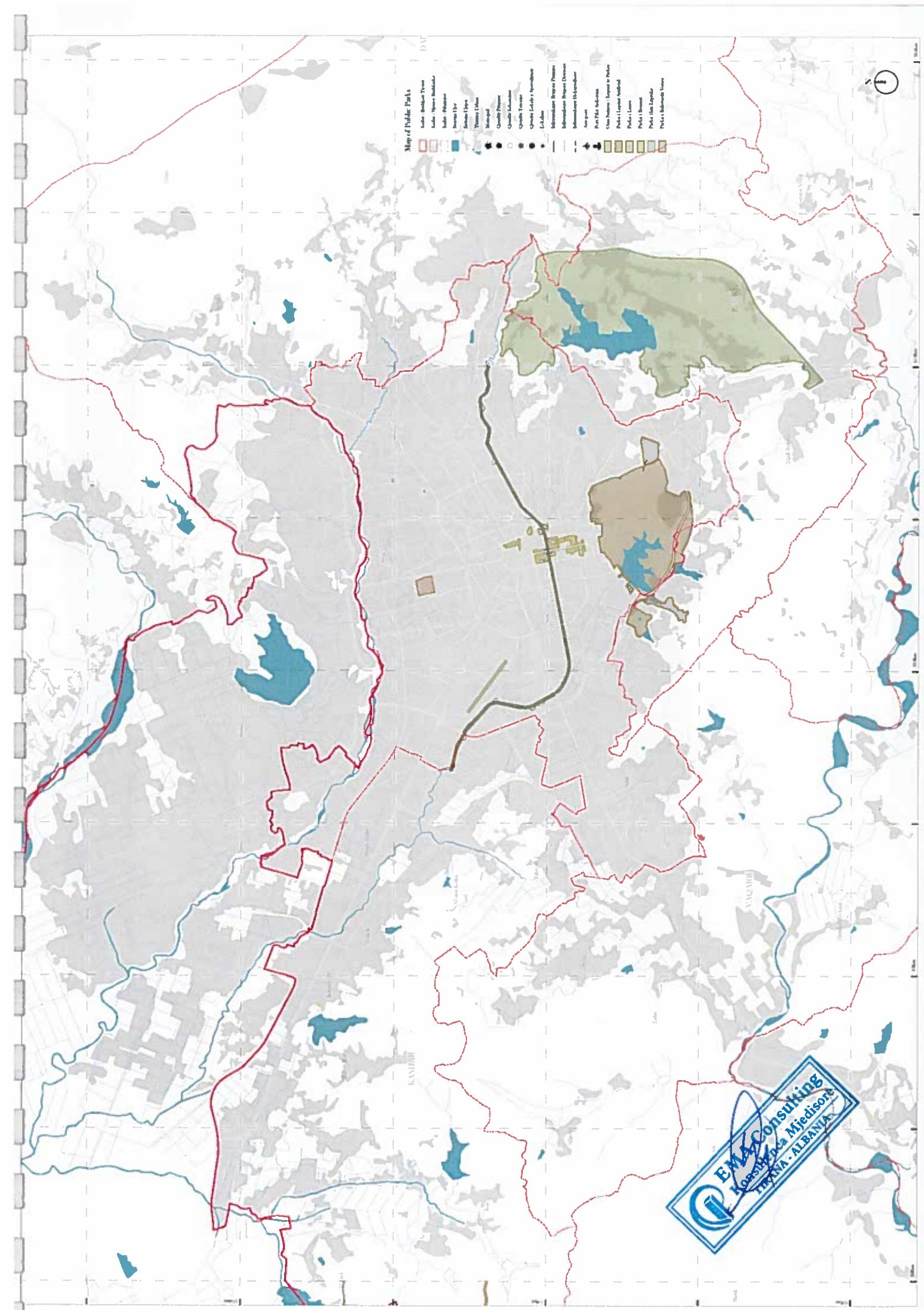

2.2 PËRPUTHJA SE TIJ ME PLANE OSE PROGRAME TË TJERA

Aktualisht sistemet e planifikimit në Shqipëri, si ata strategjikë ashtu edhe hapsinorë, janë zhvilluar mjaftueshëm për të mundësuar orientimin e planit dhe përputhjen e synimeve të përbashkëta, duke shmangur në masë të konsiderueshme konfliktet si në terren ashtu dhe kompetenca qeverisëse.

2.2.1 Strategjite sektoriale

Strategjite sektoriale	Fusha/syntimi	Ndërthurja me planin
Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020	Përcaktori prioritetet dhe vizionin kombëtar për zhvillimin e vendit.	Siguruar në Integrimit me Planin e Përgjithshëm Kombëtar dhe PIN-s Durana.
Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit 2015-2020 (draft)	Përcaktori objektivat mjedisore në lidhje me cilësinë e mjedisit dhe ruajtjen e natyrës	Siguruar nëpërmjet Integrimit të sistemeve natyrore dhe ujtit në procesin e planifikimit.
Strategjia Kombëtare për Cilësinë e Ajrit të Mjedisit, (VKM nr. 594, datë 10.9.2014)	Përcaktori objektivat dhe normat e cilësisë së ajrit në mjedis	Siguruar nëpërmjet harmonizimit të shtrirjes policentrike dhe sistemin e transportit.
Strategjia e Zhvillimit të Biznesit dhe Investimeve 2014-2020	Rritja e investimeve të huaja është objektiv kryesor për zhvillimin ekonomik të vendit dhe prioritet strategjik i qeverisë. Aritja e këtij qëllimi kërkon përmirësime të vazhdueshme në kuadrin ligjor dhe institucional, stabilitet dhe rritje ekonomike të qëndrueshme, përmirësim të mëtejshëm dhe modernizim të infrastrukturës.	Përcaktimin e zonimit hapsinor dhe projekteve strategjike prioritare.
Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor (VKM nr.709, datë 29.10.2014)	Përcaktori prioritetet dhe objektivat e zhvillimit rural	Siguruar nëpërmjet Integrimit të sistemeve natyrore, ujtit, bujqësisë dhe infrastrukturës në procesin e planifikimit.
Strategjia Kombëtare Ndërsektorale për Menaxhimin e Mbetjeve dhe Planit i Vepрimit 2010-2025 (VKM nr.175 datë 19.01.2011)	Përcaktori mënyrën dhe objektivat e menaxhimit të mbetjeve	Siguruar nëpërmjet përcaktimit të zonave të depozitim të mbetjeve urbane dhe inerte.
Strategjia e Furnizimit me Ujë & Kanalizimet 2011-2017 (drafti 2014-2020)	Përcaktori objektivat e zhvillimit të sektorit dhe përmirësimi të shërbimeve përkatëse.	Konsiderimi i infrastrukturës përkatëse të furnizimit me ujë, largimi i ujit të përdorur, cilësinë e shërbimeve.
Strategjia Sektoriale e Transportit (draft)	Përcaktori objektivat e zhvillimit të transportit.	Siguruar përmes Integrimit të sistemi të transportit dhe mobilitetit.
Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit 2015-2020 (VKM nr.31 datë 20.01.2016)	Përcaktori prioritetet dhe objektivat e ruajtjes së natyrës	Nëpërmjet ruajtjes së ZM dhe krijimit të korridoreve ekologjike ndërlidhese urbane
Draft - Plani i Eficiencës Energetike	Përcaktori normat e ruajtjes së energjisë dhe rritjen e eficiencës së përdorimit.	Kriteret dhe standartet e ndërtimit në lidhje me eficiencën e energjisë.
Plan i kombëtar i vepрimit Për Menaxhimin e zhurmave në mjedis (VKM nr.123, datë 17.02.2011)	Përcaktori objektivat dhe masat për menaxhimin e zhurmës në mjedis.	Nëpërmjet hartimit të planit lokal të menaxhimit të zhurmës në mjedis.
Dokumenti i Angazhimeve Kombëtare për Ndryshimet Klimatike (INDC, Paris 2015)	Përcaktori angazhimet e Shqipërisë në reduktimin e gazeve serë.	Adoptimi i infrastrukturës dhe zbatimi i kriterieve në planifikim dhe ndërtim në përgjigje të ndryshimeve klimatike me qëllim reduktimin e sasive vjetore të emetimeve të gazeve serë.
Draft Strategjia e Përdorimit të Burimeve Ujore	Përcaktori objektivat për ruajtjen e burimeve ujore nëpërmjet kriterieve të përdorimit të qëndrueshëm të tyre	Kufizimi i efekteve negative në sistemin ujor përfshirë burimet sipërfaqësore, nëntokësore, ujëra të kripur, të embël, ujësi pijshëm.

2.2.2 Planet hapsinore të ndërlidhura me PPVTiranë

2.2.2.1 Plani i Përgjithshëm Kombëtar (PKK)

Plani i Përgjithshem Kombtar eshte Instrumenti me i larte ne hirarkine e Planifikimit te Territorit, si i tillë do te sherbeje ne koordinimin dhe bashkerendimin e politikave dhe planeve sektoriale Kombetare duke idhene atyre nje perspektive territoriale eshte nje platforme mbi te cilen harmonizohen interesat ekonomike me interesa te tjere si Kohezioni Territorial, Mbrojtja Mjedisore si dhe Trashegimia Kulturore dhe Historike.

2.2.2.2 PINs Bregdeti (Plani i Integruar Ndersektorial per Bregdetin)

Plani i Integruar Ndersektorial per Bregdetin ka si qellim te percaktoje drejtimet kryesore te zhvillimit per zonen Bregdetare duke shmanjur efektet negative te zhvillimit spontan dhe te pakontrolluar te zones. Do te garantoje integrimin e politikave Territoriale me Programin e Qeverise per ndertimin e nje rafioni te zhvilluar ekonomikisht, stimulimin e rritjes se konkurrueshmerise se tij ne raport me rajone e tjera te ngjashme bregdetare. Ky plan sherben per mbrojtjen me te forte mjedisore dhe peisazhistike te rajonit bregdetar.

2.2.2.3 PINs Durana(Plani i Integruar Ndersektorial per zonen ekonomike Tirane-Durres)

Plani i Integruar Ndersektorial per zonen ekonomike "Tirane - Durres" hartohej paralelisht me dy planet e mesiperme. Qellimi i planit eshte zhvillimi i qendrueshem ekonomik i rajonit "Tirane- Durres" i cili eshte edhe rafioni me i rendesishem ekonomik ne raport kombetar. Nderobjektivat me kryesore jane rritja e Konkurencës, permiresimi i cilesise se jetesës, Mbrojtja dhe Shfrytezimi racional i burimeve Natyrore si dhe permiresimi i Infrastruktureve dhe Levizshmerise ne Rajon.

2.3 FAZA E VENDIMMARRJES

PPV Tirane do te hyje ne fuqi mbas miratimit te Keshillim Kombetar te Teritorit. Procesi i shqyrtimit dhe miratimit eshte planifikuar te finalizohet brenda vitit 2017.

2.4 ÇËSHTJE TË VLERËSUARA OSE DO TË VLERËSOHEN NË NIVELE DHE PROCESE TË TJERA PLANIFIKIMI

Zberthimi i planit ne terren parashikon te materializohet nepermjet Planeve te Detajuara Vendore dhe projekteve individuale. Te dyja keto procese kerkojne vleresimet mjedisore dhe miratimet ne perputhje me percaktimet ne legjisacion dhe Rregulloren e Planit.

3 METODIKA E HARTIMIT TË VSM

3.1 PËRSHKRIMI I METODIKËS SË ZBATUAR PËR HARTIMIN E RAPORTIT TË VSM-SË

Faza I – Mbledhja e të dhënave

Janë mbledhur dhe studiuar informacione nga një sërë dokumentesh strategjikë mjedisore dhe plane të mëparshëm vendorë për Bashkinë Tiranë si:

- Planet Tematike të JICA për infrastrukturën e Tiranës
- Projekti i rehabilitimit të bulevardit dhe lumit në pjesën veriore të Tiranës, 2012
- Planet e menaxhimit të Parkut Kombëtar të Dajtit dhe Peisazhit të Mbrojtur Bizi - Martanesh
- Plani i Përgjithshëm Rregullues, 2012

Janë mbledhur dhe studiuar të dhëna dhe informacione ekzistuese zyrtare mbi cilësinë e mjedisit në territorin e Bashkisë Tiranë përfshirë:

- Raport i gjendjes së Mjedisit 2014 - 2015, Agjencia Kombëtare e Mjedisit
- Raport për gjendjen mjedisore në Tiranë, Instituti i Shëndetit Publik 2008
- Identifikimi dhe Prioritizimi i Pikave të Nxehta Mjedisore, UNDP 2008.
- Raport i VSM për Planin Rregullues të Tiranës, J B Pollock 2008

- Raporti per ndryshimet klimatike...Tirana

Faza II – Përcaktimi i objektit të VSM

Për të mundësuar lidhjen sa më të plotë të programeve strategjike me kompetencat ligjore të pushtetit vendor dhe qëndror është konsultuar dhe kuadri ligjor në fuqi për mjedisin. Njohja e funksioneve ligjore të institucioneve në zhvillimin hapsinor mundëson adresimin e përgjegjësive për zbatimin e tyre. Gjate hartimit te Planit është zhvilluar një proces konsultimi (workshop) me pjesëmarrjen e grupeve të interesit si dhe ekspertëve e specialistëve të shkencave mjedisore. Në këtë takim grupi hartues është njojur me perceptimet mjedisore, shqetësimet dhe sugjerimet e grupeve të interesit në lidhje me çështjet më kritike mjedisore që duhen integruar në Strategjinë e planifikimit. Minutat e takimit do të përfshihen në Shtojcën përkatëse.

Faza III – Vrojtime plotësuesenë terren

Studimi dhe analiza e dokumenteve si më lart, shoqëruar me vrojtimet direkte në terren, kanë ndihmuar për të krijuar një tablo sa më të plotë dhe reale të gjendjes së mjedisit në Tiranë. Nëpërmjet kësaj analize është bërë i mundur identifikimi i probleme mjedisore me të cilat përballet sot Bashkia e Tiranës.

Faza IV – Hartimi i raportit paraprak të VSM

Shqyrtimi i dokumentacionit, analiza e të dhënave ekzistuese, vrojtimet në terren dhe mbledhja e mendimeve e sugjerimeve të grupeve të interesit u perdoren për hartimin e raportit paraprak te VSM i cili do te konsultohet ne një degjese publike ne muajin nentor 2016.

Faza V – Hartimi i raportit final të VSM

3.2 VËSHTIRËSITË E HASURA GJATË PËRGATITJES SË TIJ

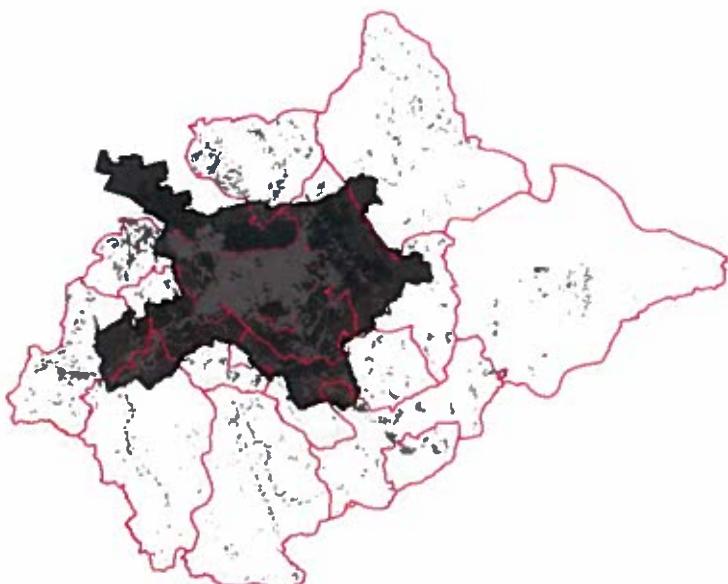
- Mungesa e te dhenave dhe studimeve per floren dhe faunen dhe habitatet jashtë zonave te mbrojtura.
- Pasaktesia dhe kontradikta e statistikave per mbetjet.
- Mungesa e statistikave mjedisore ne nivel bashkie apo ish-komune.

4 PËRSHKRIMI I ALTERNATIVAVE TË KONSIDERUARA GJATË HARTIMIT TË PLANIT

Alternativa 1 – zhvillimi radial i Tiranës

- Permiresohet infrastruktura egzistuese dhe zona urbane qendrore
- Intensitet dhe densitet i larte, braktisja e periferise

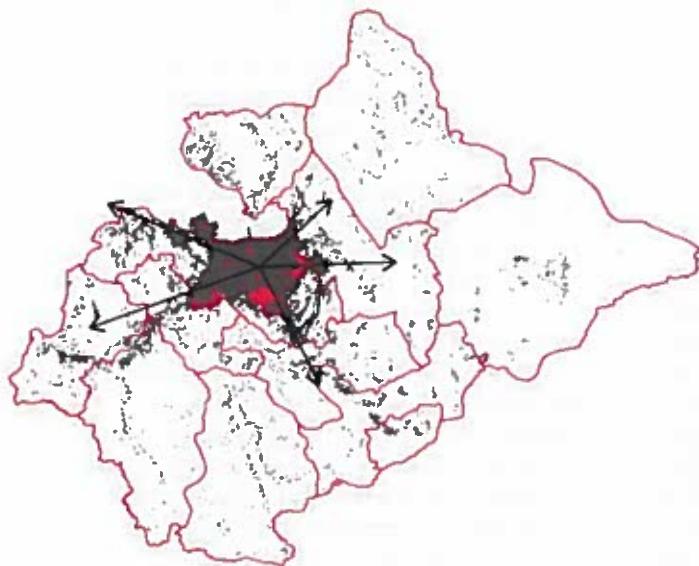
Ilustrim

Alternativa 2 – zhvillimi linear i Tiranes

- Tirana nderlidhet me qytetet dhe qendrat tregetare duke marre perparesi zhvillimi perjgate akseve
- rrugore dhe ekonomike
- Perzierje e zonave tregetare,natyrore dhe urbane, perqendrim i ndotjes mijedisore ne akset lineare.

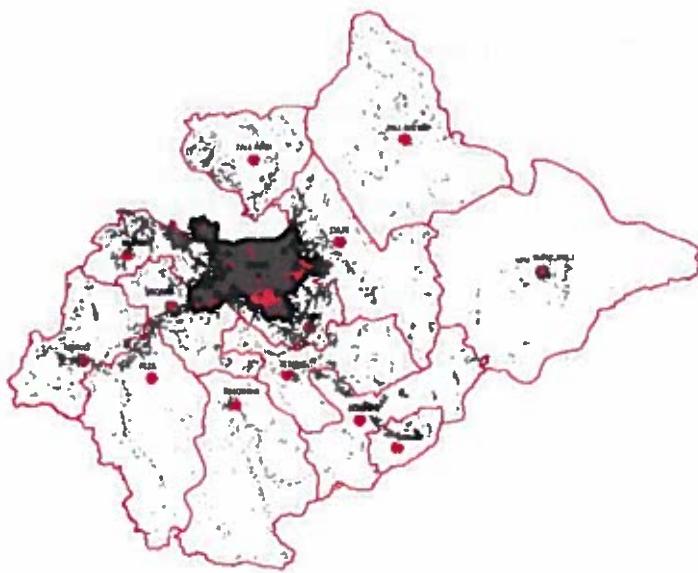
Ilustrim

Alternativa 3 – TR030

- Ndalet zhvillimi li perqendruar dhe kaotik, krijojen zonat bufierike midis terreneve bujqesore dhe urbane.
- Zhvillim policentrik dhe krijimi i poleve te reja urbane dhe te sherbimeve duke marre ne konsiderate zgjerimin e Tiranes dhe nderlidhjen e ish-komunave.
- Perdorimi i infrastrukturës publike si shkollat si pole atraktioni dhe hapësira publike ne lagjet

Ilustrim

5 OBJEKTIVAT PËR MBROJTJEN E MJEDISIT TË CILAT LIDHEN ME PLANIN

5.1 VIZIONI DHE OBJEKTIVAT STRATEGJIKË

Vizioni i PPV, TR030 duhet te mbështetet në parimin e zhvillimit të integruar ku mbrojtja dhe përmirësimi i gjendjes së mediumeve mjedisore garanton sigurinë e rritjes ekonomike dhe mirqënieve sociale. Tirana është kryeqyteti dhe metropoli më i madh i vendit dhe si i tillë synon të jetë një qytet konkuruves i nivelit europian; një qytet që ofron për investitorët siguri; infrastrukturë (përfshirë furnizim të pandërprerë me ujë dhe energji); dhe eficencë. Për arritjen e këtij objektivi strategjik madhor vizioni i tij për zhvillim duhet të balancojë nevojet sociale, ekonomike dhe mjedisore, duke iu perqigjitur presioneve nga të gjitha anët. Një qytet i suksesshëm njeh dhe vlerëson mirë asetat e tij natyrore, njerëzore dhe mjedisore dhe nëpërmjet kombinimit të tyre merr përfitimet më të mira. Bashkia e re e Tiranës paraqitet me dy profile dhe realitetë të ndryshme mjedisore që i përkasin qytetit të Tiranës dhe zonave rurale përreth tij. Në këtë kontekst, lind nevoja që vizioni të zhvillohet në dy plane, një qasje kjo që lehtëson kuptimin e masave dhe zbatimin e tyre. Percaktimi i objektivave eshte bazuar ne gjendjen aktuale te cilesise se mjedisit dhe sidomos nevojes per ndryshim dhe rritjes se cilesise se mjedisit. Ne kete aspekt objektivat jane mbështetur mbi gjendjen aktuale dhe synimeve qe ka GLP – Tirane. Objektivat jane perqithesuese dhe gjithe perfshirese por ne vettete secili objektiv perfshin dhe mund te detajohet ne disa nen objektiva si psh A1 – mund te detajohet sipas elementeve ndotues LNS, Nox, SO, CO, hidrokarbure etj. Per te shprehur perseritjet eshte vendosur qe objektivat te mbahen ne nivele te perthithshme dhe te detajohen ne pjesen e indikatoreve te monitorimit te tyre. Theskojme se permëbushja e objektivave eshte çeshtje qe trajtohet dhe kerkon zgjidhje te integruar nepermjet zbatimit te politikave sektoriale sic referohen ne kollonen e dyte te tabelles meposhte. Ne rastet kur Planit nuk mund te mundesoje permëbushjen e tyre per arsyet e ndarjes se perqegjesisive dhe kompetencave ai duhet te mos bjere ndesh me to dhe pengoje zbatimin e tyre. Nje rast i tille do te ishte veshiresia ne arritjen e cilesise se ajrit si pasoje e mungesës se planifikimit te transportit urban ne Tirane, mosmenaxhimit te mbetjeve etj. Ne keto raste nese Bashkia nuk permush rolin e saj menaxherial arritje e normave dhe synimeve kombetare has ne veshiresi dhe mos realizim. Gjithashtu ne vijim te hartimi te PPV ekspertet kane punuar bashkarisht qe ne fazat e hershme te konceptimit te Planit duke marre pjese e kontribuar ne cdo pjese te procesit te planifikimit. Ne kete kontekst integrimi i mjedisit ne plan eshte realizuar ne cdo faze te zhvillimit te tij dhe rjedhimisht ky raport VSM ne nje pjese te madhe referon dhe perkon me vete objektivat e Planit. Kjo menyre planifikimi eshte dhe synimi i vete procesit te VSM dhe norameve te tij qe synojne integrimin e mjedisit ne Plan dhe jo hartimin e nje reporti VSM i cili thjesht vlereson dhe ilustron profilin mjedisor te nje Planit por influencon pak ose aspak ne permëbushjen e tyre.

5.2 ANALIZA SWOT PËR ÇËSHTJET MJEDISORE

Analiza SWOT konsiderohet si një instrument shumë i fuqishëm në drejtim të përcaktimit të objektivave strategjikë të një zhvillimi të caktuar. Nëpërmjet identifikimit të pikave të forta dhe mundësive si dhe duke analizuar pikat e dobëta dhe rreziqeve që rrjedhin prej tyre, analiza SWOT ndihmon në përcaktimin sa më real të objektivave strategjikë. Analiza SWOT është orientuar sipas tre sistemeve bazë: urban, natyror dhe institucional. Ky i fundit është konsideruar jo vetëm përfaktin se Tirana është kryeqendra politike dhe administrative e vendit por edhe sepse programet dhe planet që do të hartohen për zbatimin e objektivave strategjikë duhet të përputhen me kuadrin ligjor për mjedisin.

Pikat e forta (STRENGTHS)		Pikat e doba (WEAKNESSES)
Urbane	(S ₁) Qendra më e madhe urbane e vendit (S ₂) Qendra më e madhe e zhvillimit ekonomik	(W ₁) Përqëndrim i lartë i populisë (W ₂) Mungesa e planifikimit të integruar të zonave ekonomike bazuar në studimet përkatëse, konsum i lartë i burimeve natyrore, mosbatimi i standardeve mjedisore për industrinë
Natyrore	(S ₃) Diversiteti i mjedisit natyror dhe burimet e lëndës së parë (S ₄) Ekzistencë e burimeve ujore të mjaftueshme (S ₅) Burime natyrore të përshtatshme për zhvillimin bujqësor (S ₆) Prania e zonave të mbrojtura	(W ₃) Përdorimi i burimeve për interesa afatshkurtra (HEC, guorre, inerte lumore, pyje) me pasoja afatgjata në mjedis (W ₄) Mungesa e eficencës së përdorimit (sisteme individualë dhe të amortizuar të përdorimit të ujit), mangësi në sistemin e menaxhimit dhe kontrollit të ndotjes (W ₅) Mungesa e sistemeve të kontrollit të përdorimit të tokës dhe teknikave të pëhrimit (W ₆) Mungesa e planeve të menaxhimit, kultura e munguar e përdorimit të mirë dhe të qëndrueshëm
Institucionale	(S ₇) Prania e institucioneve qëndrore (S ₈) Prania e institucioneve shkencore dhe akademike (S ₉) Prania e institucioneve diplomatike dhe financiare më të mëdha (kombëtare dhe ndërkombëtare)	(W ₇) Përdorimi i zhvillimit të qytetit për qëllime afatshkurtra politike, vonesa në miratim dhe mungesa e zbatimit të ligjeve dhe standardeve sektoriale (zburma, ajvr, kimikate, ndryshime klimatike etj.) (W ₈) Ekzistencë e teorive dhe "shkollave" të vjetra të planifikimit dhe zhvillimit. Programe të kufizuar dhe me mangësi në lidhje me zhvillimin e qëndrueshëm, teknologjë e reja, eficencë e energjisë. (W ₉) Orientimi/tërheqja e bankave (më së shumti të nivelit të dytë) ndaj financimit të projekteve që nuk përputhen me parimet e planifikimit të zhvillimit të qëndrueshëm (Investime me studime pjesore urbane që nuk marrin në konsideratë ndikimet kumulative)
Mundësia (OPPORTUNITIES)		Rreziqet (THREATS)
Urbane	(O ₁) Përmirësimi i infrastrukturës, instrumentat planifikues, rritja e eficencës së energjisë, aplikimi i një sistemi të menaxhimit të mjedisit	(T ₁) Rritje e presionit ndaj mjedisit (Mungesë/zënie e hapsirave të gjelbërtë, përkeqësim i cilësisë së ajrit, ujit, tokws, pejsazhit, gjenerim i lartë mbetjesh, mbishfrytëzim i burimeve natyrore)
Natyrore	(O ₂) Gjenerim të ardhurash, Aplikimi i teknologjive të reja për kontrollin e shkarkimeve dhe ndotjes industriale, nxitja e industrive të riciklimit,	(T ₂) Shkarkime të ndotjes industriale në zonat urbane (mosbatim standartesh), kërcënim i burimeve natyrore (guorre, lumeni) shtim i transportit të panëvojshëm në zonat urbane, përkeqësim i aspektave vizuale dhe estetike
Insula	(O ₃) Përdorimi i burimeve alternative (riciklimi i inverteve etj.) (O ₄) Ekzistencë e sistemeve dhe teknologjive bashkëkohore të menaxhimit (sistemet e furnizimit me gravitet) – kapacitetet e projektura	(T ₃) Mbishfrytëzimi i burimeve, dëmtim afatgjatë i mjedisit natyror (T ₄) Kosto të larta, shfrytëzim jo i qëndrueshëm i burimeve ujore
Natyrore	(O ₅) Nxitja e zhvillimit të agroturizmit dhe rritja e prodhimeve bio (O ₆) Zhvillimi i ekoturizmit, rritja e përdorimit për rekreacion	(T ₅) Pamundësia e përdorimit të qëndrueshëm të tokës, ndotje e tokës dhe ujit (T ₆) Dëmtim i vlerave natyrore, kërcënim i burimeve
Insula	(O ₇) Mundësi më të larta investimesh	(T ₇) Mungesa dhe mangësi në planifikim, pengesa në investime afatgjata dhe vonesa në zgjidhje
	(O ₈) Ekzistencë e ekspertëve nga të gjitha disiplinat e nevojshme për planifikim, akses i lehtë në procesin e planifikimit (mund të ndërtohen grupe AD-HOC ndërmjet institucioneve planifikuese dhe zhvilluese dhe atyre akademike dhe shkencore) (O ₉) Mbështetja dhe financimi për çështje të mjedisit nga organizata ndërkombëtare dhe ambasada, politikat financuese të organizatave financiare dhe joqeveritare ndërkombëtare mbështetur në parime të qarta të mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit të qëndrueshëm	(T ₈) Pengesa në aplikimin e teknikave bashkëkohore të planifikimit. Mospërfshirja në sistemet e planifikimit. (T ₉) Përkeqësim i cilësisë së mjedisit urban (mbishfrytëzim i kapaciteteve mbajtës të mjedisit), keqpërdorim i burimeve natyrore

5.3 OBJEKTIVAT STRATEGJIKË MJEDISORE

Për të përbushur këtë vizion, janë përcaktuar 2 objektiva strategjikë kuader per mjedisin, në të cilët duhet të fokusohet zhvillimi i Bashkisë gjatë viteve të ardhshme në mënyrë që të garantohet mbrojtja e mjedisit.

- Objktivi 1 (OSM1) - Përmirësimi i cilësisë së mjedisit urban
- Objktivi 2 (OSM2) - Ruajtja e burimeve natyrore dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tyre

Secilina objektivat ka nevoje per zhvillimin një sërë programesh per mjedisin që duhet të zbatohen më tej në fazë të ndryshme të zhvillimit të Tiranës. Me qëllim që të përbushin standartet ligjore për mjedisin, këto programe nuk fokusohen vetëm në drejtim të planifikimit hapsinor por edhe në drejtim të masave menaxheriale që nevojiten për përbushjen e detyrimeve ligjore dhe garantojnë mbrojtjen e mjedisit. Një pjesë e konsiderueshme e masave për mbrojtjen e mjedisit mund të realizohen vetëm nëpërmjet zbatimit të kuadrit ligjor mjedisor në fuqi. Sipas percaktimeve ne strategji, plane dhe VKM e cilesise se mjedisit (duke u përpunuar në përputhje me dokumentin e planit).

Objektivat tematike	Syntesi	Nderthura me politika, plane, nderkombetare, kombetare ¹ dhe lokale	Indikatori
AIRI & ZHURMAT			
A1 – Reduktimi i ndotjes dhe permushmanja e standardeve te cilesise se ajrit	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	Strategjia Kombetare e Clesise se Ajrit Draft Piani Kombetari i Clesise se Ajrit	Cilesia e ajrit urban
A2 – Reduktimi i nivelit te zhurmave dhe permushmanja e normave te lejuara	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	Plan i kombetar i veprimit per menaxhimin e zhurmave ne mjedis	Niveli i zhurmave Zbatimi i standardeve/teknologive zhurmekapses ne objektet e reja
BURIMET UJORE			
U1- Mbrojtja e burimeve ujore	Mbrojtja dhe permiresimi i cilesise se ujut dhe perdonim i qendrueshem	Draft Strategjia per Menaxhimin e Burimeve Ujore	Cilesia e ujerave
NATYRA& BIODIVERSITETI			
B1- Mbrojtja e flores, faunes dhe koridoreve ekologjike,	Ruajtja e habitateve dhe llojeve	Strategjia Kombetare e Biodiversitetit (dokumenti politik)	Gjendja e habitateve dhe prania e llojeve
FILTRAT E GJELBER URBANE			
GJ1 – Rritja e filtrave te gjelber	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	Strategjia Kombetare e Clesise se Ajrit	Siperfaqet e gjelberta (rritja) 50% green plus public space Consideration: Minimum 20-30% of pdv surface green area, regulation.
NDRYSHIMET KLIMATIKE DHE MBETJET			
K1 - Pershtata ndaj ndryshimeve klimatike	Mbrojtja e habitatit natyror dhe urban	Kontributi i Pikesynimit Kombetar ne kuader te Marrveshjes se Parisit	Profili i transportit Shkarkimet e GHG (CO2) Profili i konsumit te energjise/banor dhe eficencia energetike Zbatimi i standardeve te eficences energetike ne objekte Permbytjet
TOKA PIELLORE DHE PEZAZHI			
T1- Mbrojtja e tokes	Zhvillimi ekonomik dhe harmonizuar me natyren	Strategjia Kombetare e Biodiversitetit (dokumenti politik)	Perdonimi i tokes Erozioni i tokes Ndotja e tokes (depozitimi mbetjeve) Gjendja e kurores se gjelber/fragmentimi i saj.

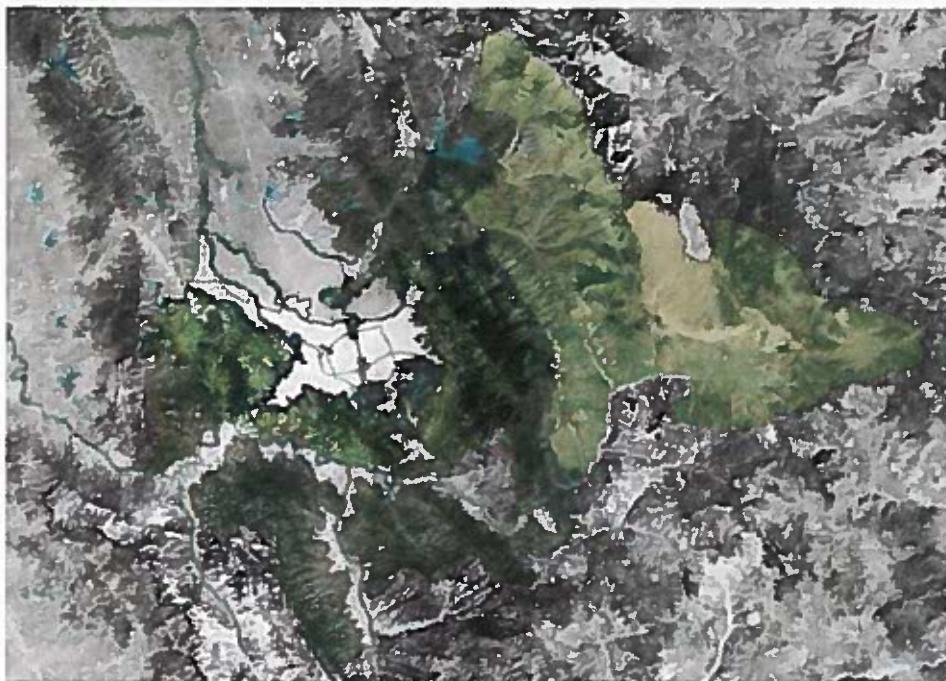
6 PËRSHKRIMII PËRBËRËSVE TË MJEDISIT NË ZONËN E SHTRIRJES SË PLANIT

Për vlerësimin e ndikimeve të mundshme në mjedis që rrjedhin nga zhvillimi i Planit, është me rëndësi të njihen së pari komponentët e mjedisit në zonën ku parashikohet të shtrihet ky plan. Në këtë seksion janë përshkruar kushtet natyrore dhe sociale të zonës së planit sipas receptorëve përkatës mjedisorë. Nëpërmjet njohjes së situatës aktuale mund të arrihet të parashikohet se si rezultatet e pritshme të këtij zhvillimi do të ndryshojnë pozitivisht apo negativisht cilësinë e mjedisit dhe të jetës së komunitetit.

6.1 MJEDISI NATYROR

6.1.1 Pozicioni gjeografik dhe morfologjia

Bashkia Tiranë shtrihet në pjesën qëndrore të Shqipërisë, në një pozicion mjaft strategjik. Bazuar në Rajonizimin fiziko-gjeografik të vendit, territori që përbledh kjo bashki, bën pjesë nëdy njësi të tilla: Krahina Malore Qëndrore dhe Ultësira Perëndimore. Kjo përkatesi përcakton edhe morfologjinë e rajonit, kryesisht kodrinoro-fushor dhe më pak malor. Krahinës Malore Qendrore i takojnë sektorët verilindorë e lindorë, ndërsa e gjithë pjesa tjeter përfshihet në Ultësirën Perëndimore. Pika më e lartë është në Malin e Dajtit (1613m), i cili gjendet në verilindje të qytetit të Tiranës. Duke zbritur në drejtim të perëndimit, terreni malor i le vendin atij kodrinoro-fushor.

Qyteti i Tiranës është i vendosur në fushën me të njëjtin emër, që është pjesë e Njësisë së Fushave dhe Kodrave Lezhë-Tiranë-Durrës, të Ultësirës perëndimore. Fusha e Tiranës vendoset midis rrëzës veriore të kodrave të Vaqarr-Sharrë-Sauk-Farkë në jug, kodrave Ibë-Linë-Mukje në lindje dhe vargut kodrinor Vorë-Erzen në perëndim. Ajo rrëthohet nga tri anë me vargje kodrinorë, ndërsa në veriperëndim është e hapur. Relievi është fushor ndërsa lartësia mesatare në të cilën vendoset qyteti është 110 m mbi nivelin e detit

6.1.2 Kushtet klimatike

Ndonëse territori që përfshin Bashkia e re Tiranë përfshihet në 3 zona klimatike: mesdhetare fushore, mesdhetare kodrinore dhe mesdhetare paramalore, në pjesën më të madhe të tij mbizotëron klima mesdhetare fushore më dimër të butë dhe verë të nxehët. Një nga elementet bazë që karakterizon klimën e një zone është regjimi i diellzimit, i shprehur me anë të numrit të ditëve të kthjellëta e të

vranëta. Për zonën në studim, numri i ditëve të kthjellëta luhatet nga 6-7 ditë në muajt e dimrit deri në 16-19 ditë në muajt e verës. Mesatarisht gjatë vitit vrojtohen rreth 1-2 ditë të vranëta në periudhën e verës dhe 10-12 ditë të tilla gjatë e dimrit. Në tabelën e mëposhtme tregohet kohëzgjatja mesatare e dites sipas muajve si dhe mesatarja e ditëve me temperaturë mbi 32°C dhe nën 0°C.

	Vjetore	JAN	SHK	MAR	PRI	MAJ	QER	KOR	GUS	SHT	TET	NEN	DHU	Periudha studimore (vite)
Kohëzgjatja mesatare e dites (orë)	12.7	10.1	11.1	12.4	13.8	15.1	15.7	15.3	14.3	12.9	11.5	10.4	9.8	3
Nr. i ditëve me temp. > 32°C	31	-	-	-	-	-	3	11	15	1	-	-	-	3
Nr. i ditëve me temp. < 0°C	34	10	6	7	-	-	-	-	-	-	-	-	10	3

Burimi: www.weatherbase.com

Për rajonin e Tiranës rezulton se vlerat mujore të rezatimit të përgjithshëm luhaten nga 135,6 kal/cm² në muajin dhjetor deri në 570 kal/cm² në muajin korrik. Shifrat tregojnë një potencial të konsiderueshëm të energjisë diellore për zonën në studim, element ky shumë i favorshëm për zhvillimin ekonomik të zonës. Temperatura mesatare vjetore është 15°C dhe kemi të bëjmë me një regjim tipik mesdhetar ku temperatura minimale vrojtohet në muajin Janar me 6°C, ndërsa temperatura maksimale vrojtohet në muajt Korrik dhe Gusht 24°C.

	Vjetore	JAN	SHK	MAR	PRI	MAJ	QER	KOR	GUS	SHT	TET	NEN	DHU	Periudha studimore (vite)
Temp. mesatare (°C)	15	6	7	8	12	17	21	24	24	20	16	11	8	3
Temp. max. mesatare (°C)	21	11	12	13	18	22	27	31	32	27	22	16	13	3
Temp. min. mesatare (°C)	9	2	4	3	7	12	15	17	17	14	10	7	5	5

Burimi: www.weatherbase.com

Në zonën në studim sasia e reshjeve vjetore është rreth 1250mm. Në krahasim me vlerën mesatare të territorit shqiptar (1400mm), kjo zonë është më e ulët në sasinë e reshjeve atmosferike. Shpëndarja e reshjeve gjatë vitit ka një formë "U" që është tipike e një regjimi mesdhetar të reshjeve. Sasia më e madhe e reshjeve vërëhet gjatë periudhës së ftohtë të vitit dhe muajt më të lágësht janë Nëntor-Dhjetor (162 dhe 141mm përkatesisht). Muaji më i thatë është Koriku (38mm).

	Vjetore	JAN	SHK	MAR	PRI	MAJ	QER	KOR	GUS	SHT	TET	NEN	DHU	Periudha studimore (vite)
Sasia mesatare (mm)	1250	123	140	100	140	140	70	30	10	40	120	150	130	3
Nr. mesatar i ditëve me shi	78	8	7	7	8	9	3	3	1	3	7	9	3	3

Burimi: www.weatherbase.com

Dëbora vrojtohet rrallë në qytet dhe zonën fushore dhe mund të konsiderohet si dukuri e jashtëzakonshme. Ajo krijohet rrallë, por edhe kur krijohet nuk mund të qëndrojë gjatë edhe për shkak të temperaturave mbi 0°C. Një tjetër element mijافت i rëndësishëm i klimës është edhe era. Shpejtësia e erës në zonën në studim është në varësi të periudhës së vitit. Vlerat më të mëdha të tyre vrojtohen në stinën e dimrit kur veprimtaria ciklonare është e theksuar. Rastisjet më të madhe e ka drejtimi juglindje me rastisje 15.8% dhe veriperëndimi me 15.1%.

6.1.3 Gjeologjia

Referuar studimeve gjeologjike, nga pikpamja strukturore rajoni i Tiranës bën pjesë në zonën tektonike të Krujës. Zona ndërtohet gati tërësisht nga shkëmbinj terrigjene që janë të larmishëm sa i takon moshes së tyre por, në të takohen edhe gëlqerorë të tortonianit, të cilët gjithshtu vendosen në trajtë brezash, por shumë më të ngushtë, me shtrirje nga juglindja në veriperëndim. Gëlqerorët përfaqësojnë edhe kuotat më të larta të rëlievit të zonës. Karakteristike për rajonin në studim janë lëvizjet neotektonike ngritëse, intensiteti i ulët i të cilave përbën

shkakun kryesor të reliefit kodrinor. Vetë qyteti i Tiranës vendoset mbi depozitime të kuaternarit (Holocenit). Kryesish bëhet fjalë për depozitime aluviale të reja (shtratet e sotme të lumenjve) dhe më të vjetra (tarracat lumore), që përfaqësohen kryesish nga zhavorre, rëra, alevrolite dhe thjerza argjilore. Studimet e ndryshme të tokës kanë treguar se trashësia e depozitimeve të kuaternarit luhatet nga 40-90 m. Duke gjykuar nga kjo trashësi dhe karakteri i vendosjes së tyre në këtë territor, del se gjatë periudhës së kuaternarit ka mbizotëruar zhytja. Më vonë, si rezultat i ngritjes së krahut lindor të sinklinalit Tiranë-Ishëm ka ndodhur një rritje e procesit të erozionit, që evidentohet qartë në thellimin e shtretërve të lumenjve dhe formimin e tarracave lumore. Sipas hartës së rajonizimit sismik, qyteti i Tiranës përfshihet në një zone ku brenda 100 viteve të ardhshëm mund të priten termete me intensitet 7 ballë (MSK-64) për kushte mesatare trualli.

6.1.4 Tokat

Bazuar në klasifikimin kombëtar pedologjik sipas zonalitetit vertikal, brenda territorit të Bashkisë Tiranë-Nevidentohen disa tipe tokash, ndër të cilat mbizotërojnë Tokat e Hinjta Kafe (përfshirë Livadhore të Hinjta Kafe dhe të Hinjtra kafe livadhore). Duke qenë të zhvilluara kryesish në zonën perendimore të vendit, në lartësitë midis 0 – 200 m nga niveli i detit dhe në kushte të klimës mesdhetare kodrinore dhe fushore ato kanë edhe përhapjen më të madhe në rajonin e Tiranës, dhe mbulojnë të gjithë pjesën qëndrore dhe perendimore. Materiali primar i këtyre tokave është me natyrë të ndryshme që nga ato proluviale, deluviale dhe aluviale. Në sektorët kodrinorë janë formuar Tokat e kafenjta dhe në sektorë edhe më të veçuar, me lartësi mbi 1000 m mbi nivelin e detit, Tokat e murrme pyjore.

6.1.5 Sistemi ujor

6.1.5.1 Burimet ujore sipërfaqësore

Referuar dokumentit të Strategjisë Kombëtare të Ujit, Tirana përfshihet në pellgun ujëmbledhës të lumenjve Erzen dhe Ishëm, i cili formon një basen të vetëm ujor nga gjashtë në total që ka vendi. Ishmi formohet nga bashkimi i ujrave të lumit të Tiranës, lumi të Tërkuzës dhe lumi të Zezës, ndër të cilët si ndegë kryesore konsiderohet lumi i Tiranës. Pellgu i tij ujëmbledhës pozicionohet në Shqipërinë e mesme ndërmjet pellgut të Matit në veri dhe pellgut të lumit Erzen në jug, vija ujëndarëse me të cilin kalon nëpër malet Micaku i Shënnërisë (1828 m) dhe atë të Dajtit (1612 m). Ai ka një sipërfaqe prej 673 km² me lartësi mesatare 357m mbi nivelin e detit, ndërsa gjatësia e shtratit është 79,2 km. Në përgjithësi, të tre degët kryesore të tij dhe që rrjedhin në territorin e bashkisë Tiranë, ruajnë karakteristikat e përrenjive malorë me rrjedhje të rrëmbyeshme gjatë plotave dhe me kohardhje të vogël. Lumi i Tiranës ka një gjatësi rrëth 35 km dhe në pjesën e sipërme të tij formohet nga tre degë: Përroi i Mojsitit, Selitës dhe Zall-Bastarit. Në largësi 2.5 km nga qendra e komunës Zall-Dajt ai ndërron emrin dhe quhet lumi i Tiranës dhe vazhdon më këtë emërtim deri në afersi të fshatit Larushk ku bashkohet me lumin e Tërkuzës dhe formon lumin e Gjolës. Degët kryesore të lumit të Tiranës janë: pérroi i Lanës, i cili përshkon Tiranën nga verilindja në jugperëndim, ka një gjatësi prej 29km, sipërfaqe ujëmbledhëse 67 km², lartësi mesatare 179 m mbi nivelin e detit dhe rënie 24 m / km; dhe ai i Limuthitit cili ka sipërfaqe të pellgut ujëmbledhës 31 km². Lumi i Tiranës furnizohet me ujin e Selitës dhe të disa përrenjive më të vegjël me karakter stinor që derdhen në shtratin e tij. Lumi i Tërkuzës rrjedh në veriperëndim të Tiranës dhenë afersi të Fushë Prezës bashkohet me lumin e Tiranës. Ai buron në pjesën veriperëndimore të Malit me Gropa dhe ka një gjatësi rrëth 44.1 km. Pellgu i tij ujëmbledhës ka sipërfaqe 182 km², lartësi mesatare 458 m mbi nivelin e detit dhe rënie 22m/km. Përpëra ndërtimit të rezervuarit të Bovillës, shtimi i rrjedhës së lumit gjatë stinës së dimrit dhe pranverës shkaktonte përbërje të shumta. Me ngritjen e rezervuarit të Bovillës dhe disiplinimin e shtratit me prita e argjinatura, ujrat e lumi të Tërkuzës janë shfrytëzuar dhe shfrytëzohen përfurnizimin me ujë të qytetit të Tiranës. Lumi i Zezës ka një gjatësi të përgjithshme prej 29 km. Sipërfaqja e pellgut ujëmbledhës të këtij lumi është 71,3 km², ndërsa lartësia mesatare 487 mm/bi nivelin e detit. Lumi i Zezës dallohet per regjim torrencial (të rrëmbyer) dhe e siguron 68% të ujit nga reshjet që bien në pellgun ujëmbledhës të tij. Prurja mesatare shumëvjeçare

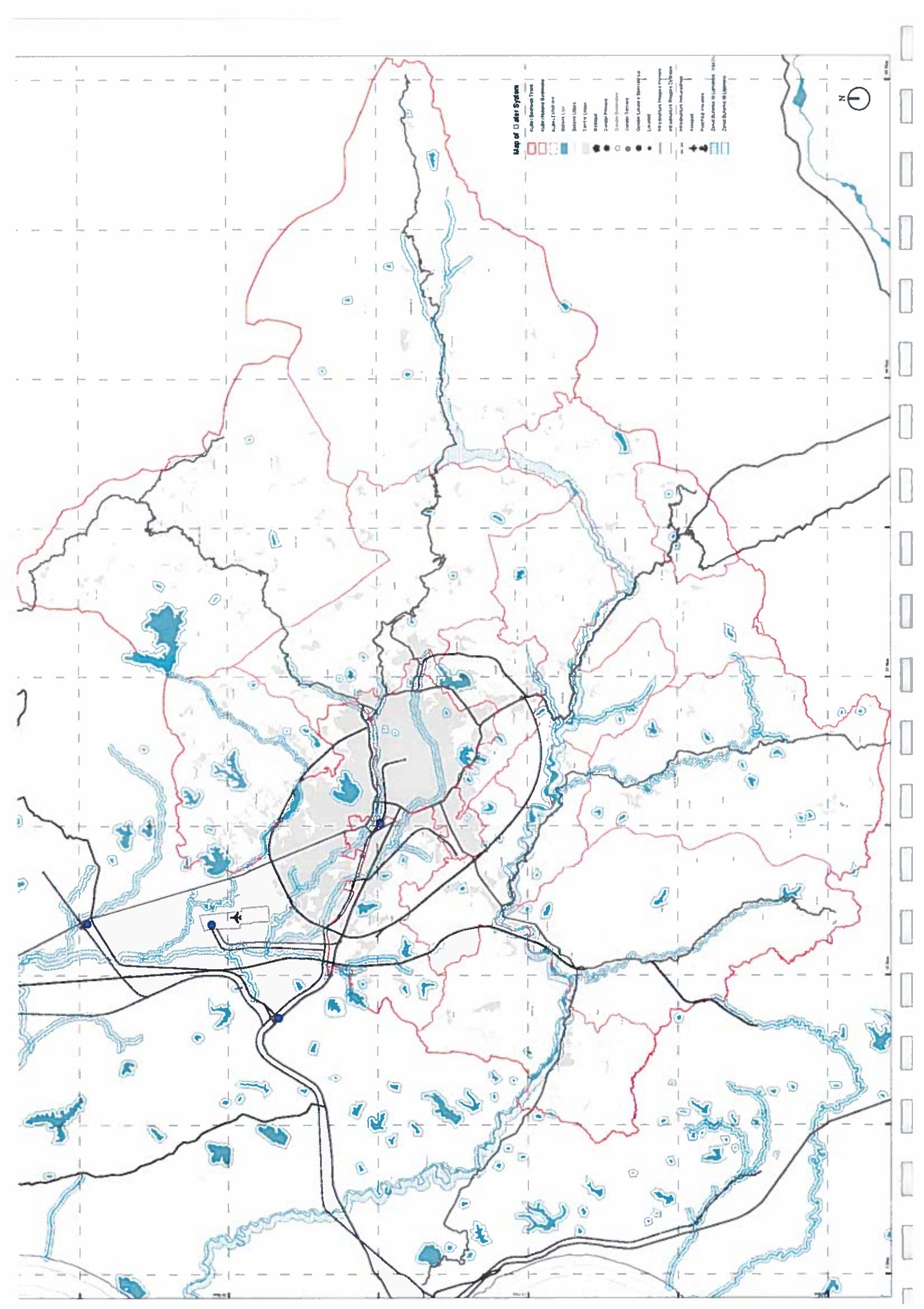

e tij është $Q_0 = 2,15 \text{m}^3/\text{s}$ ndërsa koeficienti i rrjedhës është 0.68 dhe për këtë arsy, në rast të prurjeve të mëdha, lumi i Zezës shkakton përblyje në zonat e ndodhura pranë brigjeve të tij. Ndërtimi litologjik i pellgut ujëmbledhës të Ishmit favorizon krijimin e një rrjedhe të fuqishme nëntokësore, e cila përfaqëson 40% të rrjedhës së tij vjetore. Ujërat e lumenjtë e rëndësishëm që përshkojnë pjesën qëndrore të vendit. Pellgu i lumenjtë Erzen me sipërfaqe të pellgut ujëmbledhës 760 km², zhvillohet në zonën malore në lindje dhe juglindje të Tiranës dhe ka një lartësi mesatare 435 m mbi nivelin e detit. Erzeni buron në afersi të Qafës së Gurakuqit, në kuotën 1300 metrambi nivelin e detit dhe ka gjatësi të përgjithshme 109 km dhe prurje mesatare vjetore 18.1 m/s me një modul të prurjes prej 24 l/s/km². Koeficienti i rrjedhjes ujore vjetore për të gjithë pellgun e Erzenit është $a=0,51$. Si pasojë e ndërtimit gjeologjik të pellgut të tij ujëmbledhës, formacione të papërshkueshme në 60% të sipërfaqes, gjysëm të përshkueshme në 5% të saj dhe 35% e mbetur nga formacione të papërshkueshme, ushqimi nëntokësor përfaqëson 31% të rrjedhjes vjetore, ndërsa ai sipërfaqësor 69% të saj. Ujërat e lumenjtë Erzen janë përdorur dhe përdoren kryesisht përvaditje dhe shumë pak përvjetësuar (pas depurifikimit). Përgjatë lugineve së tij ka shumë puse të cekët uji që përdoren përfurnizimin me ujë në zonat rurale. Figura 6.1.2 në vijim tregon hartën e burimeve ujore në bashkinë Tiranë.

6.1.5.2 Ujërat nëntokësore

Në pikëpamje hidrogjeologjike, territori i Bashkisë Tiranë shtrihet mbi akuiferin e zhavorreve të Kuaternarit të Tiranës, i cili përfaqëson zonën e ushqimit të pellgut të madh ujëmbajtës të Tiranë -Ishmit. Në këtë pellg, horizonti kryesor ujëmbajtës përfaqësohet nga depozitimet e zhavorreve me përhapje në të gjithë zonën ku shtrihet qyteti i Tiranës, Kombinati, Yzberishi, Mëzezi, Lakanasi, Valiasi etj. Trashësia e këtyre depozitimeve rritet nga qyteti në drejtim të Selitës së Vogël, Kombinat, Mezez-Lakanasit. Trashësia e shtresës ujëmbajtëse varion nga 2-3 m, në 5-10 m, trashësi më të madhe ka në sektorët Selitë e Vogël, Unaza e Re, Kombinat, Mëzez-Lakanas. Shtresa ujëmbajtëse ka tregues të mirë hidraulikë, prurja specifike varion nga 2-5 l/sek/m deri në 10-20 l/sek/m, koeficienti i filtrimit varion nga 50-100 m/ditë në 200-400 m/ditë.

Koeficenti vjetor i shfrytëzimit të akuferitë zhavorreve të kuaternarit varion $K = 0.85 - 0.95$ ndërsa sasia e ujët që shfrytëzohet është $Q=1200-1300 \text{ l/sec}$ dhe përdoret për furnizimin me ujë të pijshëm të qytetit të Tiranës, Kamzës dhe qendra të tjera të banuara dhe si ujë teknologjik. Për sa i përket karakterit të ujrave nëntokësore të këtij pellgu, takohen kryesisht ujëra pa presion (qyteti i Tiranës, Laprakë etj.) dhe me presion, por pa vetërrjedhje (Kombinat, Selitë, Lakanas). Ujrat nëntokësore të pellgut Tiranë ushqehen nga infiltrimet e reshjeve atmosferike, në veçanti kur ato janë pa presion, si dhe nga infiltrimet e ujrave sipërfaqësore të lumenjve Tiranë, Tërkuzë. Vitetë fiziko-kimike të ujrave janë të mira me $M_p=0.5-0.8 \text{ mg/l}$. Nga analizat e kryera rezulton se janë ujëra neutrale, jo agresive ndaj hekurit dhe betonit.

6.1.5.3 Rezervuarët

Ujërat sipërfaqësore të Tiranës përfshijnë edhe një numër të konsiderueshëm rezervuarësh dhe ujëmbledhësish.

- **Liqeni artificial i Tiranës**, ndërtuar në parkun më të madh të qytetit, me thelli të prej 12,5 m, sipërfaqe 0,40 km² dhe lartësi 116,9 m mbi nivelin e detit. **Liqeni artificial** ushqehet kryesisht nga pellgu i tij shimbledhës dhe ka një kapacitet prej 2.500.000 m³ ujë. I ndërtuar fillimisht për furnizim me ujë industrial të ish Kombinatit të Tekstileve, me fillimin e furnizimit me ujë nga liqeni i Farkës, ai filloj të përdorej për ujitjen e tokave bujqësore që shtrihen në kodrat e Selitës dhe Yzberishit. Aktualisht pellgu shimbledhës nuk e siguron mbushjen me ujë në nivelin maksimal për gjithë vitin hidrologjik. Përveç kësaj traseja e shkarkuesit egzistues nuk është në gjendje pune.
- **Rezervuari i Paskuqanit**, ndërtuar në vitin 1983 me dy diga, Paskuqan 1 dhe 2. Volumi i ujët që mbledh rezervuari është 9 Mm³. Sipërfaqja e ujitur nga ky rezervuar në fillimet e tij ka qenë 2500 ha por në ditët e sotme është më e vogël, por nuk është vlerësuar akoma saktësisht.
- **Rezervuari i Purezit**, ndërtuar në vitin 1971 me volum uji 1.5 Mm³. Sipërfaqja e tokave të ujitura prej tij ka qenë afersisht 500 ha ndërsa në ditët e sotme është më e vogël, por nuk është vlerësuar akoma saktësisht.
- **Rezervuari i Kasharit**, ndërtuar në vitin 1963 me volum uji 1.8 Mm³. Sipërfaqja e tokave të ujitura prej tij ka qenë afersisht 500 ha.
- **Rezervuari i Çekrezës**, ndërtuar në vitin 1968 me volum uji 4.8 Mm³. Sipërfaqja e tokave të ujitura prej tij fillimisht ka qenë afersisht 1600 ha ndërsa aktualisht është rreth 300 ha.
- **Rezervuari i Farkës**, ndërtuar në vitin 1984 me volum uji 9.0 Mm³. Sipërfaqja e fillestare e tokave të ujitura prej tij ka qenë afersisht 1900 ha. Aktualisht është më e vogël por nuk ka të dhëna për madhësinë.

6.2 MJEDISI BIOLOGJIK

6.2.1 Flora dhe habitatet

Vrojtimet dhe humultimet e bëra për habitatet natyrore të rrethit të Tiranës kanë evidentuar praninë e një numri të madh të llojeve dhe formacioneve bimore. Hapësira e zonës përfshin zonat kodrinore, paramalore, malore dhe kullotat alpine (zonës së Dajtit – Malit me Gropë – kodrat e Tiranës) të cilat kanë mbi 860 lloje bimësh të larta, të shpërndara në rrëth 90 familje. Format jetësore mbizotërohen nga hemikriptofitet (37%), terofitet (28%) dhe gjeofitet (17%), e cila është dëshmi e hapësirave të hapura (çeltirave) dhe dendësinë relativisht të ulët të kurorës së bimëve drunore, shkallës së madhe të rrëgjimit të kateve shkurreore dhe drunore. Edhe sasia e pakët e fanerofiteve (13%) është tregues jo vetëm i përfaqësimit jo të lartë të llojeve drusore, por edhe i shfrytëzimit të madh të tyre për qëllime ekonomike, e cila ka sjellë edhe proceset degraduese të bimësisë në zonë. (Dring et al., 2002; Dumishllari, 2006; Dumishllari & Buzo, 2008; Kalajnxhiu, 2006; Kalajnxhiu et al., 2004; Krutaj et al., 2006; Shuka et al., 2007, etj.). Duke u mbështetur në klasifikimin vertikal në zonën e Tiranës gjenden katër zona fitoklimatike:

Zona e shkurretave mesdhetare, e cila shtrihet në lartësinë nga 300 – 600 metër mbi nivelin e detit. Fisionomia floristike e saj përfaqësohet nga shkurreta me gjethë gjithnjë të blerta dhe nga shkurretat që i lëshojnë gjethet në dimër.

Si shkurre me shendetare me gjelhe gjithnjë të blerta dhe të lëkurta vlefshë për t'u përmendur llojet: ilqja (*Quercus ilex*), xina (*Pistacia lentiscus*), mare (*Arbutus unedo*), shqopa (*Erica arborea*), mersina (*Myrtus communis*), gjimeshtra (*Spartium junceum*), morenxa (*Smilax aspera*) si dhe bimë që i lëshojnë gjethet gjatë dimrit si driza (*Paliurus aculeatus*), frashëri (*Fraxinus ornus*), shkoza (*Carpinus orientalis*) etj. Flora e bimësise barishtore e formacionit të makjes në përgjithësi është e varfër dhe monotone për shkak të mbulesës së dendur të saj. Ajo është e pasur edhe me bimë të ulëta kriptogame, si Likenet (*Lichenes*) – mbi trungjet dhe gurët, Brloftet (*Bryophyta*), në tokë, drurë ose gurë, Flerera, (*Pteridophyta*), Kërpudha (*Mycophyta*).

Habitati i shkurreve mesdhetare

Spartium junceum (Ibë, Tiranë)

Zona e dushkajave e cila shtrihet në lartësitet 500 - 1000 m, me përzlerje drurëshe shparth (*Quercus frainetto*), qarr (*Q. cerris*), bungë (*Q. petraea*), bungëbutë (*Q. pubescens*), frashëri (*Fraxinus excelsior*), shkozë (*Carpinus orientalis*), mëllezë (*Ostrya carpinifolia*), gështenjë (*Casatanea sativa*), lajthi (*Corylus avellana*), thanë (*Cornus mas*), gorricë (*Pyrus amygdaliformis*), rrallë llqe (*Q. ilex*) etj. Ky kat në përgjithësi përfaqësohet nga pyje të rrallë, gjë e cila lejon që të depërtojë drita dhe si pasojë rritet elementi i nënpyllit dhe një bimë e pasur barishtore si p.sh. manushaqja (*Viola odorata L.*), lule lepuri (*Pulmonaria officinalis A.kern*), milca (*Melissa officinalis L.*) dhe shumë gramore midis të cilave përmendim belizmën (*Andropogon gryllus L.*), telishin (*Dactylis glomerata L.*).

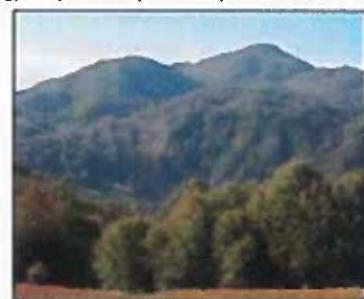
Habitati i katit të Dushk-Shkozë Thana (*Cornus mas*)

Zona e ahut që shtrihet në lartësitet 1000 - 1600 m dhe kryesohet nga ahu (*Fagus sylvatica*). Ahu gjendet në grumbuj të thjeshtë, deri në lartësinë 1570 m, si dhe me përzlerje llojesh: panjë fletëgjerë (*Acer obtusatum*), mëllezë (*Ostrya carpinifolia*), bungë (*Q.petraea*), frashëri (*Fraxinus excelsior*), plshë e zezë (*Pinus nigra*), rrobull (*P.heldreichii*), hartinë (*P. sylvestris*), bli (*Tillaplatyphyllos*) etj. Në disa maja mbi 1000 m, pylli i ahut është i paprekur, i virgjër, pothuajse natyror.

Habitati i Katit të Ahut i dominuar nga pyje ahu (*Fagus sylvatica*) (foto majtas në Bistë © A.Mullaj)

Zona e kullotave malore është tepër e kufizuar, në lartësitë mbi 1500 m. Sipas Dumishllari & Buzo (2008), sipërfaqe të mëdha dhe më vlerë zënë lindadhet eumesofile të vendosur në toka relativisht të thella të murrme pyjoreme Poasp. diverse, *Festuca paniculata*, *Cynosurus cristatus*, *Trifolium pratense*, *Phleum alpinum*, *Koeleria splendens*, *Asphodelus albus*, *Narcissus poeticus*. Çeltirat pyjore dhe sipërfaqet e zhveshura gurishtore, në pjesën më të madhe përfaqësohen nga kullota të thata me *Festuca* sp. diverse (*F. bosniaca*), *Bromus* sp. diverse (p.sh. *B. erectus*), *Teucrium montanum*, *Stipa pennata*, *Thymus cherleroides*, *Th. striatus*. Zënë vend të rëndësishëm lindadhet gjysmë të thata (meso-kserofite), me *Agrostiscapillaris*, fier (*Pteridium aquilinum*), *Thymus striatus* etj. Shpatet e sheshta dhe gropat mbulohen nga lindadhe mesofile të ftohta, me *Poa* sp. diverse dhe *Nardus stricta* (Dumishllari, 2006; Dumishllari, Buzo, 2008).

Kullota alpine në Malin me Gropë

Xherrokull (*Colchicum autumnale*) (© A. Mullaj)

6.2.1.1 Habitatet Breglumore

Nga pikpamja fitoklimatike lumenjtë që përshkojnë në zonën e Tiranës rrjedhin kryesisht në brezin e pyjeve dhe shkurretave mesdhetare. Ata karakterizohen nga një diversitet habitatesh dhe komunitetesh bimore të tilla si, vegjetacioni i shtretërve të lumenjve, vegjetacioni ligatinor i ujравe të èmbla (Mullaj et al. 2007). Rrjedha e lirë e lumenjve nëpërmjet një mozaiku habitatesh që krijohet si rezultat i aspekteve të ndryshme të vetë rrjedhës së ujët (ujëra të qetë, dhëpa, ujra të rrëmbyer, vende shkëmbore) ofron mjedise për një shkallë të gjërë organizmash. Në habitatete lumenjve të zonës janë të dallueshëm dy tipe: habitatet ngushtësisht ujore/akuatike që gjenden në shtratin lumor dhe habitatin e bregut/riparian lumor që zhvillohet përgjatë brigjeve lumenore. Vegjetacioni riparian/bregor përfshin shkurret dhe llojet arboreal (shelqishtet, plepat, vërritë etj.), të cilët janë gjendur në zona midis bimëve ujore dhe llojeve të tjera ujore larg nga lumi. Vegjetacioni i brigjeve të lumenjve ku nuk ka ndërhyrje të faktorit antropogen, përfaqëson një nga tipet e vegjetacionit më të pasura nga pikpamja floristike. Ky tip vegjetacioni përfaqësohet nga një seri vertikale tipesh bimësie apo një seri suksesionale që fillon me pyjet aluvionale në majë të dominuara në katin drunor nga specie të tilla si *Platanus orientalis*, *Alnus glutinosa*, të pasura me bimësi barishore, të ndjekur nga seria e dominancës të shkurreve të gjinisë *Salix*, graminaceve të tipit *Phragmites australis*, *Typha angustifolia* dhe *T. latifolia* (Mullaj et al. 2007). Përbërësitet kryesorë të pyjeve aluvionale janë: rrapi (*Platanus orientalis*), plepi i bardhë (*Populus alba*), shelgu i bardhë (*Salix alba*), shelgu i purpurt (*Salix purpurea*), vërriu i zi (*Alnus glutinosa*). Në rajonet ku ujërat kanë një rrjedhje më të shpejtë dhe ku substrati ka karakter zallishtor vihet re një dominancë e shoqërimeve me rrap, ndërsa në ujrat me rrjedhje me të qetë dhe ku substrati është i tipit lymor marrin përparsi apo dominojnë shoqërimet me *Alnus glutinosa*, *Salix alba* (Mullaj et al. 2007). Në katin shkuror të këtyre pyjeve me vlera të larta të sasi mbulesës janë llojet *Rubus ulmifolius*, *Crataegus monogyna*, *Tamarix dalmatica* etj. Karakteristike përkëtë shoqërim është prania e lianeve të shumta, ndërsa kati barishor me shpesht dominohet nga *Equisetum palustre*, *Lythrum salicaria*, *Mentha aquatic*, *Typha angustifolia*, *Alisma plantago aquatic*, *Phragmites australis*. Në vendet me të ngritura mbizotërojnë lloje të tilla si *Glyceria plicata*, *Juncus effusus*, *Nasturtium officinale*, *Veronica beccabunga*.

Habitat breglumor i lumit Erzen i dominuar nga pyjet e Pilepit të bardhë, Pilepit të zi, Shelgut të bardhë, Vërrut të zi

6.2.1.2 Bimësia e vendeve me ujë të ëmbël

Basenetujëmbledhës në zonën e Tiranës përfaqësohen nga likenet dhe rezervuarit. Pavarësisht origjinës ata paraqesin një ekosistem interesant veçanërisht përlarminë biologjike të tyre. Në këto basene ujëmbledhes rritet një bimësi ujëdashëse dhe me illoje me tolerancë të lartë ekologjike. Në brendësi të tyre ndodhen disa illoje algash makrofile të gjelbërtë (Chlorophyta) si (Ulothrix, Chara, Spirogyra etj). si dhe disa bimë fanerogame si Myriophyllum verticillatum, Potamogeton crispus L., Alisma plantago -aquatica L., Nymphaea alba, Nuphar luteum, Typha angustifolia B. et Ch. Alisma plantago -aquatica L., butomus umbellatus L., Carex pendula Huds., Carex extensa Good., Cyperus longus L., Scirpus holoschoenus L., Juncus glaucus Ehrh. etj.

Habitat i bimësës me ujë të ëmbëlt (Liq. Tiranës)

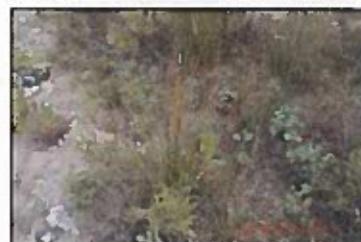
Bimësi rënënjore me Potamogeton sp.
Bijjet dominuese nga shuvuri (Typha sp.)

6.2.1.3 Lëndinat - djerrinat

Këto ekosisteme janë kthyer në djerrina pas ndryshimeve të fundit si rezultat i braktisjes i ndryshimeve demografike. Momentalisht nga toka të punuara dhe të mbjella me kultura bujqësore ato sot janë kthyer në djerrina dhe të dominuara fillimisht nga një bimësi pioniere në evolucion e sipër. Bimësia e këtyre mjediseve përfaqësohet nga një florë barishtore njëvjeçare, e cila dalëngadalë zëvendësoshet nga bimë shumë vjeçare dhe që janë tregues të këtyre ndryshimeve dhe njëkohësisht edhe i varfërimit të tyre. Nga flora e këtyre djerrinave përmendim: gramin (Cynodon dactylon Pers.), telishi (Dactylis glomerata L.), lule gjizen (Capsella bursa-pastoris Medic), Cardamine pratensis L., Rapistrum rugosum L., Ononis spinosa L., Mentha pulegium L., Orlaya grandiflora Hoffm., Delphinium ajacis L., Daucus carota L., Centaurea calcitrapa L., lulekuqja (Papaver rhoas L.), fier shqipja (Peridium aquileinum L.), mugashtera (Ditrichia viscosa Ait.), dhe ferra (Rubus ulmifolius Schott.).

Natura i qytetit - domatesha nga Kugnecovë (Astragalus vulgaris), Liq. Tiranës

6.2.1.4 Tokat bujqësore

Ekosistemi i tokave bujqësore zë një pjesë të mirë të hapsirës dhe shtrihet në zonën e ulët dhe pranë zonave të banuara. Përfaqësohen kryesisht nga tokat e mbjella me kultura të ndryshme bujqësore dhe nga pemët drurutore të cilat janë mjaft të përhapura në këtë hapsirë. Flora e tokave të kultivura është në përgjithësi e varfër dhe monofite, e përfaqësuar kryesisht nga të lashtat dhe kulturat prashitëse. Nga bimët më të përhapura përmëndim: gruri (*Triticum vulgare* Vill.), tërshera (*Avena sativa* L.), misri (*Zea mays* L.), qepa (*Allium cepa* L.), hudhra (*Allium sativum* L.), prasi (*Allium porrum* L.), spinaqi (*Spinacia oleracea* L.), pazia (*Beta vulgaris* varietet *cicla* L., lule lakra (*Brasica oleracea* var *botrys* L.), fasulja (*Phaseolus vulgaris* L.), jonxha (*Medicago sativa* L.), karota (*Daucus carota* L.), rozmarina (*Rosmarinus officinalis* L.), nenexhiku (*Mentha piperita* L.), domate (*Solanum lycopersicum* L.), patellxhani (*Solanum melongena* L.), patake (*Solanum tuberosum* L.), kungulli (*Cucurbita pepo* L.), susaku (*Lagenaria vulgaris* L.), shalqini (*Cucumis citrullus* Ser.), kastraveci (*Cucumis sativus* L.), pjeprini (*Cucumis melo* L.), lule dielli (*Helianthus annus* L.), etj. Nga drurutoret që mbillen në këtë hapsirë përmëndim: arra (*Juglans regia* L.), fiku (*Ficus carica* L.), mani (*Morus alba* L.), kajisia (*Armeniaca vulgaris* L.), bajame (*Amygdalis communis* L.), pjeshka (*Persica vulgaris* Mill.), kumbulla (*Prunus domestica* L.), qershi (*Prunus avium* Moench.), ftoi (*Cydonia vulgaris* Pers.), dardha (*Pirus communis* L. ssp. *sativa* DC.), mollë (*Malus domestica* Borkh.), limoni (*Citrus limonium* Risso.), mandarina (*Citrus nobilis* Lour.), portokalli (*Citrus aurantium* L.), hardhia (*Vitis vinifera* L.), shega (*Punica granatum* L.), kakia (*Diospyrus kaki* L.), (*Olea europaea* L. ssp *sativa*)

Toka bujqësore të kultivuara me pemë frutore

Toka bujqësore të kultivuara me jonxhë

6.2.2 Faune

Habitatet natyrore që gjenden në brendësi të territorit të Bashkisë Tiranë karakterizohen nga një diversitet i lartë dhe gjendje e ruajtur. Sipërfaqja e madhe e zonave të mbrojtura (P.K Mali i Djatit, Peisazhi i mbrojtur Mali me Gropa-Bizë-Martanesh), kurora e gjelbër e Tiranës, mjediset ujore të përfaqësuar nga lumenj, ligjene dhe rezervuarë, krijojnë kushte të përshtatshme për jetesën e një numri të lartë gjallesash. Nga inventarizimet e kryera të grupeve të synuara të faunes (gjitarë, shpendë, zvarranikë, amfibë) rezulton se gjenden shumë lloje të rendësishme në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar. Një numër i madh i vertebrorëve që gjenden në zonë gëzojnë mbrojtje strikte (SPS- specie në mbrojtje strikte) ose janë të mbrojtura (9S- specie të mbrojtura) nga ligji shqiptar (ligji për Mbrojtjen e Faunes dhe aktet rregullatore përkatës).

Tabela 6.2.1 - Numri i llojeve të evidencuar në brendësi të territorit të Tranës

Taksoni	Nr. i llojeve që gjenden në zonën e Tranës	Nr. i llojeve në listën kombëtare	Përqindja (%) në raport me nr. total
Gjitarë	53	71	74.6
Shpendë	130	330	39.3
Zvarranikë	28	37	75.6
Amfibë	13	15	86

6.2.2.1 Amfibët

Habitatet e ndryshme favorizojnë jetesën e një numri të lartë amfibësh. Vrojtimet e kryera kanë evidentuar praninë e 13 llojeve (që përfaqësojnë 86 % të llojeve në nivel kombëtar), dhe kjo lidhet me praninë e lartë të habitateve ujore (lumenj, përrrenj, rezervuar, liqene artificiale, etj.) të cilët përbëjnë zona të rëndësishme për riprodhimin dhe ruajtjen e popullatave të amfibëve. Disa lloje amfibësh (*Triturus cristatus*, *Triturus vulgaris*, *Bombina variegata*, *Rana balcanica*, *Rana lessonae*) janë të lidhura më ngushtësisht me mjedisin ujor dhe më pak më atë tokësor. Ndërsa disa lloje amfibësh (*Salamandra salamandra*, *Bufo bufo*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea* e *Rana dalmatina*) zbresin në mjedisin ujor për t'u riprodhuar dhe për të lëshuar vezët dhe, pas kësaj largohen duke kaluar në mjediset tokësore. Amfibët kanë shpërndarje vertikale që shtrihet nga mjediset ujore, shkurretat mesdhetare, pyjet e dashkut. Nga llojet e amfibëve të pranishëm në zonë vetëm dy prej tyre (*Rana balcanica*, *Rana lessonae*) kanë status të pérkeqësuar (VU), kryesisht për shkak të mbipeshkimit për qëllime tregtimi.

Thithlopa (*Bufo bufo*)

Bretkosa e përrenjeve (*Rana graeca*)

E bukura e dheut (*Salamandra salamandra*)

Bretkosa e leshterikut (*Rana lessonae*)

Bretkosa barkverdhë (*Bombina variegata*)

Tritoni me kreshtë (*Triturus cristatus*)

6.2.2.2 Zvarranikët

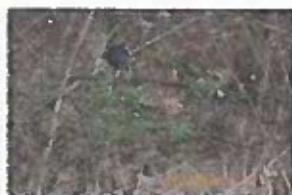
Vrojtimet e kryera në habitatet natyrore në zonën e Tiranës kanë evidentuar praninë e 28 lloje zvarranikësh (që përfaqësojnë 75.6 % të llojeve në nivel kombëtar), nga të cilët tre lloje janë me status të rrezikuar në mënyrë kritike (CR) (*Typhlops vermicularis*, *Elaphe quatorlineata*, *Coluber gemonensis*), një lloj i rrezikuar (EN) (*Elaphe longissima*) dhe një lloj me status të pérkeqësuar (VU) (*Mauremys caspica*). Reptilët janë të lidhur me një diversitet habitatesh ku përfshihen mjedise buqësore, rezervuarë, lumenj, shkurretat mesdhetare, zona e ahut dhe kullotat alpine. Terrenet e lëndinave dhe ato buqësore përfaqësojnë mjedise më të thjeshta, pak a shumë homogjene dhe ofrojnë pak nishe ekologjike. Këto mjedise karakterizohen nga numrë i vogël llojesh ku më të pranishëm janë *Lacerta trilineata*, *Podarcis taurica*, *Pseudopus apodus*, *Coluber najadum*, *Elaphe longissima*, *Malpolon monspessulanus*. Megjithëse lloje me gjak të ftohtë, katër lloje zvarranikësh (*Emys orbicularis*, *Mauremys caspica*, *Natrix natrix* e *Natrix tessellata*) janë të lidhur me mjediset ujore, të cilat shërbejnë si zona ushqimi, ndërsa inkubimi i vezëve bëhet në tokë. Shkurretat mesdhetare janë një habitat ideal për zvarranikët, ku dhe gjendet numri më i lartë i tyre (21 lloje) me llojet përfaqësues si *Testudo hermanni*, *Cyrtodactylus kotschy*, *Lacerta viridis*, *Podarcis muralis*, *Coluber jugularis*, *Coluber gemonensis*, *Elaphe longissima*, *Malpolon monspessulanus*, *Natrix natrix*, *Typhlops vermicularis*, *Vipera ammodytes*). Familja *Viperidae* është e përfaqësuar nga tre lloje ku, nepërka me brire (*Vipera ammodytes*) ka përhapjen vertikale më të gjërë nga 100 m – 1000 m, ndërsa dy llojet e nepërkaive (*Vipera ursinii* dhe *Vipera berus*) gjenden mbi dhe në lartësinë 1000 m mbi nivelin e detit.

6.2.2.3 Shpendët

Të dhënrat e marra nga studimet tregojnë se në zonën e Tiranës gjenden 130 lloje shpendësh (që përfaqësojnë 86 % të llojeve në nivel kombëtar), nga të cilat 34 lloje janë të përfshira në listën e kuqe të vendit. Kjo shifër është e lartë dhe shpjegohet jo vetëm me sipërfaqen e madhe por edhe me diversitetin e lartë të habitateve, përbërjen heterogjene dhe prodhimtarinë e lartë të pyjeve dhe shkurretave. Këto mjedise sigurojnë kushte për shumimin e një numri të madh lloje shpendësh. Nga numri i përgjithshëm, 76 lloje janë rezidentë, 20 lloje janë dimërues, 37 lloje janë vizitore gjatë verës dhe 7 specie janë janë shtegtare. Pyjet e ahut strehojnë komunitetet e shpendëve në stinën e pranverës, verë, dhe në fillim të vjeshtës. Në stinën e verës këto pyje shërbejnë për shumimin e llojeve si *Falco subbuteo*, *Columba palumbus*, *Bubo bubo*, *Strix aluco* etj. Në katin e dushqve grupi dominues është rendi i harabalarëve. Ndërsa përfaqësuesit me tipikë të këtij grupi do të dallonin pjestarët e familjes Corvidae me *Garrulus glandarius*, *Pica pica*, *Aegithalos caudatus*, *Parus major*, *Picus viridis*. Shkurrretat mesdhetare janë vendi i parapëlqyer për një numër të madh llojesh, të gjithë pjestarët të Rendit Harabelorë ku dominojnë Familjet Silvidae, Paridae, Turdidae, Fringillidae etj. Ndërsa llojet me karakteristike dallojmë: *Sylvia atricapilla*, *S. melanocephala*, *S. cantillans*, *Turdus merula*, *Parus caeruleus*, *Carduelis carduelis*, *Alectoris graeca*, *Scolopax rusticola* etj. Mjediset e tokave buqësore dhe lëndinat grumbullojnë një numër të lartë shpendësh, sidomos gjatë sezonit të dimrit, në kërkim të ushqimit. Nga shpendët e ujit më e zakonshmja është *Pulëbardha e zakonshme* (*Larus ridibundus*), por shumica e tyre janë individë të Familjes Fringillidae, ndërsa to do të përmendnim *Carduelis carduelis*, *Fringilla coelebs*, *Carduelis chloris*, *Serinus serinus* etj. Gjatë periudhës së shtegtimit, tokat buqësore vizitoherë dhe nga një numërrëmbernjësish shtegtare ku spikat lloji globalisht i kërcënuar i skifterit kthetraverdhë (*Falco naumanni*). Shpendët e ujit përfaqësojnë vetëm një numër të vogël të llojeve. Lumenjtë, rezervuarët dhe ligenet artificiale përdoren kryesisht gjatë dimrit dhe shumë pak gjatëverës. Ato strehojnë lloje si *rosa* (*Anas platyrhynchos*), kredharakë (*Tachybaptus ruficollis*), gakthi i vogël (*Ixobrychus minutus*), pula e ujit (*Gallinula chloropus*), të cilët janë folezues në këto mjedise.

Gala (*Corvus monedula*)Puta e ujtit (*Gallinula chloropus*)Zhtesi i vogel (*TACHYBAPTUS RUFICOLLIS*)Qafredhesi (*Vulpes vulpes*)Gardalina (*Carduelis carduelis*)Kumria (*Streptopelia decaocto*) dhe Kukuvajka

6.2.2.4 Gjitarët

Gjitarët kanë numrin më të përfaqësuar të vertebrorëve, dhe studimet e kryera tregojnë për praninë e 53 llojeve. Habititet natyrore të pyjeve të larta dhe brezit të shkurretave janë strehë për disa lloj gjitarësh karnivorë, ndërsa mjediset e shpellave shërbejnë si vend strehimi dhe shumimi për 21 lloje lakuriqësh nate (32 lloje në nivel kombëtar). Pyjet e ahut dhe dushqet ofrojnë habitat të përshtatshëm për ushqimin dhe shumimin e një numri të gjerë gjitarësh sic janë ariu (*Ursus actos*), ujku (*Canis lupus*), derri i eger (*Sus scrofa*), kunadhja (*Martes foina*), kaprolli (*Capreolus capreolus*), ketri (*Sciurus vulgaris*), gjumash (*Glis glis*), gjumashi i pyllit (*Dryomys nitedula*). Në katën e shkurretave mesdhetare fauna e gjitarve është e pasur si nga pikëpamja cilësore (llojshmëri) dhe sasiore (numër individësh brenda llojit). Ndër llojet obligatore të shkurretave mesdhetare përmendim dhelprën (*Vulpes vulpes*), baldosën (*Meles meles*), qelbësin (*Mustela putorius*), gjerin (*Glis glis*), gjumashin e lajthisë (*Muscardinus avellanarius*), miun gushëverdhë (*Apodemus flavicollis*). Lloje të tillë si nuselatja (*Mustela nivalis*), minjtë (*Apodemus sylvaticus*, *A. mystacinus*, *Microtus epiroticus*, *M. felteni*, *M. thomasi*, *Mus musculus*), lepuri i eger (*Lepus europeus*), lakuriqët e natës të gjinive *Rhinolophus*, *Pipistrellus* dhe *Myotis*, hundëgjatët (*Crocidura suaveolens* dhe *Suncus etruscus*) si dhe iriqi (*Erinaceus concolor*) konsiderohen si lloje shoqëruar. Mjediset ujore dominohet nga lakuriqët e natës të cilët vizitojnë këto mjedise për ushqim (duke gjaujtur insekte nate) dhe pirje uji. Me interes të veçantë për këto mjedise është prania e lundërzsë (*Lutra lutra*), e cila takohet në pjesën e sipërme të lumenjve të pasur me peshk, ku ndotja është e ulët. Nga gjitarët e vegjël përmendim dhelprën (*Vulpes vulpes*), baldosën (*Meles meles*) dhe nuselalen (*Mustela nivalis*). Numri i gjitarëve në tokat buqësore është relativisht i varfër në lloje dhe dominohet nga brejtësit dhe lakuriqët e natës që fluturojnë mbi këto mjedise në kërkim të ushqimit (insekteve te natës). Krahas këtyre grupeve këto mjedise frekuentohen dhe nga gjitare të tjere si lepuri i murme (*Lepus europeus*), dhelpra (*Vulpes vulpes*), nuselalja (*Mustela nivalis*) dhe baldosa (*Meles meles*). Midis llojeve të brejtësve dhe lakuriqëve të natës më të zakonshëm përmendim *Microtus epiroticus*, *M. thomasi*, *Mus musculus*, *Apodemus sylvaticus*, *Pipistrellus pipistrellus* dhe *P. kuhli*. Karakteristike për mjediset e zonave të banuara është prania e brejtësve *Mus musculus* (*M.m.domesticus*), *Rattus norvegicus*, *R. rattus*, *Apodemus sylvaticus*, e hundegjatit të kopshteve (*Crocidura suaveolens*) dhe e urithit të verbër (*Talpa stankovici*). Shtëpitë e banimit ofrojnë strehë verore dhe dimërore për lakuriqët e natës të gjinisë *Pipistrellus* dhe *Myotis*. Këto habitate gjatë natës mund të vizitohen dhe nga gjitarë të tjerë mishngrënës si dhelpra (*Vulpes vulpes*), qelbësi (*Mustela putorius*) dhe nuselalja (*Mustela nivalis*).

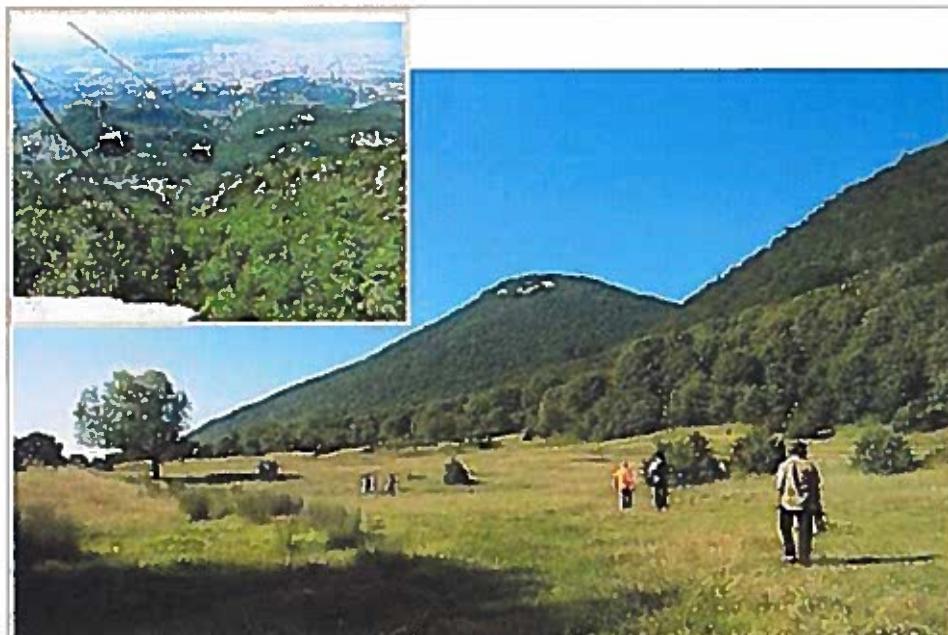
Lista e llojeve të vrojtuar gjatë kryerjes së Vlerësimit Strategjik mjedisor në Shqipëri 2 të raportit

6.2.3 Zonet e Mbrojtura brenda territorit të Bashkisë Tiranë

Në territorin e Bashkisë Tiranë përfshihen dy zona të mbrojtura dhe shpalluara të tilla sipas kuadrit ligor për zonat e mbrojtura. Zonat e mbrojtura administrohen nga Agjencja Kombëtare e Zonave të Mbrojtura nëpërmjet degëve të saj rajonale.

6.2.3.1 Parku Kombëtar Pyjor i Dajtit (Kategoria II)

Parku Kombëtar Pyjor i Dajtit u deklarua së pari për vlerat e tij biologjike dhe turistike më 16 Dhjetor 1960. Më 1966 u deklaruan edhe 7 parqe të tjera kombëtare pyjorë, ndërsa Dajti u zgjeruar në 3,300 ha. Përparrë vitit 1991, parku vizitohej nëpërmjet ekskursioneve të organizuara (shkolla, institucione, dhe ndërrmarje). Si objekt kryesor akomodimi dhe shërbimesh deri në atë periudhë ka shërbyer Kampi i madh i Pionerëve (me kapacitet prej 100 shtretërish), ndërtuar në tarracën e njohur si Ballkoni i Dajtit. Më 1983, bazuar në aspektin pyjor të malit të Dajtit, u përgatit një Plan Menaxhimi. Sipas këtij plani sipërfaqja totale ishte 3408.5 ha. Më 1996/7 u përgatit nga WWF4 Itali një tjetër Plan Menaxhimi, financuar nga Programi PHARE i Bashkimit Europian. Në vitin 2006 PKD u zgjerua përsëri duke arritur sipërfaqje totale prej 29,384 ha. Në brendësi të parkut gjinden një numër i lartë llojesh me rëndësi kombëtare dhe ndërkombëtare, të cilat bëjnë pjesë në listën e llojeve të rrezikuara (Red List, IUCN) me lloje si: *Lilium albanicum*, *Orchis albanicus* (endemike), *Cerastium pierperanum*, *Corylus colure*, *Digitalis lanata*, *Taxus bacata*, *Saturea montana*, *Quercus ilex* etj.

6.2.3.2 Peisazhi i Mbrojtur "Mali me Gropa – Bizë – Martanesh" (Kategoria V)

Ekosistemi natyror "Mali me Gropa – Bizë – Martanesh", me sipërfaqe 25,266.42 ha, u shpall "Peizazh i mbrojtur" me VKM nr.49, datë 31.01.2007. Kufijtë e zonës së mbrojtur gjenden brenda rretheve të: Matit (Njësia Administrative Xibër), Tiranës (Njësia Administrative Shëngjergj) dhe Bulqizës (Njësia Administrative Martanesh). Toka bujqësore dhe sipërfaqet për aktivitet industrial/ekonomik janë në pronësi private, ndërsa 14% e territorit (i cili zihet nga pyje dhe kullota) administrohet nga Njësità Administrative përkatëse. Pjesa e territorit që gjendet brenda kufijve të Bashkisë Tiranë menaxhohet nga Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrotura (Dega e Tiranës). Zona e Peizazhit të Mbrotur "Mali me Gropa-Bizë-Martanesh" përfshin habitate të ndryshme dhe strehon gjallesa vertebroro dhe jovertebroro të ndryshme. Në përgjithësi, ekosistemet e peizazhit të mbrojtur janë lë ruajtura pjesërisht. Kjo ka ndodhur për shkak të emigrimit dhe nivelit të ulët të prodhimit bujqësor. Megjithatë, faktorët kryesorë që kërcënojnë të zhdukin dhe copëzojnë habitatet janë shfrytëzimi pa kriter i pyjeve, prerja e paligjshme e drurëve, dhe zjarret të shkaktuara prej faktorëve natyrorë dhe/ose njerëzorë shpyllëzimi dhe aktiviteti minerar. Sipërfaqe të mëdha pyjore janë në rrezik dhe përbëjnë një kërcënim serioz për habitatet dhe ruajtjen e botës së egër. Aktivitetet minerare konsiderohen si kërcënim kryesor mjedisor me pasoja negative në cilësinë e ujërave, burimeve dhe komuniteteve vendore. Aktivitetet ushtarakë që po zhvillohen kohët e fundit brenda peizazhit të mbrojtur po përbëjnë një rrezik ndaj burimeve natyrore dhe komuniteteve vendore.

6.2.3.3 Monumentet e natyrës (Kategoria III)

Breda territorit të Bashkisë Tiranë perfshihen 14 monumente natyre që janë edhe zona të mbrojtura (Kategoria III) dhe në të cilët zbatohet shkalla e parë e ruajtjes. Një përshkrim i secilit prej tyre jepet më poshtë.

1. Shpella e Zezë, ose siç quhet ndryshe shpella e Pëllumbasit (ndodhet pranë fshatit Pëllumbas), 25 km në juglindje të Tiranës, pikërisht në Parkun Kombëtar të Dajtit, në grykën e Skoranës që përshkohet nga lumi Erzen. Për të shkuar tek Shpella e Zezë ndiqet rruga Tiranë – Elbasan deri në Ibë. Më pas ndiqet ajo që të çon në fshatin Pëllumbas. Prej këtij të fundit, për të arritur deri në shpellë, rruga është këmbësore.

2. Shpella e Shutresë, e cila ndodhet në afërsi të fshatit Val (Martanesh), në skejin lindor të Malit me Gropa, në një lartësi prej afro 900 m mbi nivelin e detit. Është shpellë karstike rrëth 800 m e gjatë. Ka dy hyrje, njëra në formën e një pusi rrëth 100 m të thellë, që përfundon në galerinë kryesore dhe tjetra në formën e një zgavre, rrëth 30 m mbi shtratin e përrrojt të Peshkut, degë e lumit të Matit. Shpella ka vlera shkencore, didaktike dhe turistike të karakterit vendor. Për ta vizituar ndiqet itinerari Tiranë- Bizë-Val.

3. Shpella e Valit ndodhet në afërsi të fshatit Val (Martanesh), rrëth 1000 m mbi nivelin e detit. Është shpellë karstike e formuar në kryqëzimin e thyerjeve tektonike në gëlqerorët. Është e gjatë 250 metra, e gjerë deri në 35 m dhe e lartë 25 m. Hyrja e shpellës ndodhet në rrëzën e shpatit dhe në të humbet përroi i Bizës. Shpella ka vlera shkencore, didaktike, ekologjike dhe kulturore të karakterit vendor. Për ta vizituar atë duhet ndjekur rruga automobilistike Tiranë – Dajt – Mali me Gropa – Bizë - Val, ku të jepet mundësia që të shikosh edhe monumentin tjeter të natyrës, peizazhin karistik të Malit me Gropa.

4. Tarraca detare e Dajtit gjendet në lartësinë 1000 m mbi nivelin e detit, në shpatin përndimor të Parkut Kombëtar të Dajtit. Ajo përfaqëson një fragment të nivelit të tarracës detare të formuar miliona vjet më parë, nga veprimitaria e valëve të detit. Është e gjatë rrëth 2 km dhe e gjerë rrëth 800 m. Tarraca është një fushë me livadhe, përreth së cilës ka pyje ahu. Kjo tarracë ka vlera shkencore didaktike, ekologjike dhe turistike, të karakterit vendor. Për të vizituar këtë monument merret rruga automobilistike 26 km Tiranë – Linzë – Dajt.

Gryka e Skoranës, në rrjedhën e sipërme të lumit Erzen, në afersi të shpellës së Zezë dhe fshatit Pëllumbas. Është një kanion i formuar nga veprimitaria erozive e lumit me të njëjtin emër në shkëmbinjtë gëlqerorë që ndërtojnë malin e Pashkasheshit në veriperëndim dhe Pashtreshit në juglindje. Në të njëjtën kohë gryka përbën edhe një ekosistem interesant karstik. Kjo grykë ka vlera shkencore, didaktike, kulturore, ekologjike, estetike dhe turistike të karakterit vendor. Ajo mund të vizitohet, duke ndjekur rrugën automobilistike Tiranë - Ibë - Pëllumbas.

6. Gryka e Murdharit pranë zonës së Krrabës. Përshkohet nga përrai i Murdharit, që është degë e lumit Erzen. Gryka ka trajtën e një kanioni mjafit interesant. Gjithashtu ajo shquhet për shpatet e thepisura, me guva e shpella karstike të vogla. Përbën një ekosistem karstik me vlera turistike të karakterit vendor. Tek ky monument shkohet duke ndjekur rrugën Tiranë - Ibë - Kliojkë.

7. Shkalla e Tujanit në luginën e lumit të Tiranës. Ka formën e një kanioni interesant. Në shpatet e thepisura të tij ka guva e shpella karstike, që e bëjnë edhe një ekosistem karstik. Përgjatë shkallës, që në periudhën e antikitetit, ka kaluar një nga rrugëtmë të rëndësishme për të gjithë Shqipërinë Qendrore, e cila lidhte Durrësin e Tiranën me Dibrën e Madhe dhe më tej me brendësinë e Ballkanit. Ky monument është i përshtatshëm për itineraret ditore turistike që përfshijnë rrëthinat e Tiranës. Në shpatet e pjerrët ka kushte për të mësuar ngjitet alpiniste, eksplorimin e shpellave etj. Për të vizituar këtë monument duhet ndjekur për rrëth 50 minuta rruga automobilistike: Tiranë - Brar - Zall Dajt.

8. Karsti i Malit me Gropë i cili shtrihet në lartësitë e malit tepër interesant, emri i të cilit lidhet me gropat e shumta, që të lenë përshtypjen e hojeve të bletëve. Këto gropë me pamje të çuditshme janë formuar nga procesi i karstik, ose i tretjes në ujë të shkëmbinjve gëlqerorë, të cilët ndërtojnë këtë mal.

9. Bokërimat e Mënerit në afersi të fshatit Mëner, rrëth 400 m mbi nivelin e detit. Mund të vizitohet duke ndjekur rrugën Kodër Kamëz-Bovillë-Mëner.

10. Bokërimat e Mustafa Koçajtnë afersi të fshatit homonim, në kodrat e Krrabës. Përbëjnë një peizazh të veçantë, të formuar nga erozioni i fuqishëm në shkëmbinjtë me përbajtje të madhe argilë. Ato janë pasojë e veprimit të faktorëve natyrorë dhe të ndërhyrjes pa kriter të njeriut në mjesis. Mund të thuhet se ato kanë vlera sidomos edukuese mjesitore të karakterit vendor. Për të vizituar këtë monument duhet ndjekur rruga automobilistike Tiranë – Baldushk – Mustafa Koçaj.

6.2.3.4 Biomonumente

1. Rapi i Ndroqit, i cili gjendet në qendër të fshatit me të njëtin emër. Është e këtij rapi shumë e vjetër, rreth 400-vjeçare, lartësia e tij 15-17m, diametri i trungut rrëth 2.2 m. Ka vlera historike, shkencore dhe didaktike. Vizitohet duke ndjekur rrugën Tiranë- Ndroq-Durrës.

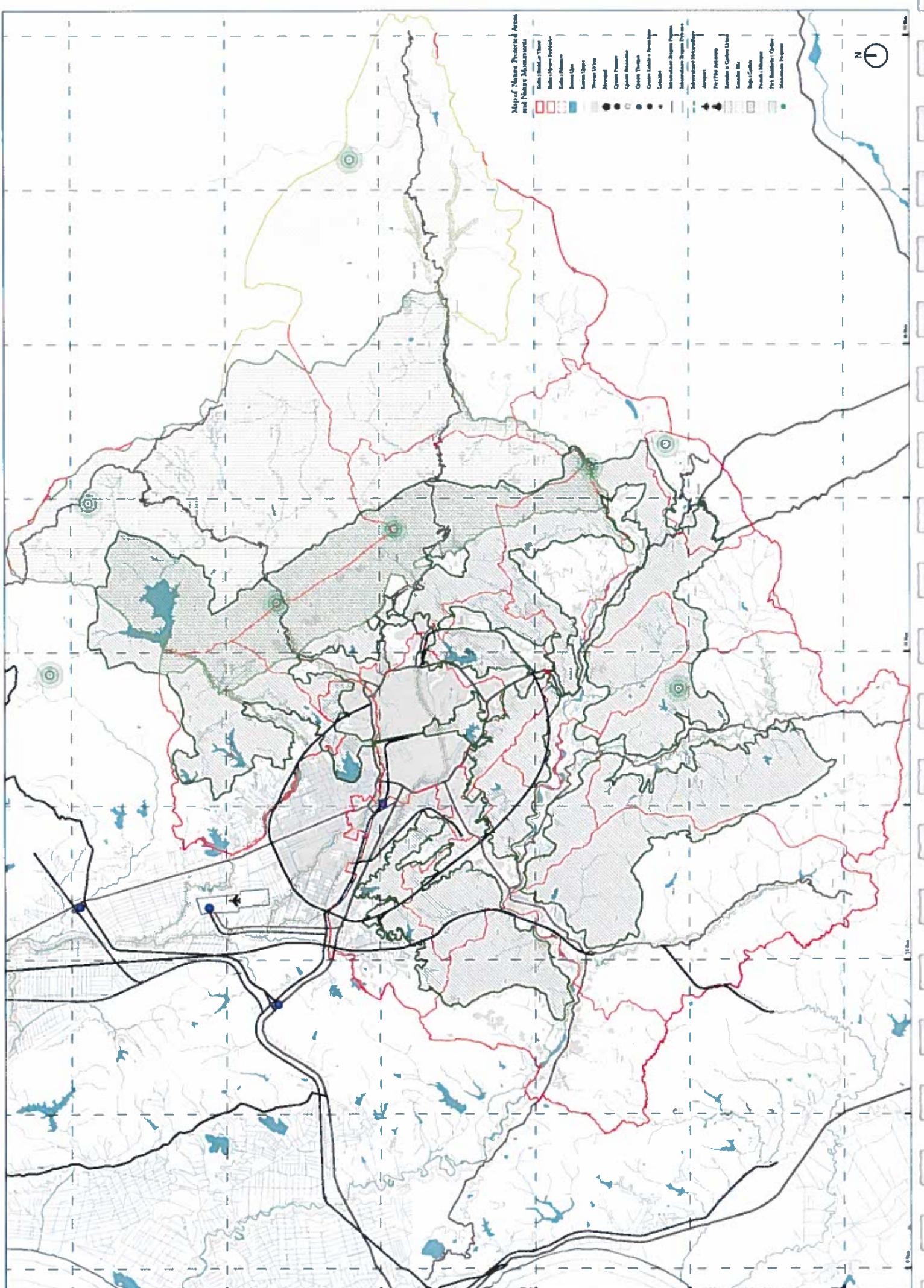
2. Rapi i Priskës, i cili ndodhet pranë fshatit Priskë e Madhe. Ai konsiderohet si druri më i vjetër (mbi 500 vjeçar) dhe më i lartë (14,5 m) në të gjithë fshatin. Prej këtij rapi mund të vrojtosh të gjithë fshatin e Priskës, shpatin perëndimor të Parkut Kombëtar të Dajtit, kryeqytetin, si dhe fushën e kodrat përreth tij. Bukuria e peizazhit, që shpaloset nga lartësia e këtij monumenti i jep atij vlera turistike dhe historike të veçanta. Ai mund të vizitohet duke ndjekur për rrëth 20 minuta rrugën automobilistike Tiranë- Linzë-Priskë e Madhe.

3. Rapi i Kranës, i cili gjendet pranë fshatit Priskë e Madhe, në afërsi të Honit të Gjyshit dhe burimit me të njëtin emër. Ai ka një mosha 300 vjeçare, një lartësi prej 18 m. Ai ndodhet në rrugën e lashtë të Arbitit që lidhte pjesën perëndimore të vendit me Dibrën. Thuhet se nën hijen e tij çlodheshin udhëtarët e lodhur. Në ujërat e tij, janë ngritur ambientet e rritjes artificiale të troftës. Prej këtu mund të sodisësh gjithë fushën e Tiranës, kodrat përreth saj, kryeqytetin etj. Mund të vizitohet, duke ndjekur rrugën automobilistike Tiranë - Linzë - Qafa e Priskës.

4. Arra e Babë Myslimit pranë qendrës së fshatit Pezë e Madhe, vetëm pak metra larg shtëpisë muze të Babë Myslimit. Është e lartë rrëth 12 m, ndërsa gjërësia e kurorës arrin në 4 – 5 m. Këtu më 16 shtator 1942 u organizua Konferenca e Pezës, ku forcat politike shqiptare hartuan platformën e luftës çlirimtare nga pushtuesit e huaj fashistë. Për ta vizituar atë meret rruga automobilistike (25 km) Tiranë – Pezë e Vogël – Pezë e Madhe.

Figura 6.2.1 – Harta e ZM dhe monumenteve të natyrës

6.3 MJEDISI URBAN

Bashkia Tiranë është më e madhja në vend dhe përfshin një territor tejet heterogen. Qendra e bashkisë është qyteti i Tiranës, i cili u shpall kryeqytet i vendit më 1920, në Kongresin e Lushnjës, dhe sot është kryeqendra politike, ekonomike dhe kulturore e vendit. Bashkia e re Tiranë përfshin 14 njësi administrative, 13 prej të cilave janë ish komuna: Dajt, Zall Herr, Zall-Bastar, Shëngjergj, Bërzhitë, Krrabë, Petrelë, Farkë, Kashar, Vaqarr, Ndroq, Pezë dhe Baldushk. Bashkitë e Durrësit, Kavajës, Peqinit, Elbasanit, Krujës, Dibrës janë kufinjtë e rënë të Bashkisë së Tiranës.

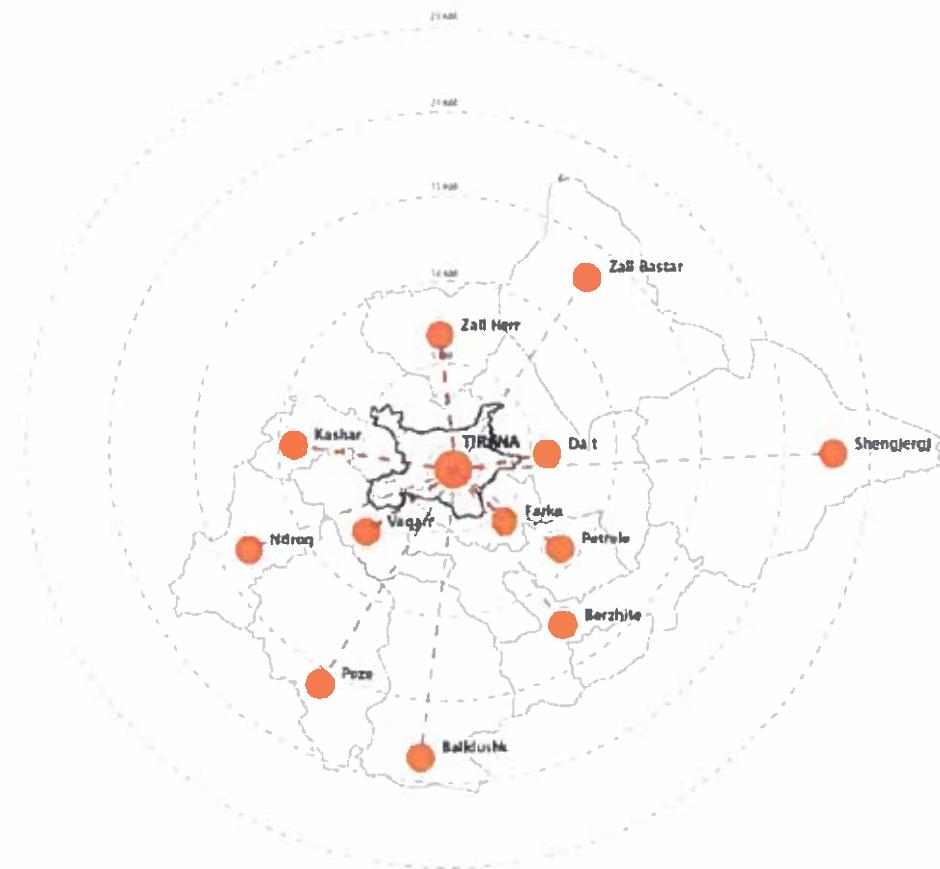

Figura 6.3.1 – Harta e njësive administrative të Bashkisë Tiranë

6.3.1 Demografia

Duke qenë kryeqyjeti i vendit, në Tiranë është e përqëndruar pothuajse 1/3 e popullsisë së gjithë vendit. Popullsia e Tiranës ka ardhur duke u rritur vazhdimisht dhe sot ajo numëron 800,986 banorë². Në vitin 1703 qyteti kishte vetëm 4,000 banorë, shifër e cila u tregua në 1820. Regjistrimi i parë i kryer disa vite pas shpaljës kryeqytet tregon një popullsi prej 10,845 banorësh. Gjatë viteve 1950, si pasojë e zhvillimit ekonomik të vendit, kryesisht atij industrial, popullsia u rrit dhe kapi shifrën e 137,000 banorëve. Rritjen më të madhe popullsia e Tiranës e ka njojur pas vitit 1990, me marrjen fund të sistemit komunist. Kjo rritje erdhi kryesisht si pasojë e shpërnguljeve masive të popullsisë rurale drejt Tiranës për mundësi më të mira jetese. Në fund të vitit 1990 qyteti i Tiranës numëronte 250,000 banorë ndërsa sot, ky numër i kalon 800,000. Por njëkohësisht qyteti ka njojur edhe largime masive të banorëve autohtonë të tij, të cilët janë vendosur jashtë vendit në kërkim të kushteve më të mira të jetesës. "Përqëndrimi demografik" i disa zonave hapësirore ka ndodhuri rezultat i proceseve mekanike nga migrimi i banorëve që kanë ardhur nga zonat rurale, nga qytetet e tjera të Shqipërisë. Zona më e dendur përbanim sidomos në qendër është Tiranë, por vihet se se dendësi më të lartë të popullsisë kanë: Dajti me 137.31% banorë kryesisht të ardhur nga qyteti i Kukësit, Kashari me 449.4% banorë të ardhur nga zona juglindore e Shqipërisë dhe Farka (18.8%).

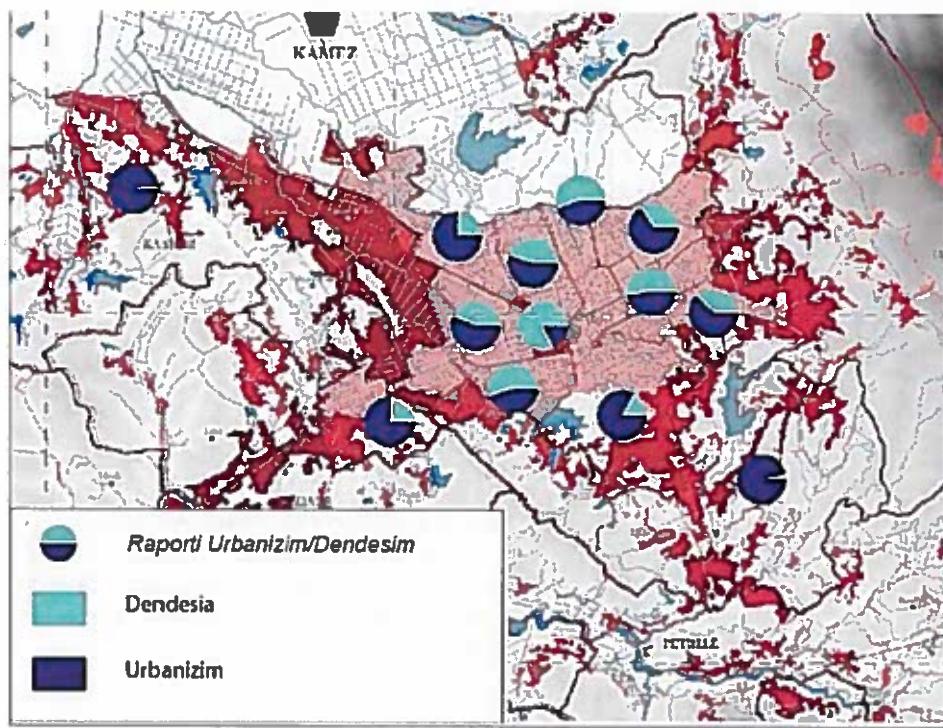

Figura 6.3.2 – Harta e shndërrimeve e zonave rurale

Këto njësi janë populuar nga të ardhurit e zonave të tjera periferiketë Tiranës apo dhe qytete të tjera. Arsyet e ardhjes në këto zona janë ekonomike, kulturore, sociale, familjare, financiare, apo dhe pabarazitë territoriale të zhvillimit ekonomiko-sosial për zonat nga ata vijnë. Këtonjësi administrative janë pranë qendrës së Tiranës dhe sigurojnë një nivel relativisht më të mirë të zhvillimit socio-ekonomik dhe mundësi më të mira për punësim. Rrethi i Tiranës shënon densitetin më të lartë të popullsisë në vend, më shumë se 480 banorë për kilometër katror në vitin 2014.

6.3.1.1 Projekioni i rritjes së popullsisë

Projekzionet e popullsisë së qarkut Tiranë bazohen mbi variantine mesém të projekksioneve kombëtare i cili supozon lindshmëri të mesme, vdekshmëri të mesme dhe migrim të mesém. Është supozuar se përqëndrimi i migrantëve të brendshëm do të vazhdojë të ruajë një trend konstant me atëtë evidentuar deri në vitin 2011. Sipas projekssioneve të popullsisë, popullsia e qarkut Tiranë nga viti 2011 (763,560 banorë) në vitin 2031 (965,108 banorë) do të rritet me rreth 26.4%. Kjo do të thotë se popullsia e qarkut Tiranë do të rritet çdo vit me tarifat e 1.32% të popullsisë së vitit 2011. Tabela 6.3.1 - Projekioni i popullsisë për Tiranën (jo qarku)

Vitet	2011	2016	2021	2026	2031
Popullsia	572,936	625,106	666,899	699,587	724,167

6.3.2 Sistemet territoriale (përdorimit ekzistues i tokës)

Deri në vitin 2014, Bashkia e Tiranës zinte një sipërfaqe prej rreth 44.8 km² që pwrfshtinte vetëm qytetin Tiranës (ish bashkia). Me ndarjen e re administrative, Bashkia e re e Tiranës ka rritur rreth 25 herë territorin e saj dhe ka afërsisht një sipërfaqe prej 1110.26 km². Kjo shtesë e konsiderueshme e territorit reflektohet kryesisht në shtimin e sipërfaqeve pyjore, bujqësore, natyrore e ujore meqenëse shtesa territoriale përkon me ish komunat. Aktualisht brenda territorit të Bashkisë Tiranë ka 9,900 ha sipërfaqe e ndërtuar, 40,000 ha zona të mbrojtura dhe 22,000 ha tokë bujqësore (nga të cilat rreth 6,000 ha kanë ndryshuar përdorim nga toka bujqësore në urbane gjatë 25 viteve të fundit). Është mjaft e rëndësishme të mbahet në konsideratë shtesa e territorit të urbanizuar kryesisht në ish komunat kufitare që tashmë janë pjesë e bashkisës së re si: Kashar, Farkë, Dajt dhe Vaqarr. Referuar Vendimit të Këshillit të Minsitrave nr.671 datë datë 29.7.2015, për qëllime planifikimi, njësitë e qeverisjes vendore ndahan në pesë sisteme territoriale. Në Bashkinë Tiranë këta sisteme janë:

- Sistemi urban i cili përfaqësohet nga bashkimi i territoreve urbane dhe peri-urbane brenda vijës së gjelbër;
- Sistemi natyror i cili përfshin peizazhet, hapësirat e paprekura të natyrës, korridoret ekologjike dhe hapësirat që kanë një kategori bazë të përdorimit në përputhje me legjislacionin e posatçem;
- Sistemi bujqësor ku përfshihen toka bujqësore të kultivuara, si dhe kanalet e rezervuarët në shërbim të saj;
- Sistemi ujor që është tërësia e burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore përfshirë brigjet sipas përcaktimeve të legjislacionit të posaçem;
- Sistemi infrastrukturor i cili përfshin rjetet kryesore të infrastrukturës si rrjeti rrugor, rrjeti elektrik, i ujësjellësit, kanalizimeve etj.

Nga analiza e fotografive ajrore, në mjaft zona të Bashkisë së Tiranës dallohet mbivendosja e sistemit urban me sistemin bujqësor dhe atë natyror, sidomos në territoret kufitare të qytetit me njësi të administrative të Kasharit, Vaqarit, Farkës dhe Dajtit. Duke kahasuar imazhet e viteve të fundit, me atë që këto zona përfaqësonin para viteve 1990, kuptohet që kjo mbivendosje është rezultat i ndryshimi të përdorimit të tokës pas viteve '90, bazuar në iniciativa informale, apo studime urbanistike pjesore të bëra në mungesë të planeve, npa ndryshuar statusin e përdorimit të truallit në zonën përkatëse. Sistemi ujor dhe ai natyror janë analizuar në seksionet e mësipërme të këtij kapitulli.

6.3.3 Sistemi urban i Bashkisë Tiranë

Periudha pas vitit 1990, e rjohur edhe si periudha e tranzicionit, është edhe periudha më problematike sa i takon zhvillimit urban të qytetit dhe problemeve që rjedhin prej tij. Ndërtime të shumta dhe pa plan, qëzunë mjaft nga hapsirat publike duke krijuar mjaft zona informale përreth kufijve tradicionalë të qytetit, bënë që Tirana ta humbasë strukturën e mirëfilltë urbane dhe të fitojë një imazh kaotik. Modeli aktual i zhvillimit urban deri më tani është bazuar në parimin e zhvillimit të pronës private, zhvillim i cili është karakterizuar nga fragmentarizimi. Në këtë fenomen ka ndikuar fragmentarizimi i pronës në përgjithësi dhe mungesa e traditës së rregullave të ekonomisë së lirë dhe pronës private. Është evidente që projektet e zhvillimit urban nuk kanë qenë të përmasave të një blloku a kompleksi banimi. Përkundrazi zhvillimet kanë qenë aq të fragmentarizuara saqë secili zhvillues/pronar toke të synojë maksimalizimin e përfitimit afatshkurtër të parcelës individuale, duke kompremetuar zhvillimin afatgjatë të të gjithë zonës.

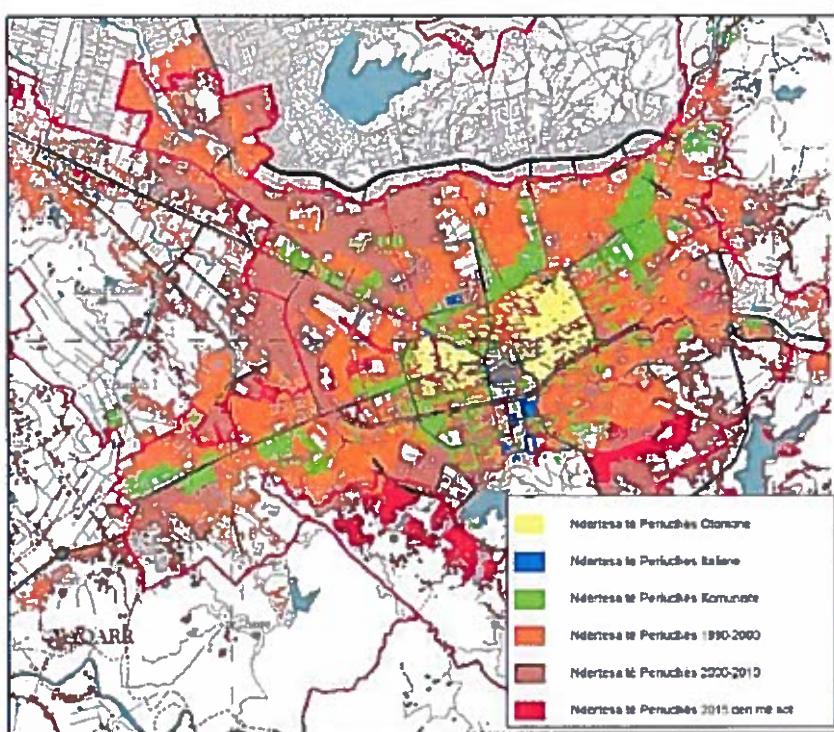

Figura 6.3.3 – Shpërndarja e baresave në territorin e bashkisë Tiranë, sipas periudhave të ndryshme të zhvillimit

Edhe planet kanë theksuar vetëm dimensionin ndërtimor duke "zhdukur" njësinë strukturore urbane të qytetit. Brenda territorit të sotëm urban të Bashkisë Tiranë veçohen:

- Zonat tradicionale urbane ose qyteti i vjetër i Tiranës në kufijtë që ai zinte deri në vitin 1991.
- Zona peri-urbane të zhvilluara pas viteve 1990 dhe që përfshijnë:
- Zonat informale brenda dhe përgjatë "vijës së verdhë" përfaqësuar nga banesa me densitet të ulët me pronësi të paqartë e me shërbime informale.
- Zonat pak formale që gjenden pranë rrugëve kryesore, brenda qytetit ose përreth tij, bazuar në studime urbane pjesore të aprovuara dhe përfaqësuar nga një përzierje vilash me densitet të ulët dhe bloqe apartamentesh me densitet të lartë (tipik është rasti i Komunës së Parisit).
- Zonat urbane zhvilluar gjithashtu mbi bazën e studimeve pjesore të aprovuara të lokalizuara në kodrat përreth qytetit si ajo e Freskut në rrëzë të malit të Dajtit, pranë Liqenit artificial, Kodrave të Selitës.

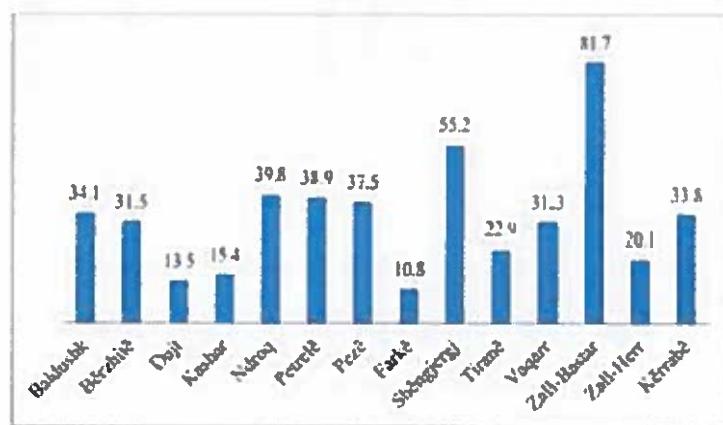
Një pjesë e këtyre territoreve i përkasin ish komunave që tanë përfshihen në bashkinë e re dhe karakterizohen nga një populisi e dendur për shkak të çmimeve relativisht të favorshme të blerjes së trojeve dhe banesave. Problem thelbësor i këtyre zonave është kufizimi i theksuar në shërbime publike. Një pjesë e ish zonave industriale të lokalizuara më së shumti në veri dhe jugperëndim të qytetit, pjesa më e madhe e të cilave pavarësisht problematikës mjedisore është shndërruar dhe vazhdojnë të zhvillohen si zona rezidenciale.

Zonat e banuara brenda zonave rurale (ish komuna).

6.3.3.1 Strehimi

Strehimi në aspektin e tij social është një nga çështjet më të rëndësishme. Në jetën urbane ai përfaqëson një organizim ku ndërthuren faktorë të jetës ekonomike, politike, legale, sociale, mjedisore etj. Strehimi është një mjedis fizik në të cilin ndodh ndërveprimi njerëzor dhe përbëhet nga kushte fizike dhe përdorimi i hapësirës si brenda, ashtu dhe jash të shtëpisë. Vetë hapësira fizike është element i rëndësishëm i kushteve të jetesës. Tradicionalisht shqiptarët kanë pasur pak hapësira në banesat e tyre, sepse ato ishin të vogla dhe madhësia mesatare e Njësive Ekonomike Familjare ishte e lartë. Ndryshimet e pësuara gjatë njëzet viteve të fundit sollën kushte shumë më të mira për ndërtimet e reja. Sipas të dhënave nga INSTAT, "Censusi me harta", sipërfaqja mesatare në banesat e banuara ne Shqipëri, është 14.5m² për person. Në grafikët e mëposhtëm tregohet tendencia e ndërtimeve për qëllime banimi para dhe pas vitit 1991.

Grafiku 6.3.1 - Ndërtuesat për qëllime banimi të ndërtuara para vitit 1991

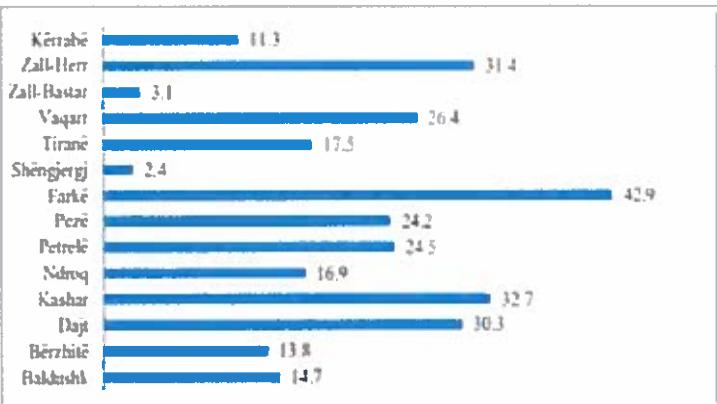

Burimi: INSTAT, Census 2011

Nga grafiku vërehet se zonat e Kasharit, Dajtit dhe Farkës nuk kanë qenë shumë të populluara përpara viteve 1990. Ndërkohë që pas vitit 2001 këto janë zonat me ritmet më të larta të ndërtimeve.

Grafiku 6.3.2 - Ndërtuesat për qëllime banimi të ndërtuara pas vitit 2001

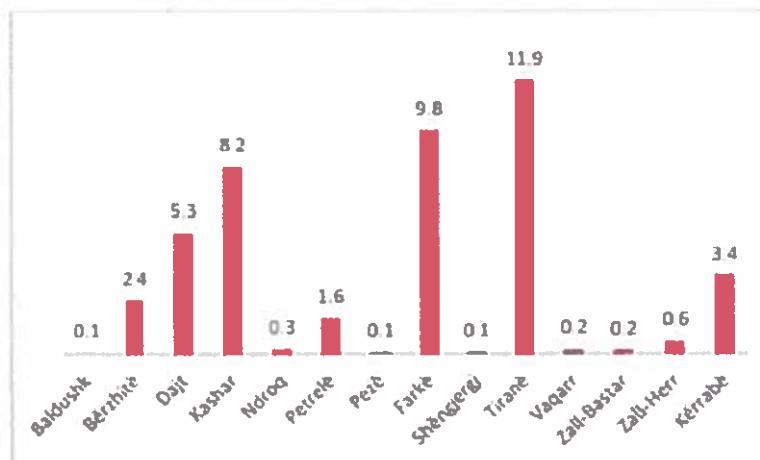
Burimi: INSTAT, Census 2011

Këto zona filluan të bëhen tërheqëse për banorët duke tërhequr investimet nëfushën e ndërtimit ndërkohë që nizonat e tjera investimet në ndërtim filluan të bien. Tipet kryesore të shtëpisës së këto zona janë:

- Shtëpi private;
- Apartamente.

Pjesa më e madhe e shtëpisës private në ish komunat janë të vjetra, në ndryshim nga Farkë, Dajti dhe Kashari, ku si rezultat i zhvillimit të dy dekadave të fundit, vilat janë të standardeve të larta. Ndërsa ndërtuesat sipas llojit apartamente janë përqëndruar kryesisht në Tiranë (qytet dhe rrëthinë) me 11.9%, Kashar 8.2 % dhe Farkë 9.8%. Në këto njësi zenë vend edhe ndërtimet më të shumta të pallateve shumëkatësh si zgjidhje për përqëndrimin më të madh të banorëve nën këto zona. Apartamentet e ndërtuara në Tiranë, Farkë, Kashar, Dajt, etj., shërbejnë simundësi strehimi për banorët e ardhur nga zonat e tjera.

Grafik 6.3.3- Ndërtuesat sipas llojit apartamente (ndërtimet e pallateve shumëkatësh sipas njësive)

Burimi: INSTAT, Census 2011

Zhvillimi i ish komunave pranë qytetit të Tiranës në zona rezidenciale banimi mbështetet në disa faktorë:

- Duke qenë të distancuara nga qyteti dhe problemet e tij urbane, këto zona ofrojnë cilësi më të mirë jetese sëdomos për atë pjesë të popullatës që ka të ardhura të larta. Përmirësimet e rrjetit rrugor pranë tyre i kanë bërë ato lehtësish të aksesueshmë.
- Zona rurale e Tiranës eshte krejt e ndryshme nga zonat rurale te Bashkive te tjera. Duke qenë pjesë e Bashkisë më të madhe në vend dhe qendrës kryesore ekonomike dhe administrative të tij, ato kanë shanset për një zhvillim te qendrueshem dhe te harmonizuar rural ku qëllimi parësor dhe i vetëm nuk është ai bujqësor tradicional.
- Ofrojnë mundësinë e rikthimit në fshat të vetë familjeve që e kanë braktisur në vitet '90. Tendenca

- aktualeqë vihet re është numri i lartëi familjeve që gjatë verës shfrytëzojnëne menyre te pjesëshme tokat e tyre në fshat.
- Nje zone e mrekullueshme rekreacioni për shkak të zhvillimit të hovshëm që ka marrë turizmi dhe agroturizmi në të. Këta të fundit mbështeten fuqimisht në pasuritë natyrore dhe objektet e trashëgimisë kulturore (të gjitha lehtësish të aksesueshme) dhe prodhimet bujqësore e blegtorale bio.

6.3.3.2 Shërbimet sociale

6.3.3.2.1 Arsimi

Qyteti i Tiranës është qëndra më e madhe arsimore, kërkimore dhe shkencore e vendit e përbërë nga 48 institucionë të nivelit universitar. Zona më e madhe universitare gjendet në jug-lindje të qytetit, pranë rrugës së Elbasanit dhe përfshindisa fakultete, një pjesë të konvikteve universitare (ndryshe njojur si qyteti "Studenti"), shkollën e mesme të Gjuhëve të Huaja dhe konviktine saj. Kompleksë të rëndësishme arsimore janë: Universiteti Politeknik i Tiranës, Rektorati i Universitetit të Tiranës dhe Akademia e Arteve, të cilat ndodhen në fund të Bulevardit "Dëshmorët e kombit"; Fakulteti i Shkencave të Natyrës në Bulevardin "Zogu i parë"; Fakulteti i Mjekësisë me konviktet e tij dhe Shkolla e Lartë Ushtarake në rrugën e Dibrës; Fakulteti i Inxhinierisë së Ndërtimit me konviktet dhe Instituti i Kulturës Fizike dhe Sporteve në rrugën "Muhamet Gjollesha" (ndërmjet dy nyjeve kryesore të trafikut siç janë "Zogu i Zi" dhe "21 Dhjetori"), Universiteti Bujqësor në periferinë veriperëndimore të qytetit. Shkollat e mesme publike, të përgjithshme dhe profesionale, kanë një shpërndarje relativisht të balancuar brenda kufijve të Tiranës së para vitit 1991 dhe po ashtu institucionet e arsimit 9-vjeçar dhe atij parashkollar. Pas viteve '90, janë hapur shumë institucionë arsimore private, pozicioni hapsinor i të cilave jo gjithmonë plotëson nevojat për infrastrukturë mbështetëse si rrugë hyrëse, parkime etj. Shpesh janë të pozicionuara në mes të bloqeve të banimit duke u shndërruar në "makth" për banorët për shkak të automjeteve të transportit të nxënësve dhe zhurmave në orët e fillimit dhe përfundimit të mësimit.

6.3.3.2.2 Shëndetësia

Vend të rëndësishëm në zonimin funksional të qytetit zenë edhe institucionet e shërbimit shëndetësor. Zonat e mëdha spitalore në Tiranë, ku janë përqëndruar kryesisht shërbimet shëndetësore publike, janë të shpërndara në tre pikë:

- Qendra Spitalore Universitare "Nënë Tereza", e ndodhur në pjesën verilindore të qytetit, në rrugën e Dibrës;
- Spitali Ushtarak, i ndodhur në pjesën veriperëndimore të qytetit pranë rrugës së Durrësit;
- Zona spitalore e Senatoriumit, e ndodhur në jug të qytetit pranë rrugës së Elbasanit.

Poliambulancat dhe qendrat e tjera shëndetësore publike kanë një shpërndarje më të balancuar, sipas zonave të veçanta që ato shërbejnë. Si të gjitha zhvillimet e tjera, edhe institucionet shëndetësore janë shtuar konsiderueshëm pas vitit 1990, në formën e investimeve private. Edhe këto objekte, pak i përmbushin kriteret për pozicionin e tyre brenda infrastrukturës urbane të qytetit.

6.3.2.2.3 Infrastruktura për aktivitetet sportive

Elemente të forta të infrastrukturës urbane janë dhe objektet e mëdha të aktivitetave sportive, të cilat për vetë funksionin rikrijues dhe pozicionin e tyre, përbëjnë pole të rëndësishme zhvillimore. Disa nga këto qëndra janë:

- stadiumi kombëtar "Qemal Stafa";
- stadiumi "Selman Stërmasi";
- stadiumi "Asllan Rusi";
- stadiumi i lojrave me dorë në rrugën "Muhamet Gjollesha";
- kompleksi sportiv "Dinamo", së bashku me pishinat;
- kompleksi sportiv "Partizani";
- terrene të tjera sportive në Rr. "Ali Demi", Laprakë e Kombinat.

6.3.2.2.4 Trashëgimia kulturore

Brenda territorit administrativ të Bashkisë Tiranë gjenden objekte dhe monumente të trashëgimisë kulturore me rëndësi historike si: Mozaiku i Tiranës, Kulla e sahatit,

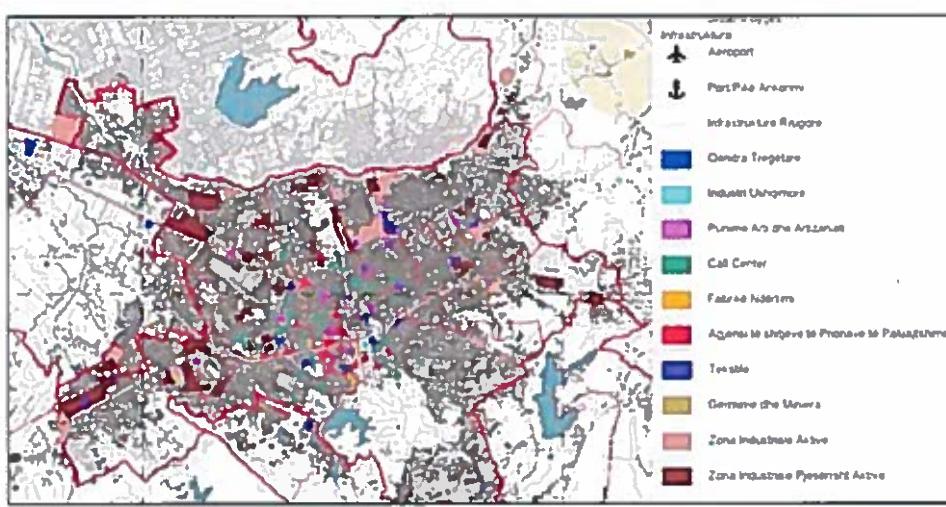
Xhamia e Ethem Beut, Teatri i kukullave, Kalaja e Tiranës dhe banesa e Toptanëve, ura e Tabakëve, Ish Biblioteka Kombëtare, Teqja e Sheh Harasanit, varri i Kapllan Pashës, ish shkolla "Nëna mbretëreshë", Namazgjaja, Pallati i Brigadave, Banka kombëtare etj. Ndër të gjithë vlen të dallohet Ansambli Monumental i Qendrës, i cili përfaqëson pjesën më të spikatur të trashëgimisë arkitektonike të qytetit si dhe zemrën institucionale dhe administrative kombëtare. Të gjitha objektet në fjalë përbëjnë pasuri të paçmueshme për qytetin, ndërsa ruajtja dhe rivlerësimi i tyre është jo vetëm detyrim por dhe mundësi.

6.3.2.3 Zonat ekonomike

Tirana është qëndra më e madhe ekonomike në Shqipëri. Aktivitetet ekonomike dhe të shërbimit të përqëndruara në Tiranë mbulojnë pjesën kryesore të PBB të vendit, pothuajse 40% të tij, duke e kthyer atë në nxitësen kryesore të rritjes së ekonomisë shqiptare. Gjatë dekadës së fundit, ka pasur një rritje të shpejtë të numrit të ndërmarrjeve, rrëth dy herë më shpejt se rritja e populsisë së qytetit. Aktualisht, në Tiranë janë rrëth 40 ndërmarrje për 1,000 banorë. 44% e të gjitha ndërmarrjeve që janë aktive në Shqipëri janë të vendosura në Tiranë dhe prodhimi ekonomik i këtyre ndërmarrjeve është i shumëllojshëm. Kështu, në krahasim me ekonominë kombëtare, Tirana strehon:

- 35% të kompanive që prodhojnë mallra,
 - 36% të kompanive të përfshira në industri,
 - 47% të kompanive të ndërtimit, dhe
 - 44% të kompanive që ofrojnë shërbime.

Tirana karakterizohet nga një përqëndrim i madh i ndërmarrjeve të mëdha. Rreth 54% e kompanive që kanë një fuqi punëtore prej më shumë se 50 persona janë të vendosura në Tiranë. Gjithashtu Tirana është edhe tërheqja kryesore për investitorët e huaj, pasi 76% kompanive në pronësi të të huajve në Shqipëri janë të vendosura në Tiranë. Aksi kryesor ku janë përqëndruar këto aktivitete ekonike (industria, shltje me shumicë, zyra qëndrore dhe normale) është autostrada Tiranë-Durrës. Tirana është gjithashtu qyteti ku ndodhen shërbimet financiare (bankat) dhe institucionet administrative më të rëndësishme në vend.

Aktivitetet mund té pérmblidhen si më poshtë:

- Qendra e qytetit dhe bulevardi kryesor strehoinjë godinat me funksione administrative dhe kulturore;
 - Zona tregtare dhe zyra përgjatë rrugëve radiale;
 - Aktivite ekonomike përgjatë autostradës Tiranë – Durrës;
 - Ish zona industriale (periudha komuniste) pjesërisht të përdorura (prodhim, depo, komerciale, banim) dhe
 - pjesërisht të braktisura e përkeqësuara por me mundësi ripërdorimi për

- funksione të reja;
- Qendrat Tregtare në periferi;
- Aktivitete të karakterit bujqësor dhe blegtoral në periferitë dhe ish komunat.

6.3.2.3.1 Ish zonat industriale

Ish zonat industriale përbëjnë vlera të mëdha ekonomike për Tiranën. Të shpërndara pothuajse në të gjithë periferinë e qytetit, ato kanë qënë përcaktuese për formimin e pjesëve të strukturës urbane. Këto zona, disponojnë hapësira dhe sipërfaqe të mëdha, si dhe një lidhje të mirë infrastrukturore. Megjithëqë një pjesë e hapësirave të tyre sot janë rezultojnë të shkatërruara dhe braktisura, ato ofrojnë mundësi të mëdha për krijimin e sipërfaqeve të gjelbra dhe të strukturave urbane bashkëkohore me karakter publik.

Disa prej ish zonave industriale të Tiranës janë:

- Zona industriale veriperëndimore, ku ndodhet ish Kombinati i materialeve të ndërtimit "Josif Pashko";
- Zona industriale perëndimore përfaqësuar nga Kombinati i tekstileve;
- Zona e industrisë ushqimore pasi kalon pikeprerjen e rrugës së Kavajës me unazën e jashtme (e re);
- Zona e industrisë së perpunimit të drurit ndërmjet zonës së industrisë ushqimore dhe Kombinatit;
- Zona industriale lindore, ku ndodhet ish Kombinati i autotraktorëve;
- Zona industriale verilindore ku gjenden ish ndërmarrjet ushtarake;
- Zona e industrisë së këpucëve në fundin e rrugës Don Bosko;
- Zona e industrisë së qumështit dhe mishit në fundin e rrugës 5 Maji;
- Blloku i magazinave midis rrugës Siri Kodradhe 5 Maji.

Një pjesë e këtyre zonave janë zënë me ndërtime informale, gjithsesi brenda tyre mbeten akoma mjaft hapsira të braktisura me potencial zhvillimi por edhe problematike për shkak të:

- Ndotjes mjedisore (shih Hot-spotet);
- coptimi i sipërfaqes në prona shumë të vogla;
- zënia e sipërfaqeve të lira nga ndërtimet pa leje;
- ndërthurja e sforuar me zonat e banimit;
- kthimi i disa objekteve në mënyrë të papërshtatshme në banesa.

Pikërisht për sa më lart, konsiderimi dhe trajtimi i këtyre zonave në planet e së ardhmes kërkon vëmendje të veçantë.

6.3.4 Sistemet e infrastrukturës

Sistemi infrastrukturor është kryesisht i përqendruar në pjesën qendrore të bashkisë, që përbën zonën e qytetit të Tiranës dhe përgjithësisht zonat populluara me ndërtim të njësive kufitare. Problematike identifikohen njësitë administrative periferike Zall-Bastar, Shëngjergj dhe Kërrabë, që shtrihen në pjesën më kodrinore, ku dhe realisht ka patur me pak interespër zhvillimin e ndërtimit.

6.3.4.1 Infrastruktura rrugore

Tirana, si qendra kryesore e Shqipërisë, ndodhet në një pozicion shumëtë favorshëm në pikpamje të infrastrukturës pasi në tëbashkohet rrjeti më i rëndësishëm infrastrukturor i vendit ku veçohen: Aeroporti i Rinasit(18 km), lidhja me portin e Durrësit (32km) nëpërmjet autostradës Tiranë - Durrës, lidhja me qytetin e Elbasanitnëpërmjet autostradës Tiranë - Elbasan, lidhja me pjesën verilindore të vendit nëpërmjet Rrugës së Kombit, dhe lidhja me pjesën veriperëndimore të autorstradës Tiranë - Shkodër. Bazuar në të dhënët e fundit të Bashkisë si dhe të studimit të kryer nga JICA në vitin 2012, në Tiranë janë rrëth 170 km rrugë urbane, ndërsarrugët kryesore me drejtim jashtë Tiranës, që e lidhin atë me bashkitë të tjera janë të klasifikuara si rrugë ndërqtetëse. Megjithatë, me ndryshimin e kufijve administrativë të Tiranës një pjesë e këtyre rrugëve duhen llogaritur pjesë e rrjetit rrugor të Tiranës. Që kur qyteti ka nisur të konturohet si i tillë, sistemi rrugor bazë ka qenë ai radial unazor duke përcaktuar në

një shkallë të caktuar edhe strukturën e qytetit. Tirana ka konkretisht: unazëne brendshme, unazën e mesme dhe unazën e jashtme, seksioni perëndimori së cilës

sot është në funksionim. Aktualisht është në npërfundimpjesa jugore e unazës së jashtme, ndërsa është përgatitur projekt i detajuar për pjesën veriore dhe është në fazën e planifikimit pjesa lindore. Rrugët radiale si rruga e Durrësit, rruga e Kavajës, rruga e Dibrës dhe rruga e Elbasanit, fillojnë në sheshin Skënderbej dhe zgjaten në drejtim të skajeve të qytetit. Atojanë zgjeruar nga pjesa perëndimore e Tiranës (unaza e bërendshme) në drejtim të Durrësit dhe aeroportit nëpërmjet autostradës së Durrësit, në jugperëndim në drejtim të Kavajës/Durrësit, në jug në drejtim të Elbasanit, në verilindje në drejtim të Dajtit dhe në verilindje në drejtim të Tufinës. Përveç këtyre pesë rrugëve parësore, ka dhe rrugëradiale shumica e të cilave i shërbejnë lidhjes sëunazave ekzistuese. Në veriperëndim të Tiranës ka edhe një rrugë kryesore, e cila shmanget nga autostrada e Durrësit dhe shtrihet nnë drejtim të Kamëz/Fushë-Krujës. Në periudhën 1990-2000 ka pasur pak zhvillime të rrugëve ndërsa gjatë periudhës 2000 – 2015 gjendja e rrjetit rrugor në Tiranë është përmirësuar për shkak të investimeve në rikonstruksionin e tyre. Shumica e rrugëve kryesore dhe dytësore në Tiranë janë rindërtuar dhedisa prej tyre janë zgjeruar në të njëjtën kohë. Gjatë rindërtimit, në rrugë janë siguruar sistemi i ndriçimit rrugor, semaforët, trotuaret për këmbësorë si dhe hapësirat publike të gjelbra dhe pemët zbulurues. Duhet theksuar fakti që nuk ekzistonjë ende standarte kombëtare përrugët urbane. Një fakt i rëndësishëm është mungesa e korsive të dedikuar autobuzëve dhe shërbime të emergjencës si ambulancat dhe zjarrfikëset. Në Tiranë, ka një terminal të linjave urbane e cila ndodhet në hyrje të qytetit nga ana veriperëndimore, por kushtet e operimit si dhe siguria e pasagjerëve në të paraqesin probleme. Këtyre u shtohet edhe vështirësia në akses epasagjerëve nga zona të ndryshme të qytetit ne drejtim të këtij terminali. Duke qenë një qytet relativisht kompakt, krahasuar me metropolet europiane, bazuar në studimet e kryera, mjeti kryesor i udhëtimit në Tiranë është ecja në këmbë. Trotuaret të cilët përfaqësojnë infrastrukturën përkatëse për këtë mënyrë transporti janë ende të pamjaftueshëm. Nga ana tjeter edhe kapaciteti i atyre ekzistues është i kuqizuar. Kjo bën që siguria e këmbësorëve të jetë e ulët. Gjithashtu në rrjetin rrugor të Tiranës vërehet një numër i vogël i kalimeve të këmbësorëve me anë të vijëzimit apo me anë të mbikalimeve. Në Tiranë ka filluar ndërtimi i rrjetit të korsive të bicikletave por një pjesë e tij nuk mund të shfrytëzohet për arsyet e parkimeve të paligjshme apo të përdorimit të tyre nga automjetet private.

Figura 6.3.5 tregon rrjetin rrugor ekzistues të Tiranës.

6.3.4.1.1 Elementët e trafikut

Në përllogaritjen e trafikut përfshihet transporti me mjetet private dhe ato publike, për njerëzit dhe mallrat. Tirana ka rreth 40% të automjeteve të Shqipërisë ose rreth 200 makina për 1000 banorë⁴. Motorizimi i shpejtë ka sjellë shumë probleme në zonën metropolitane të Tiranës, si bllokimet e trafikut dhe ndotjen e mjedisit. Ngarkesa e trafikut është shumë e lartë dhe rrjeti në pjesën më të madhe të ditës është i bllokuar, sidomos brenda unazës së mesme dhe në rrugët radiale gjatë orëve të pikut, në mëngjes dhe pasdite. Kjo situatë është duke u përketësuar vit pas viti edhe sepse kapaciteti i rrugëve nga rrëthinat në qendër të qytetit është zvogëluar si rezultat ishfrytëzimit të tyre për parkim ligjor/joligjor. Kamionët (duke përjashtuar automjetet me një kapacitet ngarkese prej 3,5 tonë ose më pak) ndalohen të hyjnë në qendër të Tiranës (dmth. brenda unazës së mesme) me përjashtim të orëve të natës (20:00 - 5:00). Tirana ka gjithsej 10 linja qytetase por përshkak të kushteve në të cilat ndodhet transporti publik nuk është shumë i preferuar në Tiranë. Linjat e autobusëve të qytetit të Tiranës menaxhohen nga pesë kompani private sipas një kontrate 5-vjeçare me orar dhe stacione të përcaktuara. Të gjithë linjat janë private dhe nuk menaxhohen nga një kompani e vetme. Në Tiranë, përveç 10 linjave qytetase të sipërpërmendura, ka edhe 9 linja të tjera rrëthqytetase, që menaxhohen nga ish-komunat përreth (por që në të vërtetë në të gjitha linjat janë operatorë privatë). Pavarësisht se kjo nuk është e rregullt dhe e lejueshme, shumica e linjave rrëthqytetase duket se mbivendosen me linjat e autobusëve të qytetit. Bashkia e Tiranës, me ndarjen e re administrative po harton planin dhe linjat e reja të transportit urban me qëllim që edhe linjat që më parë lidhnin zonat përreth Tiranës t'i përfshijë në të njëtin sistem të linjave urbane. Tirana ka një qendër të menaxhimit të trafikut.

6.3.4.1.2 Parkimet

Me rritjen e numrit të makinave dhe përdorimin e vazdueshëm tëtyre në Tiranë, shfaqet si nevojë thelbësore rritja e kapacitetit të parkimit në Tiranë, veçanërisht brenda unazës së mesme. Parkimi i paligjshëm në rrugë jashtë zonës së përcaktuar zvogëlon numrin e korsive në përdorim. Kjo shkakton çregullim të trafikut, për pasojë, sjell uljen e kapacitetit të rrugëve, rritjen e kohës së udhëtimit dhe ndotjen mjedisore nga trafiku.

6.3.4.1.3 Sheshet e qytetit

Sheshi "Skënderbej" përbën qendrën urbane, administrative e kulturore të qytetit, ku janë vendosur objekte me rëndësi kombëtare si Kompleksi i Ministrive, Banka Kombëtare, Muzeu kombëtar etj. Nga kjo hapsirë e rëndësishme urbane lindin të gjitha radialet kryesore. Sheshi "Nënë Tereza" i pozicionuar në fund të Bulevardit "Dëshmorët e Kombit", Sheshi "Avni Rustemi" në lindje të sheshit "Skënderbej", Sheshi "Wilson" në Tiranën e re, Sheshi "Shtraus" tek Xhamllëku, si dhe Sheshi "Garibaldi" në Kombinat, përbëjnë disa nga pikat më të rëndësishme në formimin e strukturës dhe identitetit urban.

6.3.4.1.4 Rrjeti hekurudhor

Hekurudha e cila sot gjendet në kushte jo të mira përdorimi, përbën një aset të rëndësishëm. Linja Durrës - Tiranë u rinnovua në vitin 1999 me një kredi të qeverisë italiane dhe më pas në vitin 2002 u blenë vagonë për rinnovimin e trenave të dorës së dytë. Megjithatë, kushtet e hekurudhës vazhdojnë të janë jo konkurente dhe në të tre stacionet që ka kjo linjë në dhjetëvjeçarin e fundit është vërejtur një rënje e madhe e numrit të udhëtarëve. Kjo rënje gjithashtu shkaktohet edhe nga konkurenca, mbi të gjitha në kohë, e autobusëve ndërqtetas, mikrobusëve dhe shërbimet e furgonëve. Me spostimin e stacionit të trenit në Tiranë është vënë në pikëpyetje vetë ekzistencë e hekurudhës. Zhvillimi i saj do të përmirësonë ndjeshëm transportin e mallrave dhe pasagjerëve ndërmjet Tiranës dhe qëndrave të tjera ekonomike në vend.

6.3.4.1.4 Dobësitë kryesore

- Rrjet rrugor i vjetër - Rrjeti rrugor aktual nuk ka komponentët e nevojshëm për personat që qarkullojnë me biçikleta dhe për për mjetet e transportit publik. Kjo pasohet nga trafik i dendur pothuajse gjatë gjithë ditës dhe vështirësi serioze në akses.
- Rjet i paplotë i transportit publik - Ekziston një mungesa e përgjithshme e korsive të dedikuara për autobuzët të cilët për këtë shak nuk arrijnë të ofrojnë shërbimin e duhur në orar (yonesa në trafik etj.). Kjo jo vetëm shton kohëzgjatjen e udhëtimit por rrit edhe shpenzimet bashkisë dhe operatorëve, kosto të cilat reflektohen më tej në çmimin e biletës.
- Mungesa e korsive të emergjencës – Ndër mangësitë kryesore që shfaq rrjetin rrugor dhe me ndikim të drejtpërdrejtë në mirëqenien publike është mungesa e korsive të emergjencës për ambulanca dhe zjarrfikëse.
- Mungesa e parkimeve-Tirana ka shumë pak hapsirë për parkime jashtë rruge dhe për rrjedhojë gjithmonë ka qarkullim shtesë në kërkim të disponueshmërisë së vend parkimeve dhe bllokime të trafikut.
- Rrjet i fragmentizuar për biçikletat- Ekziston një rrjet i limituar i korsive të biçikletave dhe për këtë arsyë jo vetëm ka një numër të limituar përdoruesish të tyre por edhe lëvizja me to është jo e sigurtë.

6.3.4.2 Furnizimi me energji elektrike

I gjithë territori Bashkisë Tiranë furnizohet me energji elektrike nga rrjeti kombëtar i shpërndarjes së energjisë elektrike. Rrjeti shpërndarës me nivelet e tensionit 35,20,10,6 kV në Bashkinë e Tiranës përfshin një gjatësi rreth 1771 km, vjetërsia e te cilët shkon nga 3 deri në 40 vjet. Numri i nënstacioneve shpërndarëse të lokalizuar në këtëbashki shkon në 18 me fuqi maksimale transformatorike të instaluar prej 704 MVA. Përveç furnizimit direkt të rrjetit 35 kV nga N/stacionet e sistemit të transmetimit si dhe të rrjetit 20 kV nga N/stacioni 220/20 kV Tirana1, rrjeti i Sistemit të Shpërndarjes ushqehet nëpermjet pesë nënstacioneve 110/TMkV.

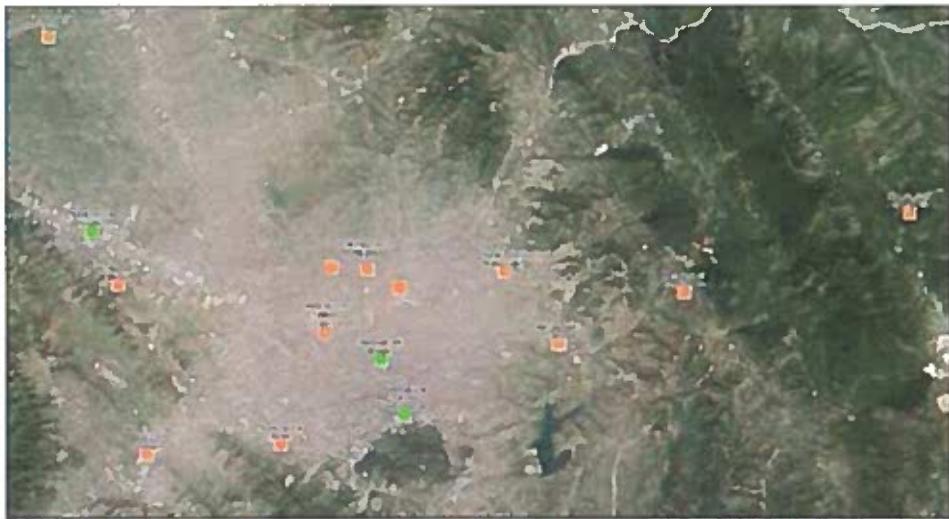

Figura 6.3.6 – Shpërndarja e nënstacioneve elektrikë në territorin e Bashkisë Tiranë

Rrjeti i tensionit të ulët ka një tension të unifikuar – 0,4 kV. Linjat mund të janë kabillore (qytetet) apo ajrore (zonat rurale) me një gjatësi të përgjithshme prej afersisht 3555 km. Në rrjetin elektrik të shpërndarjes janë të lidhur edhe burime ujore gjeneruese të energjisë elektrike ku me kryesori prej tyre është HEC Lanabregas i ndërtuar në vitin 1951 me fuqi 2×2.5 MVA që administrohet nga ndërmarrja e Ujësjellës Kanalizimeve Tiranë (UKT) sidhe dy H/C-e private të cilët kanë filluar prodhimin e tyre në periudhën prill - maj 2014. Fuqia e përgjithshme e instaluar e këtyre H/C-ve është 10 MW ndërsa energjia e prodhuar nga to për vitin 2015 ka qenë 53,960 MWh, që përbën rreth 2.43% të energjisë totale të konsumuar në rrjetin elektrik të shpërndarjes për Tiranën. Energjia elektrike e konsumuar në rrjetat elektrike që ushqejnë qëndrat rezidenciale, institucionet endryshme si dhe bizneset e ndryshme që ndodhen në këtë bashki përbën rreth 38% të energjisë totale të konsumuar në Shqipëri. Tiranë përfaqëson qendrën kryesore dhe më të madhe social-ekonomike të vendit dhe kjo ka bërë që ritmet e rritjes së kërkesës për energji elektrike për qytetin të janë mjaft të larta. Konsumi per fyrme i rrethit të Tiranës është rreth 35-40% më i lartë se mesatarja e vendit. Ritmet e rritjes së kërkesës për energji elektrike për rrethin e Tiranës gjyköhen të janë më të larta se mesatarja e vendit. Kjo rritje do të përfshijë si zonat periferike drejt së cilave po zgjerohet ende qyteti ashtu dhe zonënqendrore ku pritet rritje e intensitetit të ndërtimit. Përdorimi i energjive alternativë nezonën e Tiranës si në gjithë Shqipërinë është i pakët. Numri më i madh i konsumatorëve janë të lidhur në rrjetin e tensionit të ulët ku rreth 85% e tyre janë familjarë të cilët konsumojnë afersisht 67 % të energjisë elektrike.

6.3.4.2.1 Problemet në furnizimin me energji elektrike

- Vjetërsia e rrjetave dhe shfrytëzimi i një pjese të konsiderueshme të tyre në regjim të mbingarkuar ka sjellë vësh tirësi në:
- menaxhimin errjetit, vësh tirësi, të cilat janë reflektuar në cilësinë e furnizimit te konsumatorit;
- numrin e ndërprerjeve ;
- kohëzgjatja e ndërprerjeve pwtë normave të lejuara;
- nivelin e humbjeve teknike dhe jo teknike mbi nivelin e dëshiruar.
- Pas viteve 1990 pranë nënstacioneve elektrike janë ndërtuar shtëpi banimë. Një pjesë e tyre e kanë justifikuar këtë veprim me faktin se toka ka qenë e lirë pa marrë në konsideratë se nënstacionet kanë zonën e tyre të kuqe, e cila nuk lejon asnjë ndërtim privat e shtetëror. Këto objekte kanë rrethuar stacionet elektrike, ndërsa ndërtimet nuk kanë pushuar duke u ngritur edhe poshië shtyllave të tensionit të lartë dhe atyre të transmetimit të energjisë.
- Trasetë e linjave pranë zonave të banuara po zihen gjithnjë e më shumë nga ndërtimet të paligjshme që rezikojnë jetën e vet atyre që banojnë nën to dhe pengojnë mundësinë e remonteve dhe riparimeve.

6.3.4.3 Furnizimi me ujë të pijshëm

Pothuajse i gjithë territori i Bashkisë së Tiranës, përashtuar Njësitë Ndraq dhe Zall-Bastar, shërbehet me ujë të pijshëm përmes rrjetit shpërndarës që administrohet nga sh.a. Ujësjellës-Kanalizime Tiranë.

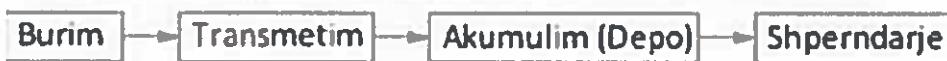
Tabela 6.3.2 – Njësitë dhe fshatrat që furnizohen nga rrjeti shpërndarës i ujësjellësit

Njësia administrative	Njësia/Fshatrat
Tiranë qytet	Njësia bashkiake nr 1, Njësia bashkiake nr 2, Njësia bashkiake nr 3, Njësia bashkiake nr 4, Njësia bashkiake nr 5, Njësia bashkiake nr 6, Njësia bashkiake nr 7, Njësia bashkiake nr 8, Njësia bashkiake nr 9, Njësia bashkiake nr 10, Njësia bashkiake nr 11
Petrelë	Petrelë, Mullet, Stërmës, Pkall, Shënkoll, Gurrë e Madhe, Gurrë e Vogel, Dajës, Barbas, Eikas, Mangull, Qeha, Shytaj, Hekal, Kryez, Percëlesh, Durishtë
Farkë	Farkë e Madhe, Farkë e Vogël, Lundë, Mjall Bathore, Sauk, Selitë
Dajt	Linzë, Shkëtuinë, Tujan, Brir, Ferraj, Priskë e Madhe, Surrel, Lanabregës, Shkakë, Dafmollë, Darshen, Selbë, Murth
Bërzhitë	Ibë, Bërzhitë, Dobresh, Ibë e Poshtme, Pëllumbas, Mihaja-Cirmë, Kus, Fravesh, Kliojë, Pashkashesh, Lugë Shalqizë, Rozaverë
Kërrabë	Cyjeti Krabë, Fshatrat, Mushqeta, Skuterë

Njësia administrative	Njësia/Fshatrat
Baldushk	Baldushk, Mumajes, Fushas, Balshaban, Shpatë, Isufmuçaj, Mustafaçoçaj, Koçaj, Kakunj, Vesqi, Parret, Shënkoll, Vrap, Shpat i Spërm
Shëngjeri	Shëngjeri, Verri, Urë, Burimas, Shëngjin, Fajesh, Blzë, Fage, Parpuaj, Vakumone, Domje, Derje
Vaqarr	Vaqarr, Alligjetë, Arbanë, Bulticë, Damjan Fortuzaj, Gropaj, Lalm, Prush, Vishaj, Sharrë
Kashar	Kashar, Yzberish, Mëzez, Yrshel, Kukundi i RL, Kus, Mazrek
Pezë	Pezë e Madhe, Pezë Hejmës, Pezë e Vogel, Varosh, Maknor, Dorëz, Gror, Grecë, Pajanë, Gjysylkanë
Zall-Herr	Zall-Herr, Dritas, Çerkez-Morinë, Qinam, Kalmet, Herraj, Pinar, Priskë e Vogël, Radhesh

Burimi: ERAU, Raport vjetor 2015

Rrjeti shpërndarës përbëhet nga 1.8 milion metër linear tubacione të ndërtuar nga viti 1940 deri në 2013. Furnizimi nëpërmjet një sistemi të thjeshtë ujësjellësi ka nisur në Tiranë qysh në vitin 1939, pas përfundimit tëqendrës së qytetit. Me kalimin e kohës, ai është zgjeruar dhe përmirësuar në varësi të kërkesave dhe kushteve aktuale të zhvillimit. Sot rrjeti i ujësjellësit të Tiranës është i ndërtuar përmes skemave të ndryshme të pavarura deri diku nga njëratjetra të cilat furnizohen nga burime të ndryshme. Skema e funksionimit te Ujësjellësit të Tiranës është:

Uji sigurohet nga 3 lloji burimeshqë janë burimet klasike të çdo ujësjellësi:

- Burime me vetërjedhje (kryesisht me origjinë malore);
- Burime me ngritje mekanike (stacione pompash);
- Burime me impiant pastrimi.

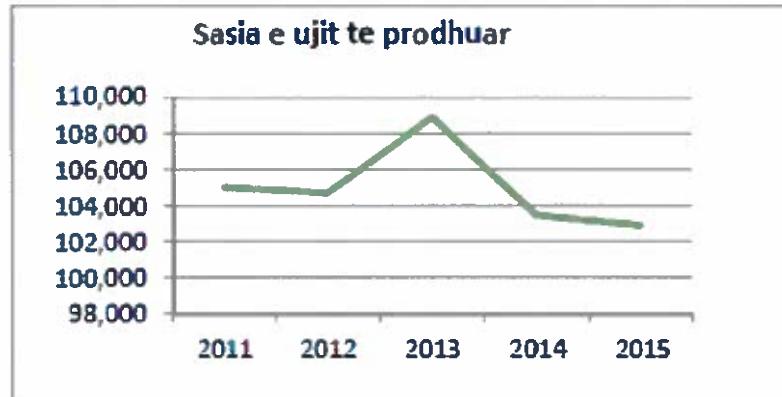
Tabela 6.3.3 – Burimet e furnizimit me ujë të pijshëm

Lloji i Burimit	Emërtimi i burimit	Q _{m3} (l/sek) (Mars-Prill)	Q _{m3} (l/sek) (Gusht-Shkurt)	Kuota absolute
Burimet me Vetërjedhje	Selitë	700	400	1150
	Shën-Morisë	750	500	750
	Bovillë e Vjetër	460	140	281.5
Burimet me Ngritje Mekanike	Stacioni i Pishinave	120	80	96.36
	Stacioni i Latnasit	160	120	55.5
	Stacioni i Berxullit	200	150	47.7
	Stacioni i Pema	40	35	90.5
	Stacioni i Bukeš	50	40	90
	Stacioni i Koka	25	20	70.7
	Stacioni i Cokollates-ShenGjinit	60	40	94.88
Burimet me Implant Pastrimi	Implanti i Bovilles	1800	1800	205.7

Referuar raporteve të përformancës të Entit Rregulator të Ujit (ERRU), prodhimi vjetor i ujit të pijshtëm nga Sh.a. UK Tiranë është rreth 105,000 m³. Rrjeti shperndares fillon nga depot dhe perfundon tek konsumatori dhe është dy llojesh:

- Rrjet i hapur,
- Rrjet unazor.

Secili prej tyre ka përparësitë dhe mangësitë e tij. Në përgjithësi në Tiranë dominon rrjeti i hapur, ndërsa rrjeti unazor ndeshet vetëm në zona të vogla. Në përgjithësi rrjeti i hapur është një rrjet që sjell probleme në kushtet e pikut përkërkueshë për ujë. Furnizimi me ujë të pijshtëm i popullatës paraqitet problematik si në sasi ashtu edhe në cilësi. Shkaqet janë teknike dhe institucionale. Uji sigurohet me ndërprerje dhe sistemi operon me presion të ulët. Furnizim i pandërprerë sigurohet vetëm për ato që quhen objekte të katëgorisë së parë dhe ku përfshihen: Spitalet (dhe maternitete), Kryeministria, Kuvendi, Kopshtet, çerdhet, burgjet (dhe institucionet e tjera korrektimi).

6.3.4.3.1 Problematikat e furnizimit me ujë

- Rrjeti i ujesjellesit i eshte nenshtuar rikonstrukioneve te pjesshme, përasojë ka ende zona ku ai është ammortizuar dhe nuk garanton furnizim normal dhe me standarte. Ky është shkaku kryesor i vendosjes së një numri shumë të madh depozitash vëtyjake dhe kolektive në pallate të vjetër dhe të rinj apo banesa private në të gjithë territorin e Bashkisë

Depozitat e vendosura në tarraçat e pallave (për të përbaluar mungesat në furnizimin e vazhdueshëm me ujt)

- Zona të ndryshme kanë si burim furnizimi me ujë puset arteziane, të cilat si pasojë e shfrytëzimit shumëvjeçar kanë shfaqur rënje të konsiderueshme të vlerave të prurjes.
- Ndërhyrjet e paligjshme, të cilat ndikojnë drejtpërdrejt në bilancin hidrik në nyjet e rrjetit, por kryesisht edhe ndaj depove akumuluese.

- Rrjeti i ujësjellësit të qytetit nuk disponon një sistem monitorimi telekontrolli, ku përmes informacioneve në kohë reale të vlerave të presionit në të, të mund të gjykohet për ndërhyrjet përmirësimin e furnizimit me ujë.
- Një problem mjaft i mprehtë është cilësia e ujit të pijshëm. Pavarësisht analizave të përditshme, për shkak të infrastrukturës nëntokësore problematike uji i pijshem përfundon tek konsumatori me cilësi jo të mirë. Këtu ndikon edhe përdorimi i depozitave private të cilat nuk i nënshtronen pastrimit për një periudhë të konsiderueshme, duke përbërë një rrezik potencial higjeno-- sanitari.
- Problematikat e rrjetit te ujesjellesit ne zonat e ndryshme te njesive administrative te Tiranes, per gjithesisht jane te ngashme me ato te qytetit. Ne menyre specifike disa fshatra per arsyte largesise, reliefit te veshtere, por edhe numrit te ulet te banoreve resident, kane probleme te theksuara te furnizimit me uje. Rrjeti i ujesjellesit ne fshat paraqitet mjaft i amortizuar, humbjet teknike te konsiderueshme. Pergjithesisht, skemat jane te thjeshta, por ne disa zona te caktuara jane te domosdoshme rikonstrukSIONE te tubacioneve te transmetimit, depove akumuluese.

6.3.4.4 Rrjeti i kanalizimeve

Sistemi i kanalizimeve për mbledhjen e ujërave të ndotur urbanë në Tiranë është ndërtur dhe ka nisur funksionimin që në vitin '60 sipas studimit dhe projekt-zbatimit të hartuar në vitin 1962, për një periudhë 20 vjeçare dhe për një numër popullsisë prej 200-250 mijë banorë. Me rritjen e popullsisë dhe urbanizimin informal gjithnjë në rritje në zonat periferike të qytetit, kapaciteti i tij grumbullues është aktualisht tejet i pamjaftueshëm. Kësaj i shtohet edhe amortizimi 50 vjeçar. Aktualisht qyteti i Tiranës ka një sistem kanalizues të tipit të përzier me vetërrjedhje, të shtrirë në 590 km, nga të cilët 23.5 km janë rrjet primar, 85 km rrjet sekondar, dhe pjesa tjeter rrjet terciar. Zonat të cilave iu shërben ky sistem kanalizues ndahen ne 4. Në këtë sistem derdhen edhe ujërat e ndotur industrialë të atyre objekteve që kanë akses në të, ose përmes lidhjeve ilegale. Në përgjithësi shkarkimet e ujërave të ndotura urbane bëhen nëpërmjet kolektoreve pritës të qytetit ose nëpërmjet përenjëve, të cilët kalojnë në zona të banuara të qytetit. Në përbërjen e tij rrjeti i kanalizimeve ka edhe pusetat e kontrollit si element bazë për kontrollin dhe mirëmbajtjen e tij. Deri në vitin 1997nuk është bërë studimi i kolektoreve kryesorë, por vetëm i zonave të ndryshme të qytetit, të pakanalizuara, me grykëderdhje pikërisht në këta kolektorë. Impianti i parë për trajtimin e ujërave të ndotur në Tiranë është në ndërtim (projektuar nga JICA) në zonën e Kasharit. Kapaciteti i projektuar i impiantit është për 350,000 banorë (pothuaj $\frac{1}{2}$ e zonës urbane) ndërsa pritet të fillojë funksionimin nga 2018. Kjo është situata e menaxhimit të ujërave të ndotur urbanë për qytetin e Tiranës, ndërkohë që në zonat rurale, ai mbështetet kryesisht në gropat septike.

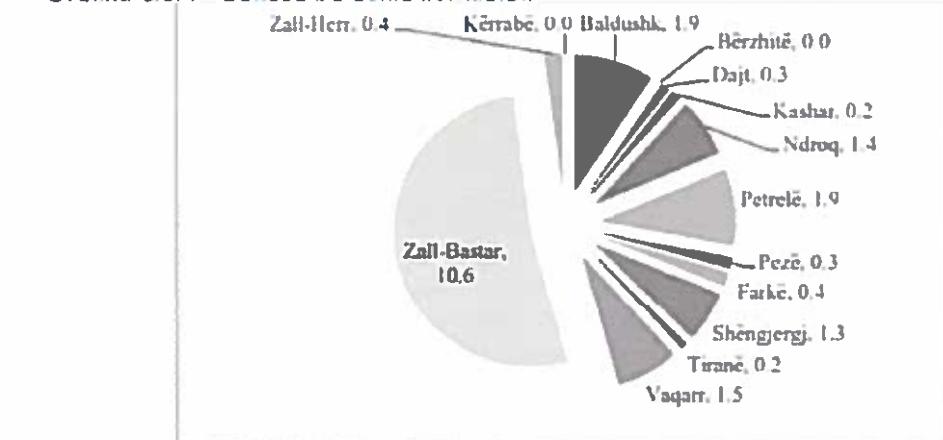

Figura 6.3.7 - Pamje satelitore e impiantit (në ndërtim) të trajtimit të ujërave të zezë

Sa lidhet me Njësitë e tjera administrative (ish komuna), ato nuk mbulohen nga sisteme kanalizimi, por nmbësh teten në gropat septike të cilat janë jashtë çdo kushti dhe kërkese. Shkarkimet realizohen në mënyrë individuale në mëdis duke sjellë në këtë mënyrë një përkeqësim higjeno-sanitar të ujërave pritëse. Kjo situatë ka vazhduar e njëjtë edhe me ndërtimet e viteve të fundit. Një fakt që duhet evidentuar është që në këto njësi ka edhe banesa pa asnjë lloj tualeti dhe që përdorin akoma gropat septike. Shpërndarja në përqindje e këtyre banesa tregohet në grafikun e mëposhtëm.

Grafiku 6.3.4 – Banesa pa asnië lloji tualeti

Burimi: INSTAT, Census 2011

6.3.4.4.1 Probleme të sistemit të kanalizimeve

Ndryshe nga rrjeti i uësjellësit i cili ka qenë gjithmonë mjaft dinamik në zgjerim e sipër, rrjeti i kanalizimeve nuk ka njojur investime të konsiderueshme. Zgjerimet janë realizuar per gjithësisht të pamenduara, pa planifikim dhe me tepër kanë qenë zgjidhje private sipas nevojave të banorëve të një zone të caktuar, pa marrë para sysh asnjë normë projektimi ose kushte teknike gjatë zbatimit.

Problemet me të cilat ndeshet sot rrjeti i kanalizimeve janë:

- Rritja e kapacitetit të ujërave si rezultat i rritjes së ndërtimeve, rritjes së numrit të popullsisë ka sjellë zvogëlimin e kapacitetit përcjellës të prurjeve në kolektorët kryesorë të qytetit.
- Ndërhyrjet arbitrale në rrjet të subjekteve private, individë të veçantë ose ndërhyrjet pa profesionalizëm (lidhjet në kokë të tubit pa pusetë kontrolli);
- Ndërtimi i shtesave anësore të pallateve mbi rrjetin e kanalizimit ekzistues, duke përfshirë këtë të fundit nën sipërfaqen e ndërtimit apo brenda rrethimeve të sipërfaqeve të katave të para të pallateve;
- Hartimi i projekteve të ujërave të bardha pa marrë miratimin e pikës së shkarkimit pranë Sh.a.UK Tirane;
- Adoptimi i puseve të kontrollit të rrjetit K.U.Z. në puseta shimbledhëse, e cila pengon funksionimin normal të rrjetit ose bllokimin e tij;
- Mbushja e kolektorëve me materiale inerte nga firmat që punojnë në sistemimin e rrugëve dhe mbulimi i kapakëve prej tyre me asphalt;
- Mosfunkcionimi normal i pikave fundore të shkarkimit.

6.3.4.5 Hapsirat e gjelbërtë

Sipas të dhënave që disponon Agjencia e Parqeve dhe Rekreacionit, Tirana ka gjithsej 346,184 m² sipërfaqe të gjelbër. Shpërndarja dhe madhësia e tyre sipas llojës tregohen në tabelën në vijim.

Tabela 6.3.4 – Sipërfaqet e gjelbërtë dhe shpërndarja e tyre në territorin e Tiranës

SEKTORI	SIPERFAQJA												Duke dekorativ e marrave dekorative	Tirane dekorative Kufje	Tirane Dekorative Kufje
	IP VET	IP ZEM	IP RUD	IP FART	IP BARI	IP LULE	IP HIDRO SHESH	IP PONDURE SUELEA	IP BASHE LUJNE	IP VARE Sip. peshati	cope				
	m ²	m ²	m ²	m ²	cope										
Sektorat e përdorimit dhe mirembajtjes															
Sektori 1(Ondra)	70238	3139		67099	54383	1489	10361	476	369		1300	1843	105	246	30
Sektori 2(Lana Blv.Dkombit-Matermiteti rr.)	55838			55838	50608	0	2374		246	2610	1235	974	45	182	
Sektori 3(Principale-Piramida-Piongjeseve)	65489	3060	2230	62429	41543	1513	16992	314	1930		641	1953	81	115	122
Sektori 4(Presidence-St.Dinamo-Ostafa-Vfasheri)	34691		7433	34691	20795	1330	10456	154	1094		2078	1099	55	189	
Sektori 5(Rr.Kavaja-Kombinat-Unazët e Laprake)	54323		11813	54323	29020	200	24427	58	590		5375	8401	25	214	
Sektori 6(Lana Blv.Dkombit-Pshiqjetë)	59571			59571	59571						1162	1268	18	105	
Sektori 7(Gjelberimi i rrugor i Tiranes)	6034		27000	6034	3118	52	293	2502			9111	277	2	92	7
SHUMA	346184	6199	48476	339985	259038	4584	64903	3504	4229	2610	20724	14661	263	1014	159

Burim : Bashkia Tiranë, APR.2016

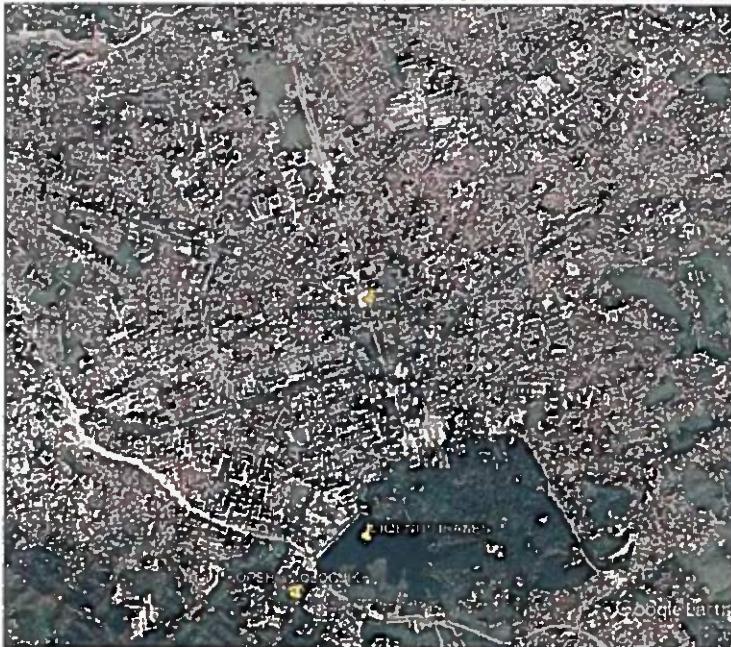

Figura 6.3.3 – Imath satelitor i hapsirave te gjelbërtë ne Tirane

Figura 6.3.9 – Harta e hapsirave te gjelbërtë në Tirane

6.3.5 Sistemi bujqësor

Sistemi bujqësor formohet nga bashkimi i tokave me kategori bazë të përdorimit të tokës ndërsa zonimi bazohet në bonitetin e tokës dhe në aktivitete e funksione që zhvillohen brenda këtij sistemi, sipas legjislacionit të posaçëm në fuqi. Si qark, Tirana zoteron 8.1% të tokës bujqësore të Shqipërisë. Pas vitit 90, sipërfaqja e tokës bujqësore është ulur ndjeshëm, veçanërisht në territoret që u takonin fermave bujqësore. Një pjesë e mirë e këtyre hapsirave është nënshtuar ndërtimeve informale duke e shtuar edhe më tepër fragmentizimin e tokës bujqësore. Sot Tirana ka 5446 hektarë tokë bujqësore, të shpërndarësipa Njësive Administrative që e përbëjnë si më poshtë:

- Petrelë 12% të tokës bujqësore
- Zall-Herr 11% të tokës bujqësore
- Baldushk 10% të tokës bujqësore
- Dajtë 9% të tokës bujqësore
- Kashar 9% të tokës bujqësore
- Ndroq 9% të tokës bujqësore
- Vaqarr 9% të tokës bujqësore
- 8. Zall-Bastar 8% të tokës bujqësore
- Bërzhitë 7% të tokës bujqësore
- Pezë 7% të tokës bujqësore
- Shëngjergj 5% të tokës bujqësore
- Farkë 4% të tokës bujqësore
- Krrabë 1% të tokës bujqësore

Duke parë sipërfaqen e ulët të tokës bujqësore si dhe referuar të dhënavë ekzistuese mbirendimentin e prodhimit, mund të arrihet në përfundimin se bujqësianë Tiranë mund të përmirësohet, por nuk mund të kthehet kurrsesi në burimin e vetëm të të ardhurave të banorëve të zonave rurale të Tiranës. Fokusi duhet të jetë më së shumti në agro-turizëm si edhe në fokusimin në produkte të veçanta me çmim të lartë në treg.

6.3.6 Përbledhje e problemeve kryesore që lidhen me urbanizimin

- Zhvillimi kaotik dhe pa planifikim i hapësirave çoi në zënen e tokës së lirë, pa marrë parasysh destinacionin e përcaktuar të përdorimit të saj dhe nevojat e publikut. Për rrjetohojë, në ditët e sotmesektori publik nuk ka kapacitet të trajtojë nevojat publike, të investojë në hapsirë publike dhe të ndërhyjë në mënyrë efektive në tregun e tokës.
- Nuk ka planifikim në nivel lagje i cili të balancojë interesat private me ato publike.
- Hapësirat publike, si dhe shërbimet publike, janë të përqendruara në zonat qendrore, brenda unazës së tretë. Ky përqendrim i shërbimit, tipik i një metropoli monocentrik, shkakton një presion të madh në qendër të qytetit dhe krijon zona jo të favorizuara në pjesën periferike të qytetit.
- Zona turbane të Tiranës karakterizohen nga inde të ndryshme urbane. Unaza e parë dhe e dytë paraqet një situatë shumë të dendur dhe të konsoliduar në të cilën ka një mungesë të plotë të hapësirave publike si dhe aksesibilitet të ulët dhe cilësi të ulët ndërtimi.
- Ish zonat industriale, tani të identifikuara si epiqendrat e zhvillimit urban, zonat me densitëtë lartë së bashku me ato që karakterizohen ndërtesa të ulëta janë të vendosura në brendësi të unazës së tretë.
- Zhvillimi i pakontrolluar urban ka prodhuar zona të mëdha të objekteve pa leje të vendosura në qendër të qytetit, në periferi, në zonat natyrore dhe në zonat me rrezik.
- Identiteti urban i Tiranës duket se është përcaktuar veç nëpërmjet objekteve të trashëgimisë kulturore (kulla e sahatit, xhami, monumenti i Skënderbeut), qendrës administrative (sheshi Skënderbej dhe bullevardit "Dëshmorët e komabit") dhe ish-blokit (qendra e shërbimeve të luksit dhe kohës së lirë). Pjesa tjeter e qytetit është një amalgam terrenesh dhe pejsazhet të shumlojshme që pak lidhen organikisht menjëra-tjetrën.

7 PËRSHKRIMI I CILËSISË SË ELEMENTEVE TË MJEDISIT NË ZONËN KU SHTRIHET PLANI

Tirana renditet ndër qytetet me më shumë probleme mjedisore në shkallë vendi dhe kjo del qartë edhe nga burimet zyrtare të informacionit ndër të cilët më kryesorë është Raporti i Gjendjes në Mjedis, i cili hartohet çdo vit nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit. Të dhënët e këtij raporti pasqyrojnë rezultatet e përfshira nga zbatimi i Programit Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit për receptorët kryesorë mjedisorë si ajri, ujërat, zhurmat, ndryshimet klimatike, mbetjet, ndotja industriale, gjendja e biodiversitetit etj.

Problemet kryesore mjedisore me të cilat përballet aktualisht Tiranë janë:

- Cilësia e ajrit;
- Niveli i zhurmave;
- Ndotja e ujërave;
- Menaxhimi i mbetjeve;
- Ndotja industriale.

7.1 CILËSIA E AJRIT

Cilësia e ajrit është një ndër faktorët më të rëndësishëm që ndikojnë shëndetin dhe cilësinë e jetës së popullatës së çdo vendi. Organizata Botërore e Shëndetësisë vlerëson se 80% e vdekjeve të parakohshme nga infarkti dhe sëmundjet e zemrës, 14% të vdekjeve nga sëmundjet kronike obstruktive pulmonare ose sëmundjeve akute pulmonare, dhe 6% të vdekjeve nga kanceri i mushkërive, lidhet me ndotjen e ajrit urban. Eksposimi ndaj ndotjes së ajrit mund të japë efekte akute (të shpejta, të forta e të shkurtra) dhe kronike (me kohë zgjatje mbi 3 mujore) mbi shëndetin e njeriut. Njerëzit me sëmundje ekzistuese të zemrës apo të mushkërive, fëmijët dhe të moshuarit janë veçanërisht të ndjeshëm. Ndotësit e ajrit mund të janë grimca pluhuri, kimikate apo materiale biologjike, të cilat kanë efekte mbi organizmin e njeriut, mjedisin apo atmosferën. Disa nga grupet më të rëndësishme të indikatorëve të cilësisë së ajrit janë:

- SO₂, NOx dhe NH₃ (amonjaku), të cilët shkaktojnë edhe shirat acide;
- CO₂, CH₄ (metani), NO₂, të cilët lidhen me emetimin e gazrave;
- PM₁₀, LNP, që tregojnë masën e grimave të ngurta në ajër.

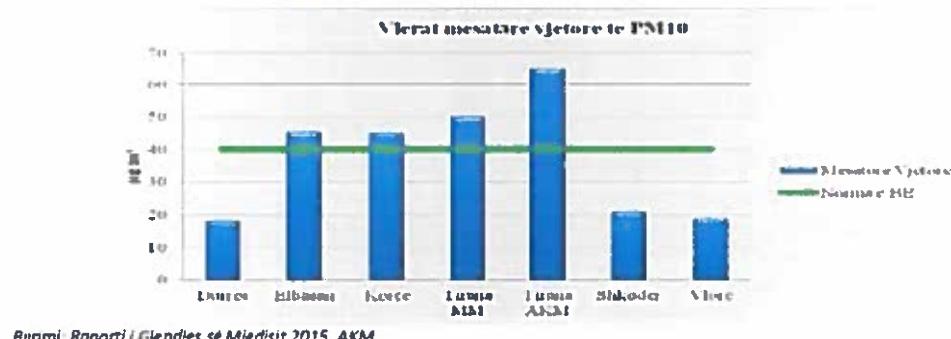
Secili prej këtyre ndotësve çlirohet nga burime të ndryshme. Historikisht, ndotësit kryesorë të ajrit në Shqipëri kanë qenë industritë e kromit, bakrit, metalurgjiku çelikut, cementos dhe TEC-et, etj. Duke nisur që nga vitet '90, një pjesë e madhe prej tyre u mbyll. Në vitet e fundit, ndotja ka ardhur kryesisht nga nxjerra dhe përpunimi i naftës, prodhimi i cementos, djegia e pakontrolluar e plehrave si dhe rritja e transportit. Në Shqipëri, normat e lejuara të këtyrë gazrave në atmosferë janë përcaktuar me Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 803, datë 4.12.2003, "Për miratimin e normave të cilësisë së ajrit" që janë kryesisht më të larta se ato të BE dhe rekomandimeve të OSH. Ndërkohë që VKM nr.594 datë 10.09.2014, e cila hyn në fuqi ne vitin 2018 njehson këto norma me standartet e BE. Aktualisht të dhënët mbi cilësinë e ajrit janë të pakta sepse monitorimi në shkallë vendi nuk është as gjithpërfshirës, as i përhershëm, dhe ka nevojë për shumë përmirësimë. Rrjeti ekzistues i monitorimit të cilësisë së ajrit në Shqipëri është i kufizuar në aspektin e numrit të stacioneve monitoruese po ashtu edhe në tipin e stacioneve.

Duke qenë kryeqyjeti i vendit dhe qendra më e madhe urbane në vend, Tirana është e përfshirë në rrjetin e monitorimit të cilësisë së ajrit i cili zhvillohet bazuar në Programin Kombëtar të Monitorimit. Bazuar edhe në direktivën CAFE të BE për ajrin janë kryer matje për 6 ndotës kryesorë ku përfshihen: PM₁₀, NOx, SO₂, O₃, CO dhe BTEX. Për Tiranën, monitorimi kryhet me dy stacione të vendosur përkatesisht pranë Ministrisë së Mjedisit dhe Agjencisë Kombëtare të Mjedisit, por për shkaqet e sipërcituara monitorimi në to nuk është i vazhdueshëm. Rezultatet e monitorimit, publikuar nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit në Raportin e Gjendjes në Mjedis 2015, shprehur në formën e një trendi krahasues me vitin 2014, tregojnë përkeqësim të gjendjes së cilësisë së ajrit për disa nga ndotësit. Gjatë vitit 2015 është rritur përqëndrimi në ajër i lëndës së grimuar PM₁₀, gazit

ozon O₃ dhe dioksidit të azotit NO₂. Vlerat e regjistruarë evidençojnë faktin që çështja më kritike në lidhje me cilësinë e ajrit në Tiranë është përqëndrimi i lartë në të i lëndës së grimcuar PM10, ndryshe pluhurit. PM10 i referohet grimcave me diametër 10 micrometër ose më të vogël, dhe emetohet direkt në atmosferë si grimca primare ose formohet si rezultat i emisioneve të SO₂, NO_x, NH₃ dhe NMVOC. Ekspozimet, si afatshkurtërë edhe afatgjata, kanë treguar se shkaktojnë sëmundje të frysëmarrjes dhe të zemrës, efekte të tjera të dëmshme shëndetsore dhe vdekje (OBSH, 2007). Ekspozimet afatgjata kontribuojnë në rrezikun e kancerit të mushkërive (OBSH, 2008). Në grafikun e mëposhtëm shihet që vlera mesatare vjetore e përqëndrimit të lëndës së grimcuar, e cila përfaqëson një nga ndotësit kryesorë të ajrit për qytetin e Tiranës, për të dy stacionet e kalon vlerën limit të BE që është vetëm 40 µg/m³. Vlera më e lartë prej 64.95 µg/m³ është regjistruar në stacionin AKM dhe e kapercen 76% normën (grafiku 6.1).

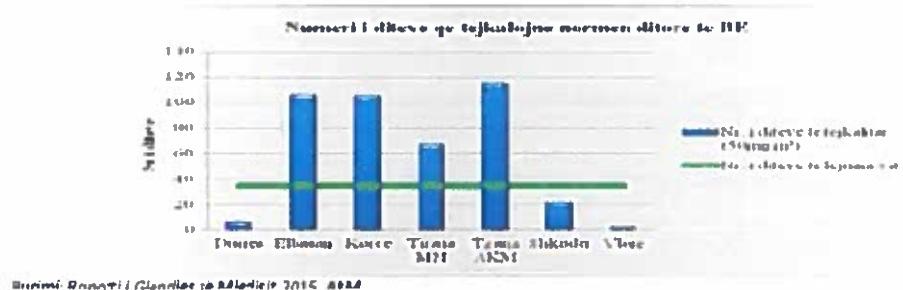
Grafiku 7.1.1 – Vlerat mesatare vjetore të PM10

Bunimi: Raporti i Gjendjes së Mjedisit 2015, AKM

Në zbatim të direktivës së mësipërme matjet për përqëndrimin e PM10 janë kryer me bazë ditore. Për të dy stacionet e Tiranës mbetet problem kryesor pikërisht numri i ditëve që tejkalon standartin ditor sipas BE. Numri i ditëve që e tejkalojnë vlerën prej 50 µg/m³ që është standarti ditor i BE në stacionin AKM është 67 ditë/6 muaj kundrejt 35 ditëve në vit që e shtë limiti i lejuar.

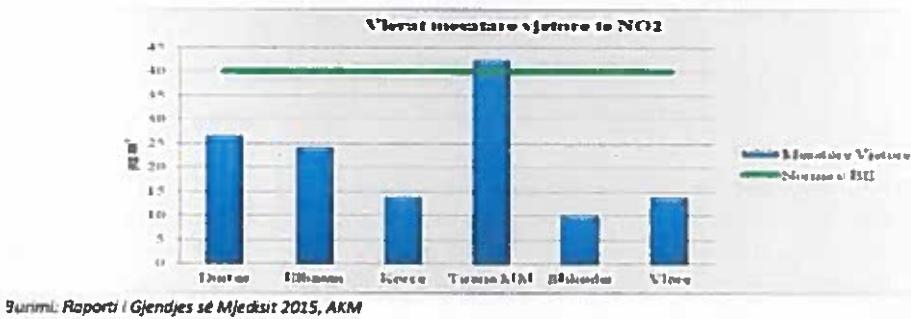
Grafiku 7.1.2 – Numri i ditëve që tejkalojnë normën ditore të PM10

Bunimi: Raporti i Gjendjes së Mjedisit 2015, AKM

Gjithashu matjet e kryera kanë treguar kapërcim të vlerave të lejuara për NO₂. Dioksidi i azotit NO₂ në nivele të larta shkakton inflamacion të rrugëve të frysëmarrjes. Te njerëzit me shenja azmatike ekspozimi ndaj tij sjell efekte reversibël në funksionin e mushkërive, dhe mendohet se shkakton reagim të ekzagjeruar ndaj alergentëve, ajrit të ftotë dhe aktivitetit fizik. Ekspozimi ndaj tij i vendos temnjët nën rrezik të rritur për sëmundje të frysëmarrjes (OBSH, 2000). Vlera më e lartë është regjistruar në stacionin MM dhe është 42.38 µg/m³ përkundrejt standartit vjetor të BEsë i cili është 40 µg/m³, ndryshe 6% më e lartë.

Grafiku 7.1.3 – Vlerat mesatare vjetore të NO₂ krahasuar me normën vjetore të BE

Sursa: Raport i Gjendjes së Mjedisit 2015, AKM

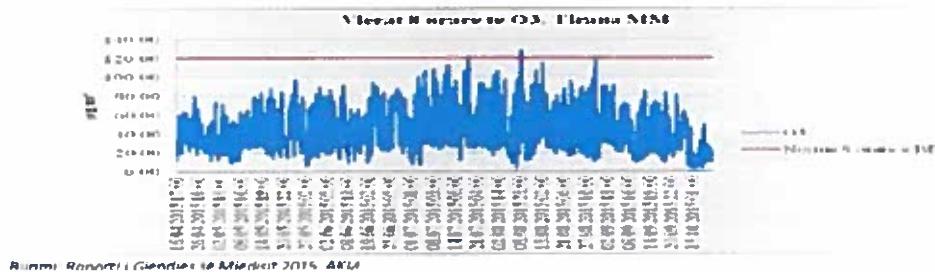
Gjithashtu është monitoruar përqëndrimi në atmosphere i SO₂ dhe benzenit, të cilët për qytetin e Tiranës kanë rezultuar brenda normave të lejuara. Dioksidi i squfurit SO₂ prodhohet prej djegies së lëndëve djegëse industriale e shtëpiake. Eksposimi afatshkurtër ndaj përqëndrimeve të larta të tij rezulton në reduktim të funksionit të mushkërive. Eksposimi afatgjatë mendohet se çon në sëmundje respiratore të fëmijëve dhe vdekshmëri të rritur të të gjitha moshave (OBSH, 2005). Fëmijët e vegjël dhe njerëzit që vuajnë prej azmës dhe sëmundjeve kronike të fryshtëzimit janë veçanërisht të ndjeshëm ndaj SO₂. Hidrokarburet aromatikë BTX të cilat janë kancerogenë të njohur dhe kanë një numër burimesh. Benzeni është ai që ka më shumë rëndësi e që monitorohet dy vitet e fundit në qytetin e Tiranës. Hidrokarburet aromatikë digjen lehtë duke prodhuar monoksid karboni dhe dioksid karboni. Fryshtëzimi i hidrokarbureve aromatike në përqëndrime të lartë për periudha të gjata kohe shkakton lodhje, dhembje koke, marrje mendsh dhe të vjella.

7.1.1 Gazet "serë"

Ndër ndotësit e monitoruar me rëndësi të veçantë janë gazet me efekt serë si monoksidi i karbonit CO dhe ozoni O₃. Që nga Janari i vitit 2000 Shqipëria është palë e Konventës së Vjenës (ose ndryshe Konventa e ozonit) dhe Protokollit të Montrealit, prej nga rrjedh detyrimi i saj për të raportuar konsumin në vite të substancave ozonholluese, si dhe zbatimin e kuotave të caktuara nga i dyti. Po në këtë kuadër, që nga viti 2001 Shqipëria ka planin kombëtar të ozonit, ku përfshihet edhe plani kombëtar i heqjes nga përdorimi i substancave ozonholluese. Ky plan u hartua nga Ministria e Mjedisit me asistencën e Agjencive Implementuese, UNEP dhe UNIDO, ndërsa zbatimi është përgjegjësi e Njësisë Kombëtare të Ozonit dhe Implementimit të Projekteve, krijuar posaçërisht për këtë qëllim. Ozoni është një ndër gazet me efekt serë i cili kontribuon në ngrohjen e atmosferës. Ozoni i nivelit të ulët të troposferës nuk emetohet direkt në atmosphere por formohet si rezultat i zinxhirit të reaksioneve kimike me gazet pararendëse të emetuarat në atmosferë si NO_x, CO, NMVOC dhe CH₄ në prani edhe të rezatimit diellor. Niveli i lartë i ozonit mund të shkaktojë probleme të shëndetit respirator. Efektit e eksposimit afatshkurtër ndaj ozonit O₃ përfshijnë simptoma respiratore, si kolla (OBSH, 2000) dhe irritim të syve dhe hundës. Eksposimet më të gjata reduktojnë funksionin e mushkërive dhe rrisin incidencën e simptomave respiratore, të pranimeve spitalore për efekte respiratore dhe të vdekshmërisë. Rezultatet e monitorimit të kryer në lidhje me ozonin gjatë vitit 2015, kanë treguar një përkëqësim të situatës për këtë ndotës në raport me 2014, ndonjëse nuk ka tejkalim të normës vjetore limit të BE. Shkak për këtë mendohet të janë temperaturat e larta. Për Tiranën është regjistruar tejkalim i normës 8 orare në periudhën Korrik-Gusht 2015 (grafiku 6.4). Numri i tejkalimeve është 5, ndërsa vlera më e lartë e regjistruar është 128.22 µg/m³ përkundrejt 120 µg/m³ që është norma përkatëse e BE.

Grafiku 7.1.4 – Vlerat 8 orare të O₃ të regjistruara në stacionin Tirana MM

Burimi: Raporti i Gjendjes së Mjedisit 2015, AKM

Tjetër gaz me efekt serë i monitoruar është Monoksidi i karbonit CO i cili prodhohet nga djegia jo e plotë e lëndëve djegëse kapet më lehtë se oksigjeni prej rrugave të kuqe të gjakut dhe interferon këshlu me furnizimin e organizmit të njeriut me oksigen. Ai është helmues në përqëndrime të larta, që nuk hasen normalisht në ajrin e jashtëm. Në përqëndrime të ulëta ai mund të japë një pakësim të vogël të performancës maksimale fizike të individëve të shëndetshëm dhe është observuar që shpejton fillimin e anginës te individët me sëmundje koronare arteriale (OBSH, 2000). Rezultatet e monitorimit për vitin 2015 (vlerat 8 orare) nuk tregojnë tejkalim të normës për qytetin e Tiranës.

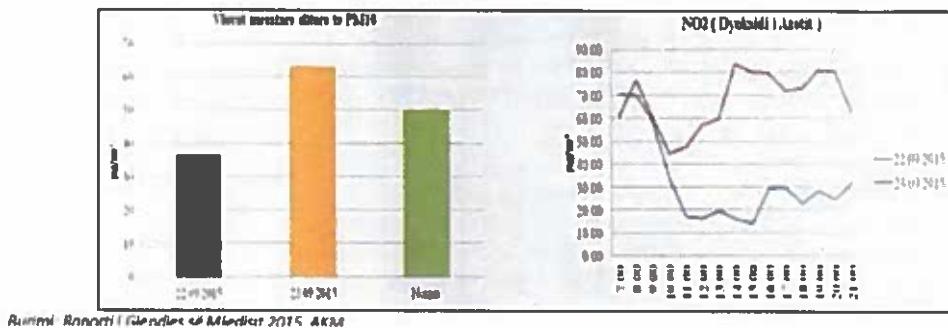
7.1.2 Burimet e ndotjes

Historikisht, burimet më të mëdha ndotëse të ajrit në Shqipëri kanë qenë industritë shkrirëse të metaleve si kromi e bakri, metalurgjia e gizës dhe çelikut, termocentralet. Që nga 1992, pjesa më e madhe e këtyre industrive kanë ndalur aktivitetin dhe në ditët e sotme, burimet më të mëdha ndotëse të ajrit janë zjarret, pluhuri, nxjerra dhe përpunimi i naftës, ngrohja e banesave, prodhimi i çimentos dhe djegia pa kriter e mbeturinave. Por, në cilësinë e ajrit urban dhe ndotjen e tij, kontribuojnë ndjeshëm veçanërisht dy aktivitete të tjera, që janë transporti dhe ndërtimi. Referuar të dhënave të monitorimit si më sipër dhe analizës përkatëse, vërehet se zonat ku kemi tejkalim të ndotësve në ajër janë më së pari zonat ku ka qarkullim të madh të automjeteve. Nga ana tjetër, të dy ndotësit kryesorë PM10 dhe NO₂, përqëndrimi i të cilëve në ajër është rritur përkundrejt 2014, janë tipikish të lidhur me trafikun.

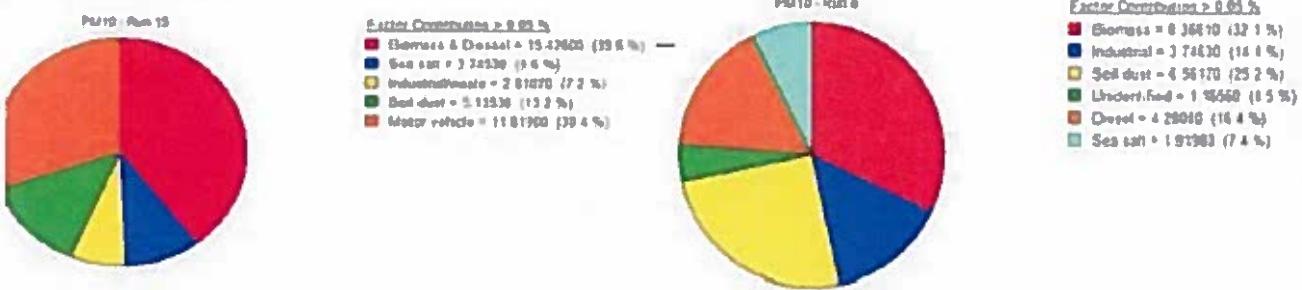
Trafiku rrugor kontribuon në ndotjen e ajrit nëpërmjet: numrit të lartë të automjeteve në njësinë e kohës; vjetërsinë dhe gjendjen teknike të automjeteve si rezultat i të cilave nuk plotësohen normat e shkarkimit në ajër të tyre; cilësisë së lëndës djegëse; përdorimit të automjeteve me motor pa konvertor analistik; mungesave në sistemin e menaxhimit të trafikut; gjendjes së rrugëve veçanërisht në zonat me urbanizim të vonë dhe atyre ndërmjet bloqeve të banimit (si rezultat i amortizimit); mungesën e parkimeve që bëhet shkak për kohën e shtuar të qarkullimit që rezulton me shtimin e emetimeve të PM10 dhe NO₂.

Figura 7.1.1 në vijim paraqet përqëndrimin e PM10 në ajrin e qytetit të Tiranës duke marrë si burim transportin rrugor. Vërehet se përqëndrimi është më i lartë është brenda unazës së mesme të Tiranës, e cila Kontributi i secilit burim në përqëndrimin e PM10 në stacionin MM përfaqëson zonën urbane tradicionale, me dendësi të lartë të popullsisë dhe ku janë të përqëndruara shërbimet kryesore. Më pak i lartë por gjithsesi me kapercim të nomës së lejuar sipas BE (40 µg/m³) paraqiten të gjithë sektorët e tjera që karakterizohen nga trafik rrugor i dendur, siç është hyrja veriperendimore e Tiranës. Këtë përfundim e përforcon edhe monitorimi i cilësisë së ajrit urban në qendër të Tiranës, kryer nga AKM në ditën pa makina. Monitorimi është kryer për: PM10, NO₂, O₃, SO₂, CO dhe benzen, ku për PM10 vlerat e matura janë mesatare ditore ndërsa për të tjerat vlera orare. Rezultatet e përfshuar kanë treguar vlera konsiderueshëm më të ulta për monitorimin e kryer me datë 22.09.2015 (data pa makina) përkundrejt atyre të datës 23.09.2015 (ditë e zakonshme me trafik). Veçanërisht e ulur është vlera e PM10 me datë 22.09.2015, 71% më e ulët se ajo e datës 23.09.2015 dhe 36% më e ulët se norma e BE.

Grafiku 7.1.5 – Vlerat e monitorimit të cilësisë së ajrit në ditën pa makina

Po ashtu në vlera më të ulëta paraqitet monoksidi i karbonit dhe benzenit, ndërsa trendi i dioksidi i sqururit SO₂ nuk tregon varësi të këtij të fundit nga trafiku. Një tjetër aktivitet ekonomik me ndikim të ndjeshëm në përqëndrimin e lartë të pluhurit (grimcave PM10) në ajër janë ndërtimet. Operacionet që kontribuojnë më shumë janë gërmimet dhe gjenerimi i masave inerte si dhe transporti i materialeve të ndërtimit dhe mbetjeve. Këto të fundit përbëjnë kontribut shtesë në ndotjen nga trafiku rrugor si rezultat i qarkullimit të shtuar të mjeteve të rënda. Identifikimi dhe kuantifikimi i burimeve kryesore të ndotjes është realizuar nëpërmjet analizës elementore të aerosoleve në mostrat e përfutura nga monitorimi i cilësisë së ajrit për ndotjen atmosferike nga metalet tokiske në dy stacione. Ky monitorim është kryer nga Institut i Fizikës Bërthamore në dy stacione, tek MM dhe tek IFBZ. Këtu referohen rezultatet e vitit 2014 pasi përpunimi i rezultateve të 2015nuk është kryer akoma. Grafikët tregojnë se, në stacionin pranë Ministrisë së Mjedisit, i cili në 2014 ishte i vendosur në një ndër akset rrugorë kryesorë të Tiranës (rruga e Durrësit) rreth 70% të masës së frakcionit e përbëjnë emisionet për shkak të trafikut rrugor. Kontributi i burimeve natyrorë (pluhuri i dheut dhe masat ajrore detare) duket të jetë jo imadh (rreth 20 %), ndërsa emisionet industriale/mbetjet përbëjnë rreth 7 % të masës.

Kontributi i secilit burim në përqëndrimin e PM10 në stacionin MM

Kontributi i secilit burim në përqëndrimin e PM10 në stacionin IFBZ

Në ndryshim nga kjo, në stacionin pranë Institutit të Fizikës Bërthamore, e cila përfaqëson një zonë të urbanizimit të vonshëm dhe ende të pasistemuar, emisionet nga trafiku rrugor përbëjnë rreth 50 % të masës së frakcionit. Kontributi i burimit natyror të pluhurit të dheut është më i lartë (rreth 25 %) se sa tek stacioni i Ministrisë së Mjedisit dhe kjo mund të shpjegojhet me gjendjen e rrugeve që në më të shumtën janë të pashtuara, ndërsa kontributi i faktorëve natyrorë duket të jetë i përafërt me stacionin tjeter. Kontributi i emisioneve industriale (apo ndoshta djegies së mbeturinave) përbëjnë rreth 14% të masës. Në këtë stacion shfaqet edhe një burim tjetër "i pa identifikuar" me një kontribut të vogël, dhe ka mundësi të përfaqësojë kontributin e pluhurit të Saharës.

Ndër faktoret e tjera kontribues në ndotjen e ajrit janë:

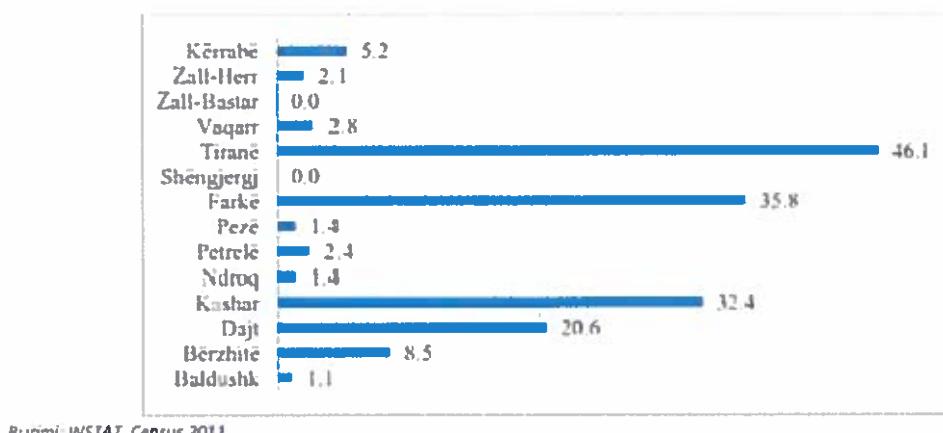
- Ndotja industriale dhe menaxhimi i mbetjeve të ngurta (urbane dhe inerte), kryesisht për shkak të mangësive në infrastrukturën e nevojshme, si dhe faktorët natyrorë.
- Pamjatueshmëria e sipërfaqeve të gjelbëta ka ndikimin e saj në ndotjen e cilësisë së ajrit sidomos nëpërqëndrimin e pluhurit.

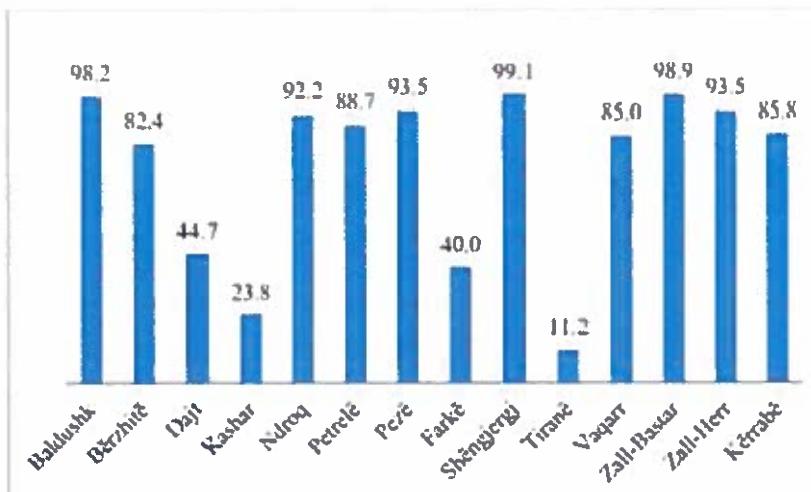
7.1.2.1 Eficiencia e energjisë në cilësinë e ajrit

Eficiencia e energjisë është një ndër kontribuesit e cilësisë së ajrit nepermjet ndikimit që ka në ndryshimet klimatike. Në kontekstin e planit, eficiencia e energjisë është analizuar në pikpamje të standardeve përkates të ndërtimeve. Shqipëria akoma nuk e ka miratuar ligjin "Për performancën e energjisë të ndërtimesave" (është ende në konsultim draft-Ligji) i cili synon krijimin e kuadrit ligjor për përmirësimin e performancës së energjisë të ndërtimesave, duke marrë në konsideratë ndër të tjera kushtet klimaterike të vendit. Investimet për rritjen e eficencës energetike të banesave ekzistuese dhe ndërtimi i banesave të reja me teknologji dhe materiale që kursejn energji, përbeynë veç të tjera shumë mundësi për të menaxhuar ndryshimet klimatike duke kontribuar në zvogëlimin e tyre. Në eficiencën e energjisë ka ndikim të drejtëpërdrejtë ngrohja e ndërtimesave (të çdo përdorimi). Në territorin e Bashkisë Tiranë dy janë burimet kryesore të ngrohjes së banesave: energjia elektrike dhe drutë.

Grafiku 7.1.6 – Përdorimi i energjisë elektrike për ngrohje sipas njësive administrative të Bashkisë Tiranë

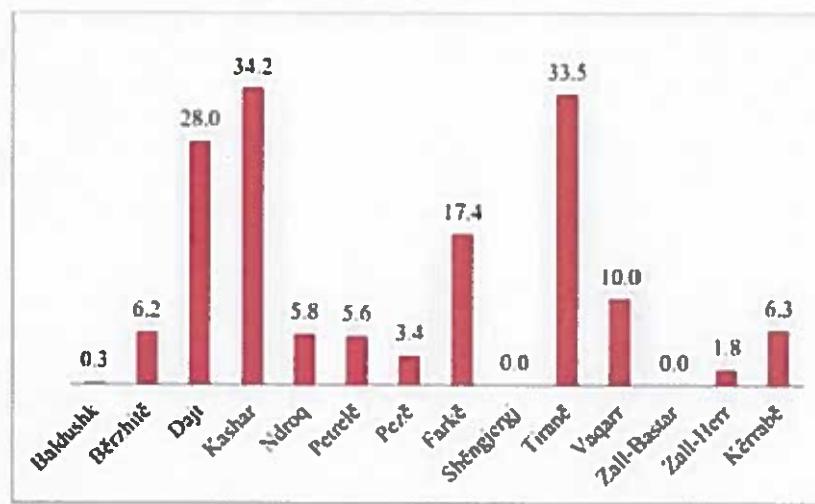

Përdorimi i energjisë elektrike si material kryesor për ngrohje, ndonëse i kushtueshmëri në terma financiarështë më i lartë në Tiranë me 46.1%, për të vazhduar me Farkën 35.8 %, Kasharin 32.4 % dhe në fund Dajtin me 20.6%. Në këto zona shënohet gjithashtu edhe përdorimi më i madh i energjisë elektrike për shkak të kushteve më të mira të jetesës që shprehen edhe në numrin e lartë dhe shumlojshmerin e paisjeve elektroshëpiake. Grafiket në vijim tregojnë përdorimin e drurit dhe gazit si lëndë përesore për ngrohje nëpër njësítë administrative të bashkisë Tiranë. Në ato më periferiket, duke patur parasysh klimën më të ftohtë, e më të lageshët, si dhe ndërtuesat e vjetra që kanë këto zona, lënda kryesore e ngrrohjes së banesave është druri.

Lënda e tretëe përdorur për ngrohje është gazi i lëngët, ku përqindjen më të lartë e zë njësia administrative Kashar me 34.2%, Tiranë me 33.5% dhe Dajt 28.0%.

Grafiku 7.1.8 – Përdorimi i gazit të lëngët për ngrohje

Burimi: INSTAT, Census 2011

7.2 ZHURMA

Tiranë është qyteti më i prekur nga ndotja akustike në Shqipëri për shkak të popullsisë së madhe por edhe trafikut. Monitorimi i zhurmave në Tiranë ka rinisur në vitin 2014 pas një shkëputje prej dy vjetësh, 2012-2013, gjatë së cilave programi nuk u zbatua kryesisht për mungesa të infrastrukturës përkatëse. Gjatë vitit 2015, monitorimi i zhurmave u krye nga Instituti i Shëndetit Publik në 15 stacione të qytetit të Tiranës (tabela 6.1) dhe rezultatet tregojnë vlera më të larta se standarti i BE në të gjitha pikat e monitorimit, ditën dhe natën. Nivelet e zhurmës në Tiranë vazhdojnë të mbeten të larta, ditë dhe natë, mesatarisht LAeq/Ditën 65.56 dB (A) dhe LAeq/Natën 57.82 dB (A), përkundrejt 55dB (A) dhe 45 dB (A), që është standarti i OSHB dhe ku: LAeq është niveli i vazhduar ekuivalent i presionit akustik të ponderuar (A0), prodhuar nga të gjitha burimet e zhurmave që ekzistojnë në një vend të caktuar dhe gjatë një kohe të caktuar.

Tabela 7.2.1 – Vlera mesatare e nivelit të zhurmave në 15 pikat e monitorimit të qytetit të Tiranës, për Ditën dhe Natën

Nr.	Pikat e monitorimit	LAeq/Ditën dB (A)	LAeq/Natën dB (A)
1	Shkolla e Bashkuar	66.21	53.47
2	Farmarsi N° 111	67.14	54.44
3	Stacioni i Trinit	64.04	51.63
4	Parqari Panjorë	67.15	57.14
5	21 Dhjetori	68.41	51.05
6	Stadiumi Dinamo	59.45	58.54
7	Shkolla Edit Curham	61.69	58.07
8	Selvia	65.39	58.72
9	Rr. Elbasanit	71.16	51.43
10	Palati i Kulturës	64.27	54.47
11	Laprak	67.69	60.03
12	Bentë Arne Ilani	63.47	51.83
13	Vasil Shanto	66.39	54.89
14	Skenderbeu	74.25	62.49
15	Kryqezim Drejtoria e Polisë	64.76	53.67
	Standarti OSHB	55	45

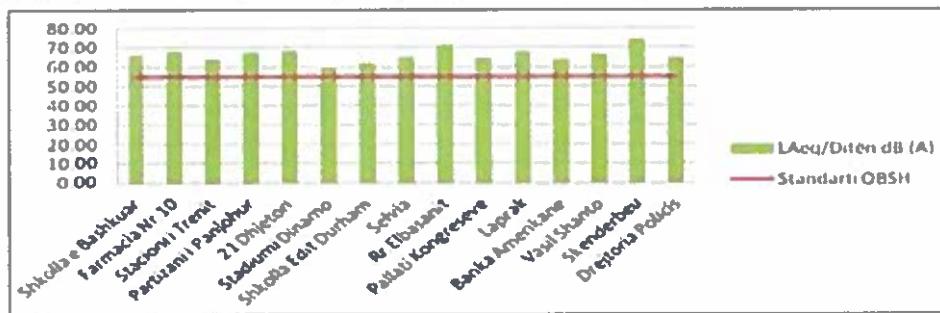
Statistikat e zhurmave janë marrë në vitin 2015. AKM

Figura 7.2.1 – Harta e pikave të monitorimit të nivelit të zhurmës në Tiranë

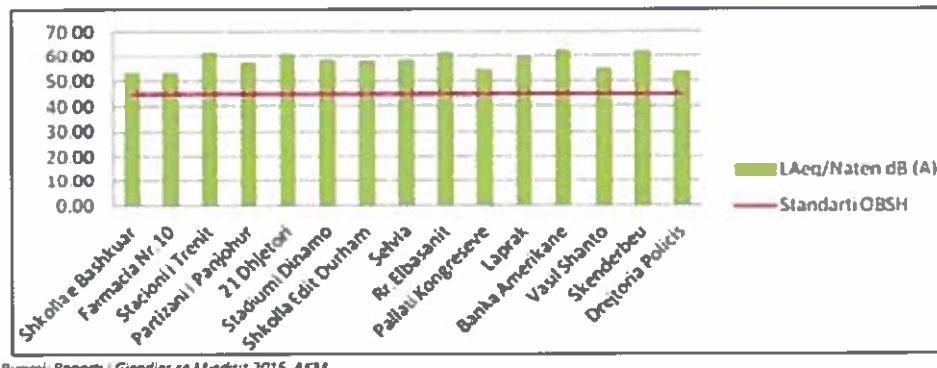
Grafiku 7.2.1 - Vlerat mesatare gjatë ditës (6:00–23:00) në 15 pikat e monitoruara për qytetin e Tiranës

Burimi: Raport i Gjendjes se Mjedisit 2015, AKM

Nga grafiku vërehet se në të gjitha pikat e monitoruara në qytetin e Tiranës LAeq/Ditën e tejkalon standardin e OSH. I shprehur në përqindje ky tejkalim varion nga 8% tek Stadiumi Dinamo në 35 % tek Sheshi Skënderbej.

Grafiku 7.2.2 - Vlerat mesatare gjatë natës, (23:00-6:00) në 8 pikat e monitoruara për qytetin e Tiranës

Burimi: Raport i Gjendjes se Mjedisit 2015, AKM

Si nga tabela ashtu edhe nga grafiku vërehet se tejkalimi i nivelit të zhurmës natën në të gjitha pikat e monitorimit është më madh se ditën. I shprehur në përqindje, tejkalimi i standartit të OSH për natën varion nga 18.75% tek farmacia 10 në 39.6% tek Banka Amerikane (ish Blloku).

Zhurma ka efekte negative në shëndetin e popullatës pasi ajo shkakton:

- Problemet me Dëgjimin - Çdo zhurmë e padëshiruar, që veshi ynë nuk është ndërtuar për ta filtruar, mund të shkaktojë probleme brënda trupit. Ekspozimi i vazhdueshëm ndaj niveleve të lartë të zhurmës mund të rezultojë lehtë në dëmtimin e timpanit e veshit dhe humbjen e dëgjimit.
- Ndotja e tepërt akustike mund të ndikojnë në shëndetin psikologjik. Studimet tregojnë se shfaqja e sjelljeve agresive, çrregullimit të gjumit, stresit të vazhdueshëm, lodhjes dhe hipertensionit mund të jenë të lidhur me nivele të larta të zhurmës. Këto nga ana tjetër mund të shkaktojnë më vonë edhe probleme më të rënda dhe kronike shëndetësore në jetë.
- Zhurmat e larta mundet me siguri të pengojnë fjetjen dhe mund të çojnë në acarim dhe situata të pakëndshme.
- Zhurma me intensitet të lartë shkakton tension të lartë të gjakut dhe rrit normën e rrahjeve të zemrës duke u bërë shkak për shfaqjen e sëmundjeve kardio-vaskulare dhe problemet e zemrës.
- Zhurmat e vazhdueshme të mprehta jepin dhimbje koke të rënda dhe të prishin ekuilibrin emocional.

7.1.3.1 Burimet e zhurmës

Analiza e rezultateve ka klasifikuar trafikun rrugor si burimin kryesor të ndotjes akustike. Këtu përfshihet numri i madh i automjeteve që qarkullojnë në njësinë e kohës (për shkak të mangësive në transportin publik, korsive të biçikletave etj.); mosfunkcionimi i sinjalistikës në të gjitha kryqëzimet; shpejtësia e lartë e lëvizjes; boritë; mungesa e parkimeve që bëhet shkak për kohën e shtuar të lëvizjes; mungesa e rrugeve dytësore apo tretësore, të cilat do të ulnin ndjeshëm trafikun në kryqëzimet kryesore; gjendja motorrike e automjeteve në qarkullim që sjell uljen e parametrave optimale lidhur me emetimin e zhurmës.

Krahas trafikut, i cili përfaqëson burimin kryesor të ndotjes akustike në Tiranë, në nivelin e lartë të zhurmave ndikojnë edhe:

- dendësia e godinave, të ndërtuara kryesisht gjatë dy dekadave të fundit;
- operacionet ndërtimore në vazhdim;
- oficinat dhe repartet e tjera të riparimeve apo punimeve të drurit dhe metalit;
- karburantet;
- lokalet dhe baret, në të cilat luhet muzikë e lartë edhe gjatë orëve të ditës.

Figura 7.2.2 – Harta e shpërndarjes së intensitetit të zhurmës me burim trafikun

7.3 CILËSIA E UJËRAVE

7.3.1 Cilësia e ujërave sipërfaqësore

7.3.1.1 Cilësia e ujërave të lumenjve

Duke qenë se të tre lumenjtë kryesorë që përshkojnë territorin e Bashkisë Tiranë, Lana, Tirana dhe lumi i Erzenit, janë pjesë të basenit Ishëm-Erzen, ata përfshihen në rrjetin e monitorimit të lumenjve. I gjithë baseni ka 10 stacione monitorimi, 6 nga të cilët brenda territorit të Tiranës. Konkrektisht, Lumi i Tiranës monitorohet në stacionet Ura e Brarit (T1) dhe ura e Kamzës (T2), lumi i Lanës në Lanabregas (L1) dhe në ish doganën (L2) dhe, Erzeni, në Pëllumbas (Er1) dhe Urën e Beshirit (Ndroq) (Er2).

Vlerësimi i cilësisë së ujërave të lumenjve bazohet në tetë parametrat më kryesore të ndotjes kimike të përcaktuara në Direktivën Kuadër të Ujit të BE, e cilia klasifikon ujërat e lumenjve në pesë klasa, ku gjendja e moderuar ose klasa e tretë, konsiderohet si klasa me nivelin minimal të pranueshëm të cilësisë së tyre.

Parametrat e matur përfshijnë oksigjenin e tretur, NKO, NBO5, nitritet NO2, nitratet NO3, amoniakun NH4, fosforin total Ptatal, fosfatet PO4 dhe, lëndën në pezulli.

Të dhënët më të fundit janë ato të monitorimeve të kryera nga AKM gjatë vitit 2015 dhe publikuar në Raportin e Gjendjes së Mjedisit 2015.

- **Oksigjeni i tretur O₂** – Në lidhje me këtë parametër, situata paraqitet relativisht e mirë, me stacionet referencë Ura e Brarit (T1) dhe Lanabregasi (L1) të pasur me oksigjen që varion nga 8.96 -9.01 mg/l. Situata paraqitet ndryshe në stacionin L2 (ish dogana) ku lumi i Lanës klasifikohet si klasa e IV e cilësisë së ujërave për shkak të gjëndjes së varfér, si pasojë e shkarkimeve urbane të qytetit të Tiranës.

Stacionet e lumbit Erzen rezultojnë të pasura me oksigjen, veçanërisht stacioni referencë ku përbajtja është 9.95mg/l, duke e klasifikuar të cilësisë së parë.

- **Përbajtja e NBO5 (nevoja biologjike për oksigjen)**, e paraqet basenin Ishëm-Erzen nën një situatë problematike. Në dy stacionet, ura Kamëz (T2) dhe ish dogana (L2), që ndodhen pas shkarkimeve te ujërave urbane të patrajuara të qytetit të Tiranës, përbajtja e NBO5 rritet në vlera shumë të larta, duke tejkaluar dhe nivelin e cilësisë më të keqe, klasa e pestë.

Sa i takon lumbit Erzen përbajtja mesatare e NBO5 rezulton nga 7 në 10mg/l, përkatesisht për stacionet Pëllumbas (Er1) dhe Ura e Beshirit (Er2), duke i klasifikuar ujëra të cilësisë së mirë në të parin dhe të cilësisë së tretë ose gjendje e moderuar në të dytin.

- **Nevoja kimike për oksigjen (NKO)** paraqitet e ndryshme për ujërat e lumenjve Tirana dhe Lana, ku, stacioni Ura e Kamzës (T2) dhe ish dogana (L2), të cilët ndodhen pas kolektorëve të ujërave urbane të patrajuara të qytetit të Tiranës, me përbajtje përkatesisht T2-52 mg/l dhe L2- 138 mg/l, tregojnë nivele të larta ndotjeje.

Në stacionet e lumbit Erzen përbajtja mesatare e NKO rezulton me rritje graduale nga stacioni referencë Pëllumbas (Er1) në stacionin Ura e Beshirit (Er2) në vlera 12-17mg/l.

- **Përbajtja e fosforit (P-total)** i klasifikon lumenjtë Tirana dhe Lana me ujëra të cilësisë më të ulët, të varfér - në të keqe. Në stacionet referencë, ura e Brarit (T1) dhe Lanabregasi (L1) përbajtja mesatare e fosforit total varion nga 0.028-0.19 mg/l, që vlerësohen me një gjëndje shumë të mirë. Në dy stacionet e tjera, Ura Kamëz (T2) dhe ish dogana (L2), që ndodhen pas shkarkimit të kolektorëve të

ujërave urbane të patrajuara të qytetit të Tiranës, përbajtja e fosforit total rritet në vlera shumë të larta, përkatësisht 0.33 mg/l dhe 1.8 mg/l , duke e përkeqësuar shumë cilësinë e ujërave. Shkaqet për këtë gjëndje janë shkarkimet e lëngëta urbane të patrajuara që përbajnjë tretësira detergjentesh me përbajtje fosfori, ende në përdorim nga shumë përdorues familjarë dhe industrialë.

Në stacionet e lumenjve Erzen përbajtja mesatare e fosforit total rezulton në 0.019 - 0.036 mg/l përkatësisht në stacionet Pëllumbas (Er1) dhe Ura e Beshirit (Er2), duke i vlerësuar të cilësisë shumë të mirë.

- Edhe nga përbajtja e nitriteve NO_2 situata paraqitet me rritje të vlerave nga stacionet referencë (0.001 mg/l -T1), në stacionet T2 dhe L2 (0.026 mg/l -L2). Gjithsesi rritja është brenda vlerës limite.

Vlerat e matura të nitriteve për stacionet e lumenjve Erzen, i klasifikojnë këta ujëra si të një cilësie shumë të mirë.

- Baseni Ishëm-Erzen paraqitet me një situatë më problematike se basenet e tjerë përsa i përket vlerave të NH_4 . Përbajtja e NH_4 në tre nga katër stacione të monitoruar për ujërat e lumenjve Tirana dhe Lana, tregojnë nivel të lartë ndotje si pasojë e shkarkimeve të ujërave urbane të patrajuara që derdhen në to, si dhe të ujërave të përdorura të zonës industriale të Tiranës. Përvec stacionit referencë, ura e Brarit (T1), që klasifikohet i cilësisë së dytë dhe të Lanabregasit (L1) të cilësisë së tretë stacionet e tjera vlerësohen me nivelin më të lartë ndotës dhe klasifikohen në gjendjen më të keqe. Përbajtja mesatare e NH_4 varion nga 3.5 - 9.8 mg/l duke tejkaluar disa herë normën e gjendjes së moderuar, cilësinë e tretë. Vlera më e lartë paraqitet në lumenj e Lanës tek ish dogana (L2) që ndodhet pas shkarkimit të kolektorëve të ujërave urbane, të cilat janë përgjegjëse direkte për vlerat e larta të përbajtjes së amoniakut.

Në stacionet e lumenjve Erzen përbajtja mesatare e NH_4 rezulton në 0.050 - 0.41 mg/l përkatësisht në stacionet Pëllumbas (Er1) dhe Ura e Beshirit (Er2), të cilët klasifikohen respektivisht të cilësisë së parë dhe të tretë. Rritja e përbajtjes së amoniakut në stacionin Ura e Beshirit shkaktohet pasi lumi Erzen kalon afër zonave të banuara dhe është nën presionin e shkarkimeve urbane të patrajuara. Përbajtja e nitrateve në të gjitha stacionet rezulton në vlera më të ulta se norma e lejuar e cilësisë shumë të mirë, $< 0.8 \text{ mg/l}$.

Rezultatet e monitorimit tregojnë se ujërat e lumenjve Erzen janë të cilësisë së tretë ose gjendje e moderuar, ndërkohë që ujërat e Ishmit, tributarë të të cilët janë edhe lumenjtë Tirana dhe Lana, klasifikohen si të cilësisë më të keqe⁷. Duke ndjekur dinamikën e ndryshimit të vlerave stacion pas stacioni, është lehtësishët e kuptueshme që shkaku kryesor i kësaj gjendje janë shkarkimet në ta të ujërave të patrajuar urbanë dhe industrialë të zonave që këta lumenj ndërpresin. Këtu duhet theksuar që Lana ndërpret edhe një pjesë të mirë të zonës ekonomike Tiranë-Durrës ku janë të vendosur edhe aktivitetet industriale. Ndërsa ujërat e lumenjve Erzen vlerësohen të një cilësie më të mirë, cilësia e tretë ose gjendje e moderuar për shkak se ai, përgjatë rrjedhës së tij ndërpret kryesisht zona rurale, me popullsi jo të dendur dhe për rrjedhojë, presioni i shkarkimeve të patrajuara në të është shumë më i vogël.

Sa më lart, është e kuptueshme që rritja e qendrave të banuara dhe industrializimi i tyre është shoqëruar me rritjen e ndotjes në mjediset ujore. Zhvillimi i shoqërisë ka kërkuar vazhdëmisht një përdorim të gjërë të ujërave në fusha të ndryshme të saj si në industri, bujqësi, tregti dhe transport, energji elektrike, higjene dhe më kryesore përdorimi për ujë të pijshëm. Të gjithë ujërat që përdoren kanë ndikimet e tyre në cilësinë e mjedisit ujor duke ndryshuar vetitë e tyre natyrore.

7.3.1.1 Burimet e ndotjes

- Siç u tha edhe më lart, burimi kryesor i ndotjes në ujërat e lumenjve që përshkojnë territorin e Bashkisë Tiranë janë shkarkimet pa kriter në ta të ujërave të ndotur urbanë dhe industrialë të patrajuar. Këtu përfshihen si zonat urbane tradicionale ashtu edhe ato të urbanizuara gjatë dy dekadave të fundit. Siç është

treguar në paragafin mbi infrastrukturën e kanalizimeve, sistemi i mbledhjes së ujërave të ndotur të Tiranës I transporton ata drejt e në lumenj, ndërkohë që zonat informale nuk janë fare të lidhura me kolektorët mbledhës. Njëkohësisht, në sistemin e mbledhjes së ujërave të ndotur urbanë përfundojnë edhe shkarkimet industriale të aktiviteteve të lidhur me të, përgjithësisht të patrajuara. Tirana nuk ka ende një sistem të trajtimit të ujërave të ndotur urbanë dhe, edhe ai volum që mbledhet nga sistemi i kanalizimeve, derdhet direkti patrajuar në lumin e Lanës dhe atë të Tiranës, respektivisht sipas zonave ku ata kalojnë. Ky fenomen reflektohet me një ndotje ekstreme të lumenit të Ishmit dhe përmes grykëdhëndjes së tij, në ndotjen e bregdetit të Adriatikut në Kepin e Rodonit. Një pjesë e konsiderueshme e kësaj ndotje transmetohet edhe në tokat bujqësore, vadirja e të cilave realizohet me ujërat e Ishmit.

- Shkak tjetër është shkarkimi pranë rrjedhave të lumenjve i mbetjeve të ngurta përfshirë urbane, inerte apo spitalore, kryesisht në sektorët që kalojnë në zonat informale.
- Shkarkimet industriale janë gjithshku një kontribues i konsiderueshëm në ndotjen e ujërave të lumenjve, veçanërisht për lumin Lana, rrjedha e mesme dhe e poshtme e të cilët përshkon zonën ekonomike Tiranë-Durrës. Kontribuesit më të mëdhenj këtu janë industria ushqimore, ndërmarrjet dhe repartet e përpunimit të metaleve, oficinat dhe pikat e karburanteve etj.
- Burim tjetër i ndotjes së ujërave të lumenjve është shpëllarja e tokave bujqësore (nutrientë dhe pesticide) dhe kjo është më e theksuar për Erzenin, i cili ndërtuar më shumë zona rurale ku aktiviteti kryesor është bujqësia.

7.3.1.2 Cilësia e ujërave të rezervuarëve

Ndër rezervuarët objekt monitorimi për cilësinë e ujërave janë vetëm ata që konsiderohen si shumë të rëndësishëm përsa i përket sipërfaqes potenciale të tokës bujqësore që mund të ujitet. Këto kushte i plotëson vetëm rezervuari i Farkës, për të cilin monitorimi i cilësisë së ujërave është kryer nga Shërbimi Gjeologjik Shqiptar. Rezultatet më të fundit janë ato të pasqyruara në Raportin e Gjendjes së Mjedisit 2014 të AKM (gjatë vitit 2015 ujërat e këtij rezervuari nuk janë monitoruar). Janë marrë gjithsej 3 kampione për analizim, në veprën e marrjes së ujit të kanalit kryesor ujites. Rezultatet tregojnë se ujërat janë përgjithësisht brenda normave të lejuara. Përashtime bëjnë biokarbonatet HCO_3^- në kufijtë 14.763 të mesatarizuar, magneziti Mg^{2+} me 11.530 dhe potasi K^+ 18.453, të cilët rezultojnë mbi normë.

Megjithatë këta ujëra vlerësohen përgjithësisht të përshtatshëm për ujitet. Vlerat e larta të bikarbonateve ndikojnë kryesisht në strukturën e tokës, por jo tek bimët.

7.3.2 Cilësia e ujërave nëntokësore

Duke qenë se shfrytëzohet intensivisht për furnizimin me ujë të pijshëm të popullatës, cilësia e ujërave të akuferit zhavoror të Kuaternarit të Tiranës, mbi të cilin shtrihet pjesa më e madhe e territorit të Bashkisë Tiranë, merr një rëndësi të veçantë dhe për këtë shkak monitorimi i tij është kryer në vazhdimësi. Edhe gjatë vitit 2015 monitorimi është kryer nga Shërbimi Gjeologjik Shqiptar nëpërmjet një rrjeti monitorimi me 5 shpime dhe nëdy faza, përkatësisht maj dhe tetor⁸.

Parametrat e monitoruar përfshijnë: temperaturëm, pH, fortësinë e përgjithshme Fp , Mineralizimin e përgjithshëm, Mbetjen e thatë si dhe, përbajtjen e metaleve Ca, Mg dhe Fe, përqëndrimin e amoniakut NH_4^+ , nitrateve NO_3^- , nitriteve NO_2^- , sulfateve SO_4^{2-} , klorit Cl dhe oksigjenit O_2 .

Rezultatet e matjeve kanë treguar se pH në tre fazat e monitorimit varion nga 6.85 deri 7.43, brenda normës së lejuar për ujë të pijshëm (pH = 6, 5 - 8, 5). Përqëndrimi i jonit hidrogen tregon ujëra alkalinë të dobët me pH = 7-9, të tipit hidrokarbonat-kalcium-magnezi. Temperatura, pH, fortësia e përgjithshme, mineralizimi i përgjithshëm dhe mbetja e thatë rezultojnë brenda normave të lejuara, me ndryshime të vogla dhe të rralla stinore në stacionin Bërxullë.

Ndër metalet, vetëm Ca shfaqet me përqëndrim mbi rekomandimin (103.24 –

140.68 mg/l) por nën Përmbajtjen Maksimale të Lejuar (PML), në shpimet Bërxull, Laknas e kombinat, duke ndikuar në rritjen e fortësisë së përgjithshme.

Përmbajtja e amonjakut NH4 rezulton mbi normë vetëm në Laknas (0.11 mg/l), por gjithsesi nën PML. Ndërsa përmbajtja e klorit Cl në të dy fazat e monitorimit varion ndërmjet 18.32 – 52.24 mg/l dhe është mbi përmbajtjen e rekomanuar por nën përmbajtjen maksimale të lejuar.

Po kështu edhe përmbajtja e sulfateve SO₄në dy fazat e monitorimit varion 44.86 – 114.56 mg/l ndërsa në shpimin kombinat kalon edhe përmbajtjen maksimale të lejuar. Përmbajtja e joneve nitrate NO₃, nitrite NO₂ dhe oksigjenit nuk i tejkalon normat në asnjë prej shpimeve, në të tre fazat e monitorimit.

7.3.2.1 Burimet e ndotjes

Përgjithësisht, ujërat e akuferit zhavorrore të Tiranës janë të cilësisë së mirë. Përqëndrimet e rritura në disa nga shpimet dhe në fazat e ndryshme të monitorimit të amoniakut NH₄, sulfateve SO₄ dhe klorit Cl lidhen me mosbatimin e zonave të reprezentative dhe mbrojtjes sanitare të shpimeve për nxjerrjen e ujit në zona të populluara pas 1990.

Njëkohësisht, për ndotjen e ujërave nëntokësore përbëjnë faktor rreziku:

- Mbulesa e vogël mbrojtëse e shtresës ujëmbajtëse në Kamëz, Laknas etj.
- Infiltrimet e ujit të ndotur të lumit të Tiranës dhe Lanës në shtresat ujëmbajtëse.
- Shfrytëzimi e përpunimi i tokave bujqësore me plehërimë të ndryshme.
- Shfrytëzimi i shtresave zhavorrore për materiale inerte në taracat lumore ku janë dhe vendburime uji për fshatra të ndryshme.

7.3.4 Cilësia e ujit të pijshëm dhe problemet mjedisore të lidhura me të

Zona e Tiranës ka burime të mjaftueshme ujore për t'u përgjigjur kërkesave aktuale dhe atyre të perspektivës. Megjithatë furnizimi me ujë të pijshëm i populatës paraqitet problematic si në sasi ashtu edhe në cilësi. Shkaqet janë teknike dhe institucionale. Situata paraqitet më e rëndë në lidhje me cilësinë, e cila jo gjithmonë përmbush standartet.

Sistemi i ujit të pijshëm në Tiranë monitorohet rregullisht nga Drejtoria e Shëndetit Publik i cili është organi më i lartë shtetëror që kontrollon dhe monitoron cilësinë e ujit të pijshëm, si dhe nga veta Ndërmarrja e Ujësjellës-Kanalizimeve të Qytetit. Nga ana mikrobiologjike monitorohen treguesit e koliformeve dhe streptokokëve fekale, koliformet totale, mikroflora e përgjithshme dhe përmbajtja e klostridiumit; rastet me ndotje më të madhe janë vënë re gjatë muajve me reshje dhe gjatë verës (Floqi, 2007).

7.3.4.1 Burimet kryesore të ndotjes

Ndër burimet kryesore të ndotjes së ujit të pijshëm renditen:

- Intersektimet e shumta të tubacioneve të ujit të pijshëm me ato të sistemit të kanalizimeve bëhen shkak për ndotjen me ngarkesë bakteriale që kanë këto të fundit.
 - Furnizimi me ndërprerje me ujë të pijshëm përfaqëson një burim potencial rreziku për shkak të ndotjes kryesish bakteriale të ujit. Pavarësisht klorifikimit, me raste edhe të tepruar, si në impiant ashtu edhe në depozita, uji i ndotur ose kontaminuar mund të qëndrojë për një kohë relativish të gjatë në seksione të veçantë të rrjetit gjatë kohës së ndërprerjeve.
 - Ndotja e burimeve nëntokësore apo ujërave sipërfaqësore që ushqejnë sistemin e furnizimit me ujë. Burimet ujore nëntokësore, sidomos ato deri në 20 m thellësi janë të rezikuar nga ndotja sipërfiqësore për shkak të përshkueshmërisë së lartë të shtresave mbrojtëse.
 - Ekzistenca e infrastrukturës që nuk plotëson kushtet e kërkuar për një mall kaq delikat si uji i pijshëm.

Automjet i amortizuar i një kompanie të licencuar për shpërndarjen e ujët të pijshëm

7.4 MENAXHIMI I MBETJEVE

Që nga vitu 1994, grumbullimi dhe transporti i mbetjeve i janë deleguar autoritetete vendore, duke i bërë plotësisht përgjegjëse për menaxhimin e tyre. Ligji Nr.8652, datë 31.07.2000 "Për organizimin dhe funksionimin e Qeverisjes vendore" përcakton që mbledhja, depozitimi dhe trajtimi i mbetjeve është tërësisht një përgjegjësi organizative dhe funksionale e njësive të qeverisë vendore.

Bashkia Tiranë përfshihet në Zonën e Mbetjeve 1 sipas përcaktimeve të Planit Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve.

Tabela 7.4.1 – Sasia e mbetjeve të ngurta urbane në Bashkinë Tiranë

Zona e mbetjeve/ bashkia	Registrimi i përgjithshëm i popullsisë 2001	Popullsia 2009	Prodhimi i mbetjeve/ person/ditë	Tonët për ditë	Tonët për vit
Zona e mbetjeve 1					
Tiranë	341,453	468,718	1.5	703	256,623
Kamez	44,443	59,952	1.0	60	21,882
Vorë	12,885	16,350	0.7	11	4,177
Kavajë	24,776	28,193	1.0	28	10,290
Rrogozhine	7,071	9,398	0.7	7	2,401
Komunat	167,298	217,439	0.4	87	31,746

Burimi: Strategjia Kombëtare e Mbetjeve (2010-2025)

7.4.1 Prodhimi dhe përbërja e mbetjeve bashkiake

Mbështetur në kushtet konkrete të çdo bashkie Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës ka ngritur dhe plotësuar "Rregjistrin vjetor të prodhimit të mbetjeve urbane dhe inerte sipas Qarqeve". Këto të dhëna janë paraqitur në raportin e Gjendjes në Mjedisit për vitin 2015.

Tabela 7.4.2 – Gjenerimi i mbetjeve të ngurta, urbane dhe inerte, për vitin 2015

Qarku	Popullsia	Sasia Vjetore Mb.Ngurta Shtëpiake (ton)	Sasia Vjetore Mb.Inerte (ton)	Sasia e Mb.ngurta Shtëpiake (kg/person në ditë)
Tiranë	1165908	2011327	58743	4.7

Burimi: Raporti i Gjendjes se Mjedisit 2015, AKM, faqe 244

Referuar të dhënavë si më sipër, Tirana gjeneron sasinë më të madhe të mbetjeve urbane me një volum të përgjithshëm prej 2,011,327 ton dhe mesatare për banor prej 4.7 kg/ditë, ndërsa për prodhimin e mbetjeve inerte renditet e dyta pas Vlorës me 58,743 ton. Në mbetjet e ngurta që gjenerohen në territorin e Bashkisë Tiranë përfshihen të gjitha tipet: urbane, inerte, mjeksore, industriale, të parrezikshme dhe të rrezikshme. Referuar të dhënavë të Planit Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve (Gusht 2010), struktura e mbetjeve bashkiakë për Tiranën është si më poshtë:

Tabela 7.4.3 – Fraksionet e mbetjeve urbane shprehur në përqindje

Rryma e Mbetjeve	Sasia e shprehur në% (Tiranë)	Sasia e shprehur në (Kombëtar)
Organike	45.2	47.36
Dru	1.6	1.43
Letre	6.7	5.37
Karton	10.6	8.13
LD-Plastike	6.9	8.46
HD-Plastike	6.2	4.75
Qelqi	5.0	5.75
Tekstile	6.0	5.27
Metale -Ferroze	0.7	0.56
Metale me Ngjyra	0.5	0.57
Produkte Spitalore	0.2	0.17
Produkte Gome	0.5	0.2
Inerte	5.3	7.20
Mbetje nga produkte sanitare	3.5	3.25
MPEE	0.3	0.31
Bateritë	0.04	0.02
Prodhime nga Kafshët	0.8	1.08

7.4.2 Menaxhimi i Mbetjeve në Bashkinë Tiranë

7.4.2.1 Menaxhimi i Mbetjeve Urbane

Menaxhimi i mbetjeve mbetet një ndër problemet më të mprehta mjedisore për Tiranën ashtu si për të gjithë vendin. Pavarësisht përmirësimeve në kuadrin ligjor përkatës, menaxhimi i mbetjeve mbetet ende një sfidë. Mosmenaxhimi i duhur i mbetjeve ndikon drejtpërsëdrejtë në ndotjen e tokës, ujërave sipërfaqësore e nëntokësore dhe ajrit, të cilët më pas ndikojnë në mjedis dhe shëndetin e popullatës. Sistemi aktual i menaxhimit konsiston në grumbullimin e mbetjeve të ngurta urbane në një rrymë të vetme, transportimin dhe depozitim e tyre në landfillin e Sharrës. Shërbimi i mbledhjes dhe transportit ofrohet nga kompani private të pastrimit të qytetit, të cilat janë kontraktuar nga bashkia për këtë shërbim.

Mbetjet mblidhen në kazanët e vendosur anash trotuareve ose ndërmjet blloqeve të banimit pa asnjë ndarje formale nga familjet apo njësitë tregtare përpëra hedhjes së tyre. Përllogaritet që pranë landfillit të Sharrës depozitohen

rreth 800 tonmbetje në ditë. Vendepozitimi i mbetjeve Sharrë ndodhet në jugperëndim të qytetit të Tiranës. Largësia nga qendra e Tiranë sështë rreth 7km dhe koha për të mbërritur me makinë është rreth 20 minuta. Përpara viteve '90 vendepozitimi është ërdorur kryesisht për depozitimin e mbetjeve industriale. Vendi i tanishëm i depozitimit ka një sipërfaqe prej rreth 22,5ha dhe ndodhet në një territor shtesë pranë vendepozitimit të vjetër që është mbyllur në mënyrë të sigurtë. Projekti është financuar nga një kredi prej 6millionë Eurosh, dhënë nga Geveria Italiane përmes Kooperacionit Italian.

Figura 7.4.1 - Imazh satelitor i vendodhjes së landfillit Sharrë

Aktualisht vazhdon depozitimi dhe përpunimi i mbetjeve urbane por kapacitetet depozituese të tij janë pothuaj në limit dhe nevojitet zgjidhje e menjëherëshe duke konsideruar edhe nevojat afatshkurtra. Ndërkohë që landfilli është fare pranë mbyllijes, sistemi i trajtimit të ujërave të ndotur të landfillit nuk është instaluar. Ato vetëm janë mbledhur në një vaskë të posaçme. Po kështu edhe sistemi i biogazit.

Megjithatë, landfilli ka shërbyer për zonën urbane, ndërkohë që në zonat rurale mbetjet vazhdojnë të mblidhen në vende jo gjithmonë të autorizuara dhe për më tepër jashtë kushteve mjedisore. Sipas një studimi të JICA⁹ për planin e zhvillimit të Tiranës, në territorin e saj ekzistonjë rreth 46 vendepozitime ilegale të cilat janë jashtë çdo kushti teknik dhe mjedisor. Këtu përfshihen edhe shtretërit e lumenjve kryesorë që përshkojnë territorin e bashkisë Tiranë.

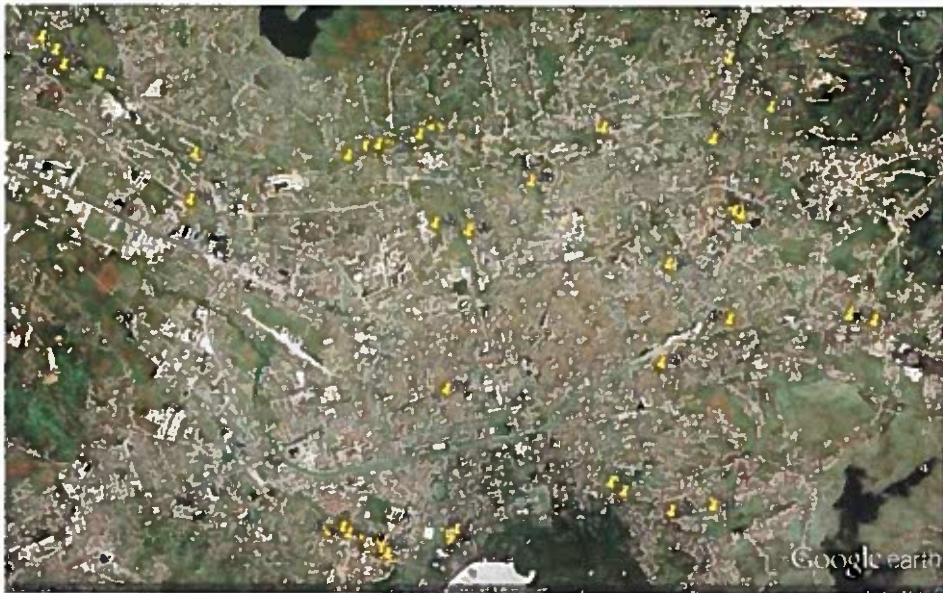

Figura 7.4.2 - Zonat e hedhjes së mbetjeve urbane në Tiranë (identifikuar nga JICA në Dhjetor 2012)

Mbetjet urbane përfshijnë sasi të mëdha mbetjesh spitalore, një pjesë e të cilave përfundojnë në landfill, ndonëse vitet e fundit kanë nisur aktivitetin në fushën e trajtimit të mbetjeve spitalore disa kompani private.

Gjithsesi ka mjaft klinika ambulatore që mbetjet që prodhojnë gjatë veprimitarise së tyre të përditishme i hedhin në të njëjtët kontenierë me mbetjet urbane.

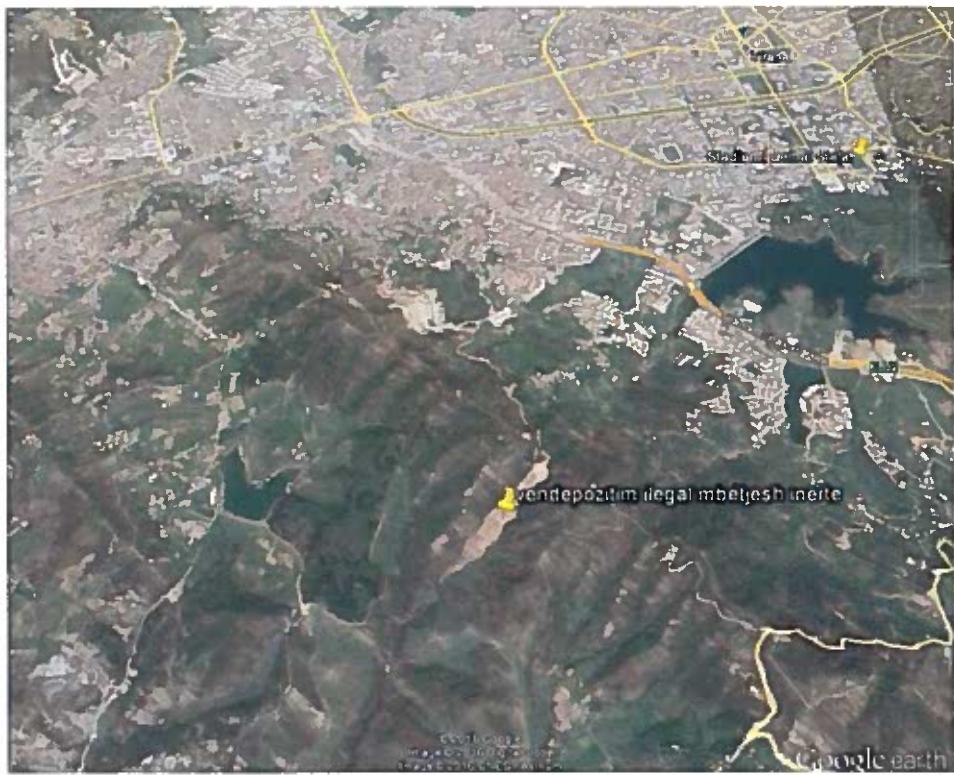
Riciklimi i mbetjeve është në fazën fillore dhe në territorin e Tiranës ka vetëm pak kompani private riciklimi të cilat grumbullojnë, përpunojnë tipe të ndryshme mbetjesh: skrap, letër, plastik, tekstile, goma të përdorura, por mbetjet problem mungesa e ndarjes së mbetjeve që në burim. Ndarma e fraksioneve të riciklueshme bëhet në impiantet e riciklimit. Në Qershor 2016 ka nisur punë edhe impianti i diferençimit të mbetjeve urbane në landfillin e Sharrës i cili mundëson ndarjen e mbetjeve para se ato të depozitoohen në landfill, duke ulur volumin e depozitimit.

Në Tiranë nuk ka incineratorë apo impiante të kompostimit të mbetjeve të biodegradueshme. Njëkohësisht, edhe mbetjet e rezikshme, në mungesë të një sistemi të sigurtë për administrimin e tyre, përfundojnë në të njëtin vend me mbetjet urbane.

7.4.2.2 Menaxhimi i mbetjeve inerte dhe ndërtimore

Duke qenë kryeqendra dhe metropoli më i madh në vend, Bashkia Tiranë karakterizohet nga një aktivitet intensiv ndërtimor i cili pasohet nga gjenerimi i një sasie të konsiderueshme mbetjesh inerte dhe ndërtimore. Referuar Raportit të Gjendjes së Mjedisit për vitin 2015, në territorin e bashkisë Tiranë janë gjeneruar gjithsej 58, 743 ton mbetje inerte, duke e klasifikuar Tiranën të dytëm pas Vlorës. Në ndryshim nga mbetjet urbane, prodhimi i të cilave ka ardhur në një trend rritës, trendi i përgjithshëm për mbetjet inerte në periudhën 2011- 2015 është në zbritje. Ndërsa sa lidhet me menaxhimin e tyre, situata është e njëjtë. Ato vijojnë të jenë të pa menaxhuara sipas kriterieve ligjore dhe mungesa e infrastrukturës përkatëse që përfaqësohet më së pari nga landfillet përkatëse, ka rezultuar në depozitimin e mbetjeve ndërtimore përgjatë terreneve natyrore, kryesisht përgjatë brigjeve të lumit Erzen, lumi të Tiranës, Liqenin Artificial dhe kodrave përreth Tiranës, duke dëmtuar mjedisin.

Dampë ilegale e hedhjes së mbetjeve inerte shumë pranë qytetit, vetëm 1.7 km në juglindje të Liqenit Artificial

"Vendepozitime" të improvizuara mbetjesh inerte në periferi të qytetit dhe në territorin e Nj.A. Vaqarr

7.4.3 Problematika e menaxhimit të mbetjeve/Shkaqet

Problemet që lidhen me menaxhimin e mbetjeve janë të shumta dhe përfshijnë:

- Grumbullimin e mbetjeve në një rrymë të velme, duke e bërë të vështirë trajtimin e tyre me metoda bashkëkohore.
- Mungesat në infrastrukturë - Aktualisht të gjitha mbetjet e ngurta të rajonit të Tiranës depozitoohen në landfillin e Sharrës, kapaciteti depozitues i të cilit është drejt fundit. Në Tiranë nuk ka landfill për depozitim e mbetjeve inerte, të cilat zenë një volum të konsiderueshëm në sasinë e përgjithshme të mbetjeve të ngurta (referohu paragrafit të mësipërm mbi mbetjet inerte).

Gjithashtu nuk ka landfill për mbetjet e rrezikshme të cilat përfundojnë në të njëjtin vendepozitum me mbetjet urbane.

Mungesa të tjera në infrastrukturë janë: numri i pamjaftueshëm i kontenierëve me pasojë përhapjen e mbetjeve në tokë duke shkaktuar ndotje dhe aroma të pakëndëshme; ekzistanca e automjeteve që nuk plotësojnë standartet e kërkuar; kontenierë të amortizuar dhe pa kapakë.

- Numri i pakët i industrive ricikluese në rajonin e Tiranës dhe vështirësitet teknike që këto kompani hasin për sigurimin e lëndës së parë në kushte të grumbullimit të padiferencuar të mbetjeve.
- Mungesat e fondevetë nevojshme për investimet kapitale pasi aktualisht tarifohet vetëm largimi i mbetjeve. Të ardhurat e realizuara nga këto taksa janë tërësisht të pamjaftueshme për të mbuluar investimet e nevojshme në sistemin e menaxhimit të mbetjeve.
- Së fundi është mungesa e traditës dhe shkalla relativisht e ulët e perceptimit të publikut përrrezikun që paraqet për shëndetin dhe mjedisin mostrajtimi i duhur i mbetjeve, shoqëruar nga informimi i pamjaftueshëm. Kjo vërehet në dukuri të tillë si hedhja e mbeturinave jashtë kontenierëve, nëpër rrugë dhe më keq akoma pranë burimeve ujore, ndotja e të cilëve përbën një kërcënim serioz jo vetëm për mjedisin, por nëpërmjet tij për shëndetin e njerëzve.

7.5 NDOTJA INDUSTRIALE DHE HOT-SPOTET

7.5.1 Ndotja industriale

Aktivitetet industriale luajnë një rol primar në ekonominë e një vendi sepse sigurojnë përfitime të rëndësishme ekonomike dhe sociale duke prodhuar mallra dhe produkte si nëpërmjet gjenerimit të punësimit dhe të ardhurave tatimore. Por, në të njëjtën kohë, instalimet e mëdha industriale përfaqësojnë një pjesë të konsiderueshme të totalit të shkarkimeve të ndotësve kryesorë të ajrit dhe gazeve "sere" (GHG), si dhe ndikime të tjera të rëndësishme në mjedis, përfshirë shkarkimin e ndotësve në ujë dhe në tokë, gjenerimin e mbetjeve dhe përdorimin e energjisë.

Ndotja industriale paraqet një rezik të madh për njerëzit, kafshët dhe mjedisin, dhe i referohet ndikimeve në mjedis dhe rreziqeve që janë të shkaktuara nga kategoritë e aktiviteteve si: prodhimi i energjisë; prodhimi dhe përpunimi i metaleve; industria minerale; industria kimike; industria ricikluese; industria ushqimore; përpunimi i letrës.

Parandalimi ose kufizimi i ndotjes industriale dhe aksidenteve madhore nga industria është një prioritet për të ruajtur një mjedis të shëndetshëm. Transformimet demokratike dhe orientimi i përgjithshëm nga ekonomia e tregut pas 1990, vendosi prioritetet të reja për zhvillimin ekonomik edhe në territorin e Tiranës, ku vendin kryesor e zunë tregtia dhe shërbimet, e më pak industria. Kjo çoi në mbylljen e shumë ndërmarrjeve shtetërore industriale duke "zhduruk" edhe zonat e vjetra industriale brenda territorit të Tiranës. Aktualisht aktivitetet më të rëndësishme industriale janë të vendosura në zonën ekonomike Tiranë-Durrës që është zhvilluar në të dy krahët e autostradës Tiranë-Durrës. Këto aktivitete janë të lidhur më së shumti me përpunimin e ushqimit, prodhimin e pijeve, përpunim metalesh dhe druri, përpunim letre dhe shtypshkronja etj. Pra më së shumti aktivitete të industrisë së lehta por që listohen ndër kategoritë me shkarkime të konsiderueshme në mjedis. Referuar Raportit më të fundit të Gjendjes së Mjedisit (2015), publikuar nga AKM, "industria sot është ende përgjegjëse për një barrë të konsiderueshme në mjedisin tonë në drejtim të ndotjes dhe gjenerimin e mbetjeve".

Megjithatë informacioni në lidhje me ndotjen industriale është ende i pakët e me mangësi të shumta. Referuar Agjencisë Kombëtare të Mjedisit10ky informacion bazohet në vetë deklarimet e kompanive që zhvillojnë aktivitet industrial për performancën e tyre mjedisore. Sipas raportit të Gjendjes në Mjedis 2015, gjithsej kanë dorëzuar raporte monitorimi 356 subjekte (përfshirë

subjekte të vegjël), të cilët përfshijnë karrierat sipërfaqësore, përpunimin e metaleve me ngjyrë, prodhimin e produkteve ushqimore, prodhimin e materialeve të ndërtimit, trajtimin e mbetjeve spitalore e deri në instalimet ricikluese për letrën dhe plastikën.

Pavarësisht informacionit që sigurohet nga këto raporte, duhet mbajtur parasysh që ato referojnë të dhënat që vetë subjektet deklarojnë dhe që jo detyrimisht tregojnë nivelin real të ndotjes dhe shkarkimeve.

Brenda territorit urban sektori industrial përfshinësht më së shumti nga repartet e vegjël përpunues të metaleve dhe drurit, shtypshkronjat, të shpërndara brenda bloqeve të banimit.

Reparte riparimi automjetesh dhe gomisteri në katin e parë të një godine banimi (ish NSHRAK) – Aktivitete me emetim të lartë zhurmash për bloqe banimi

Figura 7.5.1 - Zonat aktuale kryesore ku është e përqëndruar industria

7.5.2 Hot-spotet mjedisore

Brenda territorit të Tiranës janë identifikuar disa hot-spote mjedisore në zona ku më parë janë zhvilluar aktivitete të ndryshëm ekonomikë, kryesisht të karakterit industrial. Hot-spotet në territorin e Tiranës përfshijnë:

- Vendepozitimi i vjetër i mbetjeve në Sharrë,
- Alba Film (ish Kinostudio),
- Ish ndërmarrja kimike,
- Ish ndërmarrja e Peliçerisë/Rregjile lëkure,
- Ish Pularia,
- Thertorja (pranë ish Kombinatit të Mishit),
- Reparti i riparimit të transformatorëve,

- Uzina Dajti,
- Ndërrmaja e rigjenerimit të vajit të transformatorëve,
- Reparti i ngjyrosjes pranë ish Kombinantit të Tekstileve,
- Reparti i përpunimit termik pranë ish Uzinës Traktori,
- ish uzina e baterive/akumulatorëve.

Karakterizimi si zona “të nxehta” mjedisore është bazuar në gjendjen e ndotur të mjedisit si rezultat i veprimitarës së zhvilluar dhe proceseve teknologjike përkatës me përdorim të substancave kimike të rezikshme.

Projektet e para për identifikimin dhe prioritizimin e hot-spoteve (përfshirë atyre që gjenden në territorin e Tiranë) kanë nisur që në vitin 2000 me iniciativën e Ministrisë së Mjedisit dhe mbështetjen e PNUD. Por, pavarësisht studimeve, nuk ka informacione të plota mbi statusin aktual të çdo njërsë prej tyre dhe nivelin e rezikut që paraqet.

Në këtë kontekst, ato duhet dhe do të janë objekt i studimeve të detajuara në kuadër të Planeve të Pjesës Vendorë. Këto zona mund të zhvillohen për qëllime urbane apo zhvillim ekonomik vetëm pas një studimi të plotë i cili të marrë në konsideratë: shkallën e ndotjes, mundësinë e rehabilitimit në përputhje me llojin e aktivitetit të zhvilluar më parë, masat përkatëse për rehabilitim.

7.5.3 Aktivitetet minerare dhe energjetike

7.5.3.1 Aktiviteti minerar

Aktiviteti minerar në territorin e Bashkisë Tiranë përfshin prodhimin e materialeve inerte ndërtimore nga shfrytëzimi i gurit gëlqeror kryesisht në masivin gëlqeror të Malit të Pashkasheshit dhe Dajtit. Pjesa kryesore e guroreve apo karrierave që shfrytëzohen me qjell të hapur janë zhvilluar 20 vitet e fundit per t’iu përgjigjur kërkesave gjithnjë në rritje të industrisë së ndërtimit për lëndë të parë. Shumë nga këto aktivitetetë zhvillohen në brendësi të parkut Kombëtar të Dajtit. Përpjekjet e Ministrisë së Mjedisit për largimin e tyre kanë qenë të vazhdueshme, por suksesi i pjesshëm. Disa prej tyre janë braktisur dhe nuk shfrytëzohen më ndërsa të tjerat janë ende active dhe prodhojnë material inerte. Gjithsesi, të dhënat për statusin e këtyre aktivitetetëve, active apo të braktisura, nuk janë të sakta dhe të publikuara. Problem madhor i tyre ngelet mospërputhja me qëllimet e ruajtjes së PKD, shqetësimet në faunë dhe komunitet si dhe, mungesa e rehabilitimit të tyre.

Statusi ligjor i këtyre karrierave është i komplikuar dhe për zgjidhjen e problemeve si më lart kërkohet bashkëpunim me Ministrinë e Industrisë dhe Energjisë.

Pamje nga gurorja ne Qafen e Priskës Dajt

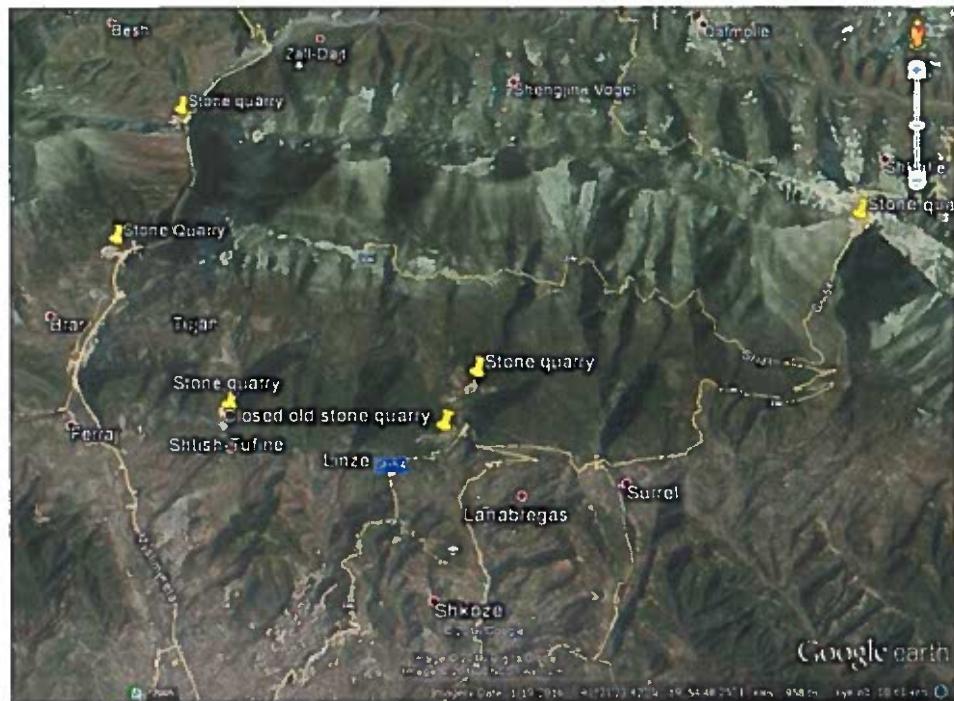

Figura 7.5.2 - Karriera të gurit gëlqeror në Malin e Dajtit

Figura 7.5.3 - Karriera të gurit gëlqeror në Malin e Pashkasheshi

7.5.3.2 Aktivitete të prodhimit të energjisë

Në territorin e Bashkisë Tiranë prodhohet energji elektrike nga 2 hidrocentrale: HEC Lanabregas dhe ai i kaskadës së Murdhairit.

HEC Lanabregasi u vu në punë për herë të parë në vitin 1947 (ai u ndërtua gjatë luftës me teknologji austriake) ndërsashfrytëzimi me kohë të plotë nisi më 1951. HEC Lanabregasshfyrtëzon kapacitet hidroenergjitetikë të lumiut të Selitës.

nëAi merr ujë nga baseni i Qafmollës nëpërmjet linjave të sforcuara që zbresin deri mbi Linzë. Ai ka një fuqi të instaluar prej 5 MW dhe prodhim mesatar vjetor E=36 milion kwh në vit. Turbinat e instaluar janë të tipit Pelton, me fuqi secila 2500 kW. Pra fuqia e instaluar në central është 5 MW, së cilës i përgjigjet një prodhim vjetor prej 36 milionë kwh. Sasia e ujit që vjen në turbina është 1 m³/sek ose e shprehur në sasinë e energjisë së prodhuar, 0.72 m³ për kwh. Pas përdorimit, uji kalon në rjetin e ujësjellësit të qytetit të Tiranës për përdorim si ujë i pijshëm. Në kohën kur është ndërtuar ai ishte i vetmi burim furnizimi me energji elektrike për kryeqytetin dhe për kushtet e asaj periuadhe duhet të kishte garanci maksimale. Për këtë arsyë të gjitha paisjet përbërëse të centralit ndodhen në tunel, i cili zë një sipërfaqe prej 901 m². HEC Lanabregas është në pronësi të ndërmarrjes së Ujësjellësit dhe Kanalizimeve të Tiranës.

HEC-et Murdhari 1 & 2, të cilët kanë nisur prodhimin e energjisë elektrike. Skema e shfrytëzimit përfshin rezervuarin e ndërtuar mbi lumin e Murdhitarit/Erzenit dhe një derivacion prej 2 km i cili furnizon dy centrale të prodhimit, HEC Murdhari 1 me fuqi 2.68 MW dhe HEC Murdhari 2 me fuqi të instaluar 1 MW.

Figura 7.5.4 - Imazh satelitor i godinës së HEC Lanabregas

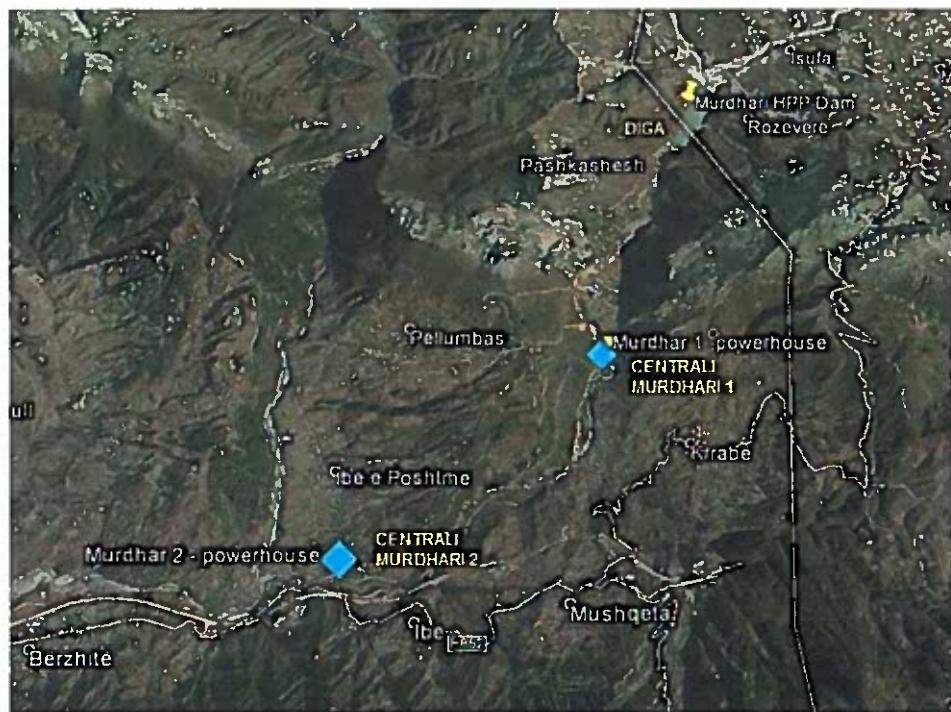
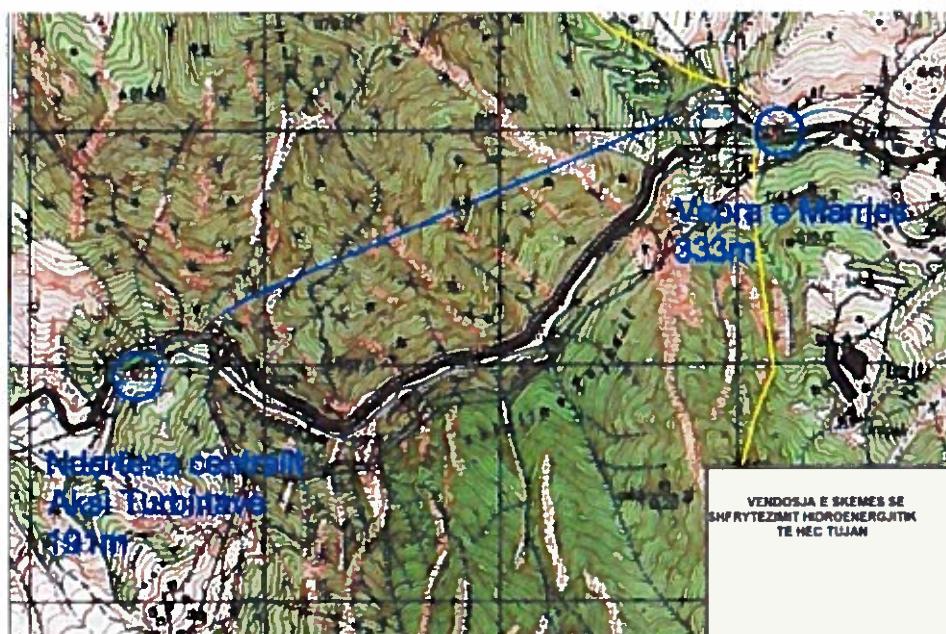

Figura 7.5.5 - Imazh satelitor i vendosjes së HEC Murdhari 1 & 2

HEC Tujan (miratuar kontrata koncessionare). Ndërkoheështë miratuar kontrata koncessionare për ndërtimin e një HEC tjetër brenda territorit të Bashkisë Tiranë, HEC Tujan mbi lumin e Shupalit (Tiranës). Skema hidroenergjítike e shfrytëzimitështë e përqendruar në një pjesë të lumenit Shupal, nga kuota +333 m deri në +190 m dhe është e tipit me derivacion. Vepra e marijes së ujut do të ndërtohet në kuotën +333 m mbi lumin Shupal, pothuase në hyrje të kanionit të Tujanit. Fuqia që duhet të zhvillojnë agregatet e këtij HEC-i është $N = 2000$ kW dhe energjia elektrike e prodhuar 10.9 GWh/vit.

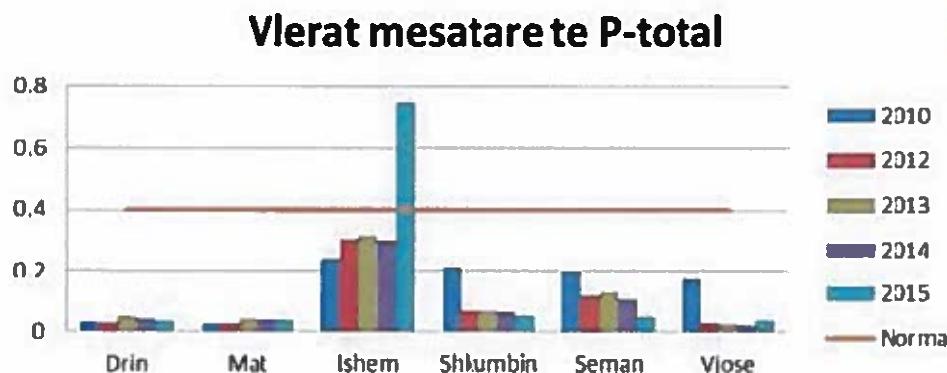
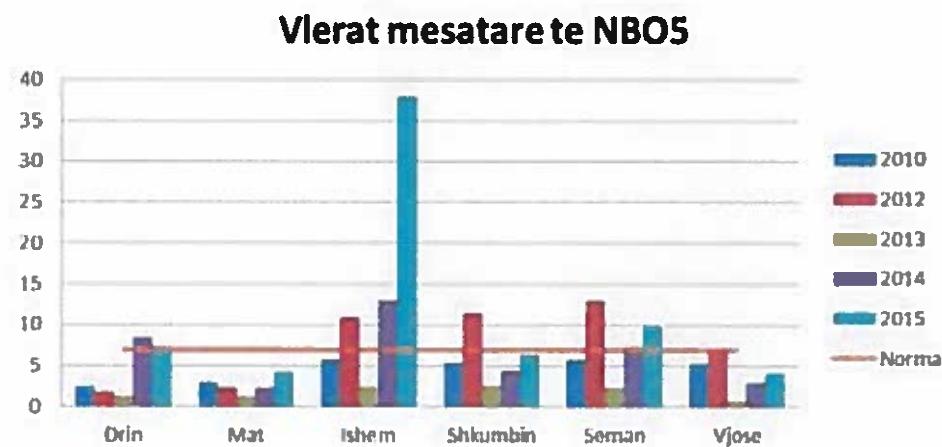
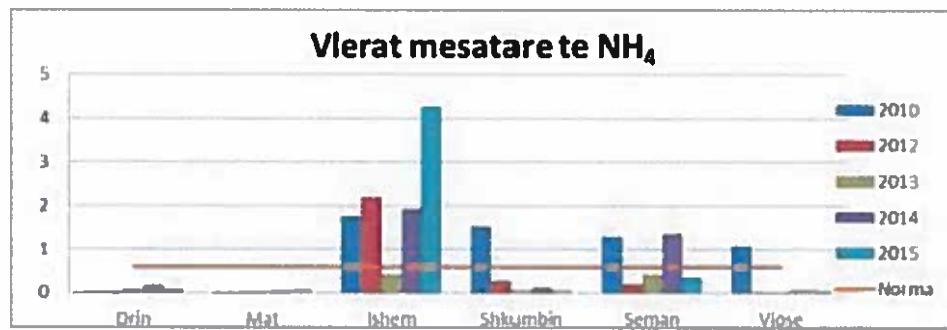

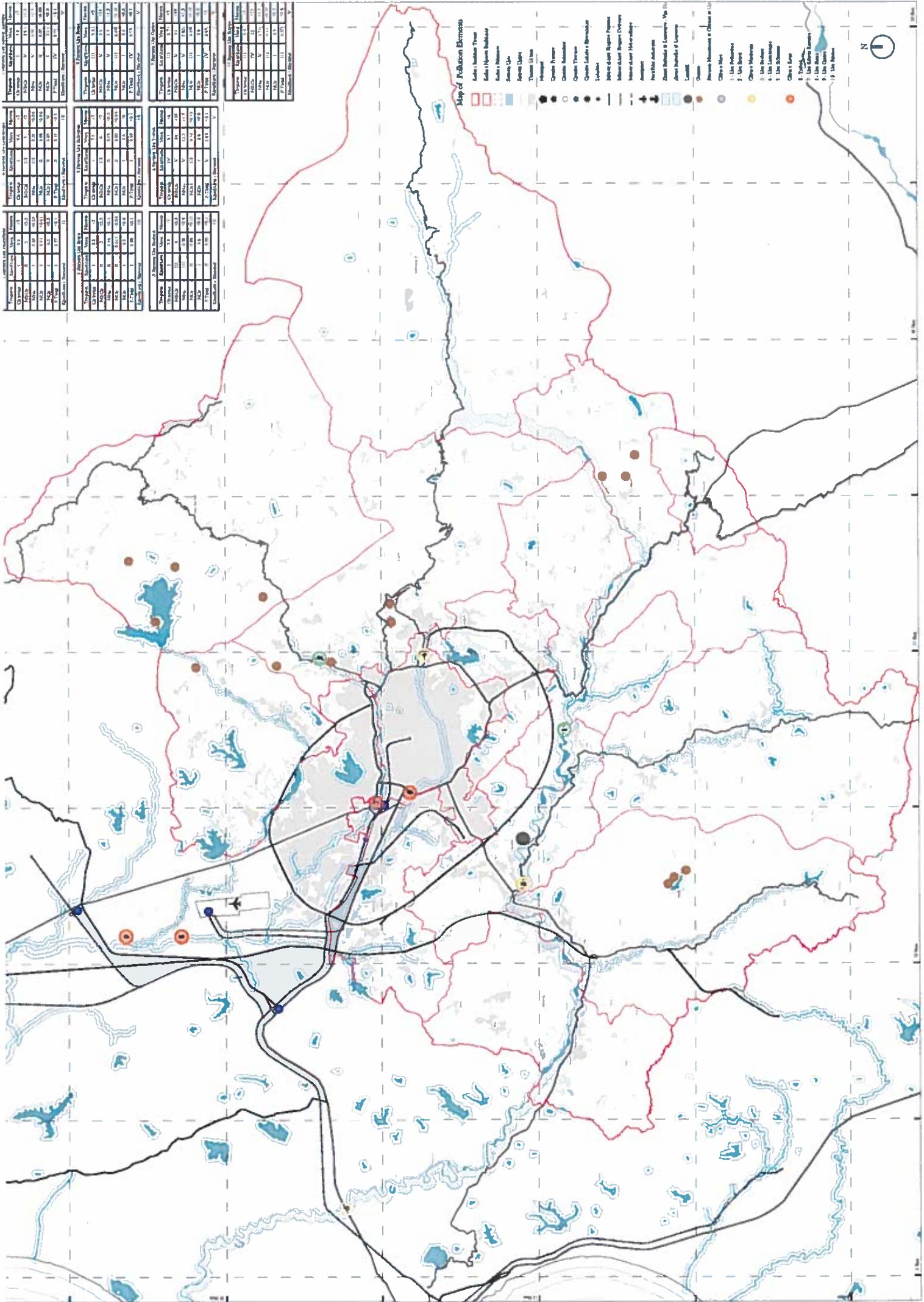
7.6 TENDENCA E TREGUESVE MJEDISORE – INSTAT

Pavarësisht se Programi Kombëtar i Monitorimit të Mjedisit nuk është gjithpërfshirës në kohë dhe hapsirë dhe përrjedhojë nuk është e mundur të sigurohet një vijimësi të dhëna, referuar raporteve të fundit të Gjendjes në Mjedis të publikuar nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit, mund të evidentohet një trend i përgjithshëm i treguesve të cilësisë së mjedisit në vite.

7.6.1 Trendi në cilësinë e ujërave sipërfaqësore

Grafikët e mëposhtëm kanë treguar varacionin përkatës nga parametrat kryesorë tregues të cilësisë së ujërave të lumenjve gjatë periudhës 2010-2015. Nga grafikët është lehtësishët i dallueshëm trendi në rritje i vlerave të NBO5, P-total dhe NH4 veçanërisht në basenin e Ishëmit, tributarët e të cilët përshkojnë Tiranën. Këta tregues janë tipikë të gjendjes së ndotur të ujërave dhe siç është treguar në paragrafin

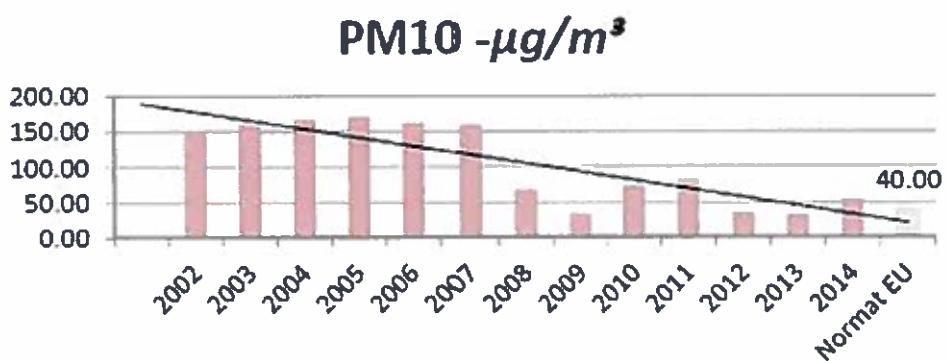

përkatës për cilësinë e tyre, kjo gjendje ka si shkaktar kryesor shkarkimin e ujërave të ndotur të patrulluar direkt në lumenj. Për rrjetet e sa kohë do të kemi rritje të populsisë dhe aktivitetit ekonomik dhe mostrajtim të ujërave të ndotur, prishmëritë janë që niveli i ndotjes të vijë në rritje.

7.6.2 Ndotja e ajrit

PM10 dhe LNP janë dy nga indikatorët më të rendësishëmtë cilësisë së ajrit, të cilët kanë si burimi kryesor gazzrat e çliruara nga automjetet, sidomos nga makinat e vjetra me motor diesel. Ndërsa PM10 është cilësuar nga Organizata Botërore e Shëndetësisë si reziku më i madh shëndetësor për zonat e urbanizuara, pasi këto lloj grimcash depërtojnë në pjesën e poshtme të mushkërive. Në të gjitha qytet e Shqipërisë, vlerat e PM10-s janë mbi normat e lejuara në vend ($60 \mu\text{g}/\text{m}^3$) dhe ato të BE-së ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Grafiku i mëposhtëm, i cili bazohet në të dhënat e raporteve periodikë të institucioneve mjedisore (MM dhe AKM), tregon se nga viti 2008 ka patur një rënje të ndjeshme të prezencës së këtij ndotësi të rrezikshëm në ajrin e qytetit të Tiranës, megjithatë kjo tendencëmbetet e pastabilizuar dhe ende mbi nivelet e BE (në përbaltje të mesatarizuar). Problematikë është sidomos zona e 21 Dhjetorit, e cila është rreth 5 herë më e ndotur, mbi normën europiane.

Grafiku 7.6.1 – Trendi i PM10 në ajrin urban të Tiranës

Tabel 7.6.2 – Përvjetori i ndotësisë atmosferike më e lartë e ajrin urban përfundim 2002-2014

PËRVJETORI I NDAKUAR I NDOTËSISË ATOMOSFERIKE MË E LARTË E AJRIN URBAN PËRFUNDIM 2002-2014														
Ndikues	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Q1%	15.1	16.6	17.18	15.01	16.03	14.18	17.00	15.57	17.14	17.72	7.7	6.1	15.12	15.12
NDK%	15.71	2.9	12.8	11.01	16.03	14.18	17.00	15.57	15.12	16.47	19.14	11.81	5.1	15.12
SHF%	1.1	1.29	1.10	0.05	1.13	0.25	0.06	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25
Th	15.6	14.78	14.01	15.00	16.01	14.78	17.00	15.57	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00
HP	15.6	14.78	14.01	15.00	16.01	14.78	17.00	15.57	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00
PM10	15.6	14.78	14.01	15.00	16.01	14.78	17.00	15.57	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00
PM2.5	15.6	14.78	14.01	15.00	16.01	14.78	17.00	15.57	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00
EZ	15.6	14.78	14.01	15.00	16.01	14.78	17.00	15.57	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00
SHZ	15.6	14.78	14.01	15.00	16.01	14.78	17.00	15.57	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00

7.6.2.1 Ndryshimet klimatike

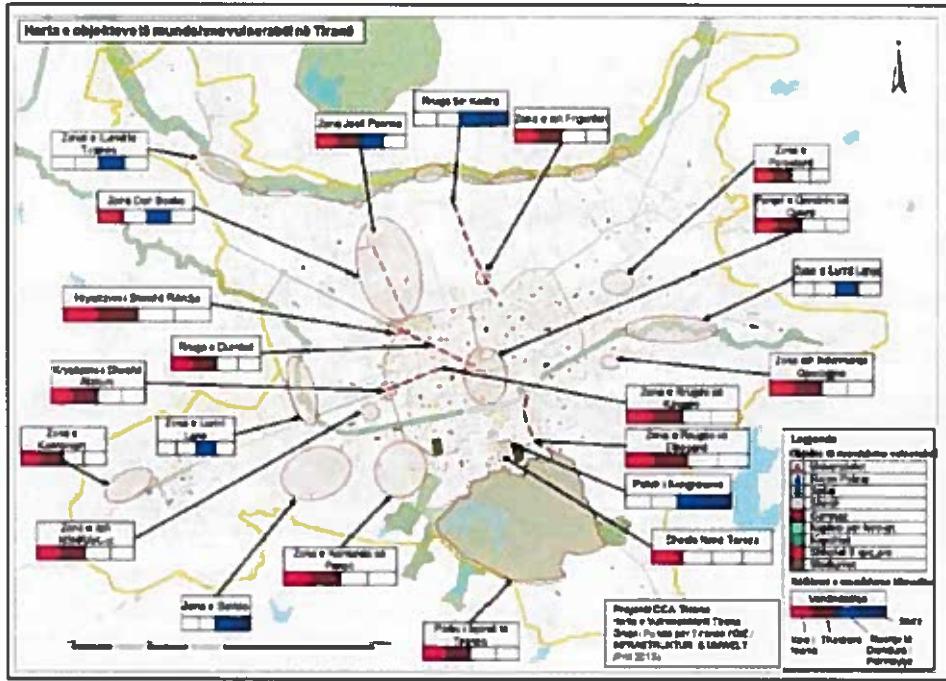

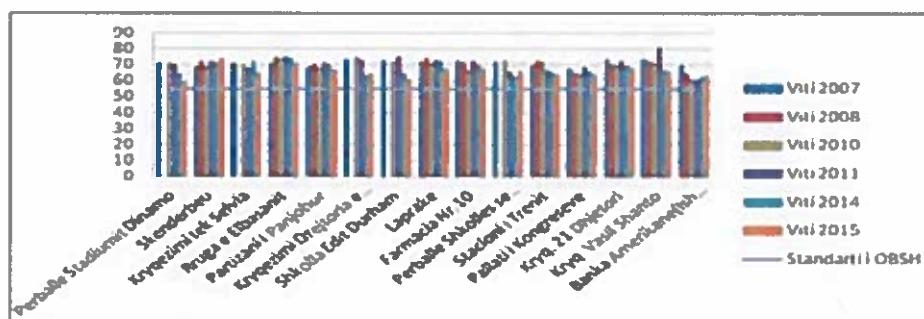
Figura 7.6.1 – Objektet e mundshme vulnerabil ndaj ndryshimeve klimatike

7.6.3 Zhurmat

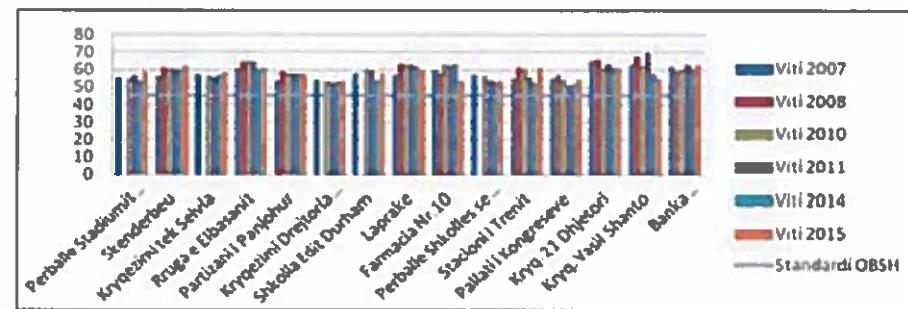
Nga shqyrtimi i të dhënavë të regjistruar në periudhën 2007-2015 (2012-2013 nuk është kryer monitorim për arsyet e treguara më lart) shprehur në grafikët e mëposhtëm, vërehet se në vitin 2015 ka:

- ulje të nivelit të zhurmave ditën në krahasim me vitin 2014 pothuajse në të gjitha pikat e monitorimit përvèc pikave Përballë Shkollës së Bashkuar, Bankës Amerikane (Ish Bloku) dhe Sheshit Skënderbej.
 - rritje të nivelit të zhurmave natën në krahasim me vitin 2014 në pikat e monitorimit Stacioni i Trenit, Sheshi Skënderbej dhe Banka Amerikane (Ish Bloku).

Grafiku 7.6.2 - Vlerat mesatare të ditës(6:00–23:00) për qytetin e Tiranës në 6 vjetit e fundit

Grafiku 7.6.3 - Vlerat mesatare të natës (23:00-6:00) për çytetin e Tiranës në 6 vitet e fundit

Burimi: Raporti i Gjendjes së Mjedisit 2015, AKM

7.6.4 Mbetjet e ngurta

Ndonëse të dhënrat statistikore përrrymat e mbetjeve në Tiranë janë të paplota, nga tabela dhe grafiku i mëposhtëm mund të nxirren disa përfundime në lidhje me trendin e përgjithshëm të gjenerimit të tyre në territorin e Tiranës (të dhënrat e përdorura janë në rang qarku pasi akoma nuk ka një databazë sipas bashkive).

Tabela 7.6.2 – Volumi i mbetjeve të gjeneruara në territorin e Tiranës në periudhën 2003-2014

MBETJET E NGURTA URBANE DHE INERTE 2003-2014											
Mbetje Urbane / Urban waste (ton)											
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
134,554	150,103	190,350	225,190	228,070	273,498	317,237	340,506	414,377	383,138	289,180	246,800
Mbetje Urbane për banorë / Urban waste/inhabitant (ton)											
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0.212	0.231	0.285	0.329	0.326	0.382	0.448	0.456	0.543	0.491	0.343	0.9
Mbetje Inerte / Inert waste (ton)											
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
306,780	120,450	71,510	230,500	230,500	223,718	223,718	11,680	190,596	11,541	48,751	4,044

Vrojtim Mbetyet Urbane 2013-2014 INSTAT, Bumni Ministrat e Transportit dhe Infrastrukturës

Të dhënrat tregojnë një trend në rritje të mbetjeve urbane të gjeneruara përiudhën 2003-2011 dhe rënje përiudhën e mbetur, 2011-2014. Ndryshimi i trendit është vështirë të shpjegohet në mungesë të të dhënave të detajuara përrrymat e mbetjeve. Ndryshtë paraqitet situata me mbetjet inerte të cilat janë të lidhura kryesisht me aktivitetet ndërtimore. Në periudhën të cilën referojnë të dhënrat shihet një trend i qartë zbritës, pavarësisht ulje-ngritjeve brenda kësaj periudhe.

Grafiku 7.6.4 – Trendi i gjenimit të mbetjeve në territorin e Tiranës për periudhen 2003-2014

Bunim: INSTAT

7.6 PËRMBLEDHJE E GJENDJES SË MJEDISIT NË TERITORIN E BASHKISE TIRANË

1. Ciliësia e ajrit në zonat urbane nuk plotëson standartet për ajrin urban.
2. Niveli i lartë i zhurmave në zonat urbane sidomos brenda unazës dhe përgjatë korridoreve kryesore të hyrjes në Tiranë.
3. Ndotja e ujërave sipërfaqësore.
4. Mungesa e menaxhimit të integruar të mbetjeve (sidomos inerte).
5. Transport i dominuar nga mjetet private.
6. Mungesa e rrjetit rrugor të plotë dhe të sigurt për biçikletat.
7. Ndotja Industriale (miksimi në zonat urbane).
8. Higjiena e hapësirave publike/mirëmbajtja e rrjetit rrugor.
9. Mungesa e hapsirave të gjelbërtë dhe akses i kufizuar në to.
10. Mungesa e programeve mjedisore me komunitetin.
11. Nivel i ulët ndërgjegjësimi dhe pjesëmarrje për ruajtjen e mjedisit.
12. Mungesa e menaxhimit të burimeve natyrore (pyjet përreth dhe zonat e mbrojtura).
13. Mungesa e një sistemi monitorimi të plotë dhe eçcient.
14. Qytet jo eficent energjetikisht – mjafton pompat e ujët.

8 NDËRVEPRIMET E MUNDSHME TË PLANIT ME MJEDISIN

8.1 NDËRVEPRIMET E MUNDSHME ME MJEDISINTË PLANIT OSE PROGRAMIT TË PROPOZUAR

8.1.1 Operacione ne terren

- Zgjerimi i zonave urbane ne mjedis natyrore;
- Nevoja per lende te pare ndertimore;
- Nevoja per burime ujore;
- Nevoja per energji;
- Gjenerimi i ujërave te ndotur;
- Gjenerimi i mbetjeve urbane, inerte dhe industriale ;
- Shkarkimi i gazeve dhe ndotjes ne ajer;
- Gjenerim zhurmash si pasoje e zhvillimit te teritorit dhe nevojat per transport;
- Zhvillimi i korridoreve dhe modeleve te transportit;
- Perdorimi i tokes bujqesore (rritja e shfrytezimit dhe perdorimit te inuteve).

8.1.2 Propozime me nderveprim mjedisor

8.1.2.1 Polet ekonomike dhe industriale

Projektimi në zonat e jashtme të qytetit të reja prodhuese metropolitan të pëjisura me pikë zhvillimi për start-up, shërbime për qytetaret, epiqendra për kulturën dhe kohën e lirë. Me vendosjen e re administrative, bashkia e Tiranes është rritur 25 herë më shumë në dimensionin e saj. Tirana e Madhe po përfshin tashme një territor heterogen. Qendra e konsoliduar dhe e rrahur nga trafiku, periferitë e përhapura pa kontroll, dhe fshatrat e vegjël dhe të izoluar rurale, pyjet e pashfrytëzuar, fushat bujqësore, etj. Më shumë se 800.000 njerëz janë mbledhur në një qender të vetme qytetare kumblidhen të gjitha shërbimet për kete qellim. Plani i ri propozon një sistem policentrik.

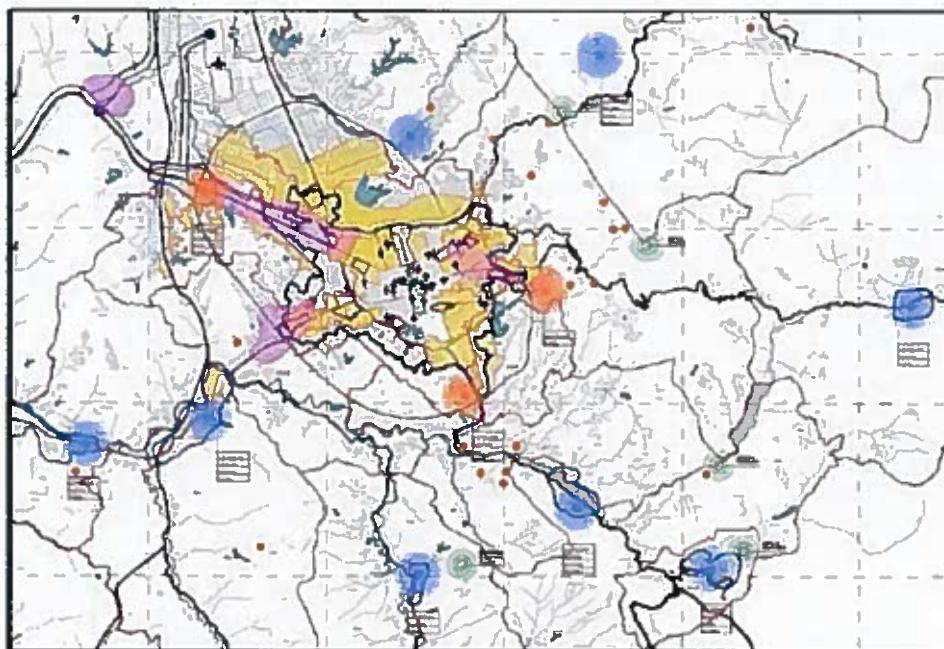

Figura 8.1.1 – Harta e poleve të propozuar ekonomikë dhe industriale

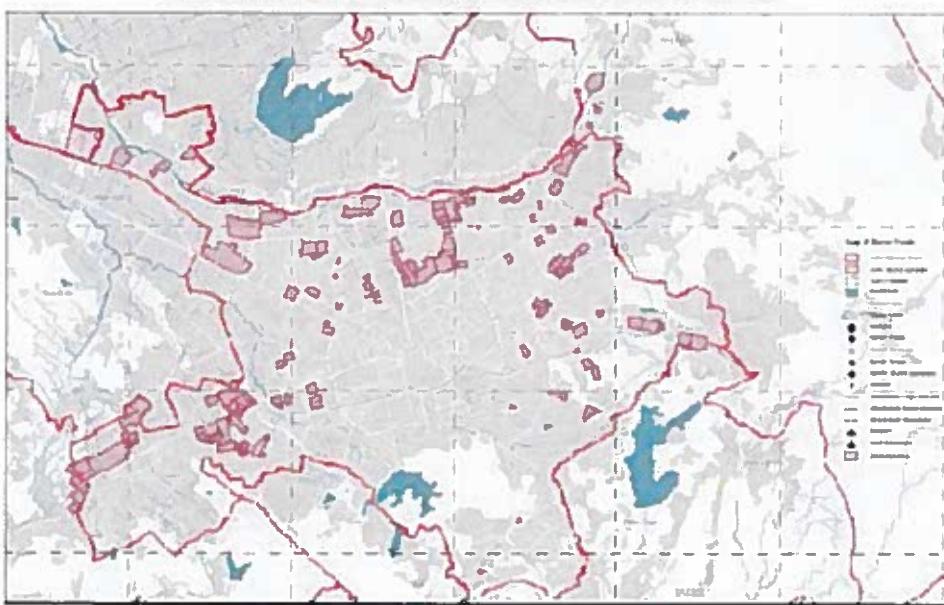

Figura 8.1.2 - Zona e propozuar e perqendrimit ekonomik (retail, processing)

Konsiderata mjedisore

- Shperndan ngarkesen e perdroimit te teritorrit;
- Percakton zonat e perdroimit industrial dhe orinoton investimet jashtë zonave urbane;
- Parandalon miksimin e zonave te banuara me ato industriale duke parandaluar konflikte mjedisore dhe sociale;
- Parandalon transportin per industrine ne zonen me intensitet urban.

8.1.2.2 Rrjeti rrugor urban

Në vitin 2030, Tirando të ketë një sistem të fortë dhe të barabartë transporti që lejon të gjithë qytetarët të lëvizin nëpër qytet dhe nëpër rajon në një mënyrë të sigurt dhe të qëndrueshme. Rrijedha e trafikut në unazën e tretë mbetet e rëndësishme, sidomos duke pasur parasysh vendndodhjen e propozuar të objekteve të parkimeve dhe udhëtimeve përgjatë kësaj unaze. Ajo duhet të jetë relativisht e lehtë për automjetet për të udhëtar përgjatë kësaj rruge dhe për të arritur mjediset e parkimit. Më shumë unaza trafiku mund të priten pas mbylljes të trafikut për qetësimin e qendrës së qytetit. Ka disa mënyra për të përmirësuar rrjedhën e trafikut përgjatë kësaj unaze, duke përfshirë ndërprerjen e optimizimit dhe përmirësimet. Përveç kësaj, parkingu mund të hiqet për të krijuar hapësirë për mënyrat e tjera dhe për të zvogëluar vonesat për shkak të manovrave të makinave. Baza ligjore në të cilén mbështetet përcaktimi dhe kategorizimi i mësipërm rrjetit rrugor është Kodi Rrugor i Republikës së Shqipërisë (me ndryshimet. Sipas karakteristikave të tyre konstruktive, teknike dhe funksionale rrugët klasifikohen si vijon: A-Autostradë; B-Rrugë interurbane kryesore; C-Rrugë interurbane dytësore; DRrugë urbane kryesore; E-Rrugë urbane dytësore; F-Ruaë lokale.

Figura 8.1.3 – Harta e rrjetit rrugor të propozuar

8.1.2.3 Parkimet publike

Baza ligjore ku sot bazohet kryesisht numri i vendeve të parkimit të nevojshme përcdo tip aktiviteti përcaktohet në Vendimin e Këshillit të Ministrave. 671 datë 29 korrik 2015. Që të zvogëlohet trafiku i makinave në qendrat e qyteteve, një sistem i vendeve të parkimit, do të jetë i integruar së bashku me terminalet TP duhet të sigurohen në kryqëzimet ndërmjet rrugëve kryesore të autobusëve dhe unazës së tretë. Hapësira të tjera parkimi janë të rekondruara në afërsi të stacioneve të autobusëve. Kjo do të inkurajojë njerëzit që të lënë makinën e tyre private pas, dhe të vazhdojnë udhëtimin e tyre në këmbë ose me autobus. Këto hapësira parkimi duhet të jenë pa pagesë në fillim, por një tarifë e vogël duhet të vendoset më vonë për të marrë një pjesë të kostos së parkimit dhe për të menaxhuar kërkësën. Plani percakton zhvillimin e 16 parkimeve publike, 11 te pozicionuar përgjate unazës se III-te ne ndertim. Pas përfundimit të unazës së 5-të, porta intermodale bëhet themelore në kryqëzimet ndërmjet:

- SH2 Durrës – Tiranë
- SH 56 Durrës – Tiranë
- E852 Tiranë – Elbassan
- SH61 Tiranë – Shkup

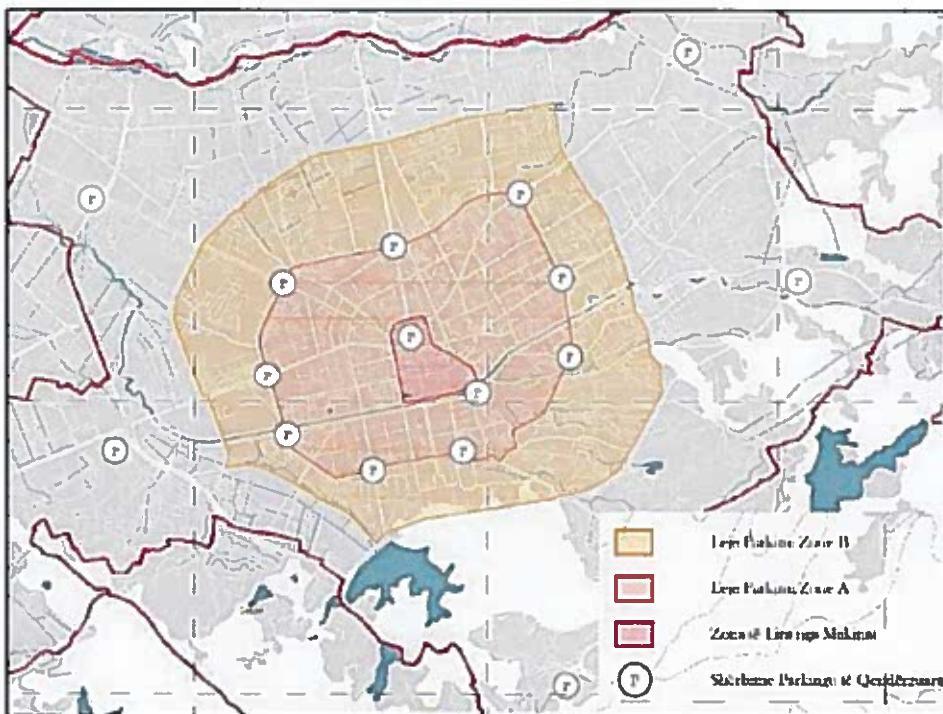

Figura 8.1.4 – Harta e parkimeve të propozuar

Konsiderata mjedisore

- Percaktimi i sistemit dhe zonave te parkimit krijon mundesi per lehtesimin e trafikut dhe terheqjen e investimeve ne kete drejtim.
- Parkimet publike janë te domosdoshme per ti sherbyer fluksit te automjeteve.
- Shperndarja e tyre.

8.1.2.4 Korsite e bicikletave

Lëvizja me mjete alternative si një element i rëndësishëm pér plotësimin e skemës së transportit multimodal është dhe lëvizja me bicikleta. Në vijim jepen disa standarde që duhet të konsiderohen gjatë projektimit të korsive të bicikleta:

- Gjerësia e korsi së bicikletës duhet të jetë 1.5 deri 1.8 m pér një drejtim lëvizje
- Gjerësia e korsi së me dy drejtime (vajtje -ardhje) duhet të jetë minimumi 2.5 m Në raste të vecanta pér të mundësuar zgjidhjen në mungesë të hapësirës:
- Një korsi , pér gjatësi të minimale mund të jetë deri 1 m
- Dy korsi, pér gjatësi të minimale mund të jetë deri 2 m Korsitë e bicikletavee duhet të ndahen qartësisht nga mënyrat e tjera të levizjes me anë të një brezi sigurie i cili ka një minimum prej 0.5m.

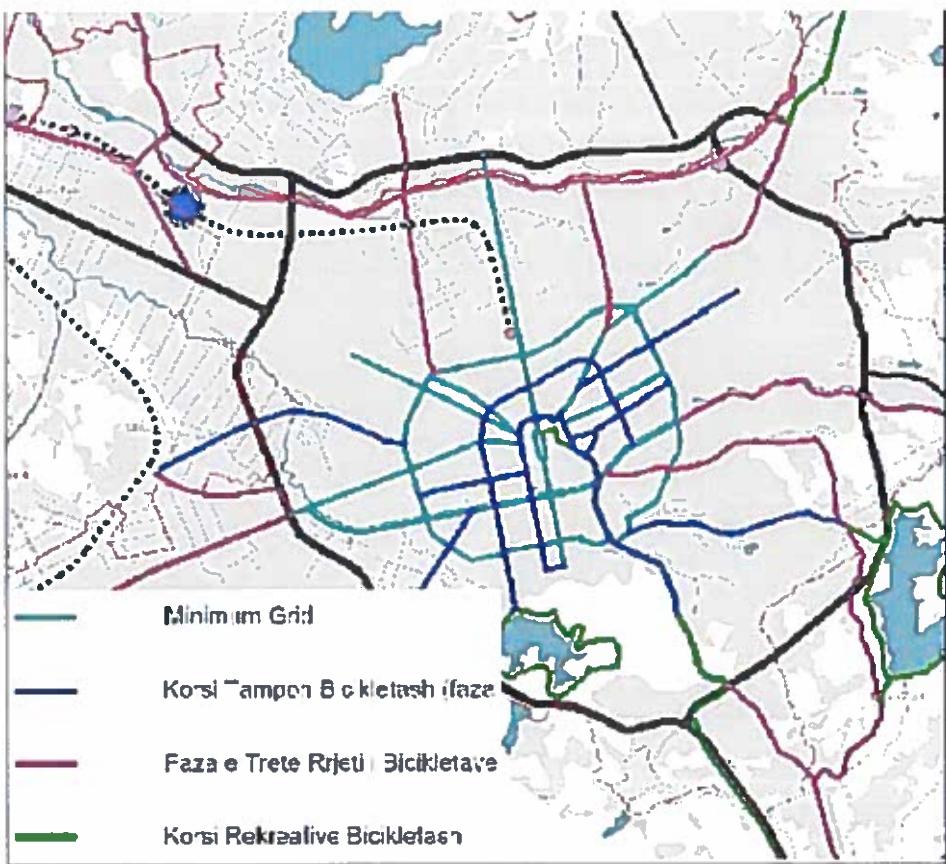

Figura 8.1.5 – Harta e rrjetit të propozuar të korsive të bicikletave

Konsiderata mjedisore

- Zhvillimi i korsive te bicikletave eshte domosdoshmeri per lehtesimin e ndotjes dhe levizjen publike;
- Nje studim i posatshem per nderhyrjet duhet te hartohej per plotesimin e rrjetit ne brendesi te Unazes III si zona prioritare.
- Perdorimi i bicikletave duhet te kthehet ne nje politike institucionale duke filluar nga vete Bashkia dhe institucionet e tjera;
- Siguria rrugore eshte nje faktor qe kufizon perdorimin e bicikletave ne Tirane

8.1.2.5 Parqet urbane

Plani percakton zhvillimin e nje rrjeti parqesh natyrore. Disa nga keto parqe egzistojne, te tjere duhet te zhvillohen ose jane ne zhvillim. Perllogaritia e siperafeve eshte ne proces nga urbanistet

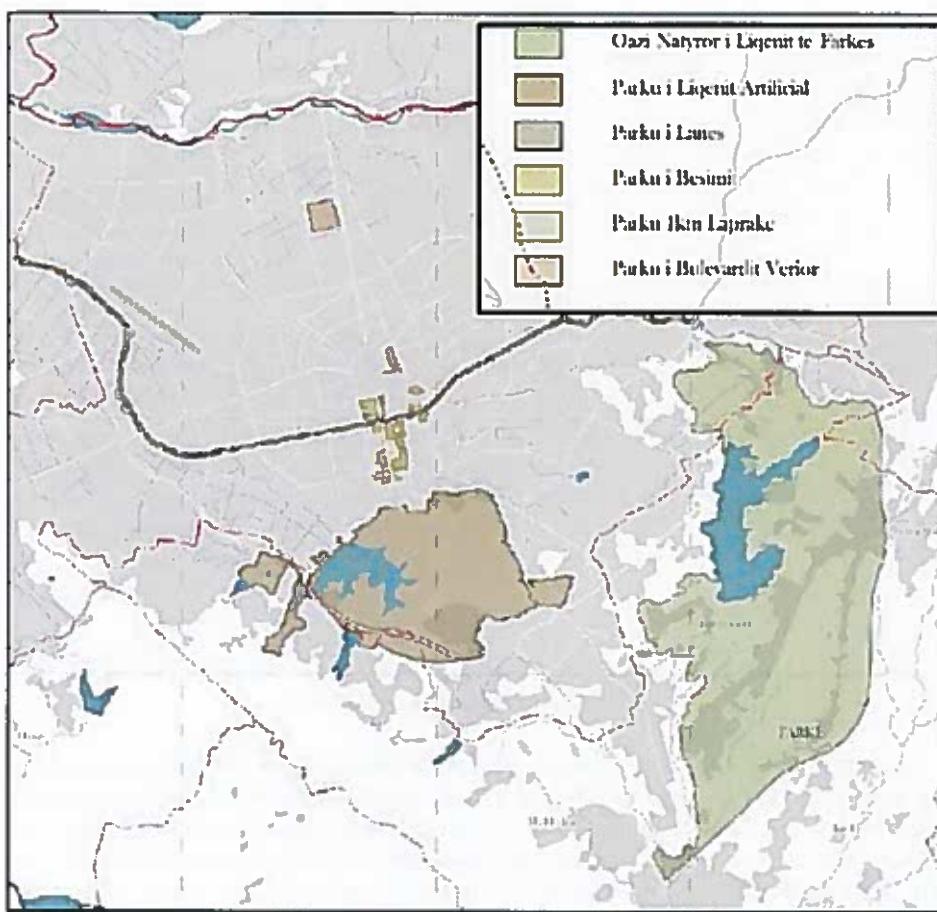

Figura 8.1.6 - Zona e parqeve te gjelbera

Konsiderata mjedisore

- Zhvillimi i parqeve eshte domosdoshmeri sidomos ne zonat me perqendrim urban te madh.
- Propozimet e Planit duhet te pasohen me nje studim fizibiliteti te posatshem per studimin e zonave ishindustriale apo terrneve te tjera qe mund te sherbejne per ket e qellim.
- Pamundesa e terrneve brenda zonave me perqendrim urban nuk mundeson akses praktik per nje numer te konsiderueshem qytetaresh te Tiranës.

8.1.2.6 Zonat e transformimit

Për menaxhimin e aktiviteteve të rikualifikimi të zonave të transformimit dhe për të përcaktuar kohën e prioriteteve të zhvillimit, Plani i Përgjithshëm Vendor TR030 ka përpunuar një seri irregullash specifike dhe si dhe projekte rregulatorë të cilët të mund të udhëzojnë dhe lehtësojnë procesin e rizhvillimit dhe rikualifikimit të zonave të seleksionuara. Me 573 hektarë, zonat e transformimit përbëjnë motorin e rinovimit të të gjithë hapësirave urbane. Ato përfaqësojnë nyjet e strukturës së re policentrike që do të tejkaloj përtëj konceptit të dikotomisë qendër-periferi dhe shpërndarjes hierarkike të vlerave të tregut. Këto përfaqësojnë qendra të reja, hapësira të hapura dhe zona urbane të karakterizuara nga prania e shërbimeve, funksioneve nxitëse për zhvillimin dhe një bashkësi funksionale për rinovimin urban të gjeneralizuar. Në rastin e Tiranës, strategjia e menduar është ajo e bashkimit në një sistem të 10 zonave të identikuara në Planin Rregulator të mëparshëm si zona transformimi.

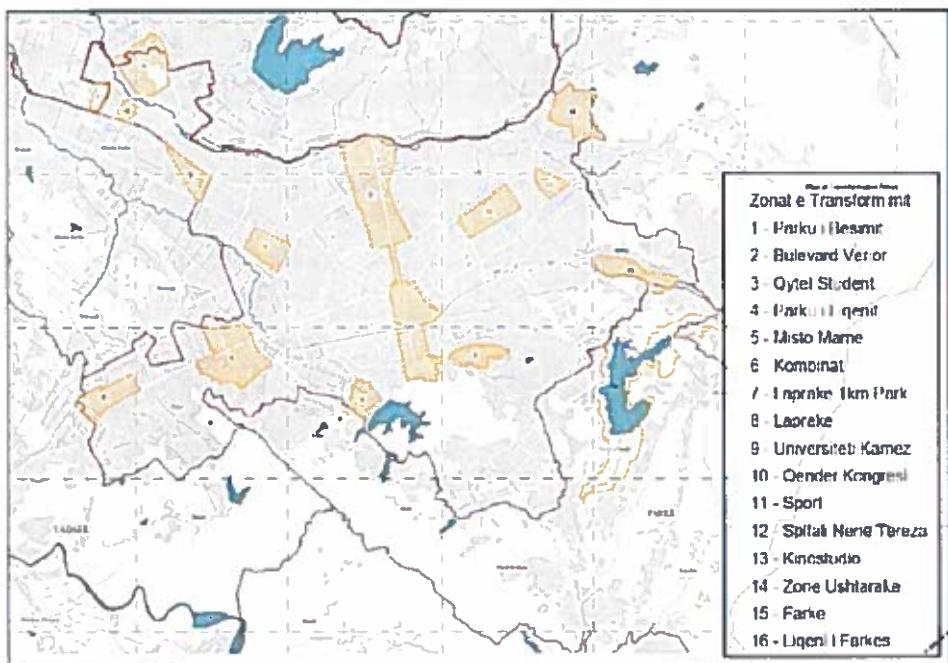

Figura 8.1.7 - Zonat strategjike të transformimit

Krahas funksioneve kryesore pra çdo zonë transformimi duhet të parashikojë një seri funksionesh primare: shkolla, sheshe, parqe, qendra komunitare, qendra tregtare, etj. Këshillohet gjithashtu të parashikohet një kuotë ndërtimi që do të jetë në konvencion apo në subvencion me shërbimet përkatëse (të përshtatur në nivel sasior dhe cilësor) në mënyrë që të kthehen në zona të pëlqyeshme në çdo orë të ditës për gjithë zonat e interesuara nga ndërhyrjet e reja.

Konsiderata mjedisore

- Rigjeron zona ish-industriale ose me nevoja per nderhyre duke i permirsua.
- Krijon hapesira te kualifikuara per zhvillim ekonomik dhe social.
- Permireson cilesine e mjedisit duke rritur kuroren e gjelber (mbjellje).
- Zvogelon levizshmerine per sherbime dhe aktivitete te tjera (atraksion lokal).

8.1.3 Matrica e ndërveprimeve të planit me mjedisin (sipas receptorëve)

Aktivitet i kryesore ne kuader te PPV- TR030	Toke	Biodiversitet	Pesazh	Burime ujore	Clasine e ajrit (xhamra)	Ndryshimet klimatike	Receptorë
Ndertimet (hapesire)							
Transporti							
Konsumi energjise							
Rritja e perdonimit te burimeve ujore							
Nevoja per materiale ndertimore							
Gjenerimi i mbetjeve							
Gjenerimi i ujerave te ndotura							
Zhvillimi industrial dhe ekonomik							
Zhvillimi bujqesor							

8.2 ÇËSHTJET, ZONAT DHE/OSE OBJEKTEL E RËNDËSISË KOMBËTARE QË NDODHEN NË TERRITORIN E NJËSISË SË QEVERTES VENDORE DHE KUFIZIMET QË RRJEDHIN PREJ TYRE

Zonat dhe objektit me rëndësi kombëtare	Kufizime ne planifikim
Parku Kombetar i Dajtit (Kategori II e zonave te mbrojtura), shih pershkrimet ne paragrin, dhe VKM nr. 402/2006, bashkëlidhur. Ne paragrin pasardhes ilustrohet harta e zonimit dhe elementet perjashtues dhe lejues per planifikim.	Brenda territorit te PKD ka kufizime ne planifikimin e zhvillimit te ndertimeve dhe perdonimit te territorit. Kufizimet percaktohen ne perputhje me zonimin e sipërfaqes dhe shkallen e ruajtjes se së cilës zone. Keto specifika percaktohen ne VKM Nr. 402, datë 21.6.2006 "Për shpaljen e ekosistemit natyror të malit të dajlit "park kombëtar" (me sipërfaqe të zgjeruar) bashkëlidhur këtij reporti, ligjin per zonat e mbrojtura dhe ndryshimet perkatese. Per planifikimin e tyre kerkohet beshkepunim me AKZM.
Pesazhi i Mbrojtur Mali me Gropë - Bize- Martanesh (PMBM) - Kategori V e zonave te mbrojtura, (shih pershkrimet ne paragrin perkates me poshtë, dhe VKM nr. 49/2007, bashkëlidhur. Ne paragrin pasardhes ilustrohet harta e zonimit dhe elementet perjashtues dhe lejues per planifikim.	Brenda territorit te PKD ka kufizime ne planifikimin e zhvillimit te ndertimeve dhe perdonimit te territorit. Kufizimet percaktohen ne perputhje me zonimin e sipërfaqes dhe shkallen e ruajtjes se së cilës zone. Keto specifika percaktohen ne VKM Nr. 49, datë 31.1.2007 "Për shpaljen e ekosistemit natyror të malit me gropë bizi martanesh "pesazh i mbrojtur" bashkëlidhur këtij reporti, ligjin per zonat e mbrojtura dhe ndryshimet perkatese. Per planifikimin e tyre kerkohet beshkepunim me AKZM.
Monumentet e natyrës. Ne territorin e Bashkisë Tirane gjinden 14 monumente	Klasifikohen si zonat te mbrojtura te Kategorive III ku zbulohen shkalla e pare e ruajtjes formacioni natyror (përfshirë edhe dru të veçantë), me sipërfaqe deri 50 ha, formacioni i veçantë gjeologjik dhe geomorfologjik,

natyre (gjeomonumente, biomonumente). Pershkrim i tyre behet ne paragrafet ne vijm. Shumica prej tyre gjenden brenda PKD dhe PMNM.	një depozitë mineralesh ose një habitat i një lloji të rrallë e të kërcënuar ose me rëndësi e vlerë të veçantë shkencore dhe estetike, shpallet monument natyror. Monumentet e natyras janë shpallur me ane te VKM Nr. 676, date 20.12.2002 "Per shpalljen zone e mbrojtur te monumenteve te natyras shqiptare". Veshtiresia praktike e zbatimit te kritereve te ruajtjes qendron ne faktin se kufijtë e ketyre monumenteve nuk janë percaktuar sakesisht ne harta dhe terren. Per planifikimin e tyre kerkohet bashkepunim me AKZM.
Burimet ujore ne kuptimin e ligjit	Kuadri ligjor i ri per burimet ujore percakton kriter te perdorimit te tyre dhe duke ndaluar ndertimet ne zonat e konsideruara si pjesa e shtreterve dhe brigjet perkatese te burimeve ujore. Ne territorin e Tiranes gjenden disa tributare pjesa e Basenit te Lumit Erzen dhe Ishem. Zbatimi i kritereve per zhvillimin e terreneve prane tyre kerkon percaktimin ligjor dhe teknik dhe miratohet perkatese te zonave te ketyre burimeve ujore siperfaqesore te tilla si, gjerresine e shtraitit, gjerresine brigjeve, zonat e perbytjeve. Te tilla percaktime nuk egzistojne akoma po ahuu nuk egzistojne as Plane te menaxhimit te ketyre burimeve ujore. Ne keta kontekst zbatimi i kritereve teknike ne terren kerkon bashkepunimin me Ministrin e Bujqesise, Zhvillimit Rural dhe Administrimit te Ujerave, Agjencise e Basenit Ishem – Erzen, Bordin rajonal te Kullimit dhe Sekretaratin Teknik te Ujerave prane Keshillit te Ministriave. Rregullorja e Planifikimit te Territorit (VKM nr.671 dt.29.07.2015) percakton kriter numerike si distancat ne metra.
Ujesellsa/HEC	Percakton normat hijeno sanitare pereth burimeve te ujut te pishem sipas rregullave te VKM Nr. 145, datë 26.02.1998 "Për miratimin e rregullores Higjeno-shëndetësore për kontrollin e cilësisë së ujit të pijshëm, projektimin, ndërtimin dhe mbikqyrjen e sistemeve të fumizimit me ujë të pijshëm". Zbatimi i ketyre normave kerkon ruajtjen dhe mos ndertimin ne zonat hijeno sanitare si dhe ruajtjen e burimeve nga shkarkimet e ujerave te ndoture. Pergjegjesine ne percaktimin e zonave hijeno sanitare e kane ndermarrjet e ujesellesave. Per zbatimi i ketyre kritereve nevojitet percaktimi i pte i burimeve ujore dhe zonave brenda Bashkise Tirane, hartezi i tyre. Nevojitet bashkepunim me ndermarrjet e ujesellesit Tirane dhe Sherbimin Gjeologjik Shqiptar. Rregullorja e Planifikimit te Territorit (VKM nr.671 dt.29.07.2015) percakton kriter numerike si distancat ne metra.
Kurora e gjelber e Tiranes.	Miratuar me vendimin E KKT-së nr. 2 datë 08. 04. 2014, kerkon qe planet vendore te zones te hartohen ne perputhje me kete vendim dhe harren tipologjike bashkelidhur ti. Kurora e gjelber - do te ruhet nepermjet kufizimeve ne ndertim dhe nepermjet kritereve te rregullores

8.3 PASOJAT E MUNDSHME NEGATIVE NË MJEDIS

- Krijimi i koridoreve te rinj/zonave te ndotura mjedisore si pasoje e mungeses se kritereve dhe standartve ndertimore (ruget, objektet, trafiku)
- Ndotive e demtim i terreneve natyrore nga depozitimi i pa kontrolluar i mbetjeve inerte
- Demtim i habitateve dhe "greenfields" ne rast te mungeses se mbikqyrjes se ndertmeve ne terrenet ruruale e natyrore - Pritet finalizimi i planitpër t'u përfunduar

8.3.1 Matrica e pasojave kryesore negative te nderveprimit te planit me receptoret e mjedisit

Aktivitetet kryesore ne kuader te PPV-TR030	Toka	Biodiversitet	Pesazh	Burime ujore	Clesine e ajrit (zherme)	Ndryshimet klimatike
Ndertimet (hapesira)	<ul style="list-style-type: none"> Zenie e tokes buqesore Betonizim i tokes dhe natyralitetit te saj 	<ul style="list-style-type: none"> Humbeje dhe fragmentimi i habitateve Ndryshime ne format e relievit Ndotje e ekosistemeve 	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentim i terrenit Ndryshime ne format e relievit 	<ul style="list-style-type: none"> Modifikim i rrjejhjave ujore Ndotje kryesisht inertet; 	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje ajrit Zherma 	<ul style="list-style-type: none"> Orrimi i gazeve serre
Transporti	<ul style="list-style-type: none"> Zenie e tokes buqesore Betonizim i tokes dhe natyralitetit te saj 	<ul style="list-style-type: none"> Humbeje dhe fragmentimi i habitateve Ndotje e ekosistemeve (drain) Largim/humbeje e faunes 	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentim i terrenit; Ndryshime ne format e relievit Dermimi nga shirat adde 	Shirat adde	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje ajrit Zherma Vibration 	<ul style="list-style-type: none"> Orrimi i gazeve serre
Konsumi energjise	<ul style="list-style-type: none"> Shpyllezimi dhe erozioni 	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentim i habitateve Shpyllezim Largim/humbeje e faunes 		Shirat adde	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje ajrit 	<ul style="list-style-type: none"> Orrimi i gazeve serre
Rritja e perdonimit te burimeve ujore		<ul style="list-style-type: none"> Ndotje e ekosistemeve (drain) Kufizim i perdonimit te burimit ujor (izolum, kaptazh, tubacion etj.) 		<ul style="list-style-type: none"> Modifikim i rrjejhjave ujore Nderhyrje ne akuifer dhe bilancin e tij (puset) Ndotje e ujerave 		<ul style="list-style-type: none"> Orrimi i gazeve serre
Nevoja per materiale ndertimore	<ul style="list-style-type: none"> Germim i tokes dhe humbja e saj Erozioni i vazhdueshem 	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentim i habitateve Shpyllezim Largim/humbeje e faunes 	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentim i terrenit; Ndryshime ne format e relievit 	<ul style="list-style-type: none"> Modifikim i rrjejhjave ujore; Ndotje kryesisht inertet; 	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje ajrit Zherma Vibration 	<ul style="list-style-type: none"> Orrimi i gazeve serre Ndryshim i perdonimit te tokes (reduktimi i pyllit)
Gjenerimi i mbetjeve	<ul style="list-style-type: none"> Zenie e tokes per depozitimi Ndotja e tokes dhe demtimi i clesive te saj 	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje e ekosistemeve (drain) 	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentim i terrenit; Ndryshime ne format e relievit 	<ul style="list-style-type: none"> Modifikim i rrjejhjave ujore; Ndotje e ujerave ne tokesore dhe superficiesore 	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje ajrit Zherma Aroma 	<ul style="list-style-type: none"> Orrimi i gazeve serre
Gjenerimi i ujerave te ndotura	<ul style="list-style-type: none"> Zenie e tokes per Infrastrukturen perkatese Ndotje e shtresave te tokes nga shkarkimet 	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje e ekosistemeve (drain) Kufizim i perdonimit te habitatit akutik Largim/humbeje e faunes 		<ul style="list-style-type: none"> Ndotje e ujerave Demtim i ekosistemit dhe faunes ujore dhe asaj te lidhur me te 		
Zhvillimi industrial dhe ekonomik	<ul style="list-style-type: none"> Zenie e tokes buqesore Betonizim i tokes dhe natyralitetit te saj Ndotje e shtresave te tokes nga shkarkimet 	<ul style="list-style-type: none"> Humbeje dhe fragmentimi i habitateve Ndotje e ekosistemeve (drain) Largim/humbeje e faunes 	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentim i terrenit; Ndryshime ne format e relievit 	<ul style="list-style-type: none"> Modifikim i rrjejhjave ujore; Ndotje e ujerave ne tokesore dhe superficiesore Nderhyrje ne akuifer dhe bilancin e tij (puset) 	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje ajrit Zherma Aroma Vibration 	<ul style="list-style-type: none"> Orrimi i gazeve serre
Zhvillimi buqesor	<ul style="list-style-type: none"> Varferim i pjellorise se tokes Zhvillim i erozionit 	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje e ekosistemeve nga plehrimi Largim/humbeje e faunes si pasoje e pestideve 		<ul style="list-style-type: none"> Ndotje e ujerave; Demtim i ekosistemit dhe faunes ujore dhe asaj te lidhur me te 	<ul style="list-style-type: none"> Ndotje ajrit nga mekanika buqesore 	<ul style="list-style-type: none"> Orrimi i gazeve serre

8.3.2 Karakteri hapsinor dhe kohor i ndervprimeve dhe pasoja

Aktivitetet kryesore ne kuader te PPV-TR030	Receptori											
	Tote		Biodiversitet		Peshazh		Burime ujore		Gjesive e sjellt die zhurmaz		Ndryshimet klimatike	
Ndertimet (hapesire)	L	A/GJ	L/R	A/GJ	L	A/GJ	L/R	A/GJ	L	A/GJ	L/R	A/GJ
Transporti	L	A/GJ	L/R	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ	L/P	A/GJ
Konsumi energjise	L/R	A/GJ	L/R	A/GJ			L	A/GJ	L	A/GJ	L/R	A/GJ
Rritja e perdotimit te burimeve ujore			L/R	A/GJ			L/R	A/GJ			L	A/GJ
Nevoja per materiale ndertimore	L	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ
Gjenerimi i mbetjeve	L	A/GJ	L/R	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ
Gjenerimi i ujerave te ndotura	L/R	A/GJ		A/GJ	L	A/GJ	L/R	A/GJ				
Zhvillimi industrial dhe ekonomik	L	A/GJ		A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ	L	A/GJ	L/R	A/GJ
Zhvillimi bujqesor	L	A/GJ		A/GJ	L	A/GJ	L/R	A/GJ	L	A/GJ	L/R	A/GJ

L - karakter lokal; R - karakter rajonal ne global; A/GJ - afatgjate

8.4 PRITSHMERITE E PASOJAVE NE MJEDIS DHE PLANIT

Pritshmerite qe nepermjet nje plani hapesinor te ezauroje menjehere dhe plotesisht problemet mjedisore jane te pasakta dhe aspak profesionale sidomos ne system urbane si Tirana ku ka nje shkalle te larte informalitet dhe parregullsie urbane. Ne keto kushte nje plan ambicioz duhet te siguroje mundesi dhe instrumenta korrektimi si dhe te shmange problemet e zhvillimit territorial pa rregulla e kriter. Ne kete aspekt Plani Tr030 i konsideron dhe trajton ted y keto instrumenta si nepermjet rigjenerimit urban, moduleve te transportit alternative, shtimit te siperafares se gjelber si dhe vendos kriteret per ndertimet e zhvillimet e reja. Mirepo duhet te kihet parasysh se vete Plani dhe planifikimi i paraprin nevojes per zhvillim e rritje te qytetit sidomos te kryqeytetit i cili vazhdimisht terheq popullsi te re dhe peson rritje demografike. Ne keto kushte nuk mund te pritet qe me shtimin e popullsise dhe konsumit presioni ne mjedis te ulet nen nivelet aktuale ose dhe me tej. Nevoja per hapesire, energji, uje e lende te pare si dhe per transport e komunikim do coje detyrimisht ne rritjen e presionit ne mjedis. Per te adresuar kete presion Plani mund te kete mundesi te shumta ose teper te kufizuara sidomos ne zonat e perqendrimit urban si qyteti i Tiranes, ne kete aspekt si ne cdo qytet bashkohor veprimet per mjedisin nuk duhet dhe nuk mund te ezaurohen vetem nga Plani por duhet te vijne ne ndihme instrumetat ligjore e menaxheriale ne formen e planeve tematike dhe standardeve mjedisore. Detyre e planifikimit eshte te krijoje sa me teper hapesire fizike si dhe formula te zhvillimit territorial, krijoje fleksibilitet, lehtesojne dhe mundesojne zbatimin e standardeve te ruajtjes se mjedisit me konretisht, zhvillim hepesior policentrik, rikualifikim urban, investime ne rrjet rrugor etj. Matrica meposhte ka per qellim qe te informoje per pritshmerite mjedisore gjate zbatimit te Planit si pasoje e rritjes se zhvillimit urban ne hapesire, volum e kohe. Po ashtu kjo matrice synon te informoje per nevojen e zbatimit te kuadrit menaxherial per mjedisin urban e rural, perqejgesi qe del pertej kompetencave te Planit dhe ne shume fusha dhe Bashkise se Tiranes. Matrica ilustron ne menre empirike prirjet mjedisore ne rast te skenarit te shtimit te popollsise ne Tirane duke u nisur nga kushtet aktuale.

Objektivat tematikë	Sintimi	Pritshmedite		
		Presioni	Siparim	Masat me ndërhyrjet e propozuara
AIR & ZHURMAT				
A1 – Reduktimi i ndotjes dhe permbyllja e stadarave te cilesise se ajrit	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	Ne rritje	Rritja e populisës dhe nevojes per transport 1 makine ne 5 veta ne 200 mijë rrëth 40 mijë automjete.	Me zbatimin e planit te masave ne menyre eficiente dhe kordinuar duhet te arrihet permbyllja e normave (lidh me pritshmherite ne nevojat per transport)
A2 – Reduktimi i nivelit te zhurmave dhe permbyllja e normave te lejuara	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	Ne rritje	Rritja e populisës dhe nevojes per transport 1 makine ne 5 veta ne 200 mijë rrëth 40 mijë automjete. Shtimi i akseve rrugore do ekspozojë me shume ndaj zhurmës.	Investimet ne sistemin publik si trami elektrik e dhe zbatimi i masave te tjera te identifikuara meposhte mund te redukojë ekspozimin publik.
BURIMET LIORE				
U1- Mbrojtja e burimeve ujore	Mbrojtja dhe permiresimi i cilesise se ujit dhe perdorim i qendrueshem	Ne rritje	Ne baze te pritshmherise demografike nevojat per uje perillgaritet ne rrëth 365,000 m3/vit per cdo 10 mijë banore qe shtohen ne qytet (me 100 l/dite konsum), praktikisht kaq pritet te shkarkohet i ndotur per trajtim.	Investimet duhet te rriten dhe sigurohen kapacitetet e nevojshme per trajtimin e ujerave dhe kapacitetet financiare. Duhet te zbatohen rregullat e sistemeve te pavarrura – IMHOFF. Investimet aktuale ne ITU – Kashar do e ulin shkallen e ndotjes por Jane te pamjaftueshme dhe me nevojat aktuale.
NATYRA & BIODIVERSITETI				

Objektivat tematika	Sintimi	Prishmerite		
		Presioni	Sqarim	Masat me ndertivjet e propozuara
B1- Mbrojtja e flores, faunes dhe korridoreve ekologike;	Ruajta e habitateve dhe llojeve	Ne rritje	<p>Nevoja per hapesire dhe infrastruktura kerkon tjetersim te terreneve natyrore. Rritja e fluksit te transportit, perdotimit te energjise dhe ujtit, shtimi i nevoje per materiale ndertimore do ndikoje ne kushtet e habitateve natyrore dhe biodiversitetin e tyre. Ketyre faktoreve mund tu shtohet pa ddyshim dhe rritja e prodhimit bujqesor ne Tirane si pasoje edhe rritjes progresive te konsumit colo vit. Po keshtu dhe ndertimet kryesisht ne zonat rurale.</p>	<p>Kufizimet ne zonimin dhe kriteret per ndertimet ne zonat rurale jane parashikuari si instrumenta konservuese ne Plan. Shtimi i njeve te gjielberta ne zonat urbane mund te krijoje nje ekologjike. Planifikimi minerar per sigurimin e lendeve te para duhet te adresojte ruajtjen e biodiversitetit. me zbatimin e masave te identifikuara ne tabelen...meposhte rritet shkalla e mbrojtjes dhe ruajtjes se biodiversitetit.</p> <p>Kriteret te posatshme per ruajtjen e kurores se gjielber nga shpylezimi duhet te hartohen mbase si pjese e vete fregullores ose akteve normative te planifikimit urban.</p>
FILTRAT E GJIELBER URBANE				
GJ1 – Rritja e filtrave te gjielber	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	Ne rritje	<p>Aktualisht sipas perrilogaritjeve te peraferta ne qytetin e Tiranes egzistojne rreth 0.7.m²/banor gjielberim. Ndertimet dhe infrastruktura e qytetit kane zvogeluar ndjeshem superfaqet e gjielberta. Ne 25 vitet e fundit Tirana nuk ka patur asnjë instrument per ruajtjen e hapesirave te gjielberta por ato janë kthyer rast pas rasti ne zone ndertimi. Mungesa e ketij vizionit te gjielber rendon sot ne cilesine e jetes se qytetareve sidomos atyre brenda unazes se II-te. Kontributi me i mire deri tani ne kete drejtim ngelen mbjelljet e realizuara nga Bashkia disavite me pare per gjigate trotuarave te rrugoreve kryesore te Tiranes. Me rritjen e parashikuari te popullsisë se Tiranes me rreth 7,000 banore ne vit, targeti per superfaqen e gjielberimit per kete rritje perilogaritet rreth 42,000m² ose 4.2 ha/vit.</p>	<p>Plani percakton disa perqasje per zgjerimin e gjielberimit ne qytet. Mekanizmat me kryesore te porpozuara nga Planit jane; parqet e dedikuara, koeficentet e gjielberimit nepermjet PDV, gjielberimet e trotuarave rrugore dhe rikualifikimet urbane. Nje koncept tjeter qe Bashkia synon ta aplikoj eshte qe perdonimi i terreneve te shkollave si mëndesi per mbjellje e rritjen e gjielberimit. Nderkohe qe kontribut mund te jape dhe gjielberimi i tarracave por qe zbatimi ne praktike i kesaj teknike eshte shume i kufizuar. Permbushja e ketij objektivi kerkon zbatimin e standardeve urbane dhe investime per shtimin dhe mirembajtjen e gjielberimit ekzistues. Nese zbatohen mekanizmat e propozuara sidomos ne zonat umbane me mangesi te theksuara ne gjielberim ka gjasa qe gjielberimi te rritet dhe gjendja te permiresohet. Permbushja e targetit kerkon hartimin e instrumetave qeverises dhe zbatimin efektiv te tyre. Duhet mbajtur para sysh roli kryesor qe ka gjielberimi si filter, ne kushtet e ndotjes se ajrit dhe sidomos grimcave te ngulta per gjigate akseve me trafik intensiv, prandaj</p>

Objektivat tematike	Synimi	Pritshmerite		
		Presioni	Sqarri	Masat me nderhyrje e propozuara
			Synimet duhet te arrjne normat e percaktuara per gjeberimin ne VKM nr. 671, datë 29.7.2015, nen 81 dhe 86.	investimet ne kete teknologji nuk duhen pare si mjet estetik por si infrastrukture per ruajtjen e shendetit publik.
NODYSHIMET KLIMATIKE DHE MBEDJET				
K1 - Pershtatja ndaj ndryshimeve klimatike	Mbrojtja e habitatit natyror dhe urban	Ne rritje	Rritja e fluksit dhe nevojes per transport, perdomimit te energjise dhe ujtit, shtimi i nevojes per materiale ndertimore dhe rritja e prodhimit bujqesor ne Tirane si pasoje edhe rritjes progresive te konsumit cdo vit.	Masat aktuale ne Plan perfshilje identifikimin e zonave vulnerable ndaj pembytjeve ne qytet dhe peraktone nevojen per nderhyrje ne to. Instrumentat e tille si: eficencia e energjisë ne objekte, zhvillimi i transportit publik te pastër, heqja nga perdomimi i substancave ozonolluese, praktika e bujqesise organike, menaxhim i mbetjeve kerkojnë bashkrendim nderinstitucional dhe nuk mund te adresohen e zgjidhen nga Planit.
TOKA PJELORE DHE PESAZHI				
T1- Mbrojtja e tokes	Zhvillimi ekonomik dhe harmonizuar me natyren	Ne rritje	Nevoja per hapesire dhe infrastruktura kerkon tjetersim te terreneve natyrore. Rritja e fluksit te transportit, perdomimit te energjise dhe ujtit, shtimi i nevojeve per materiale ndertimore do ndikoje ne natyralitetin e tokes dhe vete token pjellore. Ketyre faktoreve mund tu shtohet pa dëshrim dhe rritja e prodhimit bujqesor ne Tirane si pasoje edhe rritjes progresive te konsumit cdo vit. Depozitimi i mbetjeve publik dhe aksesi kerkon gjithashtu hapesire dhe tjetersimin e tokes.	Plani peracton norma te perdomimit te tokes, si ne zonimin e perdomimit te tokes ashtu dhe ne kriteret e percaktuara ne rregulllore, nje nder te cilat eshte dhe % e tokes se filtrueshme ne cdo PDV. Po ashtu ne rregulllore peractohen masa e kufizimi ne perdomimin e tokes pjellore bujqesore. Ruajtja e tokes ne teres kerkon masa qe dalin pertej Planit dhe qe duhet te adresohen ne sektore te ndryshem si bujqesia, pyjet, ujerat dhe praktikat e ndaljes se erozionit. Edhe ne kete pike kerkohet miratimi i normave ligjore te reja dhe bashkerendim nder-institutional me institucionet perjegjese.

9 MASAT E PARASHIKUARA PËR TË SHMANGUR APO ZBUTUR SA MË SHUMË TË JETË E MUNDUR PASOJAT E NDIKIMEVE NË MJEDIS, GJATË ZBATIMIT TË PLANIT OSE PROGRAMIT

9.1 MASAT MENAXHERIALE - QEVERISESE

Hartimi i planit te veprimit ne mjedisit te Bashkise se Tiranës duhet te adresoje problemet aktuale dhe permbushjen e standardeve per permiresimin e jetes se komunitetit. Ky plan do te mbeshtetet nga një sere programeve strategjike qe detajohen me poshte dhe qe mbeshteten ne kuadrin ligjor dhe kompetencat e pushtetit vendor.

Objktivi Strategjik Mjedisor 1 - Përmirësimi i cilësisë së mjedisit urban
Qëllimi i këtij objktivi është që zhvillimi urban të orientohet drejt krijimit të një mjedisit që siguron cilësi të lartë dhe kushte të përshtatshme jetese për qytetarët. Realizimi i këtij objktivi kërkon hartimin dhe zbatimin e disa programeve strategjikë të cilët do të detajohen më tej në plane specifikë. Në arritjen e objektivit mbi cilësinë e ajrit në mjedis përfshihen edhe plane të tjerë që lidhen me transportin në përgjithësi (infrastruktura rrugore, parkimet, ndërtimi dhe funksionimi i terminalave ndërqtetës, zgjerimi i rrjetit të korsive të bicikletave, kontrolli i trafikut nëpërmjet qendrës së menaxhimit etj.) dhe atë publik në veçanti (përfshirë planet e ndërgjegjësimit dhe edukimit për përfitimet nga përdorimi i trafikut publik); planet për eficencën e energjisë (përfshirë kriteret përkatëse të projektimit); shtimi i sipërafaqeve të gjelbra si kriteri në planifikim; rikualifikimi i zonave ekzistuese industriale dhe plani për krijimin e zonave të reja ekonomike; plani i menaxhimit të mbetjeve; planet për sistemet e kanalizimeve.

Objktivi Strategjik Mjedisor 2 - Ruajtja e burimeve natyrore dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tyre Ky objktiv kerkon zbatimin e një sere masash dhe programeve strategjike ne zonat periferik te qytetit te Tiranës. Permbushja e këtij objktivi kerkon bashkerendim me qeverisjen qendrore dhe investime. Një sere veprimesh e investimesh nevojiten nga rrjeti institucional si ne nivel vendor ashtu dhe qendror.

Pogramet strategjike per permbushjen e këtij objktivi perfshijnë:

- Zbatimi i instrumenave planifikues mbi kriterë mjedisore dhe sipas konceptit te kapacitet mbajtjes se mjedisit (integrohen normat per parkimet, hapesira te gjelberta, eficencia e energjisë etj.).
- Hartimi i planeve te menaxhimit te pyjeve.
- Hartimi i planeve te investimit ne pyje dhe kullotat.
- Hartimi i programeve per mbrojtjen e burimeve ujore.
- Hartimi i planit te zhvillimit te turizmit natyror dhe bujqesor.
- Hartimi dhe zbatimi i programeve te ndergjegjësimit te komunitetit ne ruajtjen e natyrës.

Tabela ne vijim ilustron synimet mjedisore te Planit, ato qe i adreson vete si instrument rregulator si dhe masat e nevojshme per zbatimin e Planit dhe permbushjen e objktivave mjedisore te tij. Pothuaj te pjese ma e madhe e masave te nevojshme jane te karakterit nder-institucionale dhe kerkojnë angazhim te agjencive te posatshme te qeverisjes qendrore.

9.2 KUADRI I MASAVE PER MJEDISIN

Objektivat tematike	Syntimi	Si përbushen nga Planit	Instrumentat që mundesojnë kontrollin dhe menaxhimin e ndotjeve apo pësujave të planit (oqë duhen hartuar e zbatuar)
AJRI & ZHURMAT			
A1 – Reduktimi i ndotjeve dhe përbushja e standardeve te cilesise se ajrit	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	<ol style="list-style-type: none"> Permiresimi i transportit (planit i mobilitetit) Zhvillimi i hapesirave te gjelbera (absorbutë natyrore, gjelberimi, pemet pergjate rrugeve) Percaktimi i zonave ekonomike dhe industriale 	<ol style="list-style-type: none"> Menaxhimi i trafikut. Zonimi i qytetit (zonave dhe korridoreve me nevoja kufizimi ne trafik) Hartimi PV per ajrit Plani Lokal i Menaxhimit te Integruar te Mbetjeve Hartimi i rregullave per mbrojtjen e ajrit gjate veprimitarise ndertimore; Mekanizma operacionale nderrinstitucionale si politika e rinvimilte te automjeteve, forcimi i sistemit te kontrollit te gazeve; Fordimi i standardeve te ajrit nga inspektoriatet Zbatimi i eficencës se energjisë ...
A2 – Reduktimi i nivelit te zhurmave dhe permushja e normave te lejuara	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	<ol style="list-style-type: none"> Orientimi i zhvillimit ne pole Percaktimi i zonave ekonomike dhe industriale Planit i levizshmerise dhe transportit 	<ol style="list-style-type: none"> Standartet e projektimit – Fordimi i standardeve te zhurmës nga inspektoriatet Disiplinimi i qarkullimit rugor (sinjalistika e ndalimi te burive, shpejtësia etj) Hartimi PV per menaxhimin e zhurmës
BURIMET UJORE			
U1- Mbrojtja e burimeve ujore	Mbrojtja dhe permiresimi i cilesise se ujit dhe perdonim i qendrueshem	<ol style="list-style-type: none"> Kontrolli i ndertimeve ne zonat rurale nepermjet zbatimit te standardeve sektoriale dhe Rregullores se Zbatimit te Planit (imhoff plan); 	<ol style="list-style-type: none"> Permiresimi i kanalizimeve egzistuese dhe zgjerimi i rjetit (mbulimt me kete sherbim) Permiresimi i eficencës se perdonimit te ujit te pijshem dhe ruajta e cilesise se tij (normat e distancave ne Rregullore) Mbrojtja nga permbijtet (OP) Ndertimi dhe funksionimi i ITPN- Kashar Plani Vendor i Menaxhimit te Mbetjeve Permiresimi i menaxhimit te mbetjeve te ngurta & trajtimi i lekateve; Kapja e ujvara te shiut (Sheshl..) Hartimi i programeve per mbrojtjen e burimeve ujore
NATYRAJE & BIODIVERSITETI			
B1- Mbrojtja e flores, faunes dhe koridoreve ekologjike;	Ruajtja e habitateve dhe llojeve	<ol style="list-style-type: none"> Kontrolli i ndertimeve ne zonat rurale nepermjet zbatimit te standardeve sektoriale dhe Rregullores se Zbatimit te Planit; Shtimi i nyjeve nderlidhese per biodiversitetin (parqe, zona te gjelbera dhe koridore) 	<ol style="list-style-type: none"> Mbrojtja e burimeve ujore nga ndertimet, mbetjet dhe ndotja; Vleresimi i detajuar ne PDV i zonave rurale sipas rregullores perkatese te Planit Miratimi i zones se rendesise per Habitatet me Rendesi Europiane dhe llojet Menaxhimi i pyjeve dhe kultotave (Planit perkates) Nxitja e bujqesise organike dhe agro/ekoturizmit Hartimi i planit te zhvillimit te turizmit natyror dhe buqesor. Hartimi dhe zbatimi i programeve te ndergjegjesimit te komunitetit ne ruajtjen

Objektivet tematikë	Syimi	Si permibushen nga Plan	Instrumentat qe mundesojnë kontrollin dhe menaxhimin e ndotjes apo pasojave te planit (qe duhen hartuar e zbatuar) e natyres.
FILTRATE GJELBER URBANE			
GJ1 – Rritja e filtrave te gjelber	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	<ol style="list-style-type: none"> Zhvillimi i parqeve (shtimi, ruajtja)... konkertisht me harten... Rritja e kurores se gjelber - Shtimi i filtrave te gjelber urbane – gjelberim rrugor, taraca, shkolla sa... me aferis ne m2 (shkolla x koeficent gjelberimi) Koeficentet e PDV 	<ol style="list-style-type: none"> Shpallja e parqeve te qytetit, hartat dhe kufijte "mos me prek" te tyre; Zbatimi i PDV – normat e gjelberimit Percaktimi i zonave dhe riderhyrjeve prioritare per gjelberim ne zonat urbane dhe shtimi i gjelberimit ne zonat prioritare te qytetit Hartimi i Kodit Lokal te gjelberimit qe do te jete standart per PDV dhe investimet ne gjelberim, llojet, etj. Plani per mimbajtjen dhe kujdesin ndaj gjelberimit Hartimi i inventarit te gjelberimit dhe perditesimi i tij Hartimi i planit te menaxhimit te parqeve te Qytetit
NDRYSHMET KLIMATIKE DHE MBETJET			
K1 - Pershtatja ndaj ndryshimeve klimatike	Mbrojtja e habitatt natyror dhe urban	<ol style="list-style-type: none"> Kontrolli i ndertimeve ne zonat rurale nepermjet zbatimit te standardeve sektoriale dhe Rregullores se Zbatimit te Planit; Permiresimi i transportit (plani i mobilitetit) 	<ol style="list-style-type: none"> Zbatimi i Planit Veprimit Kombtar per Pershtatjen ndaj Ndryshimeve Klimatike dhe Planit te Veprimit per Tiranan Permiresimi i eficences energetike (si ne banesa si ne transport, sisteme me panele solare, GLN etj pjesa e fabrikes urbane) – Reduktimi i GHG Perdonimi i qendrueshem i tokes dhe bujqesise organike Menaxhimi i integruar i mbetjeve Rishikimin dhe zbatimin e Planit te Veprimit per Ndryshimet Klimatike per Tiranan
TOKA PIELLORE DHE PEISAZHI			
T1- Mbrojtja e tokes	Zhvillimi ekonomik dhe harmonizuar me natyren	<ol style="list-style-type: none"> Kontrolli i ndertimeve ne zonat rurale. Planifikimi me zonim dhe koeficentet e ndertimit perkates; Zbatimi i normave te Rregullores se Zbatimit te Planit dhe standardeve sektoriale per bujqesine dhe blegtorine; Zbatimi i normave te Rregullores se Zbatimit te Planit dhe standardeve sektoriale per bujqesine dhe blegtorine; 	<ol style="list-style-type: none"> Menaxhimi i mbetjeve te nguta Nxitja e praktikave te bujqesise organike (zhvillimi tregjeve rurale, agroturizmit etj) Menaxhimi i pyjeve dhe kultivave Mbrojtja nga permytjet dhe gerryerjet

9.3 REKOMANDIME PER PLANEZIMIN KOHOR TE DISA INSTRUMETAVE TE MJEDISIT

Per te adresuar masat e mbrojtjes se mjedisit ne kuader te zbatimit te PPV nevojitet qe Bashkia te hartoje e miratoje nje Plan Veprimi per Mjedisin sic kerkohet dhe ne ligjin kuader per mjedisin. Ky Plan do te mbeshtetet me tej nga hartimi dhe miratimi i nje sere planesh sektoriale vendore dhe qendrore. Tabelat me poshte ilustrojnë planezimin e masave dhe vepimeve per komponente te ndryshem te mjedisit, vleresuar si me prioritet per riderhyrje. Nje rder sfidat dhe sukseset qe i atribuohen ketij Plani dhe Bashkise eshte realizimi i masave per mbrojtjen e mjedisit paralel me zbatimin e Planit por dhe permushja e standrave mjedisore ne nje kohe sa me te shkurter. Problemet mjedisore nuk mund te zgjidhen mbasi te kete avancuar apo perfunduar ndertimet por duhet te integrohen gjate procesit te planifikimit, buxhetimit dhe zbatimit te planit. Ne Shtojce bashkëlidhen disa projektfisha qe mund te lehtesojne ngritjen e sistemit te menaxhimit mjedisor nga Bashkia.

9.3.1 Plan i masave për përbushjen e standardeve të cilësisë së ajrit

Masat/vitet	2017 -2020	2020 - 2025	2025-2030
Hartimi/miratimi i PCA- Tirane/ Percaktimi dhe shpalja e zonave prioritare per mbrojtje			
Hartimi/miratimi PMZH-Tirane/Percaktimi i zonave te qetesise dhe kufizimeve			
Hartimi/miratimi Plan i Menaxhimit te Trafikut-Tirane (a ka plan)			
Permiresimi i transportit publik/Imponimi i standardeve te shkarkimit ne ajer ne sektor			
Shtimi dhe plotesimi i korsive te bicikletave			
Permiresimi i monitorimit te cilesise se ajrit			
Rishikimi i sinjalistikes dhe instalimi i sinjalistikes per mjedisin (ndlalme etj)			
Hartimi dhe zbatimi i programit te ndergjegjesimit dhe perfshirjes publik			
Zhvillimi i korridoreve te gjelber			
Zbatimi i masave dhe veprimeve strategjike percaktuar ne Strategjine e GLP (parkimet etj)			

9.3.2 Plan i masave për përmirësimin e sistemit të menaxhimit të mbetjeve 2017-2030

Masat/vitet	2017 -2020	2020 - 2025	2025-2030
Sigurimi i kapaciteve depozituese/përpunuese të mbetjeve urbane Referuar edhe rekondimimeve të studimit të kryer nga JICA, duhen marë masa për zgjerimin e landfillit të Sharrës duke konsideruar njëkohësisht edhe murdësinë e impianteve të shndërrimit të mbetjeve në energji dhe atyre të kompostimit të mbetjeve organike.			
Hartimi dhe miratimi i Planit vendor të Menaxhimit të Mbetjeve, bazuar në parimet e Strategjisë Kombëtare të Kosha për mbetjet e riciklueshme. Rishikimi dhe miratimi i standardeve rreth kuttereve te pranimit te chemiimit te pastrimit te mbetjeve			
Planifikimi rreth mjetimit i nje landfilli per mbyerjet inerte, i cili para së gjithash do të ndalonë mbushjen e brigjeve dhe shtretëve të lumeneve dhe siqësive të tjera (diljore me kate material).			
Filitimi i zbatimit të grumbullimit të diferencuar të mbetjeve duke nisur nga institucionet shtetore rreth publike, institucionet arsimore, njësiet tregtare dhe të shërbimeve (ku kontrolli i zbatimit të fajtësuarit është më i lartë).			
Zhvillimi i programeve të riciklit të bashkëpunimi me industriale ricikluese për forcimin e zbatimit të sistemit të integruar të menaxhimit të mbetjeve.			
Zhvillimi i programeve të edukimit ulje idërgjegjësimit me të gjitha grupet e komunitetit mbi rendesine e menaxhimit të integruar të mbetjeve dhc mbi të gjitha mbi zbatimin e planit të pakësimit të mbetjeve duke zbatuar shkallët e hierarkisë së menaxhimit të mbetjeve: reduktim, ripërdorim dhe riciklim.			
Zbatimi i masave dhe veprimeve strategjike percaktuar ne Strategjine e GLP.			

9.4 LIMITET E PLANIT PER MENAXHIMIN MJEDISOR

Dokumenti i planit dhe ky rapport paraqet kufizime ne parashtrimin dhe adresimin e nje sere instrumentash te nevojshme per permbushjen e objektivave mjedisore te Planit. Keto kufizime jane pasoje se pari e vete funksioneve te dhena me ligj pushtetit vendor si dhe te menyres sesi jane rregulluar kompetencat nderinstitucionale per mjedisin ne Shqiperi, konkretisht;

- Nuk mund te adresoje programe/vperime operacionale dhe sektoriale qe jane perjegjesi nderinstitucionale dhe qe jane instrumenta te domosdoshem per mbrojtjen e mjedisit.
- Nuk mund te adresoje mangesite nderinstitucionale qe lidhen me forcimin e standarteve mjedisore ne nivel lokale pra qe jane jashte kompetencave direkte te pushtetit vendor.

Megjithate ne rapport identifikohen nderhyrjet e nevojshme si ne planin e masave dhe planeve te veprimit prioritare per mjedisin ne kuader te synimeve te Planit. Keto masa e projekte pilote bashke me programet strategjike pjese e planit duhet dhe mund te jene shtyllat e Planit Vendor te Vepрimit per Mjedisin sic kerkohet nga ligji per mbrojtjen e mjedisit. Nje pjese e masave jane perjegjesi e institucionave qendrore dhe si pasoje Bashkia Tirane duhet te gjeje mekanizma qe nxisin permiresimin e punes dhe ketyre institacioneve ne drejtim te nevojave per nderhyrje te identikuara ne kete report dhe mbrojtjen e mjedisin ne territorin e Bashkise Tirane.

Per zbatimin e masave per mjedisin Bashkia e Tiranes duhet te zhvilloje kapacitete e saj institucionale si dhe ato financiare. Per kete qellim nevojitet nje projekt i mirillte i cili te vleresoje nevojat dhe veprimet konkrete. Nje kontribut te dobishem ne kete drejtim protet te kete dhe Tirana Green Action Plan ne prokurim nga EBRD

10 IDENTIFIKIMIN E INVESTIMEVE APO TË INFRASTRUKTURËS MJEDISORE TË NEVOJSHME, NË KUADËR TË PLANIT APO PROGRAMIT TË PROPOZUAR

Investimi kapital në sektorin publik, në mënyrë specifike në qeveritë lokale mund të konsiderohet si investim në ndërtim ose blerje e aseteve të reja dhe riparim në shkallë të gjërë apo edhe zëvëndësim i aseteve ekzistues. Keto investime duket të kenë jetë dhe vlerë ekonomike mbi pragjet e caktuara. Në përgjithësi, jeta ekonomike duhet të jetë minimalist mbi një vit (por ndryshon nga projekt i dhe pushteti vendor) ndërsa pragu i vlerës së investimeve ndryshon sipas madhësisë së projektit dhe madhësisë së buxhetit të qeverisë vendore dhe prioriteteve. Me poshte dokumenti i planifikimit te investimeve hartuar nga ekonomistet e PPV-Tirane.

KOSTO E PËRGJITHSHME PËR ZBATIMIN DHE AKTIVITETET KRYESORE TË FINANCUARA TË SHOQËRUARA ME PLANIN E INVESTIMEVE KAPITALE

PLANIFIKIM I INVESTIMEVE KAPITALE:

- 1) Kontekst i përgjithshëm dhe procesi
- 2) Detaje specifike: hierarki planifikimi, struktura organizative ligjore, dhe plani indikativ (tregues)

Konteksti i përgjithshëm - parimet

Investimi kapital në sektorin publik, në mënyrë specifike në qeveritë lokale mund të konsiderohet si investim në ndërtim ose blerje e aseteve të reja dhe riparim në shkallë të gjërë apo edhe zëvëndësim i aseteve ekzistues. Këto investime duket të kenë jetë dhe vlerë ekonomike mbi pragjet e caktuara. Në përgjithësi, jeta ekonomike duhet të jetë minimalisht mbi një vit (por ndryshon nga projekti dhe pushteti vendor) ndërsa pragu i vlerës së investimeve ndryshon sipas madhësisë së projektit dhe madhësisë së buxhetit të qeverisë vendore dhe prioriteteve.

Përkufizimi i përmendur mësipër paraqet një përkufizim të përgjithshëm të investimeve kapitale të bazuar në dy parime kryesore të kthimit të investimeve (të konsideruar përmes minimumit të jetës ekonomike) dhe rëndësia së projektit (të konsideruar përmes një vlerë minimale të pragut). Më poshtë, konsiderojmë edhe disa parime të tjera të rëndësishme që duhet të udhëheqin investimet kapitale të qeverive vendore.

- Planifikimi i Investimeve Kapitale (CIP- Capital Investment Planning) në qeveritë vendore është mbi të gjitha një çështje e prioritizimit të projekteve, sektorëve ekonomik dhe zonave të zhvillimit të qytetit. Kjo është veçanërisht më e dukshme në botën në zhvillim, meqë qeveritë vendore janë në rritje dhe zhvillim të vazhdueshëm dhe burimet e tyre janë të pakta.
- Koordinimi në kohë është një çështje me rëndësi në realizimin e objektiva të CIP
- Koordinimi i mirë ndërmjet institucioneve është i nevojshëm për të siguruar që CIP (PIK) ndjek strategjitet e prioritetet e planifikimit që do të mundësojnë qeveritë vendore të ndërtojnë atë që planifikojnë.
- Transparenca gjatë gjithë procesit është me shumë rëndësi dhe vetë-vlerësimi i fundit së bashku më mësimet e nxjerra për implementimin e ardhshëm është shumë i këshilluar.
- Buxhetimi dhe financimi janë komponentët kryësorë që qeveria vendore duhet të marrë në konsideratë dhe të hartojë më kujdes për një CIP sa më realist dhe i zbatueshëm.
- Në projektimin e institucioneve qasja duhet të lejojë përfaqësimin e të gjithë interesave brenda një spektri dhe implementimi e monitorimi i CIP duhet të bëhet me kujdes. Pra, vendosja e balancës së duhur midis (de)centralizimit të vendim-marrjes dhe përfaqësimit të të gjithë interesave përbën sfidën kryesore të qeverive vendore.

Konteksti i përgjithshëm - procesi

Procesi i PIK është kompleks dhe i përpunuar dhe kompleksiteti i tij do të varet nga një sërë faktorësh përkatësisht madhësia, dhe struktura e qeverisë vendore, burimeve njerëzove (stafi i ekspertizës) dhe financat, kuadri ligjor i vendit dhe niveli i decentralizimit në vendim-marrjen e qeverisë qendrore.

Një raport i detajuar i Bankës Botërore ka përcaktuar një sërë udhëzimesh të përgjishme dhe specifike mbi CIP-in për qeveritë vendore. Figura 1 më poshtë përbledh këto hapa të thjeshtëzuara për qeveri vendore "starter" (sic është rasti i Bashkisë së Tiranës) të cilat mund të rriten në mënyrë të solistikuar me rritjen e përvojës e me kalimin e kohës.

1 - Krijimi i Inventarit baze	<ul style="list-style-type: none"> Asete kapitale dhe infrastruktura ne pronesi te qeverise vendore Vleresimi i nevojes per rparam kapital dhe urgjences per te
2 - Vleresimi i aseteve mungues	<ul style="list-style-type: none"> Perfshirja e degjimit publik ne identifikimin e pasurive qe mungojne
3 - Vleresimi i burimeve	<ul style="list-style-type: none"> Burimet e financimit (asetet e vetjash, toka, donatoret, qeveria qendrore etj.) Per te ardhmen e afert (1-2 vitet e ardhshme fiskale)
4 - Percaktimi i projekteve te CIP	<ul style="list-style-type: none"> Perfshire perfuzimin e investimeve kapitale (pragjet ne kohë dhe vieri)
5 - Financim nga qytetaret	<ul style="list-style-type: none"> Qasjet inovative të nevojsime (psh. rrjeti te vogla me kalimin e koheste taksave etj.)
6 - Lista e projekteve	<ul style="list-style-type: none"> Mbledhja e projekteve nga te gjitha departamentet dhe institucionet pemes sektoreve Konsiderimi i buxhetit, shpenzimeve te jetes dhe menaxhimit te projektit
7 - Degjime publike	<ul style="list-style-type: none"> Perfshirja e qytetareve dhe bizneseve Berja e ndryshimeve te nevojsime
8 - Implementim	<ul style="list-style-type: none"> Raportim publik i rezultateve Identifikim i devijimeve nga plani dhe shpjegimet perkatese
9 - Perseritja vitin e ardhshem	<ul style="list-style-type: none"> Fokusimine mesimet e nxjerra nga procesi i meparshem CIP

Hapat lyç ne procesin CIP për qeveritë vendore "starter - pa përvojë"
(Burimi: Banka Botërore, 2011)

Konteksti i përgjithshëm ka dhënë një kuadër hyrës gjithëperfshirës për CIP. Detajet specifike në seksionet në vijim do të fokusohen veçanërisht në CIP për Bashkinë e Tiranës për periudhën 2016-2021 në kuadër të Planit të Përgjithshëm Vendor Tirana 030.

Detaje specifike - Hierarkia e planifikimit

Ky CIP mbështetet në dokumentet e planifikimit të miratuar, në vijim:

- 1) Plani Kombëtar i Përgjithshëm (PPK)
- 2) PINS Tirana-Durrës
- 3) Plani i Përgjithshëm Vendor (PPV Tirana 030)
- 4) Programi afatmesëmi buxhetit të qytetit të Tiranës (Plani Buxhetor Afatmesëm PBA)

Meqë CIP është një dokument që evoluon në bazë të prioriteteve të ndryshme të zhvillimi, ai do të përbajë çfarëdolloj strategjje të ardhshme të Bashkisë së Tiranës (si psh. strategjitet për strehim, planet e zhvillimit të qëndrueshëm etj.) në kohën e duhur. Në veçanti, ai do të mbështetet në programet strategjike dhe projektet strategjik të përcaktuara në PPV Tiranë 030.

Detaje specifike - struktura ligjore dhe organizative

CIP-i për 5 vitet e para, i mbuluar nga PPV TR030, do të mbështetet në kuadrin ligjor kombëtar të Shqipërisë. Në kuadër të procesit të PIK, ne sugjerojmë krijimin e një strukturë të pavuar organitive që do të sigurojë zbatimin dhe monitorimin e programit të investimit kapital. Kjo do të jetë në formën e një komiteti të deleguar me detyrat e hartimit të planit, buxhetin e lidhur, që përgjedh projektet individual përmes një shkallë prioriteti të paracaktuar.

Praktika më e mirë ndërkombe është që struktura e saktë dhe përbëra e "Komitetit CIP" ndryshon në mënyrë madhore. Ne do të sugjeronim një strukturë indikative të bazuar në përbërjen specifike të Bashkisë së Tiranës në vijim të ndryshimeve të fundit të kufijve administrativ në Shqipëri. Kjo strukturë është e paraqitur në figurën 2. Sigurisht që vendimi përfundimtar në lidhje me formimin dhe delegimin e detyrave tek Komiteti CIP i mbetet Bashkisë së Tiranës.

Komiteti CIP/PIK

Bashkia me e maddhe: Kryetari (qeveritar tjeter) + perfagesues kryesor te departamentit (3-5 total)

Nje perfaqesues per cdo njesi perberese të Bashkise se Madhe (departamente te ndryshme)

Struktura e sugjeruar për Komitetin CIP të Bashkisë së Tiranës

Komiteti i CIP-është një strukturë kyçë vendim-marrëse që siguron hartimin, zbatimin dhe monitorimin e investimeve kapitale në Bashki për përiudhën e pranuar 5-vjeçare. Në këtë kuadër, komiteti CIP miraton përcaktimin e asaj që do të konsiderohet projekti i investimeve kapitale; faktorët për t'u marrë parasysh që janë kohëzgjatja dhe vlera e parave, etj. Ai gjithashtu miraton listën me kriterë sipas të cilave duhen vlerësuar projektet e ardhura nga departamente të ndryshme. Lidhur me këtë proces do të sugjeronim marrjen e vendimeve të bazuar mbi të gjithë anëtarët e komitetit. Kriterë indikative mbi të cilat vlerësohen projektet përbajnjë mandatin nga qeveria qendrore, përfshirje në CIP-in e vitit të kaluar, shtrirjen/arritjet e projektit etj. Një listë më e detajuar është dhënë në Bankën Botërore (2011).

Detaje specifice - plan indikativ

Plani indikativ në këtë raport është bazuar në tre shtylla që pasojnë tre dokumente të rëndësishme, përkatësisht PINS Tirana-Durrës, PPV Tirana 030, dhe plani buxhetor afatmesëm i qytetit të Tiranës (PBA). Ky i fundit është analizuar në detaj për parashikimet relativë të buxhetit të Bashkisë, dhe të buxhetit të alokuar për sektor, për të identifikuar mundësinë e zbatimit të projekteve specifik të përshkruar në strategjitet e planit të përgjithshëm vendor Tirana 030. Për më tepër, për parashikime më të sakta, CIP-i ndjek alokimet e burimeve financiare indikative të treguar në PINS Tirana-Durrës mbi baza politikash dhe projektesh individuale.

Duhet të theksohet që PBA është një nga dokumentat e paktë në të cilin ndodhet i përshkruar një vizion i qartë për të ardhmen e pushtetit vendor. Ky vizion është i bazuar në parimet e qytetit të jetueshëm, infrastrukturës moderne, transportit publik cilësor, shërbimeve sociale efektive, krijimit të mundësive të investimit, përmirësimit të jetës kulturore dhe hapësirave të dedikuara për përdorues të vecantë sic janë fëmijët, të moshuarit, këmbësorët dhe ciklistët.

Objektivat kryesorë të cilat PBA (2016-2018) synon të arrijet janë:

- rritja e zhvillimit ekonomik të qytetit dhe nxijta e punësimit dhe sipërmarrjes
 - sigurimi i shërbimeve publike cilësore
 - elemi i mësimit me dy turne
 - përmirësimi i infrastrukturës dhe transportit
 - sigurimi i pastërtisë dhe zvogëlimi i ndotjes
 - rigjallërimi i kulturës dhe sportit në qytet
 - ndërtimi i një infrastrukturë të madhe publike

Për qëllime treguese ne ofrojmë këtu një analizë të shkurtër të parashikimeve PBA të dhënë nga Bashkia e Tiranës për periudhën 2016-2018. Ne përqëndrohem veçanërisht në treguesit e tyre financiare dhe ekonomik për periudhën e caktuar.

Parashikimet janë të bazuar në një mesatare prej 5% rritjeje vjetore ekonomike me buxhetet vjetor që arrijnë 12,355,386,969 lek për vitin 2016; 12,957,088,148 lek për vitin 2017 dhe 13,616,229,911 lek për vitin 2018. Kjo përbën një rritje të përgjithshme (nga 2016 deri në 2018) prej 10.2%.

Në kuadrin e këtyre parashikimeve vërehen aspektet kryesore në vijim:

Në detajimin e të ardhurave:

- sponsor dhe të ardhurat e parashikuara donacion janë zero
- të ardhurat nëpërmjet gjobave të ndryshme është e parashikuar të jetë zero
- tarifat kumulative të institucioneve publike parashkollore dhe konvikteve e qirave etj., janë parashikuar të mbulojnë vetëm një pjesë të vogël të shpenzimeve të përgjithshme operative të bashkisë (7.4% në 2016, 6.5% në 2017m dhe 6% në 2018).

Në detajimin e shpenzimeve:

- Në vitin 2016 shpenzimet aktuale përfaqësojnë 60% të totalit ndërkokë që në 2018 ato parashikohen të përbëjnë 67% të shpenzimeve totale të bashkisë.
- ekziston dhe një rritje prej 10.25% në shpenzimet e personelit nga 2016 deri në 2018 (kjo është justifikuar me rritjen e përmasave të Bashkisë pas ndryshimit të kufijve administrativ).
- rritja e shpenzimeve operative nga 2016 deri në 2018 arrin në 32% (kjo është justifikuar edhe me rritjen e zonës që do të mirëmbahet, nën supozimin që pastrimi është shpenzimi kryesor i këtij kreu)
- Së fundmi, ka një rënje prej 9.5% në projekcionet e shpenzimeve kapitale të bashkisë për periudhën nën hetim (2016-2018)

Shifrat e mësipërme janë tregues të një mospërputhje ndërmjet ambicieve në investim dhe sigurimit të një burimi të ardhurash konstante ne rritje, për financimin e zonave strategjike me prioritet dhe projekteve kryesor. Ne sugerojmë konsolidimin e ekspertizës financiare dhe kontabël në Bashki dhe për projekte të vecanta dhe të ekspertizës së lidhur me menaxhimin në CIP, duke marrë parasysh edhe outsourcing.

Në kuadër të shpenzimeve kapitale të dedikuara për këtë periudhë, rrugët dhe transporti publik pritet të përbëjnë 40% të investimeve, shërbimet vendore publike 23% dhe arsimi parauniversitar të zëjë 21%. Kjo shkon deri në 84% të shpenzimeve kapitale të parashikuara dhe nuk ka asnjë artikulum sesi pjesa e mbetur prej 16% do të përdoret. Për periudhën 2016-2018, kjo shumë e papërfshirë arrin shifrën 2,197,971,500 lek.

Pas vërejtjeve të mësipërme ne do të sugjerohim investimin në HR & trajnim për të rritur ekspertizën e bashkisë në mënyrë që të sigurohen grante të ardhshme të donatorëve përmes propozim-projekteve të suksesshme. Kërkimi i burimeve të tjera inovative të të ardhurave duke përfshirë psh. qeranë për tokën në pronësi publike brenda kufijve administrativ ose shitje të të drejtave për zhvillim nëpërmjet skemave të ndryshme.

Një inventar dhe një analizë më e kujdeshme e balancit të ish-komunave, të deklaratave për derdhje parash dhe buxhetet e parashikuara.

Ne sugerojmë shmangien e krahasimeve vit-për-vit me Tiranën para ndryshimit të kufijve (Bashkia e Tiranës së Vjetër), pasi këto do të janë çorientuese. Në vend të kësaj ne këshillojmë fokusin mbi vlerësimin e shpenzimeve të parashikuara dhe të vitit aktual (me një fokus në shpenzimet kapitale CAPEX). Metodologjia dhe tabelat e përdorura nga Bashkia, janë të përshtatshme për qëllimin, megjithatë ne këshillojmë përdorimin shtesë të Tabelës 2 (e përshtatur nga Banka Botërore, 2011) për buxhetin dhe parashikimet nga viti në vit.

Për të vlerësuar buxhetin e përgjithshëm të parashikuar CAPEX për periudhën 2016-2020 ne përdorim projekcionet e Bashkisë të dhëna në PBA, dhe përpinqemi të mbyllim prijet për 2 vitet e mbetur. Për shkak të mungesës së të dhënave të serive kohore, ne sugerojmë parashikime të thjeshta të bazuara në ndryshimin e përgjithshëm në % në vend të përdorimit të modeleve të përparuara statistikore

si ARIMA ose ARMA. Vlera e përgjithshme e parashikuar për pesë vitet e para, në kuadër të planit të përgjithshëm vendor arrin shifrën 22,315,482,842 lek ose afersisht 160 milion euro.

	2016 ^a	2017 ^a	2018 ^a	2019 ^b	2020 ^b	Totali (5 vitet e para)
CAPEX i parashikuar (në lek)	4,827,303,832	4,543,020,037	4,366,998,010	4,285,770,129	4,292,390,834	22,315,482,842

Projekcionet e shpenzimeve kapitale (CAPEX) për Bashkinë e Tiranës 2016-2020
a: projekcionet e bashkisë
b: illogaritjet e autorit

Përshkrim	Gjendja aktuale	Ptani	Projekzioni			
	Viti aktual	Viti aktual	2017	2018	2019	2020
Të ardhura kapitale (1+...+7)						
1 Surplus (teprica) e planifikuar operative						
2 Të ardhurat nga shitja e aseteve						
3 Kontributet vuçnetare (ose vlerësimi të vecantë)						
4 Grante kapitale rajonale						
5 Grante kapitale nga donatorët						
6 Kredi ose obligacione të ardhurash						
7 Të ardhurat nga rezervat e kapitallit						
Të ardhura kapitale (1+...+6)						
1 Njiparim kapital						
2 Zëvendësikim						
3 Blerje e pa/jave të reja						
4 Ndërtim (duke përfshirë projektin)						
5 Blerje toke						
6 Shtim i fondit rezervë të kapitallit						
NETO (I-II)						

Tabela treguese për vlerësimin e buxhet roll nga viti i mëparshëm dhe parashikimet e ardhshme
Burimi: Banka Botërore, 2011

Pas një analize të kujdeshshme dhe evidencave të mësipërme, në Tabelën 3 ne përshkruajmë projektet kyç që duhet të merren parasysh për CIP për përiudhën 2016-2020. Ne kemi identifikuar gjashtë burime financimi për projektet kapital të cilat Bashkia mund të aksesojë. Këto janë pikërisht, qeveria qendrore (Ministria), financa e fondit të zhvillimit, buxheti i vetë bashkisë, donacionet e ndryshme, burimet vetjake e përfituesve të projektit dhe të tjera si psh. partneritete publik-privat.

Detajet e projekteve			Burimet e financimeve që të financave							
No	Name of project	Parashtruesi	Pika të shënuara	Ministria specifiko	Fonde zhvillimi	Buxheti i Bashkise	Donacione	Burime vetjake e përfituesve	Të tjera (psh. PPP)	Totali
	Rrjeti i shkozave të reja Emri shkollor*	N/A	N/A			157.5				157.5
	Rrjeti i shkozave të reja Emri shkollor *	N/A	N/A			157.5				157.5
	Rrjeti i shkozave të reja Emri shkollor *	N/A	N/A			157.5				157.5
	Rundëtim i 7 shkozave**	N/A	N/A			1.102.5				1.102.5
	Rundëtim i 5 cerdheve**	N/A	N/A			122.5				122.5
	Rundëtim i 208 shkozave**	N/A	N/A			14,040				14,040
	Rundëtim i 69 cerdheve**	N/A	N/A			2,824.5				2,824.5
	Bulevardi i ri, faza e parë, qarku i biznesit	N/A	N/A			108.5			7,527.5	7,636
	Partit Bötëror, faza e së satis, pjesë e bulevardit te ri	N/A	N/A			27.5				27.5
	Rrjeti i shkollor - levje e përmesuar dhe i qendruarshëm	N/A	N/A			1.154.5				1.154.5
	Teava per të gjithe, infrastruktura e llojeve	N/A	N/A			3,000				3,000
	Kinostudio poli ekonomik, klasen i artësive kreataive***	N/A	N/A		384.5	94.5			1.531	2.012
	Kombinat - Vagorr poli ekonomik, klasen i teknologjisë (BIO)***	N/A	N/A		1.335	333.5			7,241	8,909.5
	Sistemi bujqësor i ri i fermenteve dhe rrjeti i traxeve	N/A	N/A			105				105
	TOTALI				1.719.5	23,387.5			16,299.5	41,406.5

Projektet e detajuar për t'u përfshirë në CIP 2016-2020

* Vatëm kostot o ndërtimit të përfshira, sipas supozimit që totak fillimisht në pronësi publiko do të pëndoren

**Buzurri në përkulizimin e vlerës në proj. e projekteve me investim kapitolik, këto mund të grupohen në një projekt

***Skema financiare e këtyre projekteve (% për sugjerimet e qeverive vendore qëndrore) ndjek sugjerimet në PINS Tiranë-Durrës

11 MONITORIMI I PASOJAVE NË MJEDIS GJATË ZBATIMIT TË PROPOZIMIT

Indikatoret perbejne mekanizmin e domosdoshem per vleresimin e permbytjes se objektivave te PPV-se si nga ana sasiore dhe cilesore. Rendesa e tyre qendron ne faktin se ata perbejne mjetin per mbledhjen dhe strukturimin e informacionit qe mundeson mbikqyrjen e zbatimit te PPV-se dhe nevojen per ndryshime e permiresime te tij. Indikatoret me te rendesishem per vleresimin mjedisor te PPP-ve listohen ne tabelen ne vijim. Keta indikatore mund ndryshohen ne baze te nevojes per informacion qe mund te dale gjate zbatimit te planit. Gjithashtu eshte e nevojshme qe keto indikatore te detajohen e kthehen ne nje plan pune per institucionet perqiegjese me qellim qe te njihen dhe nevojat financiare per zbatimin e programit te monitorimit te PW-se.

Tabela 11.1 - Indikatoret kryesore te monitorimit te zbatimit te PPV-se

Nr.	Indikatori	Metodika	Pergjegjesia
1	Cilesia e ajrit dhe nivelet e zhurmës ne zonat me tejskalimi te standardeve	Sipas Programit Kombetar te Monitorimit	Ajencia Kombetare e Mjedisit
2	Hapesirat e gjelberta dhe aksesi	Statistikore/matje	Bashkia e Tiranës
3	Fluksi dhe menyrat e transportit	Statistikore/matje	Bashkia e Tiranës
4	Menaxhimi i mbetjeve ne perputhje me objektivat e Strategjisë Kombetare dhe Planit te Bashkise Tirane	Statistikore/matje	Bashkia e Tiranës
5	Gjendja e parqeve dhe korridoreve ekologjike	Sipas Programit Kombetar te Monitorimit per biodiversitetin dhe ZM	Ajencia e Parqeve Tiranës Ajencia Kombetare e Mjedisit
6	Gjendja e pyjeve dhe kullotave	Sipas Programit Kombetar te Monitorimit per pyjet	Dejtoria e Pyjeve, Bashkia e Tiranës Ajencia Kombetare e Mjedisit
7	Cilesia e ujaveve sipërfaqesore ne territorin e Bashkise Tirane (burime ujore)	Sipas Programit Kombetar te Monitorimit	Ajencia Kombetare e Mjedisit
8	Cilesia e ujit te pijsphem	Sipas metodikave te STASH	UKT/ISHP
9	Trajtimi i ujaveve te ndotura	Statistqiore/ normat e shkarkimeve	UKT
10	Perdorimi i energjisë se rinvueshme dhe eficencia e energjisë	Plani i Eficiencës Energjetike	Bashkia e Tiranës Ajencia Kombetare e Burimeve Natyrore

Sipas frekuneses qe percaktojne metodikat perkatese keto te dhena duhet te strukturohen ne nje raport te posatshem dhe te behen publike nga Bashkia e Tiranës dhe agjencite e tjera perqiegjese. Nje plan i detajuar monitorimi duhet te hartohet dhe pershtatet me tej ne Planin e Veprimit per Mjedisin te Bashkise Tirane si dhe ne Planet tematike te ajrit, zhurmave, mbetjeve, pyjeve etj.

11.1 FAKTORET MJEDISORE MUND TË SHKAKTOJNË NJË RISHIKIM TË PJESSHËM TË PPV-SË

Territori i Bashkise Tirane perfshin komponente te ndryshem mjedisor dhe burimesh natyrore. Nje pjese e burimeve natyrore jane nen administrimin e Qeverisjes Vendore te tilla si zonat e mbrojtura, biodiversiteti, burimet ujore, tcka bujqesore etj. Qeverisja qendore merr iniciativa menaxhuese dhe rregullatore ne perputhje me politiken kombetare e cila ne te shumten e rasteve prevalon mbi ate lokale si psh rasti i shpalljes se zonave te mbrojtura per ruajtjen e biodiversitetit. Persa mesper dhe arsyte te tjera mund te linde nevoja te rishokohet PPV-ja dhe pershtatet me politiken kombetare dhe normat e saj qe mund te miratohen gjate zbatimit te PPV-se. Te tille faktoret perfshijnë:

- Zgjerimin e zonave te mbrojtura perrkatesisht Parku Kombetar Dajt dhe Peisazhi i Mbrotur Bize- Martanesh;
- Ndryshimi i statusit dhe shkalles se mbrojtës se zonave te mbrojtura;
- Shpallje e zonave te reja te mbrojtura natyrore;
- Shpalljen e monumenteve te rinje natyrore;
- Konstatimi i zonave me rrezik gjeologjik dhe mjedisor (rreshqitje, permbytje etj);

- Miratimi i planeve sektoriale ose projekteve qe mund te cenonin zbatimin e nje pjese te PPV-se si, nevoja per miratimin e zonave te reja industriale qe duhet te vlersohen nese perputhen me karakterin e parametrat e zones se propozuar; apo dhe hapja e korridoreve te reja rrugore; Ligj nr. 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor" (neni 2/b) kerkon qe ndryshimet pjesore te PPV-se te zbatojne procedurat e parashikuara ne kete ligj per rishikimin si dhe te marrin miratimin mjedisor perkates nepermjet Deklarates Mjedisore.

SHTOJCA1 PLANE VEPRIMI NË KUADËR TË PLANIT TË PËRGJITHSHËM VENDOR

Projekt pilot	Mbetjet inerte
Titulli	Percaktimi i vendpozitimeve te mbetjeve inerte ne 6 njesi administrative prioritate ne Bashkine Tirane
Lloji	Infrastruktura /Mbrojtja e mjedisit
Vendodhja	Njesite administrative te Bashkise Tirane
Buxheti	6,000,000 Leke (projektim dhe miratimet)
Kontributi ne rastin e bashkefinancuar nga Qeverisja Lokale	100%
Pershkrimi i projektit	Kuadri ligor per mbetjet si ligj nr.10463 datë 22.09.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve" i ka për qëllim të mbrojë mjedisin dhe shëndetin e njeriut si dhe të sigurojë administrimin e duhur mjedisor të mbetjeve nëpërmjet menaxhimit të integruar të tyre. Mbetjet inerte vijojne te jene te pa menaxhuara sipas kritereve ligjore, mungesa e infrastruktures perkatese ne kete rast "vendepozitim specifik" ka rezultuar ne depozitimin e mbetjeve ndertimore kryesish dherave te bazamenteve te pallateve dhe objekteve per gjate terreneve natyrore kryesish per gjate brigjeve te Lumit Erzen, Lumin e Tiranes, Liqenin Artificial dhe kodrave pereth Tiranes.
	 <p style="text-align: center;">Depozitim i paligjshem i mbetjeve inerte ne Kodrat e Saukut</p>

Mbetje Inerte te depozituara ne territorin e NJ.Ad.Vaqari (foto e qershor 2016)

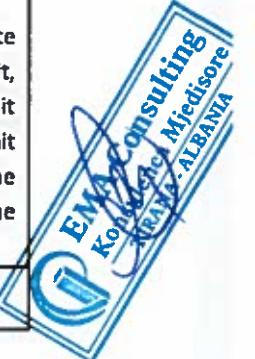
Kjo situata ka pasoja te demshme ne mjedis. Per te adresuar kete problematike Qeveria miratoi Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 575, datë 24.6.2015 Për miratimin e kërkesave për menaxhimin e mbetjeve inerte" batuar ne Fletoren Zyretare Nr. 116 date 6.7.2015. Ky vendim kerkon miratimin e vendepozitimeve te perkohshme nga sejila bashki ne vend. Bashkia e Tiranes ende nuk ka marre masat qe kerkon VKM dhe qe jane te domosdoshme per mbrojtjen e mjedisit. Zhvillimi urban dhe projektet ndertimore ne proces si dhe ato qe priten ne miratohen pas miratimit te PPV do te gjenerojne mbetje inerte qe duhet te menaxhohen ne perputhje me kriteret e mbrojtjes se mjedisit.

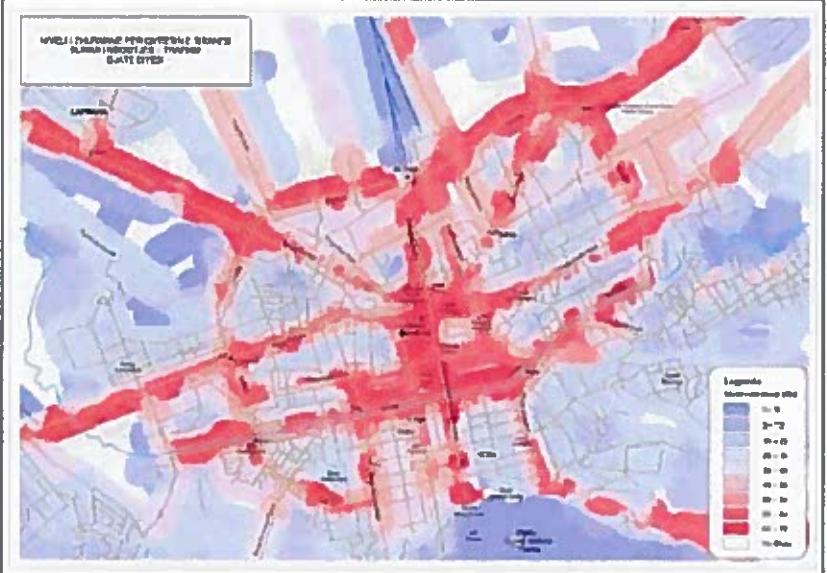
Mbetje inerte gjate punimeve Rr.Kavajes (7 shtator 2016)

Persa mesper nevojitet percaktimi sa me pare i vendepozitimeve te mbetjeve inerte ne disa nga Njesite Administrative te Kasharit, Vaqarrit, Farkes, Peterles, Berzhites dhe Dajtit. Keto njesi Jane ren trysnine e zhvillimit urban intensiv dhe mbartin vlera natyrore te ndjeshme ndaj keq menaxhimit te mbetjeve inerte. Me percaktimin dhe miratimin e vendepozitimeve ne keto njesi, puna duhet te vijoje dhe ne njesite e tjera sipas nevojave dhe planeve per ndertim.

Qellimi/objektivat	<ul style="list-style-type: none">Menaxhimi i mbetjeve inerteMbrojtja e mjedisit
--------------------	---

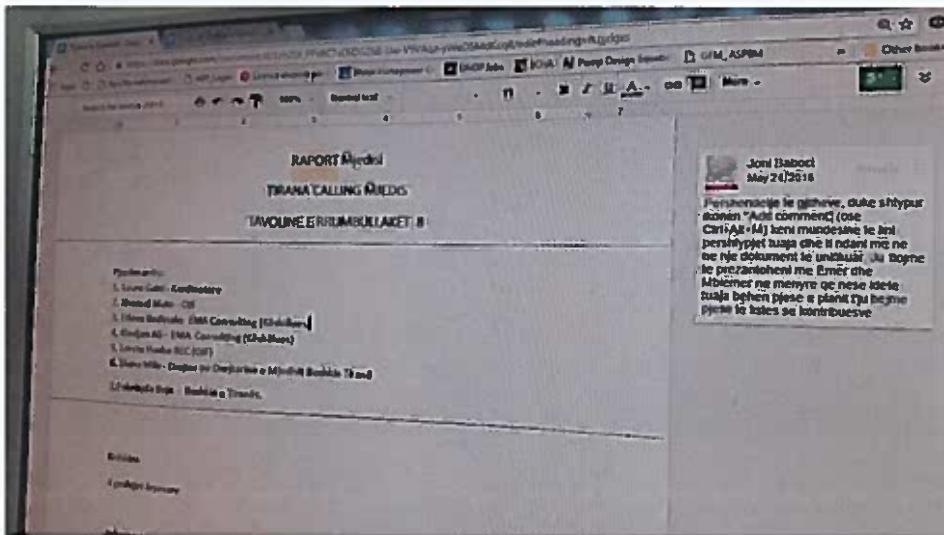
	<ul style="list-style-type: none"> Percaktimi i vendepozitimeve te perkoreshme per depozitimin e mbetjeve inerte ne Njesite Administrative te Bashkise Tirane
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> Reduktimi i pasojave negative ne mjedis nga veprimtaria ndertimore Zbatimi i kuadrit ligjor per mbetjeve Permiresimi i gjendjes se mjedisit ne territorin e Bashkise Tirane
Vleresimi i ndikimit ne mjedis	Do te kryhet pas percaktimit te vendepozitimeve nga secula Njesi Administrative ne Bashkine Tirane
Projektet strategjike	<ul style="list-style-type: none"> Plani i menaxhimit te mbetjeve te ngurta
Politikat e perfshira	<ul style="list-style-type: none"> Reduktimi i ndotjes se mjedisit Mbrojtja e burimeve ujore Mbrojtja e biodiversitetit Permiresimi i infrastruktures urbane

Projekt pilot	Zhurmat ne qytetin e Tiranës
Titulli	Hartimi i planit te veprimit per menaxhimin e zhurmave ne korridoret kryesore te qytetit te Tiranës
Lloji	Infrastruktura /Mbrojtja e mjedisit
Vendodhja	Njesite administrative te qytetit te Tiranës
Buxheti	15,500,000 Leke
Kontributi ne rastin e bashkefinancuar nga Qeverisja Lokale	100%
Pershkrimi i projektit	<p>Qarkullimi i këtyre mjeteve në zona të ndryshme urbane dhe ato rurale përbën dhe burimin kryesor të gjenerimit të zhurmave në mjedis. Zhurmat kryesisht vijnë nga rënia e burive të mjeteve, si dhe zhurma të tjera që vinë nga frenimi, zhurmat e motorit, zhurma nga sistemi i shkarkimit të tymrave dhe gazrave të mjeteve (marmidat) etj.</p> <p>Matjet e AKM per nivelin të zhurmave për qytetin e Tiranës tregon se vlerat më të larta janë regjistruar përgjatë akseve kryesore rrugore duke klasifikuar kështu trafikun rrugor si burimin kryesor të ndotjes akustike. Këtu përfshihet numri i madh i automjeteve që qarkullojnë në njësinë e kohës, shpejtësia e lartë e lëvizjes, boritë, mungesa e parkimeve që bëhet shkak për kohën e shtuar të lëvizjes.</p> <p>Nivele te larta te zhurmave ne zonat urbane</p> <p>Krahas trafikut, i cili përfaqëson burimin kryesor të ndotjes akustike në Tiranë, në nivelin e lartë të zhurmave ndikojnë edhe: dendësia e godinave, të ndërtuara kryesisht gjatë dy dekadave të fundit; operacionet ndërtimore në vazhdim; oficinat dhe repartet e tjera të riparimeve apo punimeve të drurit dhe metalit; karburantet kafet dhe baret, në të cilat luhet muzikë e lartë edhe gjatë orëve të ditës. Nga sa mesper rezulton ne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nivele te larta te zhurmave ne zonat urbane

	<ul style="list-style-type: none"> Tejkalim i normave te nivelit te zhurmave ne banesa; Mungesa e zbatimit te teknologjise se mbrojtjes nga zhurmat (ne ndertesa, rruge etj) Mungesa e instrumentave per mbrojtjen e publikut nga zhurma gjate planifikimit <p>Bazuar ne ligjin nr.9774, datë 12.7.2007 "për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis" ne vitin 2011 u miartua nga Qeveria Plani Kombtar I Menaxhimit te Zhumres (VKM 123/2011). Ligji kerkon qe organet e qeverisjes vendore, një vit pas miratimit të planit kombëtar të veprimit, hartojnë planet vendore të veprimit, të cilat miratohen nga këshilli i bashkisë/komunës. Tirana si qytet dhe qeverisje nuk ka pasur ndonjehere një instrument ne formen e planit te veprimit apo planit te menaxhimit te zhurmës.</p> <p>Nisur nga demet e medha qe krijon zhurma ne shendet dhe mirqenien e komunitetit adresimi i ketij problemi eshte i domosdoshem dhe detyrim ligor. Duke pasur ne konisderate veshtiresite ne zgjidhjen e plete te ketij problemi rekomandohet te fillohet me adresimin e problemit ne akset kryesore te transportit atje ku dhe nivelet e zhurmave janë teper te larta dhe mbi normat e lejuara (referuju hartes mesiper).</p> <p>Shtyllat kryesore te Planit te Veprimit per Reduktimin e Zhurmës duhet te perfshijne:</p> <ul style="list-style-type: none"> Identifikimine zonave dhe akseve rrugore qe kanë ndikim të theksuar të zhurmave ndaj populisë; Identifikimin e zonave të ndjeshme ku ndodhen ndërtesarat me kërkesa te veçanta për nivelin e zhurmave (spitale, shkolla, kopshte dhe çerdhe); Hartimin e planit të masave për reduktimin e zhurmave të gjeneruara nga transporti rrugor; Vlerësimin e konfirmitetit te pajisjeve qe cilirojne zhurma siper legjislacionit perkates; Përcaktimin e kostove të nevojshme për implementimin e masave për reduktimin e zhurmave nga sektori i transportit rrugor.
Qellimi/objektivat	<ul style="list-style-type: none"> Reduktimi i nivelit te zhurmës ne korridoret kryesore te transportit rrugor ne Tirane <p>Objektiva specifike:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kontrolli i zhurmës në burim; Planifikimi i kontolleve për të vlerësuar dhe monitoruar burimet e zhurmës në transportin rrugor; Parashikimi i masave kompensuese apo zbutëse në rastet e nivelit të lartë të zhurmave Mirëmbajtja e sistemit rrugor; Përcaktimi i kufijve limit.
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> Reduktimi i pasojave negative ne mjedis nga zhurmat Zbatimi i kuadrit ligor per zhurmat Permiresimi i gjendjes se mjedisit ne territorin e Bashkise Tirane
Vlerësimi i ndikimit ne mjedis	Nuk kerkohet per projekte qe synojne permiresimin e gjendjes se mjedisit
Projektet strategjike	<ul style="list-style-type: none"> Mbrojtja e shendetit dhe rritja e mirqenies se komunitetit
Politikat e perfshira	<ul style="list-style-type: none"> Reduktimi i ndotjes se mjedisit Permiresimi i infrastrukturës urbane

SHTOJCA 2 KONSULTIMET PËR ÇËSHTJET E MJEDISIT

Dokumentet gjate hartimit te PVT jane publikuar ne një faqe te posatshme interneti ku dhe eshte krijuar mundesa e komenteve dhe sugjerimeve. Procesi i konsultimit eshte organizuar dhe koordinuar nga stafi i Bashkise Tirane. Publikuar per komente nga publiku ne http://www.tr030.com/?page_id=42

TAKIMI KONSULTATIV ME GRUPET E INTERESIT - 8 PRILL 2016

Raporti perkates

Tirana030

135

RAPORT Mjedisi
TIRANA CALLING MJEDIS
TAVOLINE E RRUMBULLAKET 8

Pjesëmarrës:

1. Laura Gatti - Kordinatore
2. Xhemal Mato - OJF
3. Etleva Bodinaku EMA Consulting (Këshillues)
4. Klodjan Ali - EMA Consulting (Këshillues)
5. Loreta Hoxha REC (OJF)
6. Diana Mile - Drejtore ne Drejtoren e Mjedisit Bashkia Tiranë
7. Enkelejda Beja - Bashkia e Tiranës.

Rishikim

4 çeshljet kryesore

Informacionet që gjenden:

- Sfida
- Potencialet
- Projekte pilot dhe shembuj:

Pyetje 1:Cilat janë tre emergjencat kryesore ne Tiranë?

Përgjigjet:

	Cështja I	Cështja II	Cështja III
EMA CONSULTING	Ndotja e ajrit nga transporti	Trajtimi i mbetjeve	Higjiena
XHEMAL MATO (OJF)	Pluhuri dhe CO ₂	Trajtimi i mbetjeve	Mungesa e hapësirave të gjelbra

DIANA MILE Drejtoria Mjedisit bashkia Tirane	Mobiliteti (Levizshmëria)	Ndotja e Ajrit	Ndryshimet klimaterike dhe ndikimet në ekosisteme
Prezantuese 1 REC	Mungesa e hapësirave të gjelbra në qytet(10 herë më pak sot)	Ndotja e ujit dhe menaxhimi	Qeset plastike dhe politikat për reduktimin e lyre
Prezantuese 2 REC	Ndotja e lumenjve gjatë rrjedhjes	Transporti Publik dhe lehtësi për bicikletat	
Opinione të tjera Ndihmës Koordinatorë	Ujërat e zeza	Ndotja akustike	Menaxhimi i ujit dhe shkarkimeve të ujrale

Opinione të tjera në lidhje me temën:

- Të dhënat janë mbledhur vazhdimi, qëdo vit bëhet mbledhja e të dhënavë nga stacione të ndryshme të studimit.
- Ka tre stacione monitorimi për ndotjen e ajrit: te 21 Dhjetori, Ministria e Mjedisit dhe Poliklinika 10.
- Para disa vitesh niveli i pluhurit ishte më i lartë se sot për shkak të ndërtimeve, por tanë për shkak të djegies së karburanteve nivelet e CO₂ janë rritur.
- Larja e shpeshtë e rrugëve ka ulur gjithashtu nivelin e pluhrove.
- Fabrika e coca-cola promovon ripërdorimin e shisheve. Kur ju i ktheni ato mund të rimbursoheni.
- Aksesi me ujin është shumë i rendësishëm; Liqeni nuk është i aksesueshëm.
- Duhet të shkosh në periferi për të pasur kontakt me natyrën.
- Kompanitë private e bëjnë vetë zakonisht riciklimin.

Ekziston një raport i gjelbër nga REC për sa mbetje, energji dhe ndotje emetohen nga institucione të ndryshme.

Konklusione: menaxhimi i mbetjeve dhe ndotja e ajrit janë problemet më emergjente.

Sugjerime: Ekonomi qarkulluese si rezultat i riciklimit dhe ndarjes së mbeturinave.

Shembull për situatën: Në Itali politikat që rishes dhe ripërdorimin e mbetjeve. Ata fitojnë para nga ndarja e mbetjeve; Prandaj, kjo strategji mund të ketë një kontribut në ekonominë qarkulluese. Në Milano 60 % e mbetjeve riciklohet.

1. Higjiena për shkak të mungesës së objekteve të menaxhimit të mbeturinave.
2. REC merr fondin e saj me BE-në dhe në këtë moment po bën menaxhimin e strukturave të ndryshme në mënyrë që të përfshijë më shumë komunitetit dhe të marrin masa në lidhje me arsimin në lidhje me mjedisin .
3. Për shkak të ndryshimit të klimës , ekosistemet po ndryshojnë . Kjo është arsyja pse , për shembull ; nuk mund të gjeni zogj në pemët e Tiranës .

Pyjetje 2: në lidhje me kontekstin social dhe vlerat mjedisore në pjesën e brendshme të qytetit dhe përreth. Janë rrëthinat e qytetit më keq apo më mirë në këndvështrimin mjedisor?

	Qyteti brenda	Periferia
Ajri	-	++
Higjiena	+	--
Menaxhimi i mbetjeve	+	-
Ujrat e zeza	+	-
Gjelbërimi	--	++

Opinione të tjera në lidhje me temën:

- Është e vështirë për shtetin, por edhe një zgjidhje duhet të jetet.
- Është e zakonshme që deri tanë lumenjtë janë të ndotur për shkak të mbetjeve urbane dhe inerte për arsy se njerëzit nuk kanë teknikat e duhura në menaxhimin e mbeturinave .
- zonat rurale nuk kanë kapacitete, prandaj lumenjtë janë përherë të ndotur.
- 40 % e energjisë humbet . Qyteti nuk ka eficience energetike.

Pyjetje 3: Ka hapësira natyrore të mbrojtura në periferi?

- Teorikisht janë të mbrojtura, por në realitet ka shumë shërbime dhe bare brenda parkut , të cilat e dëmtojnë zonat e mbrojtura .
- Agjensia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura është një strukturë e krijuar nga REC. Kjo strukturë menaxhon zonat e mbrojtura (Parku i Dajtit dhe Mali me Gropa – Buzë Martanesh). Është themeluar nga qeveria dhe dëshmorët. Ajo mund të financohet në mënyrë të vazhdueshme .
- Natura 2000 është një projekt nga REC, i cili kontrollon kushtet e zonave të mbrojtura.
- Sipas IUCN 20 % e tokës duhet të jetë e mbrojtur.
- REC është duke krijuar shtigje për të ecur në Malin e Dajtit.
- Agjensia e Parqeve dhe Rekreacionit është një strukturë brenda Bashkisë që menaxhon të gjithë hapësirën për rekreacion; natyrore dhe artificiale.

Pyjetje 3: Stres i ndikuar nga mungesa e hapësirave të gjelbra. Vandalizëm : si ndihet popullsia e Tiranës në lidhje me hapësirën , duke e parë si një shtëpi dhe jo si një vend për t'u përdorur.

- Disa nga kazanët , për shembull janë vandalizuar.
- Megjithatë ne nuk mund të flasim për vandalizma , vetëm si veprime të paligjshme që nganjëherë janë marrë nga qeveria vetë , ose i lejon kompanitë private të vazhdojnë.

Megjithatë ne nuk mund të flasim për vandalizma , vetëm si veprime të paligjshme që nganjëherë janë marrë nga qeveria vetë , ose i lejon kompanitë private të vazhdojnë.

- Sjellja e keqe vjen zakonisht për shkak të nevojës për hapësirë Zonat e gjelbra brenda lagjes mungojnë .
 - Mirëmbajtja është një problem i madh në lidhje me zonat publike të gjelbra . Bashkia ka një buxhet për pastrimin dhe për tu kujdesur për hapësirat publike të qytetit .
 - Politikat e gabuara kanë vandalizuar hapësirat publike , sidomos bregdetin . Pra, vandalizmi nuk është individual .
 - Projektet janë zakonisht afat të shkurtër .
- Perfundim :* sjellja individuale dhe egoiste qëndron në perceptimin se mjedisi shihet si "Toka e askujt".

Pyetja 4 : Tre elementet e vendit ideal.

REC	I gjelbër	I sigurt	I ndricuar
REC (prezantuesja tjetër)	I qetë ,pa zhurma	I pastër	
EMA	I organizuar jo I rrëmuishëm		
Xh. Mato	I gjelbër	I qetë	Ajër I pastër
Bashkia(D.Mile)	Pa zhurmë trafiku		
Mendime të tjera	Të ndjehesh mirë	Ajër I pastër	

Opinione të tjera:

- Jo vetëm që janë të pasigurta rrugët, por ka edhe shumë qen.
- Ndricimi është një element problematik në shumë rrugë.
- Probleme me ujërat e zeza kur ka përbrytje .
- Të bërtiturat nuk duhet të lejohen në një kohë të caktuar të ditës , për shkak të ndotjes akustike .
- Qëndrimi ndaj mjedisit duhet mësuar gjatë femijërisë .
- Çështjet mjedisore janë lënë gjithmonë mënjanë.

Pyetja 5 : Cilin lloj aktiviteti do të bënit në vendin ideal?

REC	Të rrish jashtë me shqëri	Vendet e duhura për cdo kategori	Të bisedosh
REC 2	Të frymëzohesh, të gjesh paqen brenda vites	Të shijosh natyrën dhe ekosistemet	
EMA			
Xh. Mato	Të pushosh		
Bashkia	Fletë palosje me oraret e aktiviteteve		

Mendime të tjera dhe sugjerime:

- duhet të ketë hapësira ku të bëhen aktivitete të ndryshme sipas kategorisë .
- aktivitete sportive dhe vende ku mund të ushtrohet jogë .
- fëmijët kanë nevojë për hapësira të vecanta,sidomos pranë shkollave.
- mungesa e informacionit për aktivitetet.
- qendrat e komunitetit janë lënë mënjanë. Ata duhet të fitojnë më shumë rëndësi .

Konkluzionet dhe sugjerimet : krijimi i parqeve të ndryshme me aktivitete të ndryshme për të gjithë.

Pyetje 6: rrëth përshtatjes së qytetarëve nga qendra e qytetit në periferi?

- Të krijojmë një qytet policentrik me disa qendra ose në këtë rast disa parqe me funksione të ndryshme, do të zgjidhte problemin e turmave.
- Pirja e ujut të burimeve, është element i vogël që duhet te futet në plan.
- Nevoja për plan strategjik për planifikimin e hapësirave të gjelbra në vend strategjik dhe të krijuar ekosisteme.
- Analiza e duhur të llojeve të drurit të përshtatshme për mjedisin. Bimët endemike të luajnë një rol të rëndësishëm në sjelljen e ekosistemit.
- Robhina pseudo akacie është një pemë pushtuese. Hialantus është një tjetër bimë pushtuese Robhina pseudo akacie është me të vërtetë e rëndësishme për tëbërë mjaltë nga bletët, mbrojtëse ndaj erozionit dhe mund të përdoret në ndërtim. Ajo nuk e shkatërron ekosistemin e nënshpresat. Ka vlera ushqimore për shkak të bishtajoreve të saj.
- Pemë, rrënjet e të cilave shkatërrojnë trotuaret. Pishat janë shumë problematike.
- I nxehi urban po ndryshon ekosistemet. Mbjellja e pemëve, llyerja e cative me të bardhë dhe larja e rrugëve mund të reduktojë të nxehtin gjatë verës.

Pyetja 7:Cfarë mund të shtojmë tjetër?

1. Teknologji e infrastrukturës së gjelbër.
- Ekzistuese: Paneljet diellore.
- Vlera të shtuarë më shumë infrastrukturë rrugore,cati të gjelbra,
- Taksa për mjedisin
- Nxjje të ndryshme
- Një ligj i ri pâr energjinë e rinnovueshme është duke u strukturuar dhe për eficiencen energetike të ndërtesave.
2. REC ka filluar një projekt që ka të bëjë me institucionet publike dhe eficiencen e tyre të energjisë. Vitin e ardhshëm ky check- up do të jetë i detyrueshëm edhe për ndërtesat e banimit.

Shembull: Në Bolzano ,në qoftë se ndërton cati të gjelbër dhe rrit eficiencën e energjisë ,të ofrohen shumë lehtësi.

TAKIM I FRYTSHMEM KONSULTATIV ME MINISTRINË E MJEDISIT - 25 GUSHT 2016

KONSULTIM

Plani Pergjithshem Vendor – Tirane
Cështjet qe do te trajtohen ne raport
Klodian Aliu – ekspert mjedisi
Etleva Bodinaku – eksperte mjedisi
EMA Consulting shpk
Bashkia Tirane – 25 Gusht 2016

Sauvage 1934) in UICP 2002

FAZAT E PROCESIT – INTEGRIMI NE FAZAT E PLANIFIKIMIT

1. Analiza e gjendjes (periferike – urbane – zonat e rendesise)
 2. Analiza SWOT – politikat e PPV
 3. Percaktimi i vizionit dhe objektivave (Konsultimi 25 gusht)
 4. Konsultimi i ceshtjeve mjedisore per VSM
 5. Raporti VSM - drafti
 6. Kuadri i planeve prioritare te veprimit per mjedisin ne kuader te PPV

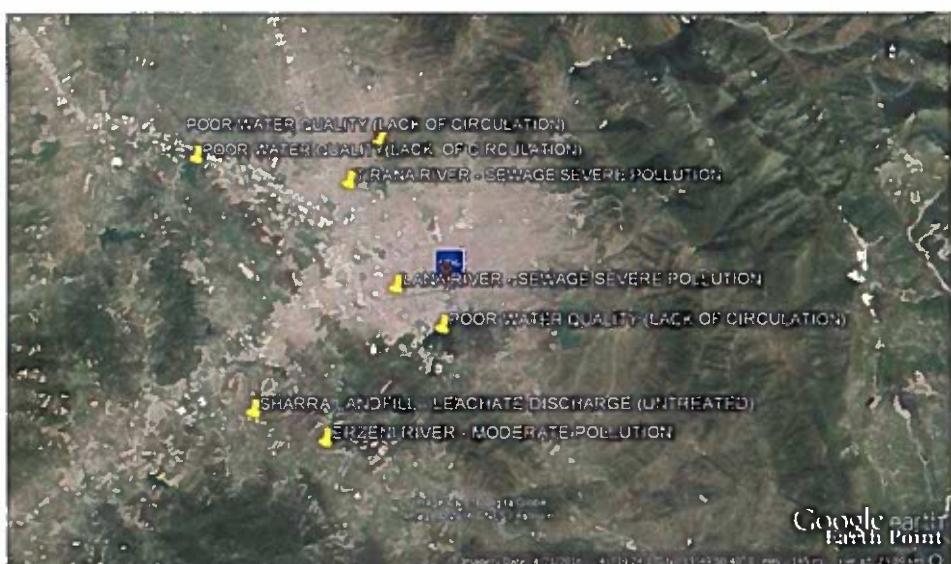

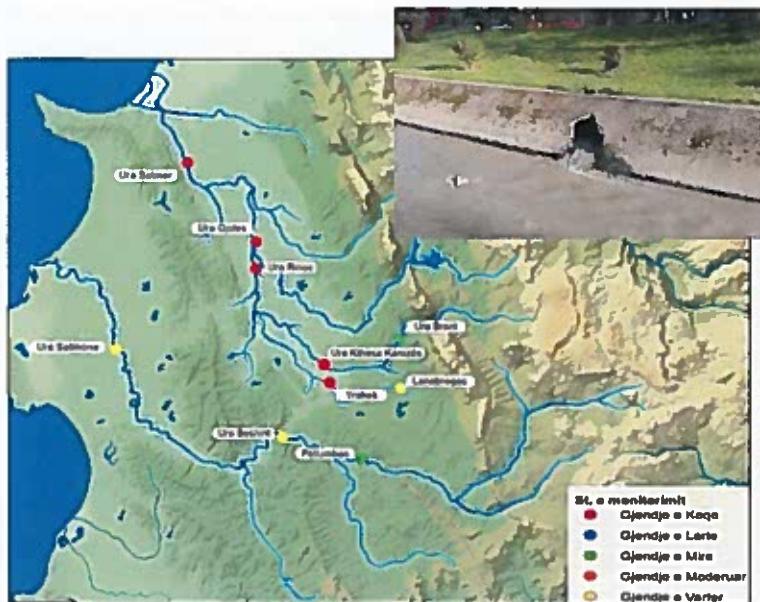
Problemet kryesore mjedisore

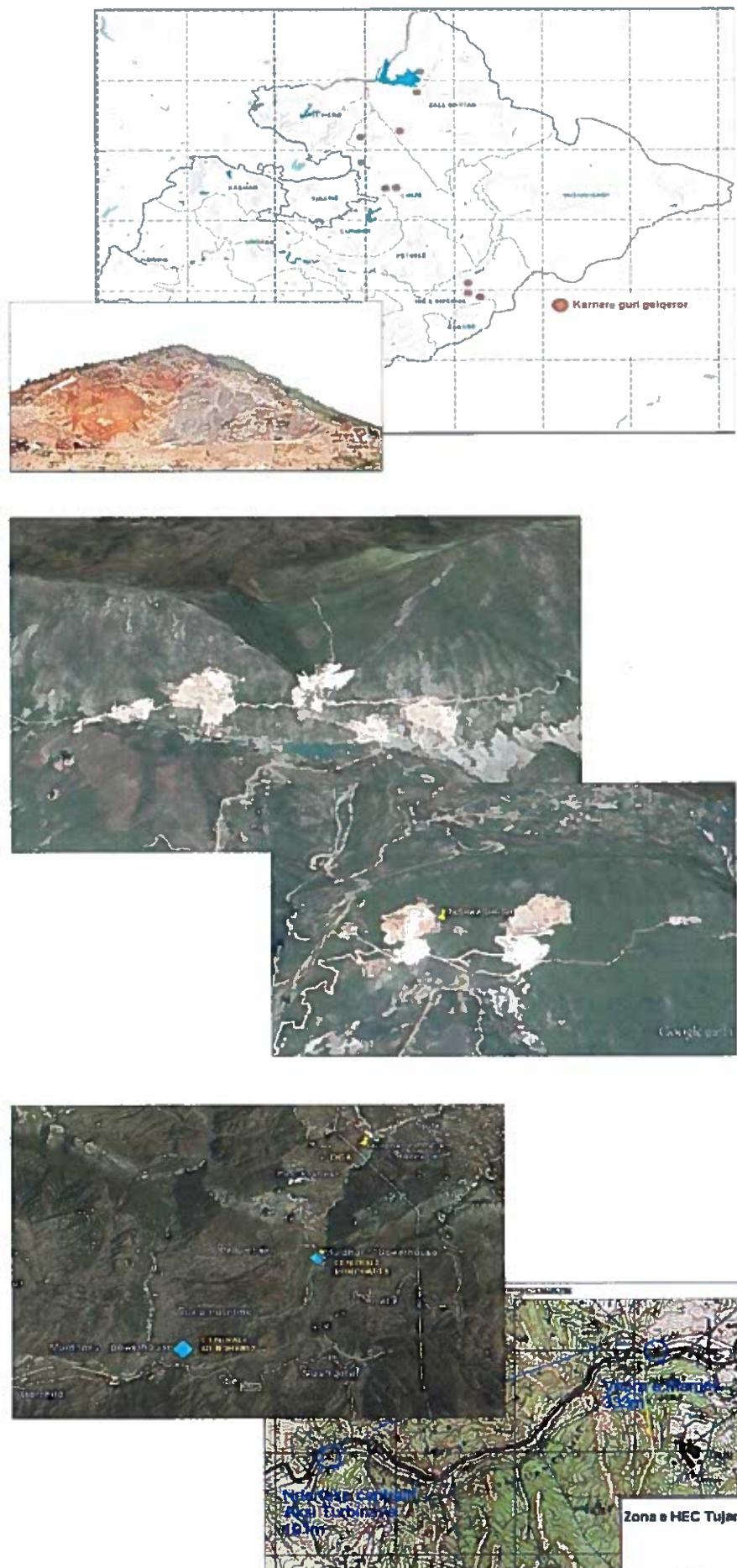
1. Cilësia e ajrit ne zonat urbane;
2. Nivel i zhurmave;
3. Ndotja e ujërave;
4. Menaxhimi i mbetjeve (sidomos inerte);
5. Transport i dominuar nga mjetet private
6. Mungesa e rrjeti rrugor te pote dhe sigurt per bicikletat
7. Ndotja industriale (miksimi ne zonat urbane)
8. Higjena e hapesirave publike/mirembajtja e rrjetit rrugor
9. Mungesa e hapesirave te gjelbera dhe akses i kufizuar ne to
10. Mungesa e programeve mjedis
11. ore me komunitetin
12. Nivel i ulet ndergjegjesimi dhe pjesemarrje per ruajtjen e mjedisit
13. Mungesa menaxhimi i burimeve natyrore (pyjet pereth dhe zonat e mbrojtura)
14. Mungesa e nje sistemi monitorimi te pote dhe eficient
15. Qytet jo eficient energetikisht – mjafton pompat e ujit

Stacione	PM 10		NO2	
	2014	2015	2014	2015
Trendi 2 vjet	2014	2015	2014	2015
Tiranë AKM	63.88	65.7		
Tiranë MM	44.24	49.74	35.01	42.38
Standarti BE	40	40	40	

	Pikat e forta (STRENGTHS)	Pikat e dofta (WEAKNESSES)
Urbane	(S ₁) Qendra më e madhe urbane e vendit	(W ₁) Përqëndrim i lartë i popullsisë
	(S ₂) Qendra më e madhe e zhvillimit ekonomik	(W ₂) Mungesa e planifikimit të integruar të zonave ekonomike bazuar në studimet përkatëse, konsum i lartë i burimeve natyrore, mosbatimi i standardeve mjedisore për industrinë
Natyrore	(S ₃) Diversiteti i mjedisit natyror dhe burimet e lëndës së parë	(W ₃) Përdorimi i burimeve për interesat afatshkura (HEC, gurore, inerte lumore, pyje) me pasoja afatgjata në mëdis
	(S ₄) Ekzistencë e burimeve ujore të mjaftueshme	(W ₄) Mungesa e eficencës së përdorimit (sisteme individualë dhe të amortizuar të përdorimit të ujit), mangësi në sistemin e menaxhimit dhe kontrollit të ndotjes
	(S ₅) Burime natyrore të përshtatshme për zhvillimin bujqësor	(W ₅) Mungesa e sistemeve të kontrollit të përdorimit të tokës dhe teknikave të plehrimit
	(S ₆) Prania e zonave të mbrojtura	(W ₆) Mungesa e planeve të menaxhimit, kultura e munguar e përdorimit të mirë dhe të qëndrueshëm
Institutionale	(S ₇) Prania e institucioneve qëndrore	(W ₇) Përdorimi i zhvillimit të qytetit për qëllime afatshkura politike, vonesa në miratim dhe mungesa e zbatimit tw ligjeve dhe standardeve sektoriale (zhurma, ajwr, kimikate, ndryshime klimatike etj.)
	(S ₈) Prania e institucioneve shkencore dhe akademike	(W ₈) Ekzistencë e teorive dhe "shkollave" të vjetra të planifikimit dhe zhvillimit. Programe të kufizuar dhe me mangësi në lidhje me zhvillimin e qëndrueshëm, teknologjite e reja, eficencë e energjisë.
	(S ₉) Prania e institucioneve diplomatike dhe financiare më të mëdha (kombëtare dhe ndërkombëtare)	(W ₉) Orientimi/terheqja e bankave (më së shumti të nivelit të dytë) ndaj finansimit të projekteve që nuk përputhen me parimet e planifikimit të zhvillimit të qëndrueshëm (investime me studime pjesore urbane që nuk marrin në konsideratë ndikimet kumulative)

	Mundësia (OPPORTUNITIES)	Rreziqet (THREATS)
Urbane	(O ₁) Përmirësimi i infrastrukturës, instrumentat planifikuese, rritja e eficencës së energjisë, aplikimi i një sistemi të menaxhimit të mëdisisë	(T ₁) Rritja e presionit ndaj mëdisisë (Mungesa/zënie e hapësirave të gjelbërtë, përkëqësimi i cili është së ajrit, ujut, tokus, pejsazhit, gjendenim i lartë mbetjezh, mbishfrytëzim i burimeve natyrore)
	(O ₂) Gjenerimi i ardhurash, Aplikimi i teknologjive të reja për kontrollin e sharkimeve dhe ndotjes industriale, mali i Industrive të rëndësishëm,	(T ₂) Slikarkim i lëndujes industriale në zonat urbane (mosbatim standartesh), kërcënimi i burimeve natyrore (gurore, lumeni) shtrim i transportit të panevojshëm në zonat urbane, përkëqësimi i aspektave vizuale che estetike
Natyrore	(O ₃) Përdorimi i burimeve alternative (rëndësishëm, inerseve,)	(T ₃) Mbishfrytëzimi i burimeve, demtim afatgjate i mëdisisë natyrore
	(O ₄) Ekziste rica e shtëpiave dhe teknologjive bashkëkohore të mëdha (shtëpiet e furnizimit me gravitet) –	(T ₄) Kostu i lartë, sifri i tij i qëndrueshëm i burimeve ujore
	(O ₅) Nxitja e zhvillimit të agroturizmit dhe rritja e prodhimit bio	(T ₅) Pamundësia e përdorimit të qëndrueshëm të tokës, ndotje e tokës dhe ujut
	(O ₆) Zhvillimi i ekoturizmit, mitja e përdorimit për rekreacion	(T ₆) Dëmtimi i vlerave natyrore, kërcënimi i burimeve
Institutionale	(O ₇) Mundësi më të larta investimeve	(T ₇) Mungesa dhe mangësi në planifikim, pengesa në investime afatgjata dhe vonesa në zgjidhje
	(O ₈) Ekzistencë e ekspertëve nga të gjitha disiplinat e nevojshme së planifikim, akses i lëhta në procesin e planifikimit (mund të ndërtohen grupe AD-HOC ndërmjet institucioneve planifikuese dhe zhvilluese dhe atyre akademike dhe shkencore)	(T ₈) Pengesa në aplikimin e teknikave bashkëkohore të planifikimit. Mospërfshirja në sistemet e planifikimit.
	(O ₉) Mështrëja rreth finansimi për çështje të mëdiseve nga organizata ndërkombëtare dhe ambarada, politikat financiare të organizatave financiare dhe joqeveritare ndërkombëtare mbështetur në pamje të qarta të morritjes së mëdisisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm	(T ₉) Parkëqësim i rilëcës së mëdisisë urban (mbishfrytëzimi kapaciteteve mbajtës të mëdisisë), kaqpartinim i burimeve natyrore

Zonat dhe objektet me rendesi kombetare
1 Parku Kombëtar i Dajtit (Kategori II e zonave të mbrojtura), shih përshtatjet ne paragrin, dhe VKM nr. 402/2006, bashkëlidhur. Ne paragrin pasardhes ilustrohet harta e zonimit dhe elementet perjashtues dhe lejuet per planifikim.
2 Pezash i Mbrojtur Mall me Gropë - Bize- Martanesh (PMBM) - Kategori V e zonave të mbrojtura, shih përshtatjet ne paragrin perkates me poshtë, dhe VKM nr. 49/2007, bashkëlidhur. Ne paragrin pasardhes ilustrohet harta e zonimit dhe elementet perjashtues dhe lejuet per planifikim.
3 Monumentet e natyrës. Ne territorin e Bashkise Tirane gjenden 14 monumente natyre (geomonumente, blomonumente). Pershkrim i tyre behet ne paragrin ne vijim. Shumica prej tyre gjenden brenda PKD dhe PMNII.
4 Burimet ujore ne kuptimin e ligjit (Erzen, Tirana, rezervuare)
5 Ujesjella/HEC
6 Kurora e gjelbërë e Tiranës.

Politika 1- NATURAL HERITAGE & ENVIRONMENT

Mbrojtja e Zonave Natyrore
(habitati per speciet , speciet e mbrojtura dhe zonat e mbrojtura)

Mbrojtja e Tokës Bujqësore.

Mbrojtja e resurseve (ë nëntokës).

Krijimi i Parqeve Rajonale (ë ndërlikhura).

Mbrojtja dhe shërimi i ekositemit natyror rajonal , duhet të bazuhet mbi krijimin dhe ndërlihdhjen natyrot te parqeve rajonale duke lidhur zonat e mbrojtura rajonale me zonat e reja të propozuara.

Në rajon ekzistojnë një sërë parqesh të cilat janë të izoliuara nga njëra tjera,është e rëndësishme që të krijojet një rrjet parqesh rajonale të cilat do të shërbejnë për të lidhur habitatet me cilësë të lartë mjedisore. Ato do të shërbejnë si katalizator për të përmirësuar dhe revitalizuar cilesinë e mjedisit.

Ndërlihdha e parqeve Rajonale duhet të bazuhet mbi shtrirjen dhe zhvillimin natyral mbi territor duke ndërlidhur sipërsaqet ujore me ato kodrinore si dhe zonat e pyllëzuara për të krijuar sisteme të ndërlidhura natyrote.

Zhvillimi dhe ndërlihdha e këtyre zonave të mbrojtura do të sjellin një cilësi jetese më të lartë të rajonit si dhe do të promovojnë turizmin e qëndrueshem , Eko-turizmin rajonal.

Politika 3- FURNIZIMI ME UJE

Basenet ujembardhëse të unt të pishem duhet të mbrohen nga cdo lloj zhvillimi i ndertimit të përvizave si objekte të rëndësishëm të vecantë

Redukimi i rryedhjeve të tubacioneve dhe ndëltimi i rrjetit të plotë të shpërndarjes së linjave në zonat e banuara.

Ndërlihdhen e rezervuarëve rajonal.

Lokalizimi dhe mbrojtja e të gjitha burimeve të shfrytëzueshme si potenciale për le ardhmen .

Incentivimi i konservimit të perdonimit të uazave

Planet dhe projektit e ndërlidhura, për nevojat ujore të pishëm dhe menaxhimin e ujave që do t'kene impakt negativ në Natura 2000.

Politika 3- TRAJTIMI I UJRAVA TE ZELZA

Krijimi i strategisë së Perpunimit të ujave të ndotar të Rajonit si dhe menaxhimin dhe makamizmit i potencial për ekonomi shkallë

Politika 2- RUAJTJA DHE MENAXHIMI BURIMEVE UJORE NË RAJON

Mbrojtja e Sistemve dhe Burimeve ujore duhet të jetë prioriteti kryesor si një nga burimet bazë në ekonominë bujqësore, në atë të turizmit , si dhe në impaktin ambiental që ajo shkakton në natyre dhe në jetesë e njerëzve.

Këto sisteme duhen mbrojtur nga zhvillimi i pagëndrueshëm i ndertimit si dhe nga ndotjet e mbetjeve të lëngta e të ngurta të strukturave të hanimit dhe strukturave prodhuese industriale.

Zhvillimi Urban- Rural

duhet të ketë shfrytëzim të kontrolluar dhe të planifikuar të ujave nëntokësore dhe mbetokësor, kontroll të burimeve të ndotjeve në pelljet ujembledhës për Tiranën dhe Durrësin , ujrat sipërsaqësore dhe lugutin përkatese ujembajtëse , deltave të lumeneve dhe vijës bregdetare.

Përpunimi dhe rishfrytëzim i ujave të ndotur duhet të bazuhet në raporte vjetore përmirësimin e ndotjes së tyre.

Vija ujore dhe sipërsaqet ujore si dho ujrat nëntokësore duhet të mbrohen nën një frrezë mbrojtëse prej jo më pak se 200 m , përvet resurseve ujore të rëndësishëm të vecantë , të përcaktuara me ligj.

Basenet ujembledhëse artificiale që rrethojnë rajonin "DURANA" duhet të revitalizohen duke rivënë në funksion dhe kanalet kulluese të vaduajes.

Politika 4- PLANI I MENAXHIMIT TE MBETJEVE

Strategjia në Infrastrukturë dhe përpunim i Mbetjeve duhet të ndërmerrin nga ministritë e linjës dhe NQV- të.

Redukimi - Ripërdorimi - Reciklimi

Mbledhja dhe përpunimi i Mbetjeve Organike

Mbledhja dhe magazinimi i mbetjeve ne Stabilmenet e Landfill-eve.

Krijimi i hapurave te reja dhe strategjite përpunimit te flakave per populatën e shitur ne 15 vjetet e ardhshme , ne teknologjite e përpunimit me incenerator, si dhe konsiderimi i impjanteve si aste strategjike me vlera te shitur ne "Ekonomine e shkallës" .

Zhvillimi i Qëndrueshëm i rajonit duhet të bazuhet ne strategji të qarta rajonale mbi :

Planet e Menaxhimit të Mbetjeve Urbane rajonale.

Planet e Menaxhimit të Mbetjeve Industriale rajonale.

Strategjia e menaxhimit të mbetjeve duhet të përfshijë dhe mundosurë e incentivimit të reciklantit nga konsumatorët si dhe krijimin e zonave të dekompozitimit të mbetjeve organike

në cdo zonë rurale për krijuar lëndë të parë për industriat bujqësore për një ekonomi ciklike.

OBJEKTIVAT STRATEGJIKË MJEDISORË

Objektivi 1 (OSM1) - Përmirësimi i cilësisë së mjedisit urban

- 1. Programi strategjik për cilësinë e ajrit në mjedis
- 2. Programi strategjik për zhurmën në mjedis me komponentë si:
- 3. Menaxhimi i mbetjeve - Ndërtimi i sistemit të menaxhimit të integruar të mbetjeve
- 4. Programi i ndërgjegjësimit dhe edukimit të popullatës me sistemet e administrimit të mjedisit
- 5. Programi strategjik për ndryshimet klimatike

Objektivi 2 (OSM2) - Ruajtja e burimeve natyrore dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tyre

- 1. Zbatimi i instrumenave planifikues mbi kriterë mjedisore dhe sipas konceptit te kapacitet
- mbajtjes se mjedisit (integrohen normat per parkimet, hapesira te gjelberta, eficenca e energjisë etj)
- 2. Hartimi i planeve te menaxhimit te pyjeve
- 3. Hartimi i planeve te investimit ne pyje dhe kullotat
- 4. Hartimi i programeve per mbrojtjen e burimeve ujore
- 5. Hartimi i planit te zhvillimit te turizmit natyror dhe buqesor
- 6. Hartimi dhe zbatimi i programeve te ndergjejesimit te komunitetit ne ruajtjen e natyres

DËGJESË PUBLIKE PËR VSM

PROCESVERBAL

Tiranë, më 17.11.2016

i Dëgjesës Publike të zhvilluar për prezantimin e Vlerësimit Strategjik
Mjedisor të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Tiranë

Ora 10:00

Dëgjesa u zhvillua në sallën e Këshillit Bashkiak në Bashkinë e Tiranës me
pjesëmarrësit sipas Listë prezencës bashkëlidhur këtij procesverbalit.

Moderator i takimit: Nevin Bilali (Bashkia Tiranë)

Pas fjalës së mirëseardhjes nga moderatorja e takimit, u ra dakort për mënyrën e
zhvillimit:

- Prezantimi i PPV;
- Prezantimi i draft Raportit VSM
- Pyetje dhe diskutime.

1. Prezantimi i Planit u bë nga Andreas Faoro (UNLAB) - përfaqësues i
konsorciumit që ka asistuar Bashkinë në hartimin e PPV dhe Devis Agaraj
(Bashkia Tiranë). Duke qenë se prezantimi ishte në gjuhën angleze, me kërkesë
të dy prej pjesëmarrësve në takim, prof.Sazan Guri dhe ing.Veiz Lluka, z.Agaraj e
prezantoit atë në gjuhën shqipe.

2. Më tej u kalua në prezantimin e draft Raportit mbi Vlerësimin Strategjik
Mjedisor të PPV. Prezantimi u krye nga Klodian Aliu, ekspert mjedisi dhe
përfaqësues i kompanisë konsulente për mjedisin. Që në fillim të prezantimit,
z.Aliu vuri në dukje një ndër vështirësitet kryesore të hasura gjatë kryerjes së
Vlerësimit Strategjik Mjedisor që është mungesa e të dhënavës mjedisore.
Mungesa e të dhënavës përfaqëson një problem thelbësor në rastin e VSM i cili
cënon drejtësëdrejtë cilësinë e tij.

3. Pas prezantimit të draft raportit VSM u kalua në seancën Pyetje-Diskutime.

Polikron Horeshka (Ministria e Mjedisit)

- Vëren se Plani i Përgjithshëm Vendor nuk ka përfshirë Planin e Menaxhimit
të Mbetjeve për Bashkinë e Tiranës.
- Pse është referuar sasia prej 4.6 kg mbetje/ditë/banor për Tiranën? Shifra
duket jo reale.
- Ç'zgjidhje ka plani për mbetjet inerte?

Pergjigje/sqrarime per ceshtjet:

- PVT nuk ka objekt hartimin e planit te menaxhimit te mbetjeve. Ky plan
rregullohet nga legjislacioni sektorial dhe duhet te hartohej gjate një
procesi te vecante. Hartimi dhe zbatimi i tij eshte i domosdoshem per
perm bushjen e objektivave mjedisore te PVT.
- Pavarësisht nëse duket apo jo reale, shifra i referohet Raportit më të
fundit të Gjendjes në Mjedis për vitin 2015 të Agjencisë Kombëtare të
Mjedisit. Në raportin e VSM është treguar referenca përkatëse.
- Bashkia është në process konsultimi me Njësitet brenda saj (ish komunat)
për përcaktimin e vendeve të mundshme për vendepozitim mbetjesh
inerte. Kjo ceshtje eshte adresuar dhe nepermjet projekteve prioritare që
shoqerojne raportin e VSM dhe PVT.

Gavrosh Zela (ekspert mjedisi)

- Materialet e Dëgjesës na janë dërguar me vonesë. Përgjigja e
përfaqësuesve të Bashkisë: dokumenti i planit ka qenë në ndryshim
dhe përpunim të vazhdueshëm deri në ditët e fundit për shkak të disa
vendimeve të rëndësishme.
- Do të uroja që plani do t'i marrë në konsideratë rekomandimet e VSM dhe

sugjerimet e këtij takimi.

Prof.Skënder Sala (UT – departamenti i gjeografisë, ekspert mjedis)

- Pse Plani u përgatit në një kohë kaq të shkurtër?
- Të dhënat mjedisore të referuara nuk janë të sakta (e njëjtë vërejtje si e z.Horeshka). Z.Sala vijon: ekspertët nuk duhet të përdorin të dhëna të dyshimta (nëse i vlerësojnë të tilla) por duhet t'i prodhojnë vetë ato!

Z.Sala largohet nga takimi pasi pyetjet dhe vërejtjet e tij nuk gjejnë mbështetje nga pjesa më e madhe e pjesëmarrësve.

Pergjigje/sqarime per ceshtjet:

- Përgjigje nga përfaqësuesit e bashkisë: këto janë afatet e vendosur nga autoritetet kompetente.
- Përgjigja e konsulentit: ne në raport nuk bëjmë oponencë të dhënash por referojmë të dhënat që janë zyrtare dhe këtu përfshihet edhe Raporti i
- Përgjigje e konsulentit: prodhimi i të dhënavë statistikore nuk është objekt i këtij raporti dhe as i konsulentëve në përgjithësi (veç rastit kur ata janë të përfshirë në projekte specifikë që kanë këtë objekt, krijim të database). Të dhënat i prodhojnë institucionet dhe ne i marrim të mirëqena për sa kohë ato janë të publikuara si dokumente zyrtare.

Z.Veiz Lluka (inxhiniér pejsazhi – ekspert)

- Do ishte mirë që në hartimin e Planit të ishte përfshirë një ekspert pejsazhi në mënyrë që parashikimet në lidhje me gjelbërimin të mos jepeshin thjesht me numër pemësh, gjë që është abusive), por të kishte një analizë të detajuar për sipërfaqet e gjelbërtë dhe llojet përkatës, bazuar në të dhënat mbi sasinë e ndotësve në ajër si volumi total i CO₂ në një vit, PM10. Flitet për rreth 2 milion pemë, por sa gjelbërim merr Tirana?!

Pergjigje/sqarime per ceshtjet:

- Përgjigje e konsulentit: vërejtjet janë të drejta dhe do të adresohen si në plan ashtu edhe në rregulloren përkatëse.

Prof.Sazan Guri (GG Group – ekspert mjedis)

- Plani ka mangësi serioze. Nuk jep informacion si do zgjidhen problemet e energjisë dhe këtu jo vetëm eficienca por edhe prodhimi nga burime të rinovueshme si era, biomasa etj.
- C'zgjidhje ka dhënë plani i ri për zonat mës krasuar me Planin e 2012?
- Po për zonat industriale?

Për shkak të një impenjimi tjetër z.Guri u largua pa marrë përgjigje.

Ora 13: 10

S'ka më diskutime dhe takimi mbyllt.

PROCESVERBAL

Tiranë, më 17.11.2016

I Dëgjesës Publike të zhvilluar për prezantimin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Tiranë

Ora 10:00

Dëgjesa u zhvillua në sallën e Këshillit Bashkiak në Bashkinë e Tiranës me pjesëmarrësit sipas Listë prezencës bashkëlidhur këtij procesverbalit.

Moderator i takimit: Nevin Bilali (Bashkia Tiranë)

Pas fjalës së mirëseardhjes nga moderatorja e takimit, u ra dakort për mënyrën e zhvillimit:

- Prezantimi i PPV;
- Prezantimi i draft Raportit VSM
- Pyetje dhe diskutime.

1. Prezantimi i Planit u bë nga Andreas Faoro (UNLAB) - përfaqësues i konsorciumit që ka asistuar Bashkinë në hartimin e PPV dhe Devis Agaraj (Bashkia Tiranë). Duke qenë se prezantimi ishte në gjuhën angleze, me kërkesë të dy prej pjesëmarrësve në takim, prof.Sazan Guri dhe ing.Veiz Lluka, z.Agaraj e prezantoi atë në gjuhën shqipe.
2. Më tej u kalua në prezantimin e draft Raportit mbi Vlerësimin Strategjik Mjedisor të PPV. Prezantimi u krye nga Klodian Aliu, ekspert mjedisi dhe përfaqësues i kompanisë konsulente për mjedisin. Që në fillim të prezantimit, z.Aliu vuri në dukje një ndër vështirësítë kryesore të hasura gjatë kryerjes së Vlerësimit Strategjik Mjedisor që është mungesa e të dhënavës mjedisore. Mungesa e të dhënavës përfaqëson një problem thelbësor në rastin e VSM i cili cënon drejtpërsëdrejti cilësinë e tij.
3. Pas prezantimit të draft raportit VSM u kalua në seancën Pyetje-Diskutime.

Polikron Horeshka (Ministria e Mjedisit)

- Vëren se Plan i Përgjithshëm Vendor nuk ka përfshirë Planin e Menaxhimit të Mbetjeve për Bashkinë e Tiranës.
- Pse është referuar sasia prej 4.6 kg mbetje/ditë/banor për Tiranën? Shifra duket jo reale.
- Ç'zgjidhje ka plani për mbetjet inerte?

Pergjigje/sqarime per ceshtjet:

- PVT nuk ka objekt hartimin e planit te menaxhimit te mbetjeve. Ky plan rregullohet nga legjislacioni sektorial dhe duhet te hartohej gjate një procesi te vecante. Hartimi dhe zbatimi i tij eshte i domosdoshem per permbushjen e objektivave mjedisore te PVT.
- Pavarësisht nëse duket apo jo reale, shifra i referohet Raportit më të fundit të Gjendjes në Mjedis për vitin 2015 të Agjencisë Kombëtare të Mjedisit. Në reportin e VSM është treguar referenca përkatëse.
- Bashkia është në process konsultimi me Njësitet brenda saj (ish komunat) për përcaktimin e vendeve të mundshme për vendopozitim mbetjesh inerte. Kjo ceshtje eshte adresuar dhe nepermjet projekteve prioritare që shoqerojnë reportin e VSM dhe PVT.

Gavrash Zela (ekspert mjedisi)

- Materialet e Dëgjesës na janë dërguar me vonesë. Përgjigja e përfaqësuesve të Bashkisë: dokumenti i planit ka qenë në ndryshim dhe përpunim të vazhdueshëm deri në ditët e fundit për shkak të disa vendimeve të rëndësishme.
- Do të urojë që plani do t'i marrë në konsideratë rekomandimet e VSM dhe sugjerimet e këtij takimi.

Prof. Skënder Sala (UT – departamenti i gjeografisë, ekspert mjeshter)

- Pse Planit u përgatit në një kohë kaq të shkurtër?
- Të dhënat mjedisore të referuara nuk janë të sakta (e njëjtë vërejtje si e z. Horeshka). Z. Sala vijon: ekspertët nuk duhet të përdorin të dhëna të dyshimta (nëse i vlerësojnë të tilla) por duhet t'i prodhojnë vetë ato!

Z. Sala largohet nga takimi pasi pyetjet dghe vërejtjet e tij nuk gjeljnë mbështetje nga pjesa më e madhe e pjesëmarrësve.

Përgjigje/sqarime per ceshtjet:

- Përgjigje nga përfaqësuesit e bashkisë: këto janë afatet e vendosur nga autoritetet kompetente.
- Përgjigje e konsulentit: ne në raport nuk bëjmë oponencë të dhënash por referojmë të dhënat që janë zyrtare dhe këtu përfshihet edhe Raporti i Gjendjes në Mjedis.
- Përgjigje e konsulentit: prodhimi i të dhënavë statistikore nuk është objekt i këtij reporti dhe as i konsulentëve në përgjithësi (veç rastit kur ata janë të përfshirë në projekte specifikë që kanë këtë objekt, krijim të database). Të dhënat i prodhojnë institucionet dhe ne i marrim të mirëqena për sa kohë ato janë të publikuara si dokumente zyrtare.

2. Velz Lluka (inxhinier pejsazhi – ekspert)

- Do ishte mirë që në hartimin e Planit të ishte përfshirë një ekspert pejsazhi në mënyrë që parashikimet në lidhje me gjelbërimin të mos jepeshin thjesht me numër pemësh, gjë që është abusive), por të kishte një analizë të detajuar për sipërfaqet e gjelbërtë dhe llojet përkatës, bazuar në të dhënat mbi sasinë e ndotësve në ajër si volumi total i CO₂ në një vit, PM10. Flitet për rreth 2 milion pemë, por sa gjelbërim merr Tirana?!

Përgjigje/sqarime per ceshtjet:

- Përgjigje e konsulentit: vërejtjet janë të drejta dhe do të adresohen si në plan ashtu edhe në rregulloren përkatëse.

Prof. Sazan Guri (GG Group – ekspert mjeshter)

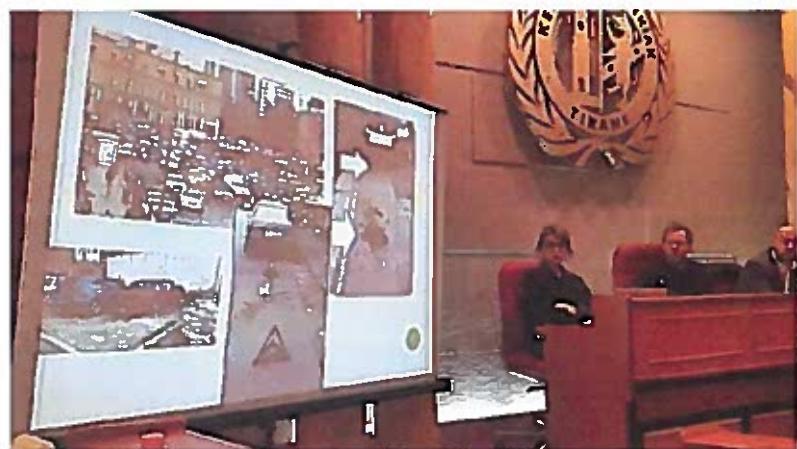
- Planit ka mangësi serioze. Nuk jep informacion si do zgjidhen problemet e energjisë dhe këtu jo vetëm eficienca por edhe prodhimi nga burime të rinovueshme si era, biomasa etj.
- C'zgjidhje ka dhënë plani i ri për zonat mikes krahasuar me Planin e 2012?
- Po për zonat industriale?

Për shkak të një impenjimi tjetër z. Guri u largua pa marrë përgjigje.

Ora 13: 10

S'ka më diskutime dhe takimi mbylljet.

LISTA E TE PRANISHMEVE NE DEGJESE

LISTE-PREZENCE – DEGJESA PUBLIKE PER VSM

Plani i pergjithshem vendor i Tiranes
18 nentor 2016, Salla e Keshillit, Bashkia Tirane

Emer mbiemmer	Institutioni	Profesionali	Kontakt!	Mehstħani
1. Gerti Nekkenthal	Bastitja Tis-Suur	Ing Transpote	0672037960	Għewi
2. Valentina DISMA	Bastitja Tis-Suor	Ing. Notiżi	0693569532	L-Imma 4
3. MIKEL TANINI	AKPT	KOORDINATOR	mikeltanini@plataformi.org	tanġi
4. MELINDA SHARIFI	B.T	Specialist	0634612714	Għajnej
5. SONIA STHEU	B.T	SPECIALIST	0688055151	tanġi
6. Sjapiera Haxxien	Min. Generali	Specialist	0671503875	tanġi
7. Sabina Camerini	M.I.T.	Specialist	sabina.camerini@ministero.it	tanġi
8. Għid Xuerejha	Min. Generali	Specialist	edit.xuerejha@ministero.it	tanġi
9. DRITTAI GOBCHA	URJ	Ing. K. M. Bissi	dgiuix@urj.org.mt	tanġi
10. RADU VIGANI	B.T	SPECIALIST	radu.vigani@isra.org.mt	tanġi
11. AULANT GUR	B.T	Spec. Prof.	aulant.gur@isra.org.mt	tanġi
12. MARGENTI BURGU	Hilfeha kautib il-Appoġġ	scrittore	margenti.burgu@gmail.com	tanġi

LISTE-PREZENCE – DEGJESA PUBLIKE PER VSM

Plan i pergjithshem vendor i Tiranes
18 nentor 2016, Salla e Keshillit, Bashkia Tiranë

Emer mblemer	Institusjoni	Profesioni	Kontaksi	Nienhalmi
JETTA SKENDERAGA	BASERIA TIRANA	PROFESORE DE TIRANA E KURSATI QABULIMI	jetta.skenderaga@baseria.tirana.al	eff
Sazan Gur. Veli d'Ura.	C-6 godina Lek. f. gjedje seancave, egnat			
Jonian Kokona	Shqipëri Civile	Ars. filloimi		
Edvin Pacora	Instituti i llore Mjekësore	Inxh. Agronomi ikuarja Eksperit Politikorë Edvin.Pacora@publike.org	jkokona@live.de ep-ai.org	eff spase
Alisa Peci	"Gruami Ekologjic" Koordinator Projekti alisa.peci@telenet.al			
Berta Guci	Gruami ENERGI Koordinatore			
AFRIM OBIMAH	TIRANA SWARËNËT ADMINISTRATOR qfura skemë Obimah.org			
Lorenca BORDANI	ACERC	ENERGI MARKET TIRANA		
ERINDA FINO	APR		erinda.fin@aprtirana.com	eff
Jasmin Hallajm	APR			
Tezender Sali UT-dip. gjen	Gjegjaf -eksp. i seancave, egnat			

LISTE-PREZENCE – DEGJESA PUBLIKE PER VSM

Piani i pergjithshem vendor i Tiranës
18 nentor 2016, Salla e Keshillit, Bashkia Tiranë

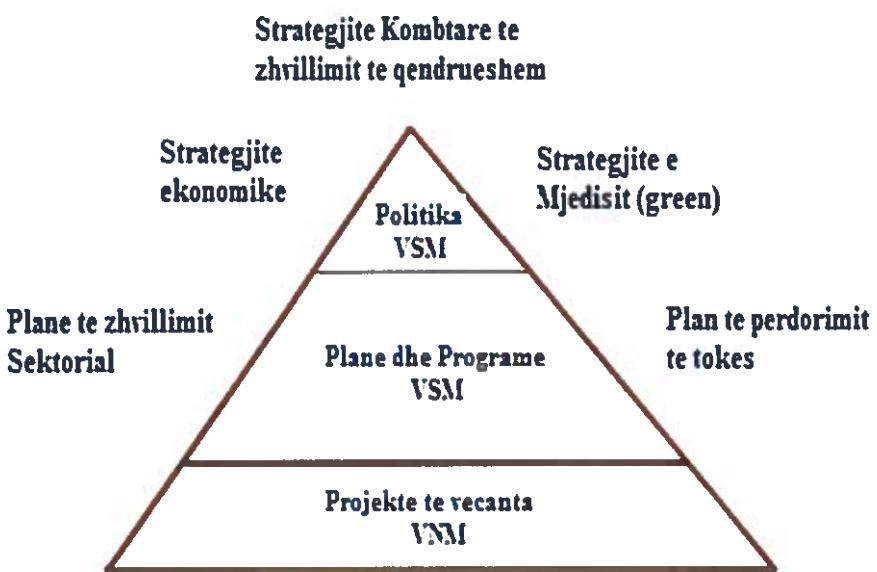
Emeritierter	Institution	Profession	Kontakt	Nennkürzel
PdDr. Horstko Liane Ahmetz	monistische Organisationsberatung und Beratung MedAll Institut	Etatrat der monistischen Organisationen President	0632280019 medallinstitut@y	Phorzo

KONSULTIM VLERESIMI STRATEGJIK MJEDISOR PLANI PERGJITHSHEM VENDOR – TIRANE

18 NENTOR 2016
KLODIAN ALIU
ETLEVA BODINAKU
EKSPERTE MJEDISI

Source: Sadik (1994) in UNEP 2002

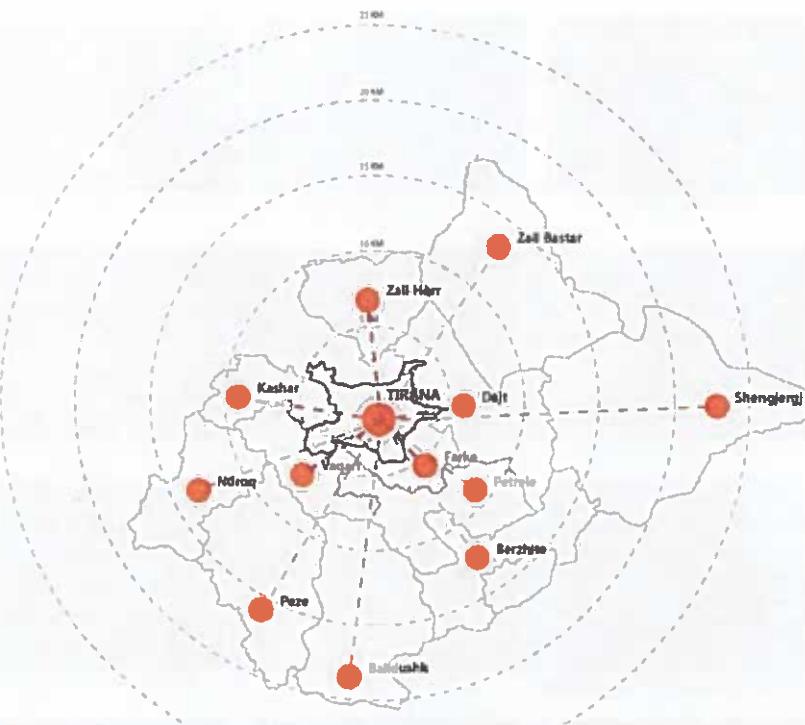
SYNIMET E VSM

- o te evidentoje burimet natyrore ne Tirane
- o te evidentoje problemet mjedisore ne Bashkine e Tiranes
- o te vleresoje tendencat e presionave mjedisore ne Tirane
- o te evidentoje nderveprimet dhe pasojat e PPV me mjedisin
- o te vleresoje menyren sesi adresohen problemet ekzistuese te mjedisit nga PPV
- o te identifikoje dhe rekomandoje masat dhe instrumentat e nevojshem per permbyshjen e objektivave mjedisore te PPV
- o te informoje gjate procesit konsultues e vendimarres te PPV

VESHTIRESI PRAKTIKE

- o Mungesa e te dhenave per mjedisin dhe pasaktesia ne te dhenave ekzistuese
- o Kohe e pamjaftueshme ne perpunimin e informacionit per nje territor te gjere dhe kompleks si Bashkia Tirane

Bashkia Tiranë është më e madhja në vend dhe përfshin një territor tejet heterogen. Qendra e bashkisë është qyteti i Tiranës, i cili u shpall kryeqytet i vendit më 1920, në Kongresin e Lushnjës, dhe sot është kryeqendra politike, ekonomike dhe kulturore e vendit. Bashkia e re Tiranë përfshin 14 njësi administrative, 13 prej të cilave janë ish komuna: Dajt, Zall Herr, Zall-Bastar, Shëngjergj, Bërzhitë, Krrabë, Petrelë, Farkë, Kashar, Vaqarr, Ndraq, Pezë dhe Baldushk. Bashkitë e Durrësit, Kavajës, Peqinit, Elbasanit, Krujës, Dibrës janë kufinjtë e rinj të Bashkisë së Tiranës.

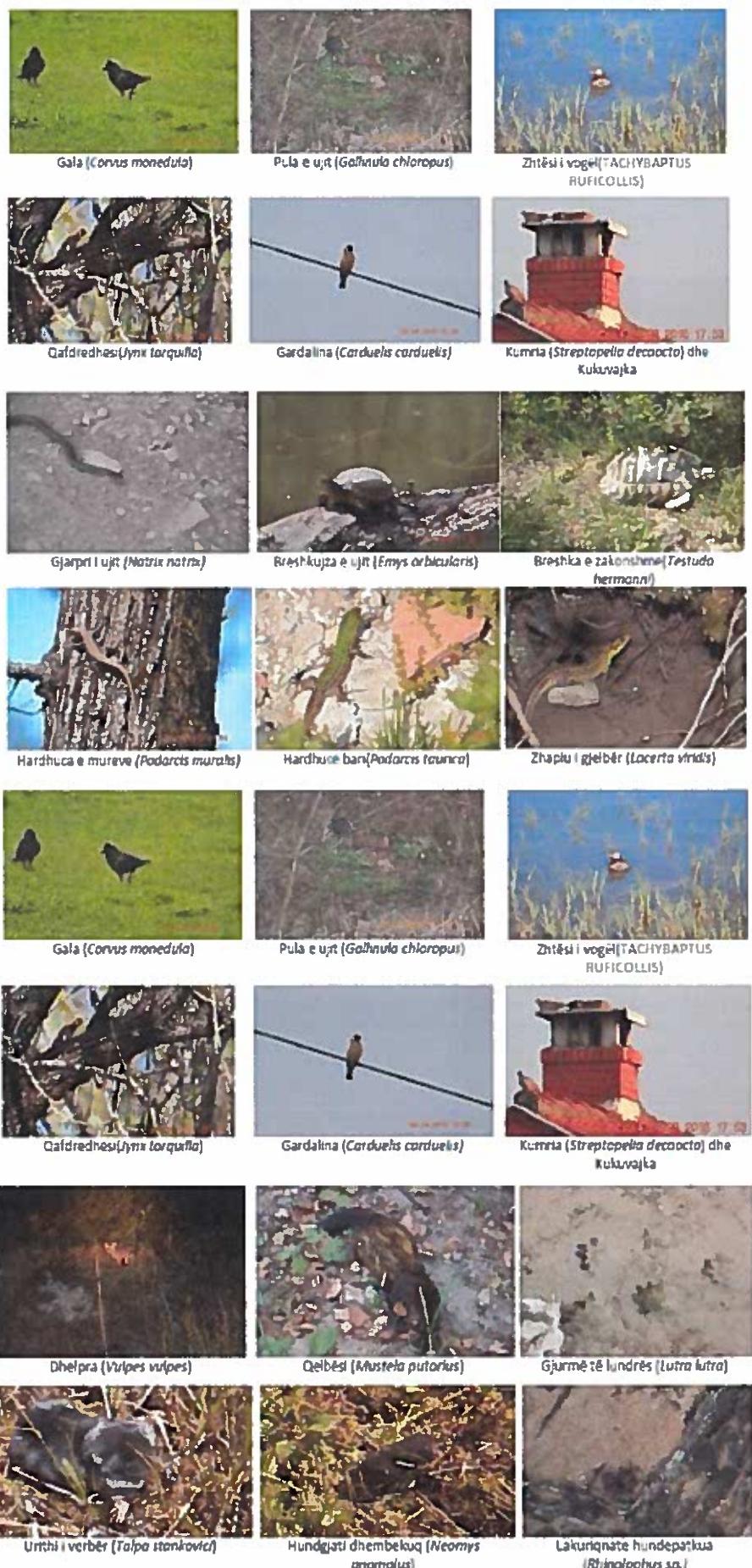

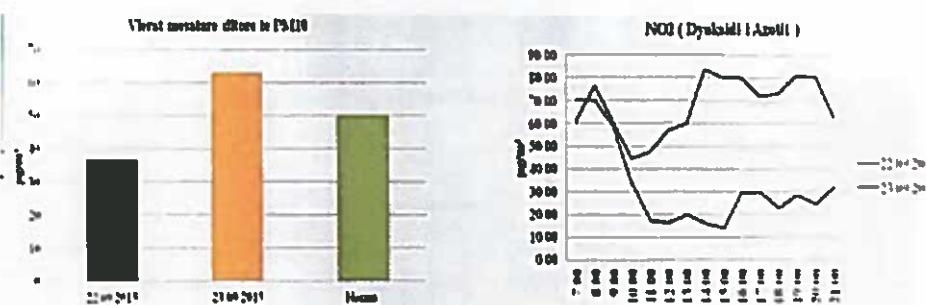
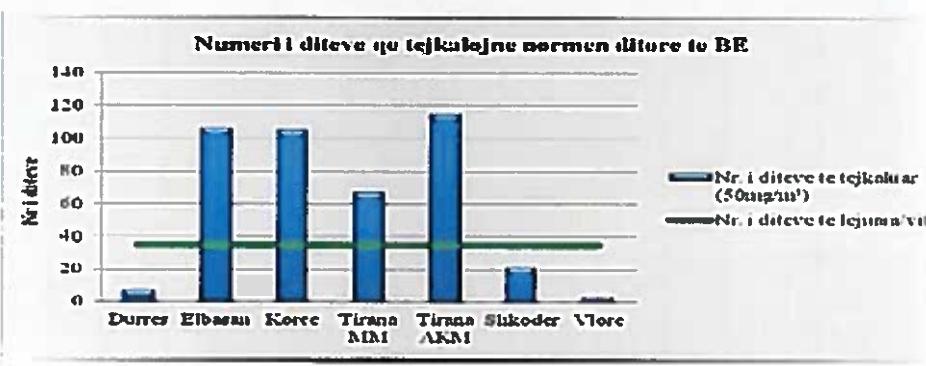
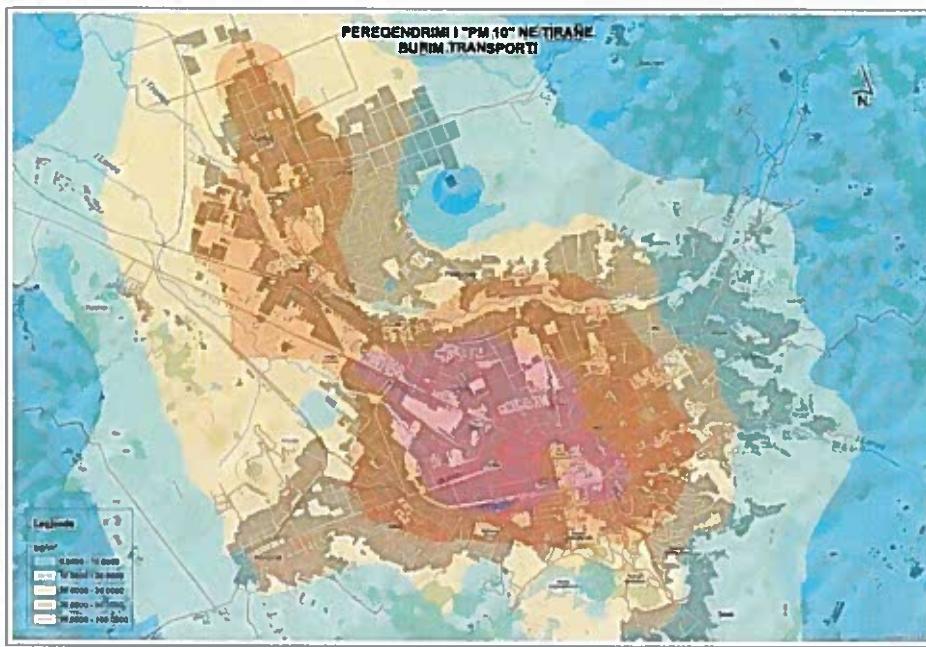
6.3.1 Demografia

Duke qenë kryeqyjeti i vendit, në Tiranë është e përqëndruar pothuajse 1/3 e populsisë së gjithë vendit. Popullsia e Tiranës ka ardhur duke u rritur vazhdilisht dhe sot ajo numeron 800,986 banorë². Në vitin 1703 qyteti kishte vetëm 4,000 banorë, shifër e cila u trefishua në 1820. Regjistrimi i parë i kryer disa vite pas shpalljes kryeqytet tregoi një popullsi prej 10,845 banorësh. Gjatë viteve 1950, si pasojë e zhvillimit ekonomik të vendit, kryesisht atij industrial, popullsia u rrit dhe kapi shifrën e 137,000 banorëve.

Rritjen më të madhe popullsia e Tiranës e ka njojur pas vitit 1990, me marrjen fund të sistemit komunist. Kjo rritje erdhi kryesisht si pasojë e shpërguljeve masive të populsisë rurale drejt Tiranës për mundësi më të mira jetese. Në fund të vitit 1990 qyteti i Tiranës numëronte 250,000 banorë ndërsa sot, ky numër i kalon 800,000.

Stacione	PM 10		NO2	
	2014	2015	2014	2015
Trendi 2 vjet	2014	2015	2014	2015
Tiranë AKM	63.88	65.7		
Tiranë MM	44.24	49.74	35.01	42.38
Standarti BE	40	40	40	

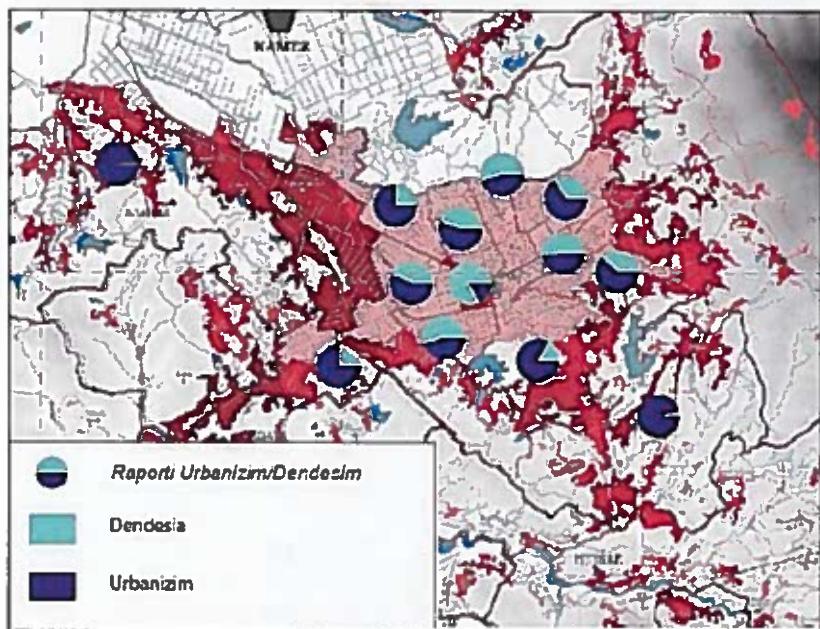
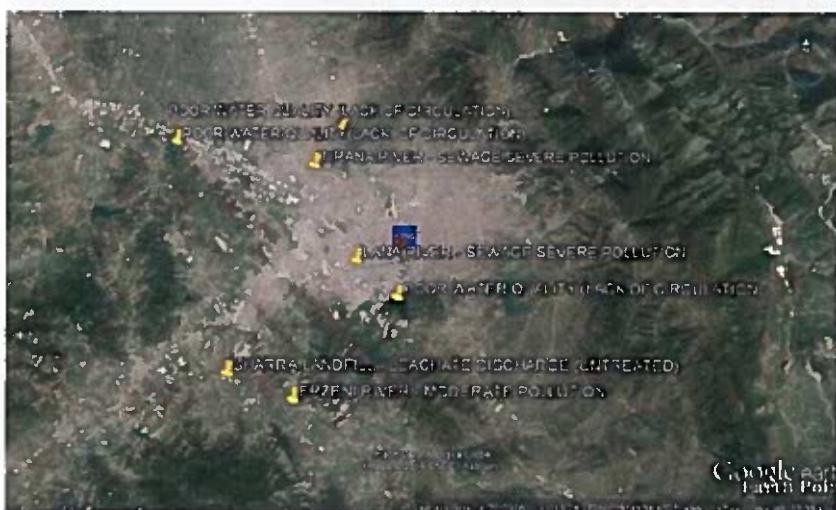
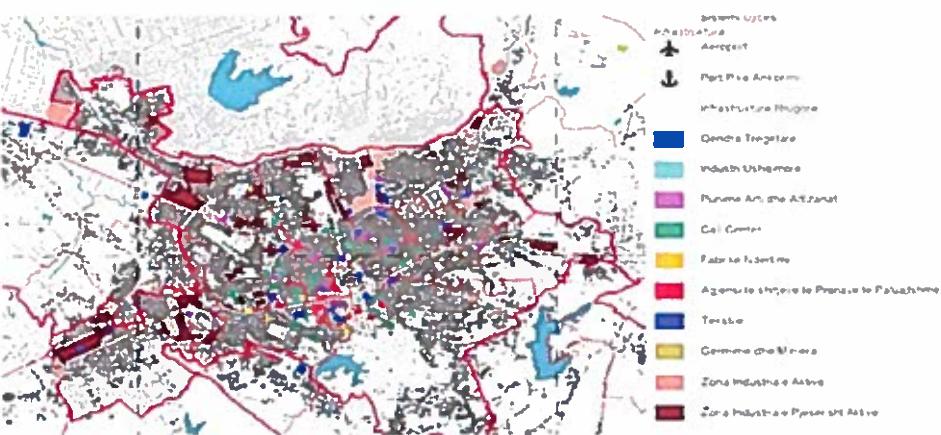
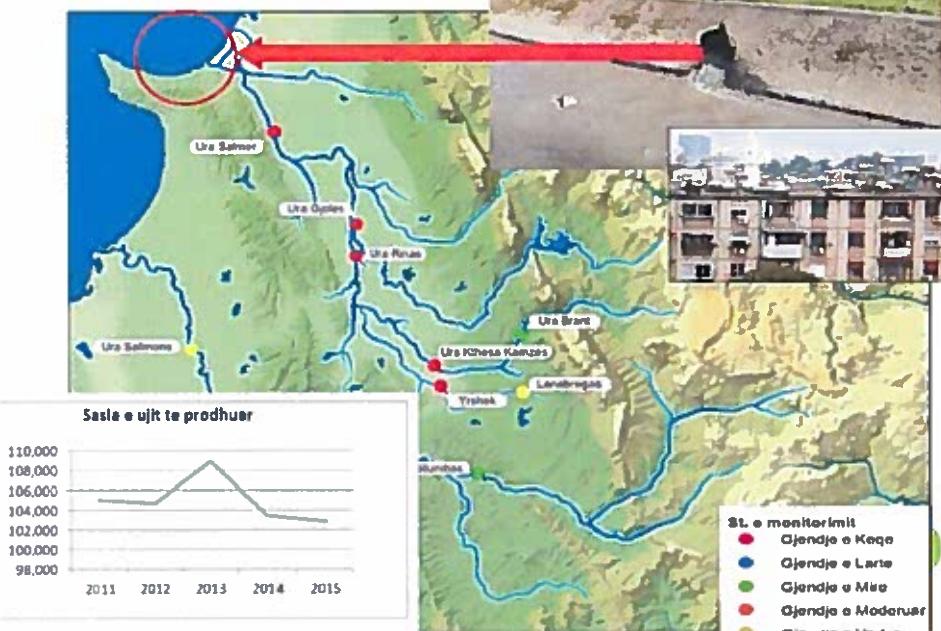

Figura 6.3.2 – Harta e shpërndarjes së populatës

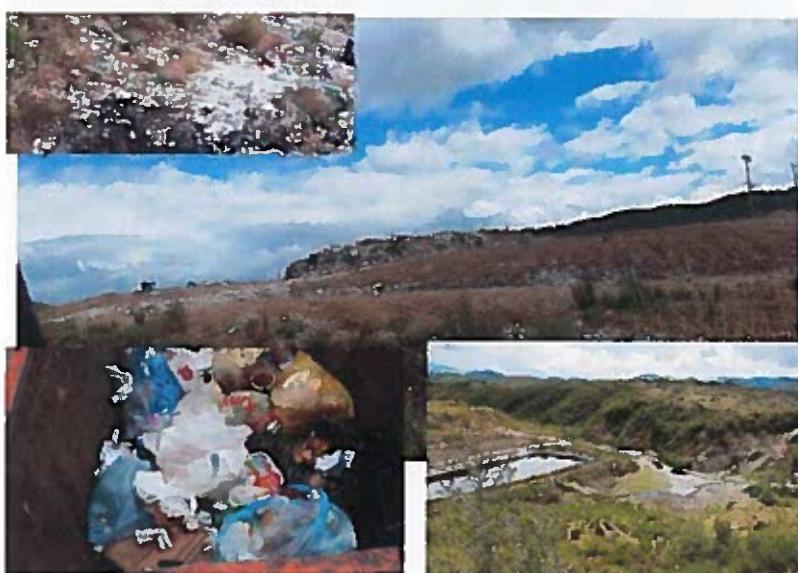
ERRU 2015 – 105,000,000 l/uje te ndotura/vit - Detin Adriatik

- 35% të kompanive qe prodhojnë mallra,
- 36% të kompanive të perfshira në industri,
- 47% të kompanive të ndërmirës, dhe
- 44% të kompanive qe ofrojnë shërbime.

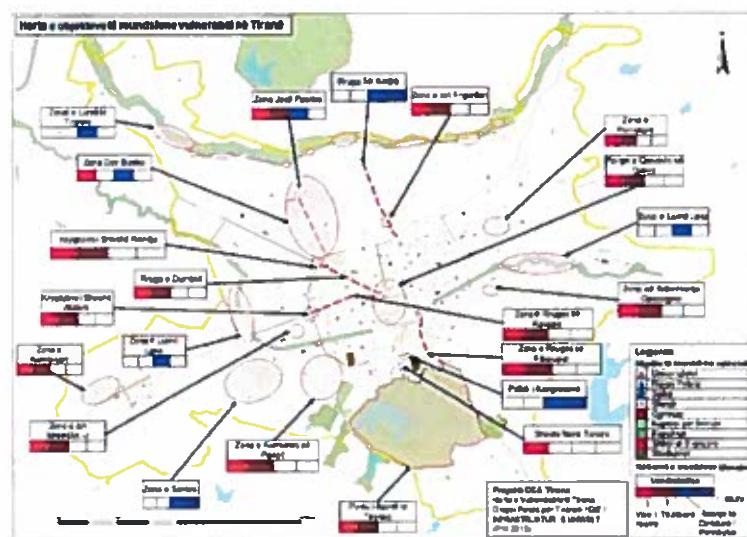
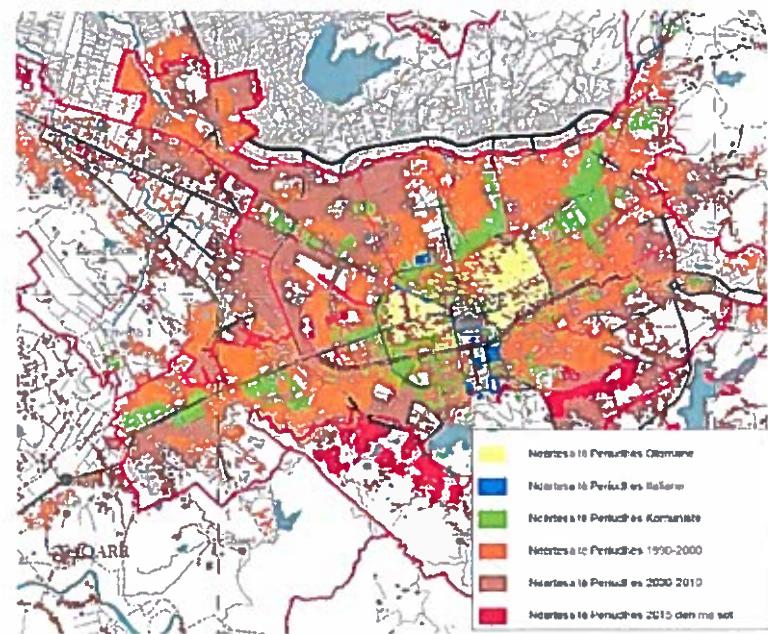
Tiranë karakterizohet nga një përqëndrim i madh i ndërmarrjeve të mëdha. Rreth 54% e kompanive që kanë një fuqi punetore prej më shumë se 50 persona janë te vendllosura në Tiranë. Gjithashtu Tiranë është edhe terheqja kryesore për investitorët e huaj, pasi 76% kompanive në pronësi të të huajve në Shqipëri janë te vendllosura në Tiranë.

Aksi kryesor ku janë perqëndruar këto aktivitete ekonomike (industria, shitje me shumicë, zyra qendrore dhe normale) është autostrada Tiranë-Durrës.

Eficácia e utilização da energia

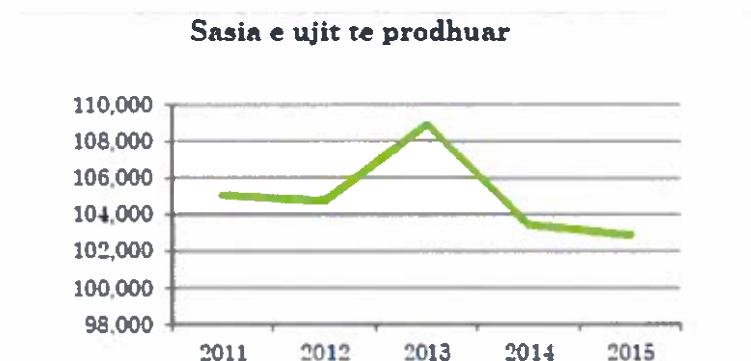
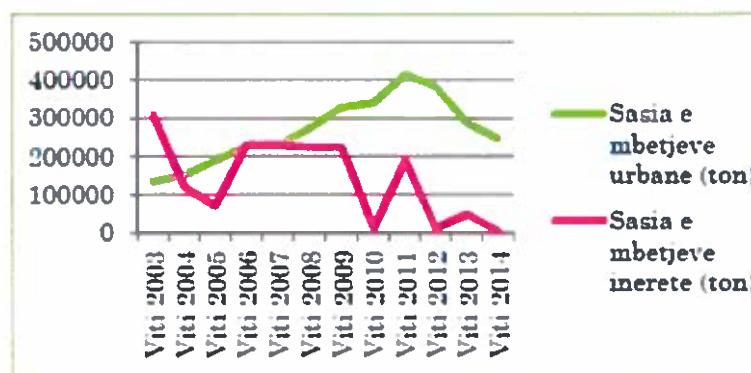
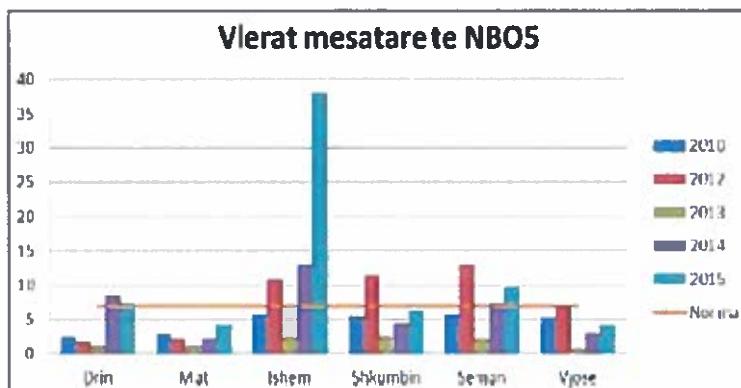
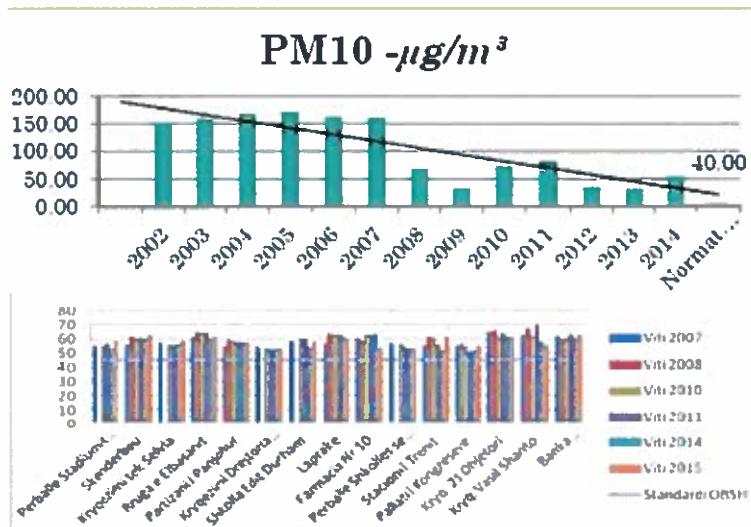

SEKTORI	SUPERFAQA										Drejtore dekorativë	Stuhme dekorative	Kosha	Stole Dekorative	Vazo Dekorative
	SP-TUT	SP-ZENE	m² RUGJE	SP-FART	SP-BARI	SP-LULE	RUGJE SHESH	BORDURE GJELBER	BASENE LIQORE	SP-VARE SP. PËRSHIKU					
	m²	m²	m²	m²	m²	m²	m²	m²	m²	cope	cope	cope	cope	cope	cope
Sektoret e gjelberimit dhe mirembajtjes															
Sektori 1(Oendra)	70238	3139		67099	54383	1489	10361	476	369	1300	1843	105	246	30	
Sektori 2(Lana Bv.Dkombit-Vlaterniket i ri)	55838			55838	50608	0	2374		246	2610	1235	974	45	182	
Sektori 3(Prinila-Piramida-Plongresev)	65489	3060	2230	62429	41543	1513	16992	314	1930		641	1953	81	115	122
Sektori 4(Presidence-StDinamo-Ostafa-Vfashervi)	34691		7433	34691	20795	1330	10456	154	1094		2078	1099	55	189	
Sektori 5(Rr.Kavajes Kombinat-Unaze Re-Laprake)	54323		11813	54323	29020	200	24427	58	590		5375	8401	25	214	
Sektori 6(Lana Bv.Dkombit-Pshiqjetë)	59571			59571	59571						1162	1268	18	105	
Sektori 7(Gjelberimi rrugor ITiranes)	6034		27000	6034	3118	52	293	2502		9111	277	2	92	7	
SHUMA	346184	6199	48476	339985	259038	4584	54903	3504	4229	2610	20724	14661	263	1014	159

Burimi: Bashkia Tiranë, APR

Trendet e disa treguesve mjedisore ne vite

MJESET E INERTE URBANE QË MJEFTË 2003-2014												
Mjetje Urbane / Urban waste (ton)												
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	DC
134,554	153,103	190,350	225,350	228,070	274,436	327,237	340,306	314,377	353,238	261,180	246,600	
Mjetje Urbane per km ² / Urban waste per habitant (ton)												
0,212	0,231	0,285	0,329	0,326	0,382	0,418	0,456	0,513	0,511	0,343	0,3	
Ativitet i inert / Inert waste (ton)												
306,780	120,450	71,510	230,500	230,500	271,718	223,718	11,650	190,586	11,541	40,751	4,548	

Fonte: Mjetje Urbane 2013, 2014, INSTAT, Bamë - Ministria e Financave shtetit e Kosovës

PROBLEMET KRYESORE MJEDISORE

1. Cilësia e ajrit ne zonat urbane;
2. Niveli i zhurmave;
3. Ndotja e ujërave;
4. Menaxhimi i mjetjeve (sidomos inerte);
5. Transport i dominuar nga mjetet private
6. Mungesa e rrjeti rrugor te plote dhe sigurt per bicikletat
7. Ndotja industriale (miksimi ne zonat urbane)
8. Higjena e hapesirave publike/mirembajtja e rrjetit rrugor
9. Mungesa e hapesirave te gjelberta dhe akses i kufizuar ne to
10. Mungesa e programeve mjedis
11. ore me komunitetin
12. Nivel i ulët ndergjegjesimi dhe pjesemarje per ruajtjen e mjedisit
13. Mungesa menaxhimi i burimeve natyrore (pyjet pereth dhe zonat e mbrojtura)
14. Mungesa e nje sistemi monitorimi te plote dhe eficient
15. Qytet jo eficient energetikisht – mjafton pompat e ujit
16. Kontroll i pamjeftueshem ose aspak eficent per mjedisin

ZHVILLIMI I OBJEKTIVAVE STRATEGJIKE PER MJEDISIN

	Pikat e forta (STRENGTHS)	Pikat e debta (WEAKNESSES)
Urbane	(S ₁) Qendra më e madhe urbane është vendit (S ₂) Qendra më e madhe e zhvillimit ekonomik	(W ₁) Përgjendjim i lartë i populacionit (W ₂) Mungesa e planifikimit të integruar të zonave ekonomike bazuar në studimet përkatese, konsum i lartë i burimeve natyrore, mosbatimi i standardeve mjedisore për industri
Natyrore	(S ₃) Diversiteti i mjedisit natyrore dhe harqet e lindjeve të parë (S ₄) Existencë e burimeve ujore të mjaftueshme	(W ₃) Përdorimi i burimeve për interesat afatshkurtër (HSH, gurore, inerti lumore, pyje) me pështja qëndgjata në mjetet (W ₄) Mungesa e eficencës së përdorimit (sisteme individualë dhe të amortizuar të përdorimit të ujit), mangësi në sistemin e menaxhimit dhe kontrollit të ndotjes (W ₅) Mungesa e sistemave të kontrollit të përdorimit të tokës dhe teknikave të pëlhurimit
Institucionale	(S ₅) Prania e zonave të mbrojtura (S ₆) Prania e institucioneve qendrore	(W ₆) Mungesa e planeve të menaxhimit, kultura e munguar e përdorimit të rritjeve të lëvizjeve (W ₇) Përdorimi i zhvillimit të qytetit për qellime afatshkurtara politike, shtresa në zhvillimin e mungesës së standartëve ligjore dhe standardeve sekuarile (durrave, ajri, klima, ndryshime klimatike eti.)
	(S ₇) Prania e institucioneve shkencore dhe akademike (S ₈) Prania e institucioneve diplomatike dhe financiare më të mëdha (komitetarët dhe ndërkombëtarë)	(W ₈) Existencia e teorive "shkakbehi" të vjetra i përfshirë përfshirë dëshirat e zhvillimit. Programe të kufizuar dhe me mangësi në lidhje me zhvillimin e qëndrueshëm, teknologjile e reja, eficencën e energjisë. (W ₉) Orientimi i zhvillimit e bankave (më së shumti i lë nivelit të dytë) ndaj linjësimit të projekteve që nuk përpunen me parimet e planifikimit të zhvillimit të qëndrueshëm (investime me studime përsos urbane) që nuk janë marrin në konsideratë mëlikimet kumulative).

	Mundësëtë (OPPORTUNITIES)	Rreziqet (THREATS)
Urbane	<p>(O₁) Përmirësimi i infrastrukturës, instrumentat planifikues, rritja e eficiencës së energjisë, aplikimi i një sistemi të menaxhimit të mjedisit</p> <p>(O₂) Gjenerim të ardhurash, Aplikimi i teknologjive të reja për kontrollin e shkarkimeve dhe ndotjes industriale, rritja e Industrisë të nikelimit,</p>	<p>(T₁) Rritje e presionit ndaj mjedisit (Mungesa/zëni e hapshirave te gjelbera, përkëqësimi i cilësisë së ajrit, uji, tokës, pejsazhit, gjenerimi i lartë mbetjeve, mbishfrytëzimi i burimeve natyrore)</p> <p>(T₂) Shkarkime të ndotjes industriale në zonat urbane (mosbatim standartesh), kercenim i burimeve natyrore (gurore, lumet) shtim i transportit të panevojshëm në zonat urbane, përkëqësimi i aspekteve vizuale dhe estetike</p>
Natyrore	<p>(O₃) Përdorimi i burimeve alternative (ricikimi i inerteve,)</p> <p>(O₄) Ekzistencë e sistemeve dhe teknologjive bashkëkohore të menaxhimit (sistemet e furnizimit me gravitet) –</p> <p>(O₅) Nxitja e zhvillimit të agriturizmit dhe rritja e prodhimeve bio</p> <p>(O₆) Zhvillimi i ekoturizmit, rritja e përdorimit për rekrekacion</p>	<p>(T₃) Mbishfrytëzimi i burimeve, dëmtimi afatgjate i mjedisit natyrore</p> <p>(T₄) Kosto të larta, shfrytëzim jo i qëndrueshëm i burimeve ujore</p> <p>(T₅) Pamundësia e përdorimit të qëndrueshëm të tokës, ndotje e tokes dñe ujtit</p> <p>(T₆) Dëmtimi i vlerave natyrore, kercenim i burimeve</p>
Institucionale	<p>(O₇) Mundësi më të larta investimesh</p> <p>(O₈) Ekzistencë e ekspertëve nga të gjitha disiplinat e nevojshme për planifikim, akses i lehtë në procesin e planifikimit (mund te ndërtohen grupe AD-HOC ndërmjet institucioneve planifikuese dhe zhvilluese dhe alyre akademike dhe shkencore)</p> <p>(O₉) Mbështetja dhe financimi për çështje të mjedisit nga organizata ndërkombëtare dhe ambasada, politikat financiare të organizatave financiare dhe joqeveritare ndërkombëtare mbështetur në përfime të qarta të mbrojtjes së mjedisit që zhvillimit të oëndrueshëm</p>	<p>(T₇) Mungesa dhe mangësi në planifikim, pengesa në investime afatgjata dhe vonësia në zgjidhje</p> <p>(T₈) Pengesa në aplikimin e teknikave bashkëkohore të planifikimit. Mesperështja në sistemet e planifikimit.</p> <p>(T₉) Përkëqësimi i cilësisë së mjedisit urban (mbishfrytëzimi i kapaciteteve mbajtëse të mjedisit), keqpërdorimi i burimeve natyrore</p>

Objektivat tematike	Symoli	Indikatori
A1 - Reduktimi i ndotjes dhe pëmbushja e studartave të cilësise se ajrit	Mbrojtja e shendetit publik dhe permisionimi i cilësisë se jetes	Cilësia e ajrit urban
A2 - Reduktimi i nivelit të zhurmave dhepermushja e normave te lejuara	Mbrojtja e shendetit publik dhe permisionimi i cilësisë se jetes	Niveli i zhurmave Zbatimi i standardeve/takoznjive zhurmakeshme të objekteve roje
U1- Mbrojtja e burimeve ujore	Mbrojtja dhe permisionimi i cilësisë se ujit dhe përdorimi i qendrueshëm	Cilësia e ujave
B1- Mbrojtja e llojeve, faunes dhe korridoreve ekologjike.	Ruajta e habitateve dhe llojeve	Gjendje e habitateve dhe prania e llojeve
GJ1 - Rritja e filtrave te gjelber	Mbrojtja e shendetit publik dhe permisionimi i cilësisë se jetes	Superfaqet e gjelbera (rritja) 50% green plus public space Consideration: Minimum 20-30% of p.v. surface green area, regulation
K1 - Pershtatja ndaj ndryshimeve klimatike	Mbrojtja e habitateve natyrore dhe urban	Profili i transporit Shkarkimet e GHG (CO2) Profili i konsumit te energjise banorëve dhe energjete energjetike Zbatumi i standartave te eficiencës energjetike ne objekti Permbijetë
T1- Mbrojtja e tokes	Zhvillimi ekonomik dhe harmonizuar me natyren	Perdorimi i tokes Erozioni i tokes Ndotja e tokes (depozitimi mbetjeve) Gjendja e kurvave se zielberifragmentumit i saj

PPV - TR030

- a) Se pari ti paraprije rritjet se popullsise dhe flukseve te saj ne drejtim te presionit ndaj mjedisit;
- b) Te shperndaje ngarkesen mjedisore ne hapesire dhe kohe
- c) Te vendose rregulla te matshme ne planifikim dhe ndertim
- d) Te "korrektoje" probleme te se shkuarës dhe kompensoje mungesen e infrastrukturës mjedisore me parapetra te tjere mjedisore (ne rast mungesa parku te shtoje gjelberimin, te reduktoje ndotjen e ajrit ne zona prioritare etj)
- e) Te vendose zonat "mos me prek" per mundesar zhvillimin e hapesires publike ne te gjithe dimisionet e saj
- f) Te orientoje ndarjen e industrise nga zonat urbane (miksmimin e sotem qe per nje saldator ne lagje rendohet jeta e qindra banoreve dhe ulet vlera e prona qe eshte dhe prioritet i Bashkise)
- g) Te percaktoje korridoret e transportit
- h) Te percaktoje kufizime dhe ruajtjen e zonave me rendesi kombetare
- i) Te krijoje korridore per shtimin e gjelberimit – unazat/metrobosco
- j) Etj qe mund te shtohen mbas degjeses publike

Pole zhvillimi ekonomik

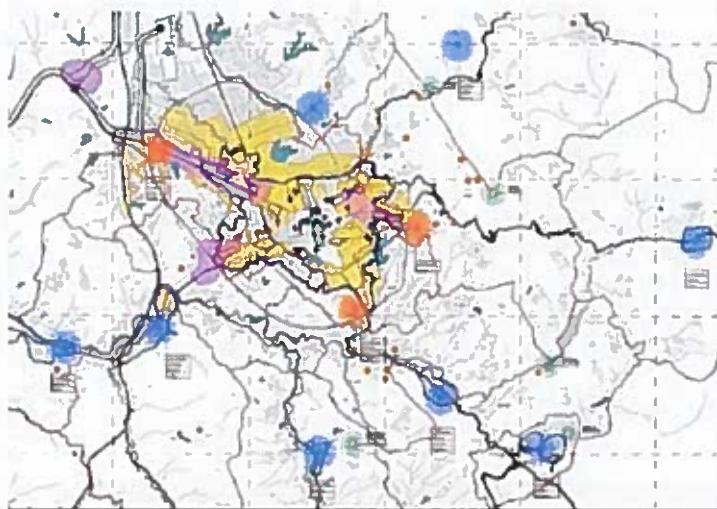
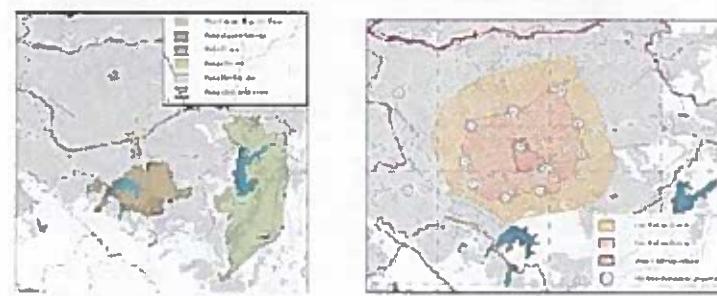
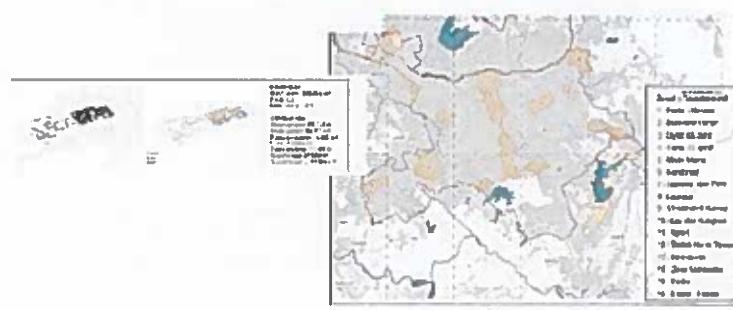

Figura 8.1.1 – Harta e poleve të propozuar ekonomikë dhe industriale

536 ha – 13 zona transformimi

Zonat dhe objektet me rendesi kombetare

- 1 Parku Kombetar i Dajlit (Kategori II e zonave te mbrojtura), shih pershkrimet ne paragrafin, dhe VKM nr. 402/2006, bashklichur. Ne paragrafin pasardhes ilustrohet harita e zonimit dhe elementet perjashtues dhe lejues per planifikim.
- 2 Peisazhi i Mbrotit Mali me Gropë - Bize- Martanesh (PMBM) - Kategori V e zonave te mbrojtura, (shih pershkrimet ne paragralin perkates meposhte, dhe VKM nr. 49/2007, bashklichur. Ne paragrafin pasardhes ilustrohet harita e zonimit dhe elementet perjashtues dhe lejues per planifikim.
- 3 Monumentet e natyres. Ne territorin e Bashkise Tirane gjenden 14 monumente natyre (gjeomonumente, biomonumente). Pershkrim I tyre behet ne paragrafet ne vijim. Shumica prej tyre gjenden brenda PKD dhe PMNM.
- 4 Burimet ujore ne kuptimin e ligjit (Erzen, Tirana, rezervuare)
- 5 Ujesjellsa/HEC
- 6 Kurora e gjelber e Tiranës.

Objektivat tematike	Syriimi	Si permbyshen nga Planit	Instrumentat qe mundesojne kontrollin dhe menaxhimin e ndotjes apo pasojave te planit (qe duhen hartuar e zbatuar)
			AJRI & ZHURMAT
A1 – Reduktimi i ndotjes dhe pembushja e standardeve te cilesise se ajrit	Mbrotja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	<ol style="list-style-type: none"> 1. Permiresimi i transportit (planit i mobilitetit) 2. Zhvillimi i hapësirave te gjelbera (absorbes natyrore, gjelberimi, permet perqitate rrugeve) 3. Percaktimi i zonave ekonomike dhe industriale 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Menaxhim i trafikut. Zonimi i qytetit (zonave dhe korridoreve me nevoja kufizimi ne trafik) 2. Hartimi PV per ajrit 3. Plani Lokal i Menaxhimit te Integruar te Mbetjeve 4. Hartimi i rregullave per mbrotjen e ajrit gjate veprimitarise ndertimore; 5. Mekanizma operacionale nderinstitucionale si politika e rrinovimit te automjeteve, forcimi i sistemit te kontrollit te gazeve; 6. Forcimi i standardeve te ajrit nga inspektoriatet 7. Zbatimi i eficencisë se energjisë ...
A2 – Reduktimi i nivelet te zhurmave dhe permushja e normave te lejuara	Mbrotja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	<ol style="list-style-type: none"> 1. Orientimi i zhvillimit ne pole 2. Percaktimi i zonave ekonomike dhe industriale 3. Plan i levizshmerise dhe transportit 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Standartet e projektimit – 2. Forcimi i standardeve te zhurmës nga inspektoriatet 3. Disiplinimi i qarkullimit rrugor (sinjalistika e ndalimi te buruve, shpejtësia etj) 4. Hartimi PV per menaxhimin e zhurmës

BURIMET UJORE			
NATYRA & BIODIVERSITETI			
B1- Mbrotja e burimeve ujore	Mbrotja dhe permiresimi i cilesise se ujut dhe perdomi i qendrueshem	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontroll i ndertimeve ne zonat rurale nepermjet zbatimit te standardeve sektoriale dhe Rregullores se Zbatimit te Planit; Shtimi i nyjeve nderlidhese per biodiversitetin (parqe, zona te gjelbera dhe korridore) 2. Kontroll i ndertimeve ne zonat rurale nepermjet zbatimit te standardeve sektoriale dhe Rregullores se Zbatimit te Planit; Shtimi i nyjeve nderlidhese per biodiversitetin (parqe, zona te gjelbera dhe korridore) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Permiresimi i kanalizimeve egzistuese dhe zgjelmi i rrejetit (mbulimit me kete sferbin) 2. Permiresimi i eficencisë se perdorimit te ujt te pishem dhe ruajta e cilesise se tij (normat e distancave ne Rregullore) 3. Mbrotja nga permbytjet (OP) 4. Ndertimi dhe funksionimi i ITPN- Kashar 5. Plani Vendor i Menaxhimit te Mbetjeve 6. Permiresimi i menaxhimit te mbetjeve te ngurte & trajtimi i lekateve; 7. Kap a ujerave te shiu (Sheshi...) 8. Hartimi i programeve per mbrotjen e burimeve ujore

FILTRAT E GJELBER URBANE				
GJ1 - Rritura e filtrave te gjelber	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	1. Zhvillimi i parqeve (shtimi, rruftje) ... konkretisht me harten... 2. Rritja e kurores se gjelber - 3. Shtimi i filtrave te gjelber urbane - gjelberi rrugor, terraca, shkolla 4. ...me afersis ne m2 (shkolla x koencet gjelberini) 5. Koefficentat e PDV	1. Shpallja e parqeve te qytetit, hartat dhe kufijt "mos me prek" te tyre; 2. Zbatimi i PDV - normat e gjelberimit 3. Percaktimi i zonave dhe nderhyrjeve prioritare per gjelberim ne zonat urbane dhe shtimi i gjelberimit ne zonat prioritare te qytetit 4. Hartimi i Kodit Lokal te gjelberimit qe do te jetë standart per PDV dhe investimet ne gjelberimi, lojet, et. 5. Plani per mimbajtjen dhe kujdesin ndaj gjelberimit 6. Hartimi i Inventarit te gjelberimit dhe perditesimit i tij 7. Hartimi i planit te menaxhimit te parqeve te qytetit	
NDRYSHIMET KLIMATIKE DHE MBIQET				
K1 - Pershatja ndaj ndryshimeve klimatike	Mbrojtja e habitattit natyror dhe urban	1. Kontrolli i ndertimeve ne zonat rurale nepermjet zbatimit te standardeve sektoriale dhe Rregullores se Zbatimit te Planit; Permisimi i transportit (planit i mobilitetit)	1. Zbatimi i Planit Veprimit Kombetar per Pershatjen ndaj Ndryshimeve Klimatike dhe Planit te Veprimit per Tiranen 2. Permisimi i eficiencës energetike (si ne banesa si ne transport, sisteme me panele solare, GLN etj pjesa e fabrikes urbane) - Redukimi i GHG 3. Perdorimi i qendrueshemb i tokes dhe bujqesise organike 4. Menaxhimi i integruar i mbetjeve Rishikimin dhe zbatimin e Planit te Veprimit per Ndryshimet Klimatike per Tiranen	
TOKA PALLLORE DHE PERASAZHI				
T1 - Mbrojtja e tokes	Zhvillimi ekonomik dhe harmonizuar me natyren	1. Kontrolli i ndertimeve ne zonat rurale, Planifikimi me zanim dhe koefficentet e nderimit perkates; Zbatimi i normave te Rregullores se Zbatimit te Planit dhe standardeve sektoriale per bujqesine dhe blegtorine;	1. Menaxhimi i mbetjeve te ngurta 2. Nxitja e praktikave te bujqesise organike (zhvillimi tregjeve rurale, agroturizmit etj) 3. Menaxhimi i pyjeve dhe kultetave 4. Mbrojtja nga permytjet dhe gerryerjet	

9.4 LIMITET E PLANIT PER MENAXHIMIN MJEDISOR

Dokumenti i planit dhe ky report paraqet kufizime ne parashtrimin dhe adresimin e një sere instrumentash te nevojshme per permbushjen e objektivave mjedisore te Planit. Keto kufizime janë pasoje se pari e vete funksioneve te dhena me ligji pushtetit vendor si dhe te mënyrës sesi janë rregulluar kompetencat nderinstitucionale per mjedisin ne Shqiperi, konkretisht:

- Nuk mund te adresoje programe/vperime operacionale dhe sektoriale qe jane perjegjesi nderinstitucionale dhe qe janë instrumenta te domosdoshem per mbrojtjen e mjedisit.
- Nuk mund te adresoje mangesite nderinstitucionale qe lidhen me forcimin e standardeve mjedisore ne nivel lokale pra qe Jane Jashtë kompetencave direkte te pushtetit vendor.

Megjithatë ne raport identifikoohen nderhyrjet e nevojshme si ne planin e masave dhe planeve te veprimit prioritare per mjedisin ne kuader te synimeve te Planit. Keto masa e projekte pilote bashke me programet strategjike pjesa e planit duhet qe mund te jene shtyllat e Planit Vendor te Veprimit per Mjedisin sic kerkohet nga ligji per mbrojtjen e mjedisit. Nje pjese e masave janë perjegjesi e institucionave qendore qe si pasoje Bashkia Tirane duhet te gjeje mekanizma qe nxisin permiresimin e punes dhe ketyre institucioneve ne drejtim te nevojave per nderhyrje te identikuara ne kete raport dhe mbrojtjen e mjedisin ne territorin e Bashkise Tirane.

Per zbatimin e masave per mjedisin Bashkia e Tiranes duhet te zhvilloje kapacitete e saj institucionale si dhe ato financiare. Per kete qellim nevojitet një projekt i mirfillte i cili te vleresoje nevojat dhe veprimet konkrete.

Nje kontribut te dobishem ne kete drejtim protet te kete qe Tirana Green Action Plan ne prokurim nga EBRD.

Matrica e ndërveprimeve të planit me mjedisin (sipas receptorëve)

Aktivitetet kryesore ne kuader te PPV-TR080	Toke	Biodiversitet	Pelsazh	Receptor	Burime ujore	Cilesine e ajrit (zhurma)	Ndryshimet klimatike
Objektivat tematike	Syntimi			Prishmerite			
		Presioni	Sqarim	Masat me ndërhyrjet e propozuara			
NDERTIMET (HAPESIRE)							
Transporti							
Konsumi energjise							
Rritja e perdotimit te burimeve ujore							
Nevoja per materiale ndertimore							
Gjenerimi i mbetjeve							
Gjenerimi i ujerave te ndotura							
Zhvillimi industrial dhe ekonomik							
Zhvillimi bujqesor							
AIRI & ZHURMAT							
A1 – Reduktim i ndotjes dhe perm bushja e stadeve te cilesise se ajrit	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	Ne rritje	Rritja e populisise dhe nevojes per transport 1 makine ne 5 veta ne 200 mijë rrith 40 mijë automjete.	Me zbatimin e planit te masave ne menyre eficente dhe kordinuar duhet te arriset perm bushja e normave (lidh me prishmerite ne nevojat per transport)			
A2 – Reduktim i nivelit te zhurmave dhe perm bushja e normave te lejuara	Mbrojtja e shendetit publik dhe permiresimi i cilesise se jetes	Ne rritje	Rritja e populisise dhe nevojes per transport 1 makine ne 5 veta ne 200 mijë rrith 40 mijë automjete. Shtimi i akseve rrugore do ekspozoj me shume ndaj zhurmave.	Investimet ne sistemin publik si trami elektrik e dhe zbatimi i masave te tjera te identikuara meposhte mund te redukoje ekspozimin publik.			
BURIMET UJORE							
U1- Mbrojtja e burimeve ujore	Mbrojtja dhe permiresimi i cilesise se ujit dhe perdotimi i qendrueshmen	Ne rritje	Ne baze te prishmerise demografike nevojat per uje per illogaritet ne rrith 365,000 m ³ /it per cdo 10 mijë banore qe shtohen ne qytet (me 100 l/dite konsum), praktikisht kaq pritet te shkarkohet i ndotur per trajtim.	Investimet duhet te rriten dhe sigurohen kapacitetet e nevojshme per trajtimin e ujerave dhe kapacitetet financiare. Duhet te zbatohen rregullat e sistemeve te pavarura – imhoff. Investimet aktuale ne ITU – Kashar do e ulin shkallen e ndotjes por jane te pamjaftueshme dhe me nevojat aktuale.			
NATYRA & BIODIVERSITETI							
Objektivat tematike	Syntimi			Prishmerite			
		Presioni	Sqarim	Masat me ndërhyrjet e propozuara			
B1- Mbrojtja e flores, faunes dhe korndoreve ekologike;	Ruajtja e habitateve dhe llojeve	Ne rritje	Nevoja per hapesire dhe infrastrukturre kerkon tjetersim te terreneve natyrore. Rritja e fluksit te transportit, perdotimi te energjise dhe ujit, shtimi i nevoje per materiale ndertimore do ndikoje ne kushtet e habitateve natyrore dhe biodiversitetin e tyre. Ketyre faktoreve mund tu shtohet pa dyshim dhe rritja e prodhimit bujqesor ne Tirane si pasoje edhe rritjes progresive te konsumit cdo vit. Pokeshtu dhe ndertimet kryesish ne zonat rurale.	Eufizimet ne zonimin dhe kriteret per ndertimet ne zonat rurale janë parashikuar si instrumenta konservuese ne Plan. Shtimi i njeve te gjelbera ne zonat urbane mund te krijoje nyje ekologjike. Planifikimi minerar per sigurimin e lendeve te duhet te adresoje ruajtjen e biodiversitetit, me zbatimin e masave te identikuara ne tabelen...meposhte rritet shkalla e mbrojtjes dhe ruajtjes se biodiversitetit. Kriteret te posatshme per ruajtjen e kurores se gjelber nga shpylllezimi duhet te hartohen mbase si pjese e vete Rregullores ose akteve normative te planifikimit urban.			

NDRYSHIMET KLIMATIKE DHE MBETJET				
K1 - Pershtatja ndaj ndryshimeve klimatike	Mbrojtja e habitatit natyror dhe urban	Ne rritje	Rritja e flukstit dhe nevojes per transport, perdorimit te energjise dhe ujit, shtimi i nevojes per materiale nderitimore dhe rritja e prodhimit buqesor ne Tirane si pasoje edhe rritjes progresive te konsumit cdo vit.	Masat aktuale ne Plan perfshilje identifikimin e zonave vulnerable ndaj permtyeve ne qytet dhe percaktojne nevojen per nderhyrje ne to. Instrumentat e tille si; eficencia e energjise ne objekte, zhvillimi i transportit publik te pastër, hedja nga perdorimi i substancave ozonolluese, praktika e buujqesise organike, menaxhimi i mbetjeve kerkojne bashkrendim nderinstitucional dhe nuk mund te adresohen e zgjidhen nga Plan.
TOKA PJELORE DHE PERSAZHI				
T1- Mbrojtja e tokes	Zhvillimi ekonomik dhe harmonizuar me natyren	Ne rritje	Nevoja per hapesire dhe infrastrukture kerkon tjeterisht te terreneve natyrore. Rritja e flukstit te transportit, perdorimit te energjise dhe ujit, shtimi i nevoje per materiale nderitimore do ndikoje ne natyralitetin e tokes dhe vete token pjellore. Ketyre faktoreve mund tu shohet pa dyshim dhe rritja e prodhimit buqesor ne Tirane si pasoje edhe rritjes progresive te konsumit cdo vit. Depozitimi i mbetjeve publik dhe aksesi keron gjithashu hapesire dhe tjetersimin e tokes.	Planit percaktion norma te perdorimit te tokes, si ne zonimin e perdorimit te tokes ashtu qe ne kriteret e percaktuara ne regullore, nje nder te cilat eshte dha % e tokes se filtrueshme ne cdo PDV. Po ashtu ne regullore percaktohen masa e kufizimi ne perdorimin e tokes pjellore buqesore. Rusjtja e tokes ne teresi kerkon masa qe dalin pertej Planit dhe qe duhet te adresohen ne sektore te ndryshem si buqesia, pyjet, ujerat dhe praktikat e ndaljeve se erozionit. Edhe ne kete pike kerkohet miratimi i normave ligjore te reja dhe bashkerendim nderinstucional me institucionet perqejese.

2.3.2 Karakter khas dan kelebihan yang memperkuat dan pasca-

Aktiviteter indenfor en kæde i PPF - TILBØR		Bemærkning										
		Tid		Bemærkningstid		Præmier		Bemærkning		Differens i ud- deling (dannet)		
Indtjening (højeste)	L	A/GI	L/R	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI
Transport	L	A/GI	L/R	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI
Ramme energiuse	L/R	A/GI	L/R	A/GI			L	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI
Retuge og præsentation til business users			L/R	A/GI			L/R	A/GI				A/GI
Rejse på materiale indkøb	L	A/GI	L	A/GI	L	A/GI	L	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI
Ejektorer i møbler	L	A/GI	L/R	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI
Gjerninger i leveran- te modeller	L/R	A/GI		A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI				
Ziviltil industriell dine etabler	L	A/GI		A/GI	L	A/GI	L	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI
Ejektorer brygger	L	A/GI		A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI	L	A/GI	L/R	A/GI

I - fachtné říkání: H - hovorisko = racionální glosační; A/F/I - aférangens

9.3.1 Plan i masave për përbushjen e standardeve të cilës së ajrit

Mesat/vitet	2017 - 2020	2020 - 2025	2025 - 2030
Hartimi/miratimi i PCA- Tirane/ Percaktimi dhe shpalja e zonave prioritare per mbyroje			
Hartimi/miratimi PMZH-Tirane/Percaktimi i zonave te qetesise dhe kuqizimeve			
Hartimi/miratimi Planit i Menaxhimit te Trafikut Tirane (a ka plan)			
Permiresimi i transportit publik/Imponimi i standardeve te shkakimit ne ajet ne sektor			
Shtimi dhe plotesimi i korsive te bicikletave			
Permiresimi i monitorimit te cilesave se ajrit			
Rishikimi i sijalistikes dhe instalimi i sijalistikes per injedisim (Indalimi eti)			
Hartimi dhe zbatimi i programit te udergjegjesimit dhe përtshiries publike			
Zbulimi i korriderave te gjerber			
Zbatimi i masave dhe veprimeve strategjike percaktuar ne Strategjin e GLP (parkimet eti)			

9.3.2 Plani i mazave për përmirësimin e sistemit të menaxhimit të mbetjeve 2017-2030

Mesat/vitet	2017 - 2020	2020 - 2025	2025-2030
Sigurimi i kapaciteteve depozituese/përpunuuese të mbetjeve urbane Referuar edhe tek komandimeve të studimit të kryer nga JICA, duhen marrë masa për zgjerimin e landfilit të Sharrës duke konsideruar njëkohësisht edhe mundësinë e impianteve të shndërrimit të mbetjeve në energji që atyre të kompostimit të mbetjeve organike.			
Hartimi dhe miratimi i Planit vendor të Menaxhimit të Mbetjeve, bazuar në parametrit e Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Mbetjeve.			
Përmirësimet në sistemin e grumbullimit të mbetjeve me duke konsideruar edhe Infrastrukturën përkatëse për sistemin me 3 kosa për mbetjet e ricikluarëshme. Rishikimi dhe miratimi i standardeve dhe kriterieve të prakurimit të sherifimit të pastriimit të mbetjeve.			

Mentre o roncava la chitarra nel crepuscolo Teatro dei banchi recita tristezza
e poi cantando di amara i piacevoli li abbraccia con gli occhi.

entras treñán, l'edificiu plantejó bonitas imaxes coa súa estrutura de fábrica, no nivello e tamén coa súa estrutura exterior todo tipo de fachada e portada. Os interiores eran amplios grazas ás dependencias que ocupaban o edificio, separándose entre elas, algúns dous espazos e tamén tiros para armazónar algúns elementos da casa; interiormente, l'edificio contaba con dous corredores principais e tamén estaban divididos en dous espazos, na parte inferior.

- Revolte la Lotta la chimeras no crean cultura
 - Reajuste Informante se revolte la chimeras se basan
 - Mengue e chimeras se telecomunicaciones se subraya nos regis chimeras [no necesaria, page 53]
 - Mengue e estrecheciones per se chimeras e publica zip chimeras gato chimeras

existir no âmbito da BRTZ, caso se fizerem "pés direcionais para administrar o processo de negociação" e que em 2013 o ministro agiu "compreendendo" o posicionamento da União (fls 122/123). Négligem, portanto, os argumentos de que não houve "negociação" entre o governo e a Petrobras, ou seja, que não houve "negociação" entre o governo e a Petrobras.

Projekt pilot	Mbetjet Inerte
Titulli	Percaktimi i vendpozitimeve të mbetjeve inerte ne 6 rreth administrative prioritete ne Bashkine Tiranë
Uoji	Infrastruktura /Mbrojtja e mjedisit
Vendodhja	Njesite administrative te Bashkise Tiranë
Buxheti	3,000,000 Leke (projekti është miratuar)
Kontributi ne rastin e bashkëfinancuar nga Qeverisja Lokale	100%
Pershkrimi i projektit	<p>Kuadri ligjor per mbetjet si ligj nr.10463 datë 22.09.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve" i ka për qëllim të mbrojët e mjedisit dhe shëndetit e njeriut si dhe të sigurojë administrimin e duhur mjedisor të mbetjeve nëpërmjet menaxhimit të integruar të tyre. Mbetjet inerte vijnë te jene të pa menazhuara sipas kriterieve ligjore, mungesa e infrastruktureve perkatese ne kete rast "vendpozitum spesifik" ka rezultuar ne depozitimin e mbetjeve ndertimore kryesisht dherave te bazamenteve te pallateve dhe objekteve pergjata terreneve natyrore kryesisht pergjate brigjeve te Lumit Erzen, Lumit e Tiranës, Ligenin Artificial dhe kodrave peret Tiranës.</p> <p>Depozitim i paligjshem i mbetjeve inerte ne Kodrat e Saukut</p>

Projekt pilot	Zhurmata e qytetit e Tiranës
Titulli	Hartimi i planit te veprimit per menaxhimin e zhurmave ne korridoret kryesore te qytetit te Tiranës
Uoji	Infrastruktura /Mbrojtja e mjedisit
Vendodhja	Njesite administrative te qytetit te Tiranës
Buxheti	2,500,000 Leke
Kontributi ne rastin e bashkëfinancuar nga Qeverisja Lokale	100%
Pershkrimi i projektit	<p>Qarkullimi i këtyre mjeteve në zonat të ndryshme urbane që ato janë përfshirë shtetit kryesor te gjenerimit të zhurmave ne mjedis. Zhurmata kryesisht vijnë nga rënja e burive të mjeteve, si dhe zhurma të tjera që vinë nga frenimi, zhurmata e motorit, zhurma nga sistemi i shkarkimit të tymave dhe gazzave të mjeteve (marmidat) etj.</p> <p>Matjet e AKM për nivelet të zhurmave për qytetin e Tiranës trogon se vlerat më të larta janë regjistruar përgjate akseve kryesore rrugore duke klasifikuar kështra trafikun rrugor si burimin kryesor të ndotjes akustike. Këtu përfshihet numri i madh i automjeteve që qarkullojnë në rrethinë e kohës, shpejtësia e lartë e këtijves, boritë, mungesa e parkimeve që bëhet shkak për kohën e shtuar te levizjes.</p>

PERVOJA AMERIKANE

- Teknikisht njesoj si ne
- Zbatimi rigoroz ne terren
- Qendrueshmeri - 1988

LIGJI DHE KOMUNITETI

SHTOJCA 3 LISTA E LLOJEVE TË FLORËS DHE FAUNËS TË EVIDENTUAR GJATË VROJTIMEVE PËR QËLLIME TË VSM

Listë e llojeve ne terrenet kodrinore dhe buqesore te Bashkise Tirane

Gjitarët

Nr	Emri shkencor	Emri shqip	Prania ¹	Intern. Conserv. Status ²	Nation. Conserv. Status ²	Nat. Prot. Status	Bern Convention ²
1	<i>Erinaceus roumanicus</i>	Iriqi	O	LRic	NE	Mbrojtur	
2	<i>Talpa stankovici</i>	Urithi i verber i ballkanit	O	LRic	NE	Mbrojtur	
3	<i>Crocidura suaveolens</i>	Hundgjati dhembebardhe i kopshteve	O	LRic	NE	Mbrojtur	Annex II
4	<i>Crocidura leucodon</i>	Hundgjati dhembebardhe i livadheve	O	LRic	DD	Mbrojtur	Annex III
5	<i>Suncus etruscus</i>	Hundegjati dhembebardhe xhuxh	P	LRic	DD	Mbrojtur	Annex III
6	<i>Rhinolophus blasii</i>	Lakuriqnate hundepatkua i Blasit	P	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex II
7	<i>Rhinolophus euryale</i>	Lakuriqnate hundepatkua i Mesdheut	P	LRnt	VU	Mbrojtur	Annex II
8	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Lakuriqnate hundepatkua i madh	P	LRic	NE	Mbrojtur	Annex II
9	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Lakuriqnate hundepatkua i vogel	P	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex II
10	<i>Eptesicus serotinus</i>	Lakuriqnate serotine	P	LRic	DD	Mbrojtur	Annex II
11	<i>Miniopterus schreibersi</i>	Lakuriqnate i Schreibersit	P	LRic	NE	Mbrojtur	Annex II
12	<i>Myotis blythii</i>	Lakuriqnate veshmiu i vogel	P	LRic	NE	Mbrojtur	Annex II
13	<i>Myotis myotis</i>	Lakuriqnate veshmiu madh	P	LRic	NE	Mbrojtur	Annex II
14	<i>Myotis mystacinus</i>	Lakuriqnate veshmiu mistacin	P	LRic	DD	Mbrojtur	Annex II
15	<i>Myotis emarginatus</i>	Lakuriqnate veshmiu Xhefrit	P	LRic	DD	Mbrojtur	Annex II
16	<i>Pipistrellus kuhli</i>	Pipistreli i Kuhlit	O	LRic	NE	Mbrojtur	Annex II
17	<i>Pipistrellus</i>	Pipistreli	i	LRic	NE	Mbrojtur	Annex II

Nr	Emri shkencor	Emri shqip	Prania ¹	Intern. Conserv. Status ²	Nation. Conserv. Status ²	Nat. Prot. Status	Bern Convention ²
	<i>nathusii</i>	Nathusit					
18	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Pipistreli i zakonshem	O	LRic	NE	Mbrojtur	Annex III
19	<i>Hypsugo savii</i>	Pipistreli i Savit	P	LRic	NE	Mbrojtur	Annex II
20	<i>Lepus europaeus</i>	Lepuri eger	O	LRic	NE	Not mbrojtur	Annex III
21	<i>Glis glis</i>	Gjeri	P	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex III
22	<i>Muscardinus avellanarius</i>	Gjumashi i lajthise	O	LRic	DD	Mbrojtur	Annex III
23	<i>Apodemus flavicollis</i>	Miu gusheverdhe	O	LRic	NE	Mbrojtur	
24	<i>Apodemus sylvaticus</i>	Miu i pyllit	O	LRic	NE	Mbrojtur	
25	<i>Mus musculus domesticus</i>	Miu i shtepise	O	LRic	NE	Not mbrojtur	
26	<i>Mus macedonicus</i>	Miu i maqedonise	P	LRic	NE	Mbrojtur	
27	<i>Rattus norvegicus</i>	Miu i murme i kanaleve	O	LRic	NE	Not mbrojtur	
28	<i>Rattus rattus</i>	Miu i zi i kanaleve	O	LRic	NE	Not mbrojtur	
29	<i>Vulpes vulpes</i>	Dhelpra	O	LRic	NE	Not mbrojtur	
30	<i>Lutra lutra</i>	Lunderza	O	NT	VU	Mbrojtur	Annex II
31	<i>Meles meles</i>	Baldosa	O	LRic	EN	Mbrojtur	Annex III
32	<i>Mustela nivalis</i>	Nusealja	O	LRic	NE	Mbrojtur	Annex III
33	<i>Mustela putorius</i>	Qelbesi	P	LRic	EN	Mbrojtur	Annex III

Shpendet

Nr	Emri shkencor	Emri shqip	Prania ¹	Intern. Conserv. Status ³	Nation. Conserv. Status ³	Nat. Prot. Status	Bern Convention ²
1	<i>Actitis hypoleucos</i>	Qyrrlyku i vogel	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
2	<i>Larus chachinnans</i>	Pulebardha kembeverdhe	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
3	<i>Pernis apivorus</i>	Huta grenxangrenese	P	LRic	EN	Mbrojtur	Annex II
4	<i>Milvus milvus</i>	Huta bishtgershere e kuquerreme	P	LRnt	EN	Mbrojtur	Annex II
5	<i>Accipiter nisus</i>	Gjeragina e shkurtes	O	LRic	EN	Mbrojtur	Annex II
6	<i>Buteo buteo</i>	Huta	O	LRic	VU	Mbrojtur	Annex II
7	<i>Falco</i>	Skifteri	O	VU	VU	Mbrojtur	Annex II

Nr	Emri shkencor	Emri shqip	Prania ¹	Intern. Conserv. Status ³	Nation. Conserv. Status ³	Nat. Prot. Status	Bern Convention ²
	<i>naumanni</i>	kthetraverdhe					
8	<i>Falco tinnunculus</i>	Skifteri kthetrazi	O	LRic	VU	Mbrojtur	Annex II
9	<i>Falco subbuteo</i>	Skifteri drureve	i P	LRic	VU	Mbrojtur	Annex II
10	<i>Falco peregrinus</i>	Krahethati	O	LRic	VU	Mbrojtur	Annex II
11	<i>Perdix perdix</i>	Thelleza fushes	c O	LRic		Not mbrojtur	Annex III
12	<i>Coturnix coturnix</i>	Shkurta	O	LRic		Not mbrojtur	Annex III
13	<i>Scolopax rusticola</i>	Shapka	P	LRic		Not mbrojtur	Annex III
14	<i>Cuculus canorus</i>	Oyqja	P	LRic		Mbrojtur	Annex III
15	<i>Tyto alba</i>	Kukuvajka mjekeroshe	O	LRic	VU	Mbrojtur	Annex II
16	<i>Otus scops</i>	Gjoni ose Qoku	O	LRic		Mbrojtur	Annex III
17	<i>Athene noctua</i>	Kukuvajka	P	LRic		Mbrojtur	Annex II
18	<i>Apus apus</i>	Dejka	O	LRic	LRcd	Mbrojtur	Annex III
19	<i>Apus pallidus</i>	Dejka ngjyre zbehte	O	LRic	LRcd	Mbrojtur	Annex II
20	<i>Alcedo atthis</i>	Bilibili i ujit	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
21	<i>Upupa epops</i>	Pupëza	O	LRic	VU	Mbrojtur	Annex II
22	<i>Merops apiaster</i>	Gargulli	O	LRic	EN	Mbrojtur	Annex II
23	<i>Dendrocopos major</i>	Qukapiku larosh i madh	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
24	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Qukapiku larosh sirian	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
25	<i>Galerida cristata</i>	Dervishi	O	LRic		Mbrojtur	Annex III
26	<i>Lullula arborea</i>	Drenja	O	LRic		Mbrojtur	Annex III
27	<i>Alauda arvensis</i>	Lauresha	O	LRic		Not mbrojtur	Annex III
28	<i>Hirundo rustica</i>	Dallendyshe bishtgershere	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
29	<i>Hirundo daurica</i>	Dallendyshe kerbishtkuqe	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
30	<i>Delichon urbica</i>	Dallendyshe bishtbardhe	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
31	<i>Anthus pratensis</i>	Drenja e luadhit	P	LRic		Mbrojtur	Annex II
32	<i>Anthus spinolella</i>	Drenja e melit	P	LRic		Mbrojtur	Annex II
33	<i>Motacilla cinerea</i>	Bishtundesi malit	i O	LRic		Mbrojtur	Annex II

Nr	Emri shkencor	Emri shqip	Prania ¹	Intern. Conserv. Status ³	Nation. Conserv. Status ³	Nat. Prot. Status	Bern Convention ²
34	<i>Motacilla alba</i>	Bishtundesi bardhe	i O	LRic		Mbrojtur	Annex II
35	<i>Motacilla flava</i>	Bishtundesi verdhe	I O	LRic		Mbrojtur	Annex II
36	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Xinxamiu	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
37	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Bilbilthi fushor i kallamave	O	LRic		Mbrojtur	Annex III
38	<i>Hippolais olivetorum</i>	Perqeshesi madh i ullinjve	i O	LRic	DD	Mbrojtur	Annex III
39	<i>Hippolais pallida</i>	Perqeshesi vogel i ullinjve	i O	LRic		Mbrojtur	Annex III
40	<i>Cettia cetti</i>	Bilbili kenetave	i O	LRic		Mbrojtur	Annex III
41	<i>Sylvia borin</i>	Bilbilthi kopshtit	I P	LRic		Mbrojtur	Annex II
42	<i>Sylvia atricapilla</i>	Bilbilthi kokezi	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
43	<i>Sylvia communis</i>	Bilbilthi perhime	i O	LRic		Mbrojtur	Annex II
44	<i>Sylvia curruca</i>	Bilbilthi zakonshem	i P	LRic		Mbrojtur	Annex II
45	<i>Sylvia cantillans</i>	Bilbilthi gushekuq	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
46	<i>Phylloscopus bonelli</i>	Fishkellenjesi gushebardhe	P	LRic		Mbrojtur	Annex III
47	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Fishkellenjesi madh	i P	LRic		Mbrojtur	Annex III
48	<i>Phylloscopus collybita</i>	Fishkellenjesi vogel	i P	LRic		Mbrojtur	Annex III
49	<i>Erythacus rubecula</i>	Gushekuqi	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
50	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Bilbili	P	LRic		Mbrojtur	Annex II
51	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Bishtkuqi zeshkan	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
52	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Bishtkuqi mureve	i O	LRic		Mbrojtur	Annex II
53	<i>Saxicola rubetra</i>	Ceku vetullbardhe	P	LRic		Mbrojtur	Annex II
54	<i>Saxicola torquata</i>	Ceku kokezi	O	LRic		Mbrojtur	Annex II
55	<i>Oenanthe oenanthe</i>	Bishtbardha e gurit	e O	LRic		Mbrojtur	Annex II
56	<i>Oenanthe hispanica</i>	Bishtbardha gushezeze	P	LRic		Mbrojtur	Annex II
57	<i>Muscicapa striata</i>	Mizakapesi perhime	i O	LRic		Mbrojtur	Annex II

Nr	Emri shkencor	Emri shqip	Prania ¹	Intern. Conserv. Status ³	Nation. Conserv. Status ³	Nat. Prot. Status	Bern Convention ²
58	<i>Turdus merula</i>	Mellenja	O	LRC		Not mbrojtur	Annex III
59	<i>Turdus pilaris</i>	Tusha e madhe e fushes	P	LRC		Mbrojtur	Annex III
60	<i>Turdus philomelos</i>	Tusha kengetare	O	LRC		Mbrojtur	Annex III
61	<i>Turdus iliacus</i>	Tusha vetullbardhe	P	LRC		Mbrojtur	Annex III
62	<i>Turdus viscivorus</i>	Tusha e madhe e malit	P	LRC		Mbrojtur	Annex III
63	<i>Parus major</i>	Trishtili i madh	O	LRC		Mbrojtur	Annex II
64	<i>Lanius collaris</i>	Larashi kurrikzuq	O	LRC		Mbrojtur	Annex II
65	<i>Lanius senator</i>	Larashi kokekuq	O	LRC		Mbrojtur	Annex II
66	<i>Pica pica</i>	Laraska	O	LRC		Mbrojtur	
67	<i>Corvus monedula</i>	Gala	O	LRC		Mbrojtur	
68	<i>Corvus cornix</i>	Sorra	O	LRC		Mbrojtur	
69	<i>Corvus corax</i>	Korbi	O	LRC		Mbrojtur	Annex III
70	<i>Sturnus vulgaris</i>	Cerloj	O	LRC		Not mbrojtur	
71	<i>Passer domesticus</i>	Harabeli	O	LRC		Not mbrojtur	
72	<i>Passer montanus</i>	Harabeli fushes	O	LRC		Mbrojtur	Annex III
73	<i>Fringilla coelebs</i>	Zborakesi	O	LRC		Mbrojtur	Annex III
74	<i>Carduelis chloris</i>	Gjelberushja	O	LRC		Mbrojtur	Annex II
75	<i>Carduelis carduelis</i>	Gardalina	O	LRC		Mbrojtur	Annex II
76	<i>Carduelis spinus</i>	Cirla dimerake	O	LRC		Mbrojtur	Annex II
77	<i>Carduelis cannabina</i>	Kanpgrenesi	O	LRC		Mbrojtur	Annex II
78	<i>Emberiza citrinella</i>	Cerla verdhashe	O	LRC		Mbrojtur	Annex II
79	<i>Emberiza cirlus</i>	Cerla gushegjelber	O	LRC		Mbrojtur	Annex II
80	<i>Emberiza hortulana</i>	Cerla e kopshtit	P	LRC	DD	Mbrojtur	Annex III
81	<i>Emberiza melanocephala</i>	Cerla kokezeze	P	LRC		Mbrojtur	Annex II
82	<i>Miliaria calandra</i>	Cerla e zakonshme	O	LRC		Mbrojtur	Annex III

Reptilet

Nr	Emri shkencor	Emri shqip	Prania ¹	Intern. Conserv. Status ²	Nation. Conserv. Status ²	Nat. Prot. Status	Bern Convention ²
1	<i>Anguis fragilis</i>	Vjeshtull Kakzogeza,	O	NE	NE	Mbrojtur	Annex III
2	<i>Algyrodes nigropunctatus</i>	Hardhuca me luspa te medha	O	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex III
3	<i>Coluber caspius</i>	Shigjeta e gjate	P	LRic	NE	Mbrojtur	Annex III
4	<i>Coluber gemonensis</i>	Shigjeta e shkurter	O	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex II
5	<i>Coluber jugularis</i>	Shigjeta e gjate	P	LRic	LRic	Mbrojtur	Annex II
6	<i>Coluber najadum</i>	Shigjeta e holle	P	LRic	LRcd	Mbrojtur	Annex II
7	<i>Zamenis longissimus</i> (<i>Elaphe longissima</i>)	Bolla e shtepise	O	NE	LRnt	Mbrojtur	Annex II
8	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	Bolla me kater vija	P	LRnt	VU	Mbrojtur	Annex II
9	<i>Emys orbicularis</i>	Breshkeujze	O	LRnt	LRnt	Mbrojtur	Annex II
10	<i>Cyrtopodion kotschy</i>	Hardhuca me ventuza	P	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex II
11	<i>Hemidactylus turcicus</i>	Hardhuca me venduza	O	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex III
12	<i>Lacerta viridis</i>	Zhapiu i gjelber	O	LRic	LRic	Mbrojtur	Annex II
13	<i>Lacerta trilineata</i>	Zhapiu me tre vija	P	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex II
14	<i>Natrix natrix</i>	Gjarpri i madh i ujtit	O	LRic	LRic	Mbrojtur	Annex III
15	<i>Natrix tessellata</i>	Gjarpri i vogeli ujtit	O	VU	LRnt	Mbrojtur	Annex II
16	<i>Pseudopus apodus</i>	Bullari	O	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex II
17	<i>Podarcis muralis</i>	Hardhuca e mureve	O	LRic	NE	Mbrojtur	Annex II
18	<i>Podarcis taurica</i>	Hardhuca bari	O	VU	LRnt	Mbrojtur	Annex II
19	<i>Testudo hermanni</i>	Breshka e zakonshme	O	LRnt	LRnt	Mbrojtur	Annex II
20	<i>Vipera ammodytes</i>	Neperka	O	LRic	LRic	Mbrojtur	Annex II

Amfibet

Nr.	Emri shkencor	Emri shqip	Prania ¹	Int. Stat. ²	Cons. Status ²	Nat. Cons. Status ²	National Protection Status	Bern Convention ²
1	<i>Bombina variegata</i>	Bretkosa barkverdhe	O	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex II	
2	<i>Bufo bufo</i>	Thithlopa	O	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex III	
3	<i>Bufo viridis</i>	Thithlopa e gjelber	O	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex II	
4	<i>Hyla arborea</i>	Bretkosa e drureve	O	LRic	LRic	Mbrojtur	Annex II	
5	<i>Pelophylax kurtmuelleri</i> <i>(Rana balcanica)</i>	Bretkosa e gjelber e zakonshme	O	LRic	VU	Not mbrojtur	Annex III	
6	<i>Pelophylax (Rana) lessonae</i>	Bretkosa e leshterikut	O	LRic	LRnt	Mbrojtur	Annex III	
7	<i>Rana dalmatina</i>	Bretkosa kercimtare	O	LRic	LRic	Mbrojtur	Annex II	
8	<i>Lissotriton vulgaris</i>	Tritoni i zakonshem	P	LRic	LRic	Mbrojtur	Annex III	

Peshqit e ujerve te embla

Nr.	Emri shkencor	Emri shqip	Prania ¹	Int. Cons. Status ²	Nat. Cons. Status ²	National protection	Bern Convention
1	<i>Anguilla anguilla</i>	Ngjala	O	CR		Not mbrojtur	Annex III
2	<i>Squalius cephalus</i>	Qefull lumi	O	LC	NL	Not mbrojtur	Annex III
3	<i>Alburnoides bipunctatus</i>	Njila	O	VU	NL	Not Mbrojtur	Annex III
4	<i>Barbus sp.</i>	Mustaku i lumit	O	LC	NL	Not mbrojtur	Annex III
5	<i>Cobitis taenia</i>	Merene e eger	P	LC	NL	Not mbrojtur	Annex III
6	<i>Pachyphilon pictum</i>		P	LC	NL	Not mbrojtur	Annex III
7	<i>Hypophthalmichthys molitrix</i>	Ballgjeri	O	NE		Not mbrojtur	
8	<i>Ctenopharyngodon idella</i>	Amuri	O	NE		Not mbrojtur	

Flora bregumore – habitatet e koridore ekologjike

	Emri shkencor	Emri Shqip	Te vezhguara drejtperdrejt	Statusi kombetar
2	<i>Salix alba</i>	Shelgun i bardhë	X	LC
3	<i>Salix elaeagnos</i>	Shelgu i zi	X	LC
4	<i>Salix purpurea</i>	Shelgu i purpur	X	LC
5	<i>Alnusglutinosa</i>	Verriu i zi	X	
6	<i>Populus alba</i>	Plepin i bardhë	X	LC
7	<i>Populusnigra</i>	Plepi i zi	X	LC
8	<i>Populuscanadensis</i>	Plepikanadez	X	
9	<i>Crataegusmonogyna</i>	Murrizin i Heldraihit	X	
10	<i>Cornussanguinea</i>	Thana	X	
11	<i>Vitexagnus-castus</i>	Koponica	X	
12	<i>Rubusulmifolius</i>	Manaferra	X	
13	<i>Rosa sempervirens</i>	Trëndafili i breshkës	X	
14	<i>Hedera helix</i>	Urthi	X	
15	<i>Clematis vitalba</i>	Kulpra e egër	X	
16	<i>Clematis vitalba</i>	Lurari	X	
17	<i>Saponariaofficinalis</i>	Lulesapuni	X	
18	<i>Calamintha grandiflora</i>	Mendermirëlulemadhe	X	
19	<i>Helleborusodorus</i>	Shpendrën	X	
20	<i>Cyclamen hederifolium</i>	Bukëdërrin	X	
21	<i>Arum italicum</i>	Këlkaza	X	LR
22	<i>Brachypodiumsylvaticum</i>	Ruditindy-kallizor	X	
23	<i>Dactylisglomerata</i>	Telishi	X	
24	<i>Robiniapseudoacacia</i>	Akacia	X	
25	<i>Pteridiumaquilinum</i>	Këputjeshqiponje	X	
26	<i>Equisetum arvense</i>	Këputjearash	X	
28	<i>Phragmitesaustralis</i>	Kallamishtja	X	
29	<i>Typhaangustifolia</i>	Shavarigjetengushtë	X	
30	<i>Menthaaquatica</i>	Mendra e uji	X	LR
31	<i>Chloriumintybus</i>	Cikorja	X	
32	<i>Alismaplantago-aquatica</i>	Këlkazeuji	X	
33	<i>Berulaerecta</i>	Ekinoforëuji	X	
34	<i>Brachypodiumsylvaticum</i>	Ruditypyjesh	X	
35	<i>Cynodondactylon</i>	Gram	X	
36	<i>Daturastramomium</i>	Gjembgomari	X	
37	<i>Brachypodiumdistachyon</i>	Ruditdykallëzor	X	
38	<i>Mentalongifolia</i>	Mendërgjethegjatë	X	

SHTOJCA 4 REFERENCA

1. Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment towards an Integrated Approach,
UNEP, 2004
2. Good practice guidance on applying Strategic Environmental Assessment (SEA) in development co-operation,
OCDE
3. Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit, 2015-2020
4. Censusi i popullsisë dhe i banesa 2011, INSTAT
5. Tirana Air Quality Report, ECAT Tirana, December 2008
6. Informimi, qëndrimi, sjellja dhe veprimet personale mjedisore – perceptimi i mjedisit nga publiku ne Shqipëri,
2015, Qendra për kërkim, bashkëpunim dhe Zhvillim (CRCD)
7. Mbi përpunimin e ujit të bovillës – Vështrim i përgjithshëm, A.Emiri, E.Buzo, F.Hoxha, 2010
8. Vlerësim Strategjik Mjedisor për Planin Rregullues të Tiranës, 2012
9. Planet e menaxhimit të Parkut Kombëtar të Dajtit dhe Peisazhit të Mbrojtur Bizë – Martanesh
10. Raporti i Gjendjes së Mjedisit 2014, AKM
11. Raporti i Gjendjes së Mjedisit 2015, AKM
12. Final Report, December 2012/The Project for Tirana Thematic Urban Planning, JICA 2012
13. Gjeografia Fizike e Shqipërisë (Vëllimi I dhe Vëllimi II) (Akademia e Shkencave e Republikës së Shqipërisë,
Qendra e Studimeve Gjeografike, Tiranë 1991)
14. Studimi i Aspekteve Mjedisore te Zones Kodrinore Tirane-Durres / Shoqata "Herpetofauna Shqiptare",
2005.
15. Raporti i VNM-se Korridori Thumane – Kashar, Ema Consulting 2016
16. Vleresimi i vulnerabilitetit dhe plani i pershtatjes ndaj ndryshimeve klimatike per qytetin e Tiranës.
Infrastrukture & Umwelt Maj 2015
Burime të tjera informacioni
<http://www.tirana.al/historiku-i-tiranes/>
www.worldbank.org/sea/
www.rec.org/REC/programs/environmentalassessment/
www.instat.gov.al/
www.akm.gov.al/

SHTOJCA 5 LIÇENCA E KOMPANISET KONSULENT

REPUBLIKA E SHQIPÉRISË
Ministria e Zhvillimit Ekonomik
Tregtisë dhe Sipërmarrjes

LICENCE

LN-3752-09-2011	NUIS/NIPT: L12010003V	Emërtimi përshtkues i veprimitarës
Subjekti: EMA Consulting	Adresa: Tiranë, TIRANE, Tirane, Rruga e Kavajës, Pallati BAJA-BAD, Apartamenti Nr. 31	Veprimitarë e eksperitës lidhur me ndikimin në mjedis.
Kodi: III 2.A	Kod tjetër:	Kufizime specifike
Data e lëshimit: 08/11/2013	Afat i vlefshmerisë: Pa afat	Licenca ushtrohet sipas kufizimeve në legjislacionin në fuqi
Kategoria	Shërbime eksperitëze dhe/ose profesionale lidhur me ndikimin në mjedis	Detyrime specifike
Nënkategorië	Veprimitarë e eksperitës lidhur me ndikimin në mjedis	Licenca ushtrohet sipas detyrimeve në legjislacionin në fuqi
Veprimitari specifike	Vendi i kryerjes së veprimitarës	
Specialiteti	Q: Tiranë, Rr: TIRANE, B/K: Tirane, Q/F: TIRANE, Rruga e Kavajës, Pallati BAJA-BAD, Apartamenti Nr. 31	Nënshkrimi i sportitit: Petrit Tomorli

UNLAB

stefano baeri architetti

IND